

HIF-Rapport

2006:3

Samebygda Siebe på Finnmarksvidda vest

- sett i et økologisk perspektiv -

Del II

Gård, hus og folk

Odd Mathis Hætta

Høgskolen i Finnmark

	PUBLIKASJON: HiF-Rapport 2006:3 ISBN: 82-7938-127-9 ISSN: 0805-1062
Publikasjonens tittel: Samebygda Siebe på Finnmarksvidda vest – sett i et økologisk perspektiv – Del II Gård, hus og folk	Antall sider: 193 Dato: 18. april 2006 Pris: kr 120,-
Forfatter: Odd Mathis Hætta	Avdeling: Avdeling for pedagogiske og humanistiske fag
Godkjent av: 1.amanuensis Tove Aagnes Utsi, Høgskolen i Finnmark 1.amanuensis Jostein Hansen, Høgskolen i Finnmark	
Oppdragsgiver:	Prosjekt:
Utdrag:	
Vi bestiller ____stk av publikasjonen: Navn: _____ Adresse/postnr: _____	

Odd Mathis Hætta

Samebygda Siebe på Finnmarksvidda vest

- sett i et økologisk perspektiv -

DEL I

0. Innledning

1. Naturgrunnlaget

Geologi, landskap og klima

Plante- og dyreliv

DEL II

2. Gård, hus og folk

DEL III

3. Materiell kultur (2007)

DEL IV

4. Immateriell kultur (2007)

Odd Mathis Hætta:
Samebygda Siebe på Finnmarksvidda vest
- sett i et økologisk perspektiv -

DEL II

2. Gård, hus og folk

HiF-Rapport 2006:3

ISBN 82-7938-127-9

ISSN 0805-1062

Forord

Gård, hus og folk er del II i Samebygda Siebe på Finnmarksvidda vest - sett i et økologisk perspektiv.

Målet er å vise hvordan et bygdesamfunn på et av landets kaldeste steder kunne eksistere og utvikle seg, og hvordan man kunne utnytte begrensede naturressurser. Livet ble levd på grensen til det mulige. Dette kan også stå som et eksempel på Toynbees teori om utfordringer som man skulle mestre ("challenge and response"). Man baserte seg på tradisjoner og erfaringskunnskap, tilpassing til tekniske forbedringer og tilpassing etter ressurstilfang.

Dokumentasjons- og formidlingsaspektet er det sentrale i del II som i del I. Begge disse delene er basert på litteratur og dokumenter, kart og skjøter, og på muntlige kilder. Det er en del fagbokstoff også i denne delen, men ikke så mye som i del I.

Ved hjelp av kildene kan man sette eksisterende kunnskaper i en ny forståelsesramme. En slik gransking og tolkning er innenfor rammen av kulturforskning- og formidling.

Del II tar for seg "den ytre rammen" for menneskets tilpasning og livberging. Det handler de første beboere som slo seg ned i Siebe, hvordan de tilpasset sine boliger i landskapet, hvilke typer boliger de hadde, samvirke og samhandling mellom fastboende naboer og flyttsamer, og mestring av vanskelige forhold, som f.eks. da husene deres ble lagt i aske høsten 1944 og de måtte flykte til nabolandet for å komme unna fienden og overleve.

Den siste del har en oversikt over den siste generasjonen som vokste opp i Siebe og deres barn. Det er en slående kontrast i leveforhold mellom de generasjoner som vokste opp i Siebe fra 1840-tallet til 1960-tallet, og den siste Siebegerasjonens barn (som ikke vokste opp i Siebe). Et eksempel er at det finnes få oppkallingsnavn etter bestemor eller bestefar, en tante eller en onkel, eller andre som man har et spesielt forhold til, f.eks. en annen nær slektning eller en fadder. Disse bor naturligvis et annet sted og har ikke den type sosialt nettverk enn deres foreldre.

Men en ting har de til felles: De fleste i etterkrigstidens Siebegerasjon har solid utdanning. Det samme gjelder for den første "ikke-Siebegerasjon", dvs. de som er født etter 1960.

Jeg vil takke alle sammen for den enestående velvilje jeg har møtt når jeg har søkt hjelp og opplysninger, og alle de som på forhånd har lest utkast til manuset, korrigert, rettet og gitt gode råd og vink. Jeg vil spesielt takke min søster Brita Ellen som har hjulpet med med slektsopplysninger, de samiske personnavnform og har delt sine rike traderte- og erfaringskunnskaper med meg. Jeg vil også takke min kone Eli som har lest korrektoren utallige ganger og gitt mange gode råd.

Alta, april 2006

Odd Mathis Hætta

DEL 2: GÅRD, HUS, FOLK

Forord	1
Innhold	3
Gård, hus og folk	9
1.0 Gård, hus og folk	9
1.1 Fast bosetting i Siebe	12
1.2 Avsnittsinndeling og kildebruk	13
1.3 Metode, bilder og disposisjon	14
1.4 Samisk personnavntradisjon (...) personnavnregister	18
2.0 Tiden før 1900	21
2.1 Etablering av private jordeiendommer i Siebe	22
2.2 Etablerte "Jordeplads" (...) i Siebeområdet 1869	26
2.3 Hus og gård	33
2.4 Anders Larsen Bæhr - den første fastboende (...)	35
2.5 De første gårdsbruk	38
2.6 Siebelaš	39
2.7 Inger [Siebe-Inġá] i nedre Siebe (...)	42
2.8 Hættaslekten i Kautokeino	43
2.9 Issáhaš-Lemet	47
2.10 Triumfslektass opphav	49
2.11 Mer om Siebelaš	51
2.12 Sara Tornensis sine røtter	56
2.13 Rikeste reineier	57
3.0 Perioden 1900-1945	61
3.1 Jordeiendommer i Siebe	62
3.2 Hus og andre bygg	66
3.3 Mathis M. Hætta og Kristine D. Triumfs 10 barn	80
3.4 Etterkommere etter Mathis K Hætta og Sara M Tornensis	84
4.0 Krigen og tiden etter 1945	95
4.1 Tidligere matrikkel- og løpenr. skiftet (...)	95
4.2 Evakueringsordre,- og gleden ved hjemkomsten	99
4.3 Evakueringen	100
4.4 Selve flukten	102
4.5 Livet i Pöyrisjärvi og Leppäjärvi	108

4.6	Hjemkomsten	110
4.7	Årelang ventetid	111
4.8	Gjenreisningstiden	112
4.9	Første fjøs -	114
4.10	- og så bolighus	116
4.11	1950-årene; et oppsving for jordbruket	118
4.12	Fjøset utvides	119
4.13	- våningshuset får tilbygg	122
4.14	De fastboende etter krigen	127
	Epilog	141
	Kilder	142
(1)	Litteratur. Upubliserte kilder. Dokumenter	142
(2)	Kart	144
(3)	Muntlige kilder	145

Kart

Kart 1	Kart over primærressursområdet i Siebe	8
Kart 2	Kart over Siebe med eiendommer	10
Kart 3	Kart over nedre Siebe med eiendommer	27
Kart 4	Kart over øvre Siebe med eiendommer	29
Kart 5	Evakueringsrute fra nedre Siebe [...] til Pöyrisjärvi	103
Kart 6	Evakueringsrute fra øvre Siebe [...] til Pöyrisjärvi	107

Tabell

Tabell 1a	Hjemmelsinnehavere, første og siste tinglysningsår	31
Tabell 1b	Hjemmelsinnehavere, første og siste tinglysningsår	32
Tabell 2	Hjemmelsinnehavere, 1900-1945, 1. og siste tgl.år	62
Tabell 3	Hjemmelsinnehavere, 1900-1945, 1. og siste tgl.år	96

Rammetekster

Ramme 1.	Vinterveien mellom Norge og Finland [...]	19
Ramme 2.	du Chaillu's skildring fra Siebe [...]	22
Ramme 3.	Skjøte fra 1865-69	24
Ramme 4.	Faguttrykk ved jordsalg	25
Ramme 5.	De første jordeiendommer i Siebe	26
Ramme 6.	Presten le Maire's skildring av Juhu-Máhte-Elle	48
Ramme 7.	Kirkeverge Mathis M Hættas rolle rundt 1852	51
Ramme 8.	Aslak Mathisen Logje's reitelling	60
Ramme 9.	Faksimile (utsnitt) av grunnboken fra 1907	64

Ramme 10. Faksimileutsnitt av grunnboken (1936) [...]	65
Ramme 11. Plantegning av Mathis Klemetsen Hættas hus	69
Ramme 12. Plantegning av fjøset til Mathis K. Hætta	71
Ramme 13. Faguttrykk om trehuskonstruksjoner	77
Ramme 14. [...] Tyskland 1930 og Tysklandsbrigade 1947	84
Ramme 15. Simon Vars [Simmon-áddjá] i Siebe	84
Ramme 16. Mathis Aslaksen Skum [Áillu-Máhtte] i Siebe	87
Ramme 17. Mobilisering i Kautokeino 9. april 1940	99
Ramme 18. Dramatiske minner	101
Ramme 19. Krigen i Finland. Norske radioapparater inndras	110
Ramme 20. Finske bygningsarbeidere (...) i gjenreisningen	113
Ramme 21a Susanne og Daniel M. Hættas barn	127
Ramme 21b Susanne og Daniel M. Hættas barn	128
Ramme 22. Anne K Hættas sine barn	131
Ramme 23. Johan Klemet M Hætta (...) på Grønland	132
Ramme 24. Margrethe Rist sine barn	136
Ramme 25. Margrethe og Ole M. Hætta sitt barn	136
Ramme 26. Johan Mathis Klemetsen	137
Ramme 27a Elen og Johan M Klemetsen sine barn	138
Ramme 27b Elen og Johan M Klemetsen sine barn	139
Ramme 28. Folk med tilknytning til Siebe	139
Ramme 29. Studier og yrkesvalg	140

Bilder

Bilde 1. Lappisk Gaard i Koutokeino	11
Bilde 2. Fjældstuen Sitsjarve	13
Bilde 3. Johannes Mathisen Hætta	15
Bilde 4. En liten kjølegamme	17
Bilde 5. En elvebåt	19
Bilde 6. Reinflokk på vinterbeite i Kautokeino	21
Bilde 7. Høystakke	25
Bilde 8. Per Andersen Bær	33
Bilde 9. Brita Johannesdtr Tornensis	33
Bilde 10. Johannes Abrahamsen Motka	34
Bilde 11. Klemet Isaksen Hætta	34
Bilde 12. Ellen Marie Olsdtr Tornensis	41
Bilde 13. Lars Jonsen Gaino og Sara Tornensis	41
Bilde 14. Ellen Mathisdtr Hætta, m.fl.	46
Bilde 15. Karen Pedersdtr Eira, m.fl.	53

Bilde 16. Interiør i et samisk hjem	57
Bilde 17. Mathis Klemetsen Hætta med familie	68
Bilde 18. Daniel M. Hættas 16 mndrs gamle sønn	70
Bilde 19. Isak A. Oskals hus	73
Bilde 20. Mathis Aslaksen Siris hus med Karen M Gaino	74
Bilde 21. Nedre Siebe; Brita Inga M. Hætta	75
Bilde 22. Mathis M. Hætta, øvre Siebe	80
Bilde 23. Kristine Hætta, øvre Siebe	80
Bilde 24. Ole Mathis M. Hætta	82
Bilde 25. Fra øvre Siebe, gruppebilde I	85
Bilde 26. Fra øvre Siebe, gruppebilde II	86
Bilde 27. Mathis Klemetsen Hætta	87
Bilde 28. Sara (Mortensdtr Tornensis) Hætta	87
Bilde 29. Nedre Siebe, gruppebilde I	89
Bilde 30. Nedre Siebe, gruppebilde II	91
Bilde 31. Den første brakka i Siebe	92
Bilde 32. Husbygging hos Morten og Kirsten Hætta	92
Bilde 33. Nødhjelpen fra Sverige med kyr	93
Bilde 34. En modell av et tysk krigsfly	93
Bilde 35. Legitimasjonskortet til Johan Klemet Hætta	94
Bilde 36. Selvsnekret vugge fra krigens dager	100
Bilde 37. Johan M Klemetsens nye gård	119
Bilde 38. Tilbygg til Daniel M. Hættas hus	123
Bilde 39. Johan Daniel, Per Edvard og Odd Henrik	124
Bilde 40. Fødselsdagsselskap 1954	130
Bilde 41. Besøk fra Grønland 1960	133
Bilde 42. John Biti, Inga Laila, Ole Mathis, m.fl.	140

Slektstavler

Slektstavle 1. Etterkommere av Anders Larsen Bæhr	37
Slektstavle 2. Hætta-slektens første generasjoner	44
Slektstavle 3. Mathis Klemetsens foreldre	45
Slektstavle 4. Klemet I Hættas [Issáhaš-Lemet] slekt	45
Slektstavle 5. Mathis Mathisen Hættas [Máhteš] slekt	50
Slektstavle 6. Mathis Mathisen Hættas [Siebelaš] slekt	50
Slektstavle 7. Daniel Adamsen Triumphs slekt	54
Slektstavle 8. Morten Olsen Tornensis	55
Slektstavle 9. Morten Mortensen Tornensis	55
Slektstavle 10. Mathis Mathisen Hætta [Gárena-Máhtte]	78
Slektstavle 11. Mathis K Hætta [Leammo-Máhtte]	88

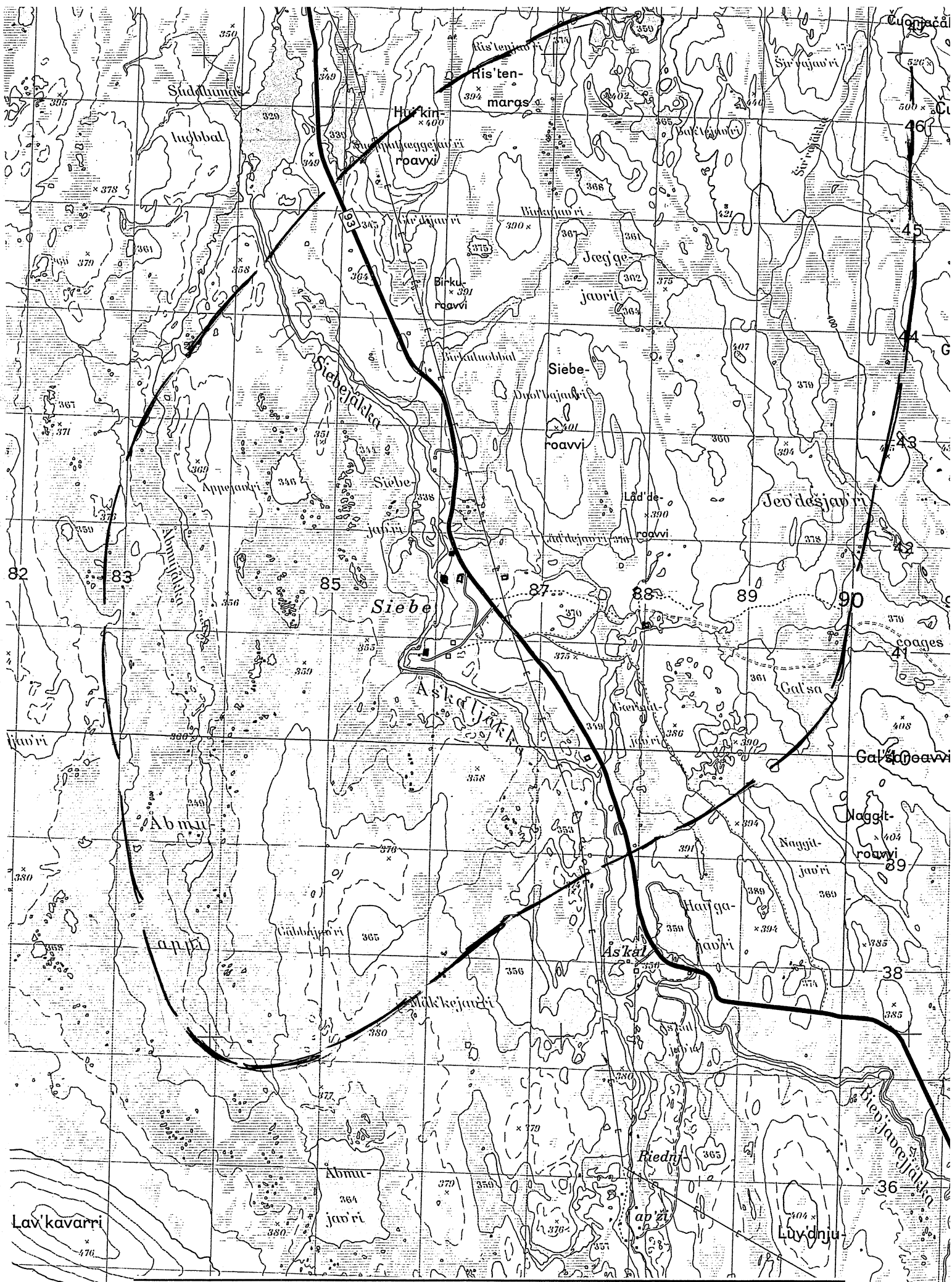
Slektstavle 12. Susanne og Daniel M Hætta	125
Slektstavle 13. Kristene og Morten I Hætta	126
Slektstavle 14. Anne og Anders M Hætta	126
Slektstavle 15. Elen og Johan Mathis Klemetsen	134
Slektstavle 16. Margrethe og Ole M Hætta	134

Avisfaksimiler

Avisfaksimile 1. Mikkel I. Hætta fra Áidejávri (1960)	115
Avisfaksimile 2. Kautokeino - hvor småbrukerne (...)	121
Avisfaksimile 3. Anne Hætta; problemer for avsidesbygder	129
Avisfaksimile 4. Inga Laila og Nils Johan (1960)	135

Vedlegg

Vedlegg 1. Midnattssolens land (1881): Skildring Siebe ..	147
Vedlegg 2. Matrikul over jordeieendommene ...	153
Vedlegg 3. Opmaalings- og Skyldsætningsforretning ...	155
Vedlegg 4. Grunnboken; beskrivelser av eiendommer	156
Vedlegg 5. Grunnboken for gnr. 6, bnr. 36	158
Vedlegg 6. Grunnboken for gnr. 6, bnr. 25	159
Vedlegg 7. Grunnboken for gnr. 4, brn. 37	160
Vedlegg 8. Aslak Mathisen Logje [Matti Aslâk]	161
Vedlegg 9. 1893: Skifte etter Mathis P. Pentha	163
Vedlegg 10. 1898: Handelsbrev til Mathis K. Hætta	167
Vedlegg 11. 1903: Brandtaxtforretning; Mathis K. Hætta	169
Vedlegg 12. Margrethe Klemetsens siste hilsen (1958)	173
Vedlegg 13. Navnebrev fra Justis- og Politidep. (1952)	175
Vedlegg 14. 1951: Handelsbrev til Johan M. Klemetsen	176
Vedlegg 15. Sameland brenner (evakuering 1944)	177
Vedlegg 16. Evakuering 1944. Anne Hætta beretter	179
Vedlegg 17. Erstatningsbevis for krigsskader	183
Vedlegg 18. Opplysnings- og takstdokument	184
Vedlegg 19. Ingen erstatning for innbo pga. krigsskader	185
Vedlegg 20. Materialer til bygging av fjøs	186
Vedlegg 21. Verktøykasse fra Nasjonalhjelpen	187
Vedlegg 22. Eksempel på lån [...]	188
Vedlegg 23. Eksempel på kontrakt	189
Vedlegg 24. Eksempel på ferdigattest (1951)	190
Vedlegg 25. Eksempel på nydyrkingsplan (951)	191
Vedlegg 26. Beskrivelse av dyrkningsplan (1951)	192
Vedlegg 27. Arbeid og kostnader ved nytt fjøs [...] (1963)	193

Kart 1. Kart over primærressursområdet i Siebe

Dette området ble ganske intens utnyttet av Siebefolket i over 150 år

Gård, hus og folk

1.0 GÅRD, HUS OG FOLK

Stedsnavnet Siebe er vanskelig å tyde. Trolig har det bakgrunn i et finsk ord. På finsk side av Torne-elva, mellom Pallastunturi og Pello er det på Cappelens kart over Nordkalotten nr. 20 (1:700 000) avmerket 3 stedsnavn med Siebe (fi. Sieppi) som ledd; *Keräs Sieppi*, *Toras-Sieppi* og *Sieppijärvi*. På kart i større målestokk vil man finne atskillig flere navn som Sieppi aleine eller som et av flere ledd. Siebe er den samiske formen av finsk Sieppi.

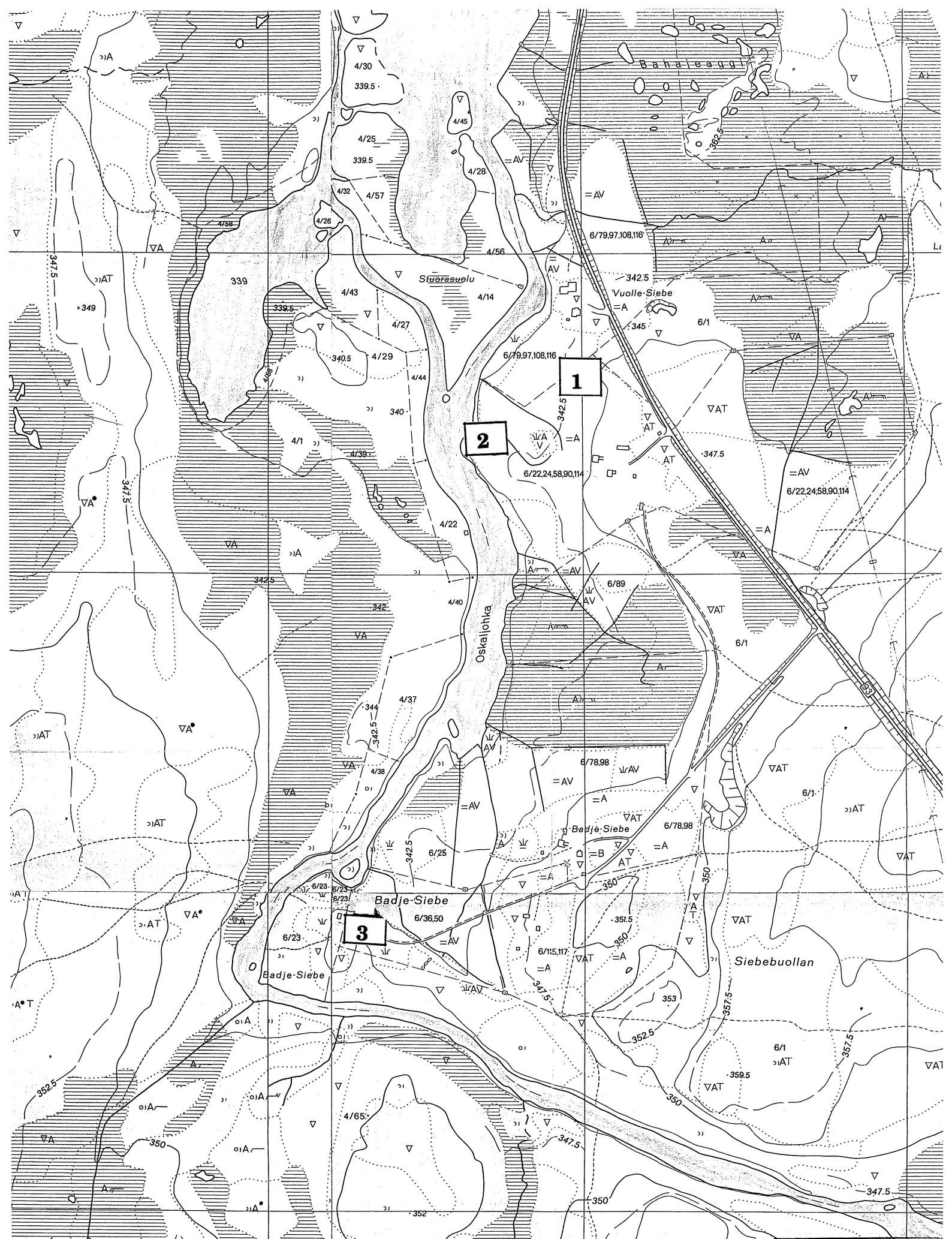
I Qvigstads *De lappiske stedsnavn i Finnmark og Nordland fylker* (1938) er Siebe nevnt som "et bosted" (s. 115), og det samme er '*Siebe-jokka*', '*Siebe-jaw' ret*' og '*Siebe-roavve*'. Men Qvigstad verken tolker eller forklarer stedsnavnet.

Men i *Norsk Stadnamnleksikon* (2. utg. 1980:274) er stedsnavnet Siebe forklart slik: *Tillempa samisk form av det finske bygdenamnet Sieppi, frå nabobygda i Finland, Enontekiö, altså eit oppkallingsnamn. Det finske namnet har kanskje (?) samanheng med finsk sieppi 'låshandtak, dørhaspe'*. Leksikonet er ikke helt presis her, "nabobygda" er kirkestedet Hetta i kommunen Enontekiö.

Språklig sett har navnet uregelmessig bøyning uten vokalforenkling. I nomenbøyning, illativ heter det *Siepii*. Dette kan sammenlignes med f.eks. ordet *giella* som i ill. har vokalforenkling og heter *gillii*.

Stedsnavnet Siebe har i samisk ikke annen betydning enn det som kan forklares ved at det er den samiske formen av finsk Sieppi.

Gården (bygda) Siebe ligger 17 km sør for Kautokeino kirkested (Márkan) ved den gamle ferdselsåren til Leppäjärvi og Hetta i Finland. Vinterveien gikk fra kirkestedet over Suohpatjávri, Suttomašluoppal, Siebejávri, Oskaljávri og Bievjaveaijohka til Áidejávri og videre derfra over Áidejávri og Geađgejávri inn i Finland. Når man kom til Leppäjärvi, tok man som regel veien mot vest via Kultamaa (fi. gullmark) til Kuttainen på svensk side der det var oppkjøpere av reinkjøtt, skinn og fiskeprodukter. Man kunne fortsette i sørlig retning fra Leppäjärvi mot Hetta (Enontekiö). Om våren - to uker før påske - ved Marias budskapsdag, var mange, særlig unge folk, samlet til fest og høgtid.

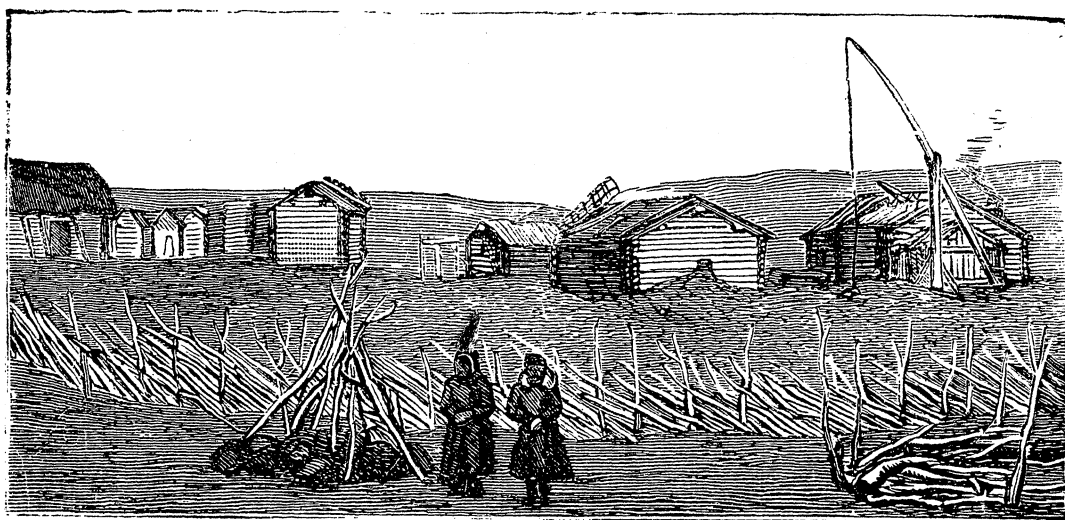

Kart 2. Kart over Siebe med eiendommer

ØKONOMISK KARTVERK
 FINNMARK FYLKE
 Konstr. risset av: FJELLANGER WIDERBØE A/S
 Etter fotogrammer år: 1977
 Flyoppagve: 5510 Bilde: V4
 Utgitt av: FYLKESKARTKONTORET
 I FINNMARK 1982

Denne veien var viktig også for flyttsamene da man hadde reinflokker ved Palojärvi, Leppäjärvi og Hetta. Anders Pedersen Bæhr som ble dømt til livsvarig fengsel etter Kautokeinoopprøret i november 1852, skrev detaljert om flytting med reinflokkene til Hetta-området under sitt fengselsopphold. I oktober 1852 ble grensen mellom Finland, som da var under Russland, stengt for reinflytting. Likevel fortsatte folk å bruke vinterveien til Finland og videre til Sverige. Det gode forholdet mellom flyttsamer, dvs. de nomadiserende samer, og de fastboende i Siebe kommer også fram ved at Siebefolk eide opp til 100 rein som ble passet av flyttsamene i sommerhalvåret. Det var også handel og bytte av naturalier og tjenester. Flere unge jenter og gutter gikk i tjeneste hos flyttsamene. Flyttsamene på sin side hadde vinterboliger enten helt inne på gårdstunet eller et lite stykke fra gårdene. Det er derfor ikke tilfeldig at den største reieneier gjennom tidene, Máhte-Áslat, slo seg ned i Siebe på sine gamle dager.

Flyttsamer og fastboende hadde arbeidsrein i samme flokk (heargečora). De utnyttet de samme beiter til reinen. Det var vanlig med arbeidsfellesskap når det gjaldt gjeting og temming av rein. Mens flyttsamene satser på rein som enenæring, hadde de fastboende flere bein å stå på; rein, gårdsbruk og utmarksnæring med jakt og fiske. Dessuten drev de noe handel med kjøp av rein og salg av kjøtt og andre produkter til Sverige og på Bossekopmarkedet.

Bilde 1. Dette bildet av en "Lappisk Gaard i Koutokæino" av Sophus Tromholt tatt på begynnelsen av 1880-tallet, viser de fleste elementer i en 1800-talls samisk gård. Her er våningshus og fjøs, stabbur og andre uthus, gamle, skigard og vippebrønn. Det er et funksjonelt, ikke et geometrisk tun. Sannsynlig hadde de tre gårdene i Siebe, to i øvre og en i nedre Siebe, samme gårdsplan og samme type bygninger og andre installasjoner, men ikke så mange stabbur og uthus (Tromholt 1885:83)

I sommerhalvåret var det mindre trafikk fordi man før krigen - før veien kom, måtte komme seg fram til fots. Først høsten 1957 kom bilveien til Siebe. Mellomriksveien til Finland ble åpnet i 1962. Men allerede på 1920-tallet ble telefonlinjen ført til Áidejávri og Siččajávri (dagens rettskrivning Sihččajávri), og dermed fikk også Siebe og Oskal telefon.

1.1 Fast bosetting i Siebe

Den faste bosettingen i Siebe skriver seg fra 1830-40-tallet, men de første jordkjøp er fra 1869. Det er P(eter) L(orentz) Smith i Kautokeino og Kautokeinolappene (Oslo 1938) og Adolf Steen i Kautokeinoslekter (1954, 1986) som viser til at **Anders Larsen Bæhr** [Lásse-Ánda] (1804-1883) bodde i Siebe. De refererer sannsynligvis til kirkebøker. Sokneprest Hvoslef skriver 12. november 1852 at kirkevergen **Mathis Mathisen Hætta** [Máhteš] er flyttet til Siebe sommeren 1852: "(...), især siden Mathis Mathiesen med sin Familie flyttede herfra tidlig i høst til Siepe, 2 Mile herfra." (Hvoslef 1852:1). I kortform kan den **første bosettingen i Siebe oppsummeres** slik:

I 1865 var det 3 gårdsbruk i Siebe, iflg. Smith (Smith 1938:298). Det var gården til Anders Larsen Bæhr [Lásse-Ánda], Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] (1811-1895) og hans sønn Mathis Mathisen Hætta [Siebelaš] (1833-1904). Lásse-Ánte bodde i vuolle Siebe (nedre Siebe), mens Máhteš og hans sønn hadde hvert sitt gårdsbruk i badje Siebe (øvre Siebe). Bruket i øvre Siebe hadde to hester, kyr og sauer, mens Anders Larsen Bæhr var en velstående reindriftssame, men hadde også et bruk med bl.a. sauer.

Men fra midten av 1870-tallet til 1938 hadde gården to bruk. Både Anders Larsen Bæhrs og Mathis Mathisen Hættas bruk var nedlagt. Siebelaš hadde sitt i øvre Siebe. Han hadde giftet seg med datteren i nedre Siebe, Kirsten Andersdtr. Bæhr (1834-1898).

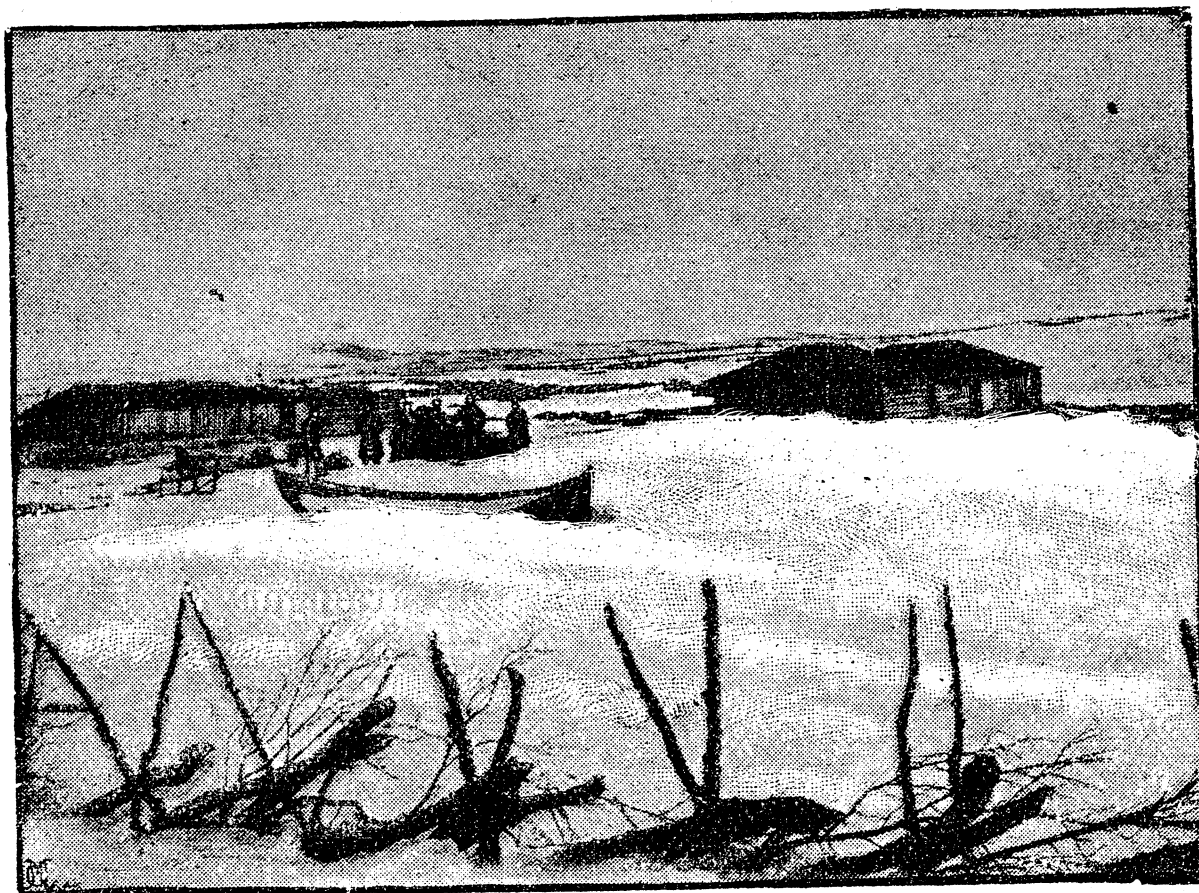
I nedre Siebe bodde Mathis Persen Pentha (1847-1891) som var gift i 1874 med Inger Andersdtr. Bæhr [Siebe-Iŋgá] (1857-1899), datteren til Anders Larsen Bæhr. Deres bruk lå ved Siebejohka, ca. 150-200 sør for sørspissen av Stuorasuolu. Mathis og Inger fikk 4 barn hvorav 3 vokste opp. I følge tradisjonen var Inger meget vakker og hadde 300 rein.

Det går fram av matriklene at de formelt ikke eide jordene. Dette henger nok sammen med at det var befaring og oppmåling først i 1865 (tinglyst 1869) og 1898 (tinglyst 1899).

Den 34 år gamle enken Inger giftet seg i 1892 med den 9 år yngre

Mathis Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte] (1866-1953). De fikk 4 barn før Inger døde i 1899. Enkemannen giftet seg i 1901 med den 10 år yngre Sara Mortensdr. Tornensis (1877-1961). De fikk 8 barn.

Med unntak av Anders Larsen Bæhr - hvis to døtre giftet seg inn i hver sin Hættafamilie, er bygda Siebe nesten identisk med Hætta navnet helt fram til vår tid.

Fjældstuen Sitsjajavre.

Bilde 2. "Fjældstuen Sitsjajavre" viser det karakteristiske viddelandskap bebyggt med lave laftede hus, elvebåten som er trukket på land, og i forgrunnen en skigard (Tromholt 1885:385)

1.2 Avsnittsinndeling og kildebruk

Dette heftet har 3 hovedavsnitt der ett omhandler tiden før 1900, ett perioden 1900-1945 og ett handler om tiden etter 1945. Dette er en naturlig inndeling fordi den nye generasjonen etablerer seg i tiden før og etter året 1900. I perioden 1900-1945 vokser det opp en ny generasjon der noen slår seg ned i bygda, mens andre ungdommer reiser ut. Etter evakueringen og brenningen rundt 22.- 23. november 1944 kommer folket tilbake i mai 1945 og tar straks

til med etablering og oppbygging av hus og hjem. Det blir også bygd flere flyttsamehus (vinterboliger) i omegnen. På 1960-tallet øker fraflyttingen av ungdom på grunn av skolegang, studier og arbeid. Rundt 1972-1973 flytter de fleste - også flyttsamefamiliene - til kirkestedet og det blir bare to familier igjen. Dermed reduseres det produktive arbeidet kraftig.

De viktigste skriftkildene til heftet "Gård, hus og folk", er (1) Kautokeinoslekter av Adolf Steen, 2. utgave som er redigert og utvidet av Ola Aarseth (Oslo 1986), og (2) Kautokeino og Kautokeinolappene av P(eter) L(orentz) Smith (Oslo 1938). Også (3) Rygh: Norske Gaardnavne, gammel matrikkel Siebe i Kautokeino er brukt, (4) Matrikkel for Kautokeino; Matrikkel nr. 6 "Sieppe" og (5) Økonomisk kart: Kartbladinndeling for Kautokeino, blad GB255, 2 og 4. Dette og annet trykt materiale er supplert med opplysninger fra flere informanter i Kautokeino.

Fullstendig liste over kilder finner man i slutten av dette heftet.

1.3 Metode, bilder og disposisjon

I oversikten er det tatt med hvor gamle folk var når de ble foreldreløse, giftet seg eller døde, f.eks. at en 24 årig mann giftet seg med en 36 år gammel enke med 4 barn, eller at en 17-åring giftet seg med en 22 år eldre enkemann. Det kunne være store aldersforskjeller, ikke bare at menn er eldre enn kvinner, men også omvendt.

Ut fra enkelttilfeller synes det som om noen (også forskere) mener at flyttsamer (som skulle representere overklassen) ikke giftet seg med fastboende samer fordi de ikke er rike nok. Det foreliggende materiale viser noe annet, selv om det kan være slik at flyttsamer foretrekker flyttsamer, og de fastboende igjen fastboende. Men materialet viser for mange unntak fra denne "regelen" til at man kan trekke bastante slutninger.

Forholdene på andre steder er nokså like Siebe hva angår alder og giftermål, eller giftemål på tvers av sosiale og økonomiske grenser eller barrierer.

De biografiske opplysningene om folk fra etterkrigsgenerasjonen er fyldige. Dette er gjort fordi det viser hvilke veivalg de gjorde når det gjelder utdanning, yrke og bosted. Før krigen var både handels- og personlige kontakter rettet mest mot Finland og Sverige. Etter krigen var disse kontaktene mest rettet mot kysten; mot det norske samfunn. Dette får en avgjørende betydning for bygdas framtid.

Fakta om disse forhold som beskrives, kan virke personlige, men de er

ikke private. Forholdene forklarer direkte eller indirekte mye av endringene på gården, - endringer som ikke er ulik det som skjer i Kautokeino og ellers på samiske steder i Finland, Sverige og Norge.

JOHANNES MATHISEN HÆTTA.

Bilde 3. Skysskaren **Johannes Mathisen Hætta** [Juhu] var en eldre bror av kirkeverge **Mathis Mathisen Hætta** [Máhteš]. De var onkler til **Aslak Jacobsen Hætta** fra Kautokeino-opprøret 1852. Juhu er over 80 år på bildet. Siden det ikke finnes bilder av de første beboerne i Siebe, er bildet av broren Juhu det nærmeste man kommer (Tromholt 1885:372, Steen 1986:181, 185)

Slike data forteller om sosiale forhold og om sosiale nettverk eller manglende sådanne. I den tiden fantes ingen sosiale ordninger her i landet. F.eks. kunne en enkemann med 4 barn under 7 år ikke ha råd å skaffe seg tjenestefolk. For å løse slike vanskelige sosiale og økonomiske problemer, var giftermål den enkleste løsningen. Dette gjaldt ikke bare for folk i Siebe og andre bygder i Kautokeino, men overalt ellers i samfunnet. Det kan man konstatere ved å

studere slektsbøker, f.eks. Kautokeinoslekter (1986), Karasjokslekter (1987), o.a. eller bygdebøker fra andre deler av landet.

De fleste bildene er hentet fra Tromholts bok *Under Nordlysets Straaler* (1885). De holder naturligvis ikke den tekniske kvaliteten som er ønskelig, og her er de gjengitt som faksimiler. Likevel forteller de mye om landskap, gårdstun, bygninger, klær og personer. De er et viktig supplement til teksten.

Ingen av de 13 første bildene er fra Siebe, men fra nærliggende bygder i kommunen. Det er heller ingen bilder av Siebefolk før på midten av 1900-tallet. Men bildene har likevel stor informasjonsverdi. Flere av personer har nær slekt i Siebe. De vil derfor kunne ha en viss portrett- og karakterlikhet med de som Tromholt har fotografert. Noen er glattbarbert, andre har bart og enkelte har helskjegg. Noen har pipe i munnen og tobakksposen hengende på barmen.

De fleste er vinterbilder. Her får vi verdifull informasjon, ikke bare om klær, men også om positur og holdning. Vi ser hvordan kvinnene har knyttet luene sine godt, og hvordan tørklærne og ullsjalene er knyttet tett over kofte eller pesk. Sannsynligvis har de dork under kofta eller pesken. På slutten av 1800-tallet var det fremdeles ikke vanlig med undertøy, kanskje med unntak av vadmelsbukser under bellingene. Vi ser grunntrekkene av pesk og dork der snittet ikke går over skulderen, men midt på overarmen. Kautokeinolia har brei brem og pull med 4 snuter, ikke så ulikt dagens mannlue.

Bildene av gårdstun og de ulike bygninger er også interessante. Bildene viser at gårdstunet er organisert etter funksjonsprinsippet med mange mindre bygninger, vippebrønn, tregjerder og torvgammer, og ikke etter et geometrisk mønster (som er vanlig i nordisk og europeisk arkitektur). Bildene forteller også en del om bygg- og byggeskikk. Det er lave laftete bygninger av flatt eller halvrundt tømmer og som regel med utstikkende nov-ender (ikke sinklaftet). Boliger og fjøs har døra på langveggen, men uthus og stabbur ser ut til å ha døra på gavlveggen.

Tromholt sine bilder viser den samiske gården som først og fremst består av et våningshus som er gårdens hovedbygning. Gården består for øvrig av fjøs med og uten låve, et eller flere stabbur, høysjå, uthus og vippebrønn. Det kunne dessuten være en eller flere gammer i utkanten av gårdstunet.

Et bilde er av en torvgamme under bygging. Har gammen har forsenkning, er det et kjølerom for fisken før den sløyes og renses, og deretter lagres når den er saltet. Et annet bilde viser en høystakk av samme type som var i

bruk til 1950-tallet.

Bilde 4. Dette er en liten kjølegamme, den tids kjøleskap. Den lille torvgammen er satt over en liten kjeller for oppbevaring av fisk og andre ferskvarer før bruken eller før videre konservering, i praksis salting (Tromholt 1885:127)

Gårdstun med de enkelte hustyper, driftsbygninger og andre installasjoner, byggeteknikker med byggematerialer, konstruksjoner, fundamenter og de enkelte deler (bislag, tak, dører, vinduer, m.v.) er omtalt i pkt. 3 Perioden mellom 1900-1945.

Man kan legge merke til at Leammo-Máhtte bor i nedre Siebe og Máhteš med sønnen Siebelaš er knyttet til øvre Siebe. Periodeinndelingen er dels basert på generasjonsskiftene og dels på brenningen i 1945:

(1) "Tiden før 1900"

(2) "Perioden 1900-1945"

(3) "Tiden etter 1945".

Årsaken til denne inndeling er altså rent praktisk med sikte på oversiktighet slik at man lettere finner fram det man er ute etter enn om alt var omtalt fortløpende. Men det er selvfølgelig ikke "vanntette skott" mellom tidsepokene eller periodene.

Først i hver periode omtales slekt og familie, så bosetting og jordeiendommer (ført etter matrikkel for Kautokeino kommune) og til slutt hus og bygninger.

I "Perioden 1900-1945" er slektstavla utvidet med Triumf og Tornensis. Da kommer nemlig også Gárena-Máhtte sin kone, Kristine Danielsdtr Triumf inn. Det samme for Leammo-Máhtte sin 2. kone, Sara Mortensdtr Tornensis.

Hovedgrunnen til at avslutningen er satt til midten av 1970-tallet, er at det meste av jordbruket legges ned og de fleste flytter fra bygda. På det siste gårdsbruket slaktes den siste kua 15. november 1995 og den siste sauen 13. november 1997. Siste slåttonna i Siebe avsluttes 25. juli 1997.

1.4 Samisk personnavntradisjon og offisielt norsk personnavnregister

Det kan være vanskelig å skille aktørene fra hverandre, både fordi framstillingen er ganske detaljert, og fordi de tre første generasjoner i øvre Siebe har hovedpersoner som heter Mathis, Hovedaktøren i nedre Siebe heter også Mathis.

For ikke-samiskspråklige kan det være ekstra vanskelig å skille mellom de sentrale personene på grunn av at "alle" bærer navnet Mathis. Dette skaper ikke så store problemer for samisktalende fordi samisk har egne varianter på personnavnet Mathis eller at navnet får et tillegg. Mátheš /ma:h:tesj/ betyr "lille Mathis", Siebelaš /siebelasj/ betyr "en person fra Siebe" og Leammo Máhtte /læmmå ma:h:t:e/ betyr "Klemets sønn Mathis". At det noen steder står Máhtte og andre steder Máhte, f.eks. Mátheš, har å gjøre med kasus (morfologi), avledning (derivasjon) eller trykk (fonologi).

Av praktiske grunner og for ikke å forveksle personene siden "alle" heter Mathis til fornavn, kalles disse heretter med samisk og norsk navn eller med bare samisk navn, dvs. boboere på øvre Siebe; Mathis M. Hætta (1811-1895) for **Máhteš**, Mathis Mathisen Hætta (1833-1904) for **Siebelaš** og Mathis M. Hætta (1869-1951) for **Gárena-Máhtte**. For nedre Siebe gjelder det Mathis Klemetsen Hætta (1866-1953); **Leammo-Máhtte**.

For folk som er fortrolig med samisk kultur og språk er det ingen problemer med å skille de forskjellige personer.

I sin beretning (Erindringer 1825-1849) skriver flyttsamen Anders Pedersen Bær [Máicca-Bier-Ánte] (1826-1882) om hvor de oppholdt seg med sine reinflokker om vinteren. Han skriver først om sin barndom og ungdom. Han giftet seg som 17-åring i mars 1844 med den jevngamle Inger Jakobsen Hætta (1826-1896). De fylte først 18 år om sommeren og høsten. Inger var forøvrig søster til opprørerne fra 1852, Aslak J. Hætta (1824-1854), og Lars J. Hætta (1834-1896). Også Anders Pedersen Bær (1826-1882) deltok i opprøret og fikk livsvarig fengsel, men ble seinere benådet.

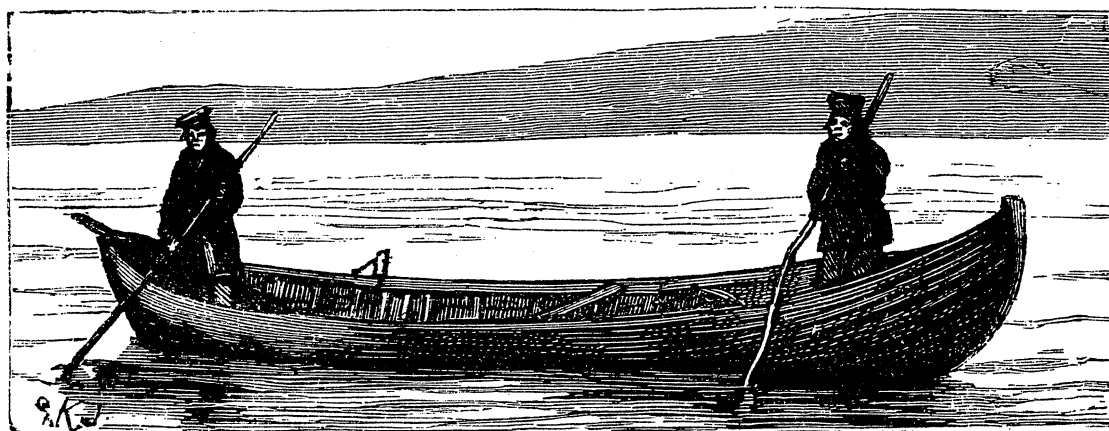
I sin beretning skriver Anders Bær at de hadde vinterbeiter på Sámmalvárrí og Sámmaljohka litt sør for Hetta i Finland. Reinen beitet også på Diednjarat like ved Hetta, og lenger nord mot Palojärvi og Leaibejohka ved Leppäjärvi. De reiste ofte over Kultamaa og Kuttainen til Muonioniska eller til Karesuando for å høre på Læstadius. På vårvinteren hadde de reinen på Spalla-oiavi og i området øst for Geađgejávri ved finskegrensen. I furuskogen jaktet de på villrein, skriver Anders Bær.

Med andre ord: Siebe var midt i vinterleden mellom Kautokeino kirkested og de finske bygdene Leppäjärvi, Hetta, Kultamaa og Kuttainen.

I november 1798 kom "Finmarkske vinterpost over Torneå", kalt "Fjeldposten" i gang. Første året 12 ganger fra november til april - året etter kun en gang i måneden. Ruta gikk fra Torneå over Hietaniemi, Muonio og Leppäjärvi til Kautokeino og derfra til Alta. Det ble opphør i 1807 pga. at Danmark-Norge kom i krig med Sverige. Fjeldposten ble igjen opprettet i 1822, men nå var Finland kommet under Russland, slik at posten gikk fra Haparanda over Karesuando og Galaniitu til Kautokeino og videre til Alta. Men også denne ruta opphørte, i 1838. Postruta ble gjenopptatt i 1854, men nedlagt for godt først på 1860-tallet. Vinterveien hadde altså fra 1798 og i en 10-års periode en "offisiell status". Den gikk fra Kautokeino kirkested langs de store vann til Siebe og videre til Oskal og Áidejávri, over Geađgejávri til Finland. Denne vinterveien har vært i bruk siden da. Flyttsamene, bl.a. brødrene Mathis og Aslak Jakobsen Hætta sammen med Anders Pedersen Bær, brukte denne veien siden de hadde reinflokkene ved Hetta i Finland, og flyttet over Mieron og Roavvejohka mot kysten i Vest-Finnmark.

I år 2005 ble vinterleden merket onsdag 7. desember (samtidig som høstmarkedet i Bossekop, nemlig første onsdag i desember).

Ramme 1. Vinterveien mellom Norge og Finland gikk over Siebe

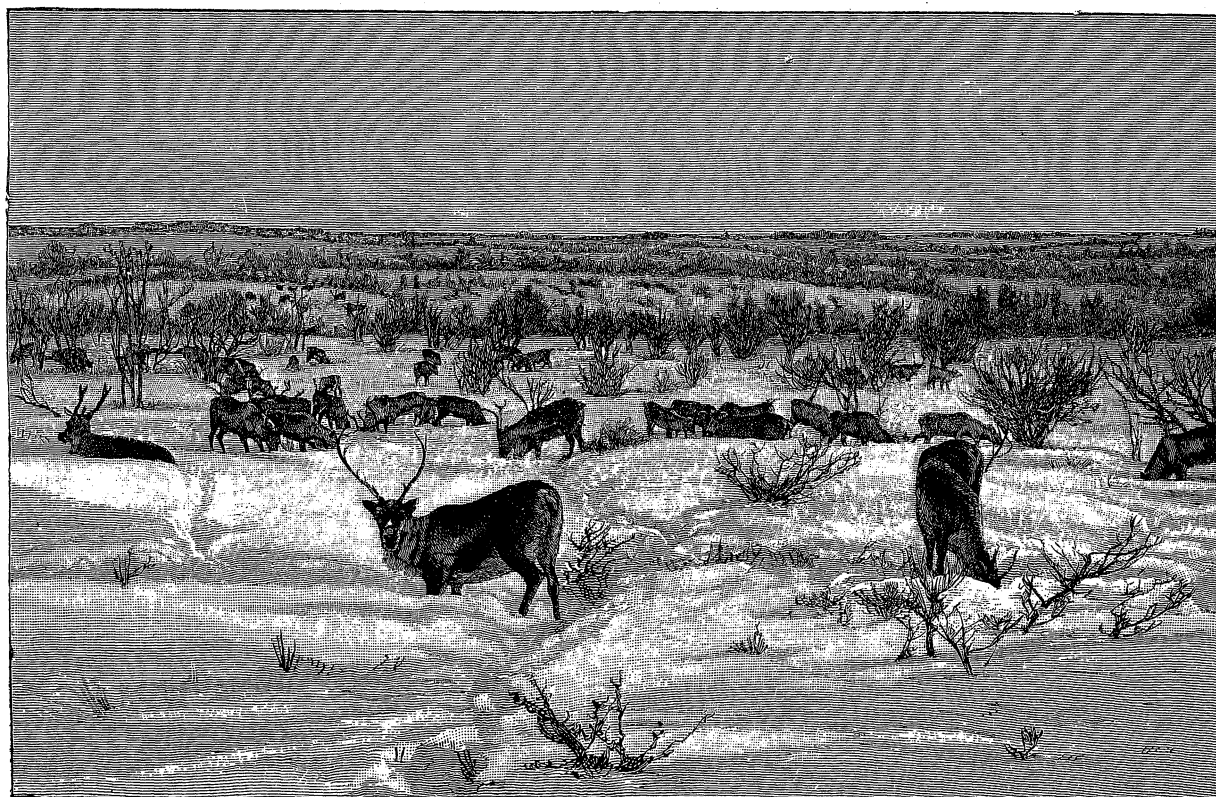
Bilde 5. En elvebåt tilsvarende den som fraktet franskmannen du Chaillu fra Áidejávri til Alta på 1870-tallet (Tromholt 1885:69)

2.0 TIDEN FØR 1900

Den første skriftlige og direkte skildring av folk og landskap i Siebe er av en fransk oppdagelsesreisende, Paul B. du Chaillu /sjai:j/ (1835-1903). Han reiste en del i nord i 1870-72. Boka kom ut i svensk oversetting i Örebro 1881 under tittelen: MIDNATTSSOLENS LAND. Sommar- og vinter-resor i Sverige, Lappland, Norge og norra Finland (Vedlegg 1). Her skildrer han først båtreisen fra Áidejávri langs Bievjaveaijohka til Oskal og Siebe (du Chaillu 1881:99-100). Ferden med elvebåten fortsatte nedover Siebejávri og Suohpatjávri til Kautokeino. Deretter gikk ferden med elvebåten nedover Kautokeioelva forbi Máze og til fots over Bæskades til Alta.

Etter å ha vært noen dager i Áidejávri, fortsetter båtskyssen mot Siebe og Kautokeino. du Chaillu sier at der "funnos flera barn". Det er antakelig Máhteš sine yngste barn med Elen Abrahamsdtr Motka, den 15 år gamle Isak som dør noen år etter, 13 år gamle Kristine og 9-åringen Inger Marie (Tabell 13).

du Chaillu skriver også at de hadde "tolf kor og ungefär tvåhundra renar." I antallet kyr inngår nok også kviger på begge gårdsbruk, men likevel

Renar.

Bilde 6. Reinflokk på vinterbeite i Kautokeino (Tromholt 1885:169)

er det relativt store gårdsbruk, regnet etter den tids målestokk. Det var ikke så lett å ha så stor besetning for man måtte skaffe tørrhøy og lav til en ganske lang innesesong, vanligvis fra månedsskiftet september-oktober og ut i juni, kanskje til jonsok. Antallet rein kan nok være realistisk, selv om han kanskje ikke har fått det oppgitt.

"Klockan ett på morgonen 5 Juli tog jag afsked af Aitijärvi. ... Termometern visade 14° och en stark dagg låg på marken. ...

I början var älven smal och föga djup, och medelbredden öfversteg icke 5 meter. ... Älven var klar som kristall och der hon var lugn tycktes vår båt framglida på en spegel af grönaktigt glas.

[Men elva kunne være farlig]:

Ett misstag eller ett felgrepp skulle hafva varit olycksbringande, men karlarnes skicklighet var utomordentlig. ...

[Og så kommer reisefølget til Mathis Mathisen Hætta i øvre-Siebe]:

Efter fem timmars förlopp kommo vi till en gård, den första vi sågo på vägen. Boningshuset var mycket snuskigt, ehuru egaren var burgen och rådde om tolf kor och ungefär tvåhundra renar. I familjen, som tycktes vara af lappska härkomst, funnos flera barn. En bok, som låg på bordet, fann jag vid närmare efterseende vara nya testamentet. Rundt omkring stället stodo höstackar, hvilka voro uppförda tre eller fyra meter ofvan marken för att skydda dem från att täckas af snö. De hvilade på långa stänger, af hvilka några gingo tvärs igenom stackarna för att hindra dessa att blåsa bort.

Sedan älven bildat en följd af forsar, vidgar hon sig längre ned till en liten sjö, Suddumälopaljärvi, och sedan vi farit genom en fredlig fors, kommo vi in i Sopatusjärvi; ur denna sjö flyter älven vidare tills han kastar sig i Alten älf strax ofvanför Kautokeino, till hvilken plats jag anlände efter nio timmars resa.

[Deretter fortsetter han om kirkestedet]:

Kautokeino ligger nära 69° n.lat. Liksom alla lappbyar är platsen nästen öfvergifven om sommaren. Renarne och boskapen äro på bete och endast få menniskor synas till, emedan de flesta invånarne hafva dragit til bergen eller befinna sig på fiske.

I byn finnos tio eller tolf gårdar. Boningshusen voro uppförda af stockar och de för boskapen afsedda bygnaderna af torf eller sten. Kreatursuppsättningen på platsen utgjordes af ungefär femtio kor, hundrafemtio får, fyra eller fem oxar och omkring tvåhundrafemtio renar, af hvilka omkring hälften var inkörd. Några hästar funnos icke.

Byn har en kyrka och om vintern vistas en prest på platsen. Domaren i distriktet håller härstädes ting två gånger om året och kvardröjer hvarje gång en vecka. En skola finnes här äfven och besökes om vintern af ungefär sjuttio barn.

Omkring 11 kilometer derifrån ligger byn Autsi, som har ungefär lika stor befolkning.

[du Chaillu: Midnattssolens land, Örebro 1881, s. 71-72]

Ramme 2. du Chaillu's skildring fra Siebe og Kautokeino (Vedlegg 1)

2.1 Etablering av private jordeiendommer i Siebe

"Matrikul over Jordeiendommene i Altens Fogderi" fra 1878 (Vedlegg 2) viser at de eldste utmål (private jordeiendommer) i Siebe, Galaniitu og Kautokeino kirkested [Márkan] er fra september 1865.

Anders Larsen Bæhr [Lásse-Ánda] (1804-11.11.1883) fikk det første skjøte; Gaska Dalogiedde (Matr. 6, løpenr. 25). **Mathis Mathisen Hætta** [Máhteš] (13.9.1811-12.2.1895), hans sønn **Mathis Mathisen Hætta** [Siebe-laš] (3.3.1833-6.8.1904) og andre med utslåtter, bl.a. Mikkel Isaksen Hætta [Issáhaš-Mihkkil], Josef Salamonsen Näkkälä [Sálmmo-Jovsset] fikk skjøte samtidig.

Et originalskjøte til Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] viser at "Opmaalings- og Skyldsætningsforretning" (Ramme 3, Vedlegg 3) ble holdt 4. september 1865. Skjøtet er undertegnet fra Statens side 31. august 1868 og 31. desember 1868. Matriklene har årstallet 1869.

Alle eiendommene er gitt samiske navn. Først med *"Reglementet af 7. juli 1902 om Afhændelse eller Bortforpagtning af Statens Jord m.v. i Finmarkens Amts Landdistrikt"* kom bestemmelsen om at bare de "som kan tale, læse og skrive det norske Sprog og benytter dette til daglig Brug" kan få "Udmaalt Jordeiendom". Denne bestemmelsen ble ikke gjennomført i Kautokeino. Men bestemmelsen om at "Udmaalt Jordeiendom gives særskilt norsk navn" ble etterlevd. I Siebe, som andre steder, ble det fra mellomkrigstiden av konsekvent gitt norske navn. Etter krigen fortsatte denne praksisen.

Oversiktene over matriklene før 1945 og det økonomiske kartverket fra 1977 er sannsynligvis ikke helt korrekt og fullstendig. Dette har sammenheng med at utmålene er omtrentlig angitt både med hensyn til lokalitetene og størrelsen på jordeiendommene. Det kan kanskje også forekomme feil i gårds- og bruksnr. ved overføring fra gamle matrikler og løpenummer. Heller ikke GAB-registeret er alltid fullstendig pålitelig. Denne oversikten er altså bygd på dokumenter (se Kilder) som kan være unøyaktige eller inneholde feil. Likevel vil man av denne oversikten få en god og tilnærmet fullstendig oversikt over jordeiendommene i Siebe-området. Det må likevel tas forbehold om at noen eiendommer kanskje kan være slettet og andre ikke er nedtegnet på det økonomiske kartverket fra 1977. Likevel gir det et bilde av gårdene, bosettingen og folket i Siebe fra midten av 1850-tallet og fram mot 2006.

Det ble innført et nytt system på 1980-tallet. De nye gårdsnumrene som da ble innført er bygd på prinsipper: Vest for elva fra Áidejávri langs Siebejohka til Kautokeino er matrikelnr. 4 identisk med det nye gårdsnr. dvs. 4. På østsiden er matrikelnr. 4 byttet ut med gårdsnr. 6. Derfor er alle matrikelnr. 4 på vestsiden av elva fra Áidejávri nedover til Kautokeino gårdsnr. 4, mens det tilsvarende område på østsiden har fått gårdsnr. 6. Men det er ikke full orden og systematikk når det gjelder gårds- og bruksnr. Her

er gårds- og bruksnr. ført opp etter det nyeste GAB-register (februar 2006).

Amtmanden i Finmarkens Amt

Gjør vitterligt, at den i Kautokeino Herred, Altens Fogderi beliggende Jordplads Baieb Dalogeddi af Mathis Mathisen Hætta, junior er brugt i saa lang Tid og paa saadan Maade som forudsat i Lov om Afhændelse av Statens Jord i Finmarkens Landdistrikt af 22de Juni 1863 § 9, og ved en under 4. septbr. 1865 afholdt Oppmaalings- og Skyldsætningsforretning er bleven skyldsats for 4 Kjør 1/2 Faar, saa bliver bemeldte Jordeplads, hvis Strækning og Grændser ved Opmaalingen ere beskrevne saaledes:

/Se vedhæftede Blad/

i Henhold til Lov om Afhændelse af Statens Jord i Finmarkens Landdistrikt af 22de Juni 1863 § 9 paa vedkommende Regjærningsdepartementets nærmere Approbation herved skjødete og overdraget Mathis Mathisen Hætta, junior til fuld eiendom, dog paa efternevnte Vilkaar:

At den inden Pladsens Grændser staaende Skov forbeholdes Staten.

At de tillades Pladsens Eier at benytte Havnegangen paa Statens tilstødende eller nærliggende Eiendom for et Antal af 7 Kjør, med de Indskrænkninger som det Offentlige til enhver Tid maatte anse fornødne av Hensyn til Skoven, samt med Forbehold for det Offentlige til enhver Tid at afløse saadan Brugsret ved Udvisning af et i Forhold dertil bestemt Stykke Udmærk.

At Eiendomsretten ikke skal gjøre nogen Hinder i det almindelige Fiskeri, efter de nærmere Bestemmelser, som Fiskerilovgivningen derom til enhver Tid indeholder.

At dersom Pladsen skulde henligge 3 - tre - Aar ubenyttet, falder den tilbage til Staten, om denne vil gjøre sin Ret gjældende.

Nærværende Skjøde maa ikke udleveres førend det for Fogden godtgjøres, at Kjøbereren har anbragt de i Opmaalingsforretningen foreskrevne Mærker.

Hammerfest, den 31 August 1868

J Holmboe (sign)

[side 2]

Foranstaende Skjøde bliver herved i Overeenstemmelse med Kongelig Resolution af 27de mai 1775 og Høieste Resolution af 3die September 1816 samt Lov af 22de Juni 1863, dens § 9, approberet.

Den Kongelige Norske Regjærings Finants- og Told-Departementet,
Christiana den 31 December 1868.

(Uleselig sign.)

Thinglyst ved Skattethinget for Kautokeino den 15 Marts 1869, Aproberet i Justitsprotocollen og indført i Pantebogen, hvormed betaales 64 - fire og seksti Skil.

(Uleselig sign.)

Ramme 3. Skjøte fra 1865-69 (Vedlegg 3)

Bilde 7. **Høystakk.** Høystakkene sto i forskjellig høyde over bakken. Når det var mye tørrhøy som skulle i stakken, var beina kanskje bare en halv meter, men var det lite og lett høy, f.eks. starr og halvgras, kunne stakken være nærmere to meter høy. Den lave stakken sto på jordene ved gården, der det var rikelig med gras og det ikke var fare for rein. De høye var på utslåttene med mindre gras og fare for at reinen kunne forsyne seg av stakken. På utslåttene var det likevel vanligst med suovvi. Det var stakker med underlag av kratt, og stolper rundt. Høyet var satt direkte på bakken. Dette høyet måtte hentes tidlig før det ble for mye snø og før de store renflokkene kom på vinterbeite (Tromholt 1885:85)

Matrikkel er en fortegnelse (liste), særlig fortegnelse over faste eiendommer på landet med angivelse av skatteskyld. Matrikkelskylden hadde før 1976 betydning ved beregning av eiendomsskatt. Har fortsatt en viss betydning ved bl.a. jordskifte.

Grunnbok. Det skal føres grunnbok for dokumenter som gjelder fast eiendom. Grunnbok er mao. et register over slike dokumenter.

En person som har **grunnbokshjemmel** er eier når grunnboka utpeker han som eier, eller når han godtgjør at rådigheten er gått over til ham ved eierens død. Grunnboken er et juridisk dokument.

GAB-register (grunneiendom, adresse, bygning) er et offentlig dataregister over grunneiendommer, adresser og bygninger i Norge. Registeret føres av Fylkeskartkontoret.

Tinglysning er offentlig registrering av rettsstiftelse ved fast eiendom og også i en viss utstrekning løsøre. Tinglysning er som regel nødvendig for å få full rettsbeskyttelse over fast eiendom. For at et dokument skal bli tinglyst, må visse krav være tilfredsstilt. En kjøper som ikke sørger for tinglysning, kan risikere å måtte gi fra seg eiendommen. Et tinglyst dokument kan slettes når det tinglyses bevis for at heftelsen er falt bort.

Hjemmel er rettsgrunnlag. Den som er berettiget som eier til en ting, har hjemmel som eier (rettighetshaver).

Geodata, data om naturlige eller bygde objekter som er stedfestet ved geografiske koordinater, registreres av GAB.

Ramme 4. Faguttrykk ved jordsalg

1865: SKJØTER I SIEBE

SKJØDE. Amtmanden i Finmarkens Amt Gjør vitterligt at da den i Kautokeino Herred, Altens Fogderi beliggende Jordeplats Valeb Dalæggeddi af Matis Matisen Hetta d. E. er brugt i saa lang Tid og paa saadan Maade som forudsat i Lov om Afhendelse af Statens Jord i Finmarkens Landdistrikt af 22. Juni 1863 §9, og ved en under 4. September 1865 afholdt Opmaalings- og Skyldsetningsforretning er bliven skyldsats for 3 -tre- Kjør 3 -tre- Faar, saa bliver bemeldte Jordplats, hvis Strekning og Grendser ved Opmaalingen ere beskrevet saaledes:

1. Boplatsen Vuoleb Dalæggeddi: Fra Sipielvns østre Bred hvor en Stenrøs opsettes - maales - i O.S.O. til en Pæl der blev nedsat 180 alen. Herfra i N.O. ligeledes til en Pæl 180 alen. Herfra i V.N.V. til Elvebredden, hvor en stor Sten blev mærket 133 alen. Herfra i S.S.V. langs Elven til Udgangspunctet 185 alen. -

2. Sipisolo, er en Ø, der omringes af Sipielsen. Fra Spidsen af et Næs, hvor Elven deler sig i 2 Grene Maaltes i Ø. langs Elvens østre Bred 225 alen til en pæl der ble nedsat og Mathis Johannesens slaatte. Herfra i N.N.O. til en Sten 64 alen. Herfra i O. langs et Vidjekrat og et Prosten tilhørende Slaattestykke 230 alen til en jordfast Sten ved Sipielvns østre Bred. Herfra i V.S.V til Udgangspunctet 280 alen.

3. Unnasolosja, er 2 smaa Øer der omringes af Sipielsen og blive opmaale underet, da de nesten staar i Forbindelse med hinanden. Fra S. til N. maaltes 130 alen der er deres Lengde og fra Ø. mot V. 70 alen der er deres Bredde. -

4. Njavvinitu. Fra Joseph Nækkelas Slaate og en jordfast Steen ved Sipielvebredden maaltes langs denne i S og S.S.V. til en stor Tue, hvorpaa der ble sat en stor Steen 294 alen. Herfra maaltes i V.N.V. til en Stolpe der blev nu sat 35 alen. Herfra i N.N.O. til en Stenrøs 280 alen. Herfra

til Udgangspunctet 90 alen.

5. Goikanjarga. Fra en Stenrøs ved Sipielvns østre Bred maaltes langs et opført Gjerde og Mathis Mathisen Hetta d.U. Boplads i S.O. til en Stenrøs 155 alen. Herfra maaltes i S.S.V. til en jordfast Steen 140 alen. Herfra i N.N.V. til en Stenrøs ved Elvebredden 320 alen. Herfra i N.O. og O.N.O. langs Elven til Udgangspunctet 225 alen. -

6. Storra Roddanitu, er en Slaate på vestre Side af en liten Elv kaldet Opmajok. Fra en stolpe der blev nedsat maaltes i V.S.V. til en stor Torvhaug 170 alen. Herfra maaltes i O.N.O. og O til Udgangspunctet 160 alen. -

7. Storarræddojæggi, er en stor Myrslatte paa vestre Side av Opmujokelven. Denne opmaaltes saaledes. Fra en liden Haug hvorpaa der sattes en Pæl maaltes i O. 140 alen til en Pæl. Dette er Myrens-Bredde. Derpaa maaltes i N. Ligeledes til en Pæl 560 alen. Dette er Myrens-Lengde.

8. Baiemuslobalgaddi, er en Myrslaate paa vestre og nordre Side af et lidet Vand hvorigjennem Opmujokelven løber. Fra en Pæl der blev ned-satt maaltes - fra V. til Ø. i ret Linie til Vandbredden hvor en Pæl nedsattes 100 alen. Dette er Myrens Bredde. Herfra maaltes i N.O. og N. til Opmujokelven hvor en Stenrøs opsattes - 560 alen. Dette er Myrens-Lengde, -

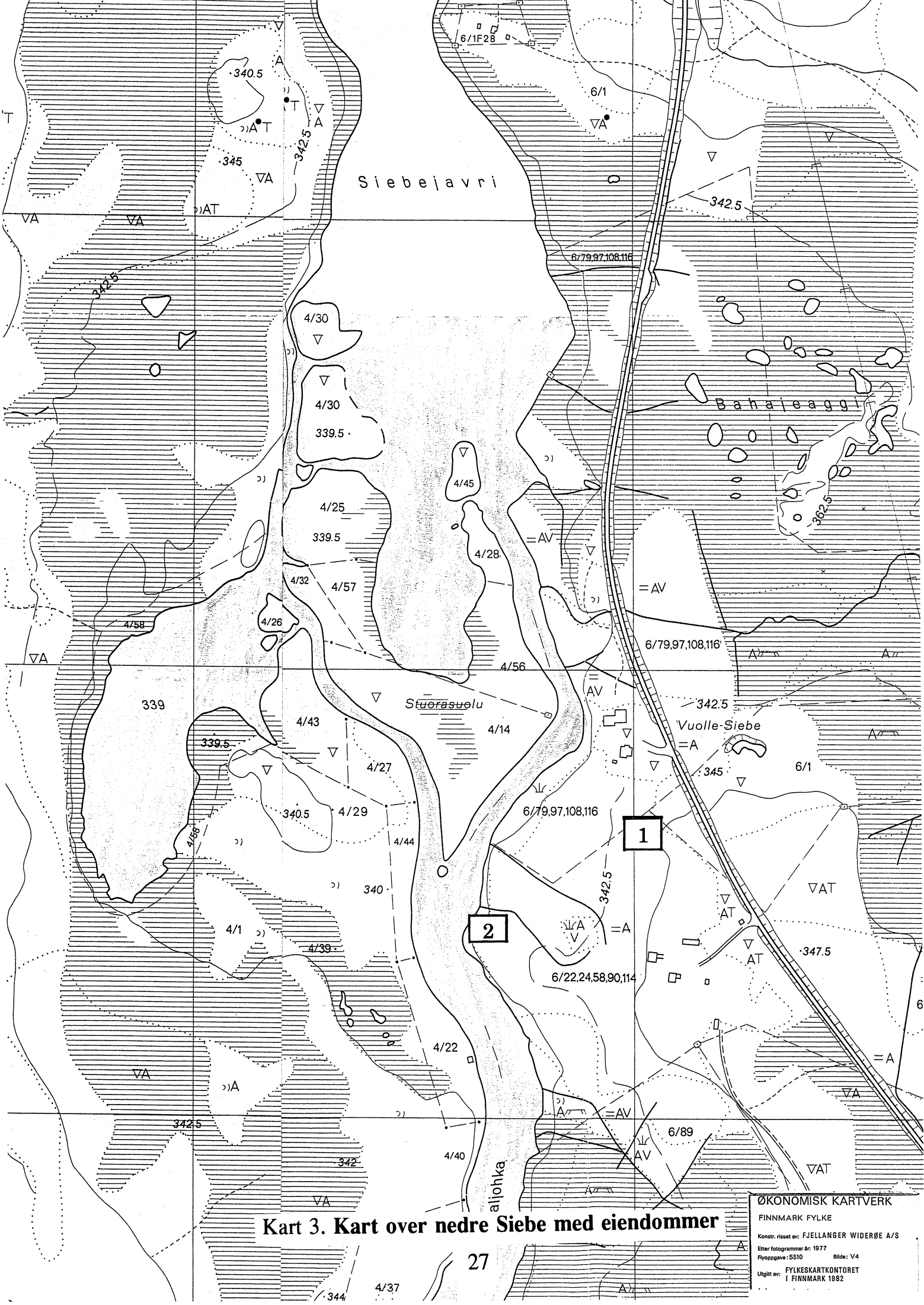
I Henhold til Lov om Afhendelse af Statens Jord i Finmarkens Landdistrikt af 22.juni 1863 §9 paa vedkommende Regjeringsdepartements nærmere Approbation hvorved skjødets er overdraget Matis Matisen Hetta d. Y. til full eiendom, dog paa efternevnte Vilkaar: - at den inden Pladsens - Grendser staaende Skov forbeholdes Staten, - at dit tillader Pladsens eier at benytte Havne-gangen paa Statens tilstødende eller nærliggende Eiendom for et Antal af 9 -ni- Kjør, med de Indskrænkninger, som (o.s.v. som N. 8.) -

Ramme 5. De første jordeiendommer i Siebe (Vedlegg 4)

2.2 Etablerte "Jordeplads" private eiendommer i Siebeområdet i 1869

Det går fram av protokoller og skjøter at jordsalgsmyndighetene hadde en befaring i Siebe i september 1865, med utstedelse av skjøter i 1869.

Anders Larsen Bær (1804-1883) fikk skjøte på eiendommen "Gaska Dalogiedde". Her hadde han bolig, stabbur og uthus. Tuftene var synlig fram

Kart 3. Kart over nedre Siebe med eiendommer

ØKONOMISK KARTVERK
 FINNMARK FYLKE
 Konstr. risset av: FJELLANGER WIDERØE A/S
 Etter fotogrammer: år: 1977 Bilde: V4
 Flypoggave: 5510
 Utgitt av: FYLKESKARTKONTORET
 I FINNMARK 1982

til ca. 1970 før man pløyde og harvet marka der (Kart 2, merket 1 og Kart 3, merket 1). Gaska Dalogiedde kan identifiseres i området nord og vest for mellomriksveien, nord for den fraflyttede gården til Johan M. Klemetsen (det hvite hus).

Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] (1811-1895) fikk skjøte på Bajeb Dalogiedde og flere andre eiendommer både i Siebe og Opmujohka, ca 2-3 km vest for Siebejohka (Ramme 5, Vedlegg 4).

Matr. 6, lnr. 3 (Ny; gnr. 4, bnr. 15) Unnasuolo

Matr. 6, lnr. 6 (Ny; gnr. 4, bnr. 17) Stuora Rottonito

Matr. 6, lnr. 7 (Ny; gnr. 4, bnr. 18) Stuora Rottojægge

Matr. 6, lnr. 8 (Ny; gnr. 4, bnr. 19) Bajemus Luobbalgadde

Matr. 6, lnr. 9 (Ny; gnr. 4, bnr. 20) Bottohin

Matr. 6, lnr. 1 (Ny; gnr. 2, bnr. 22) Vuoleb Dalogiedde

Matr. 6, lnr. 2 (Ny; gnr. 4, bnr. 14) Siepisolo

Eiendommene ligger alle ved Siebejohka, Bajeb Dalogiedde er høyden på neset Guoikanjarga der gården til Máhteš og Gárena-Máhtte har stått, og der det er hytte i dag. Vuoleb Dalogiedde ligger på naturengen på østsiden av elva ca 100 m nord for Bajeb Dalogiedde. Her er tuftene til Mathis Mathisen Hætta [Siebelaš] (1833-1904). Bnr. 43 og 44 ligger på vestsiden av elva, på høyde med nedre Siebe. Bnr. 17-20 er også i området. Bnr. 15 er en av de små holmene i Siebejávri. Eksempler på grunnboksblad er vedlegg 5, 6 og 7.

"Mathis Mathisen Hætta jr." [Siebelaš] (1833-1904), sønn til Máhteš fikk også skjøte på flere eiendommer både i Siebe og Opmujohka, ca 2-3 km vest for Siebejohka.

Matr. 6, lnr. 26 Bajeb Dalogiedde

Matr. 4, lnr. 43 (Ny 1954; gnr. 4, bnr. 43) Læveluoktanjarga

Matr. 6, lnr. 35 (Ny; gnr. 4, bnr. 44) Savvongadde (Lavongadde)

Matr. 4, lnr. 28 og 45 Vopinjalmsolo

Matr. 6, lnr. 37 (Ny; gnr. 4, bnr. 46) Buolcanito [Opmujohka]

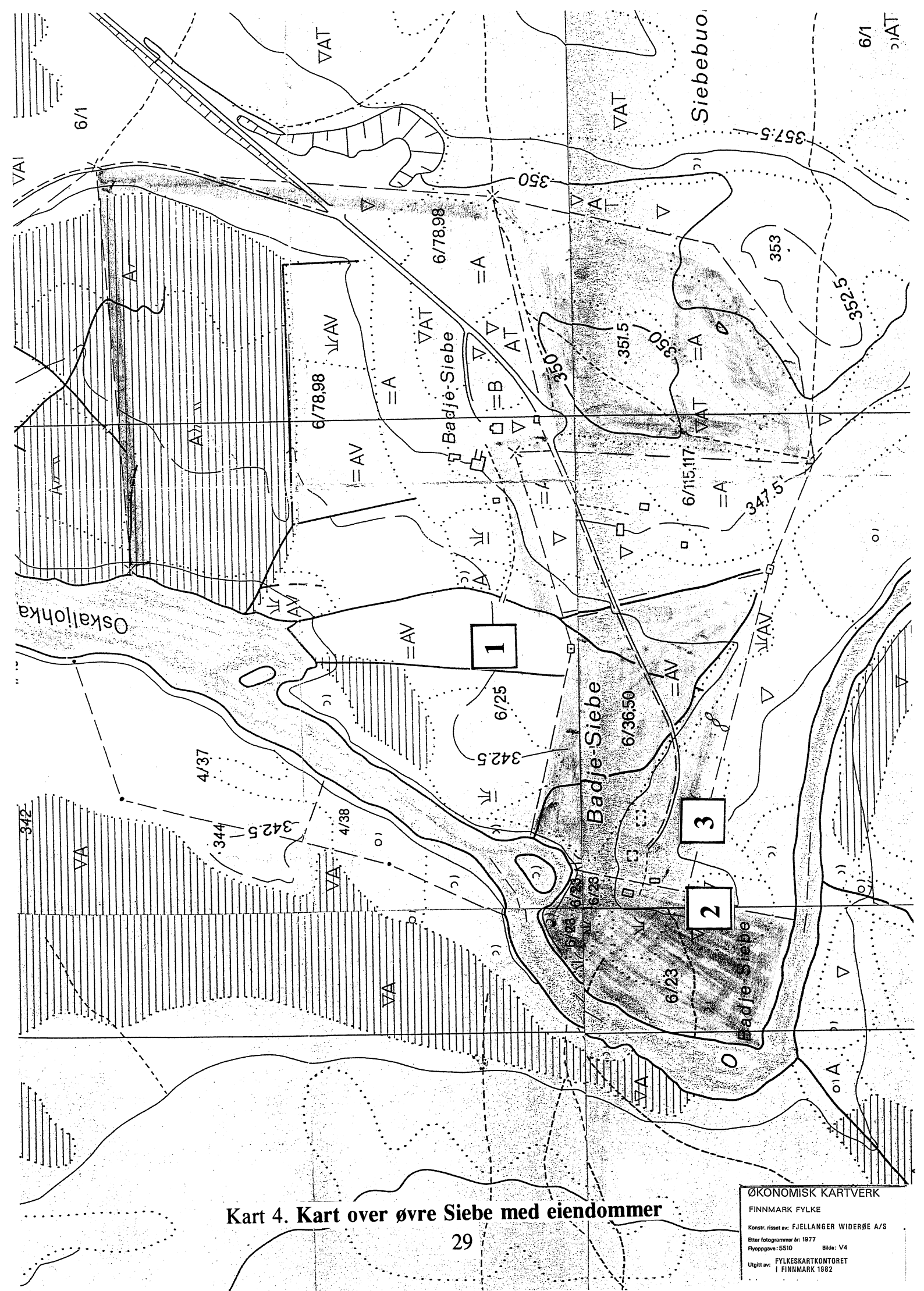
Matr. 6, lnr. 38 (Ny; gnr. 4, bnr. 47) Buolcagæccenito [Opmujohka]

Matr. 6, lnr. 39 (Ny; gnr. 4, bnr. 48) Ravranito [Opmojohka]

Matr. 6, lnr. 23 Guoikanjarga

Matr. 6, lnr. 25 Bajeb Dalogiedde

Mathis K. Hætta [Leammo-Máhtte] (1866-1953), svigersønn til Anders L. Bær overtok Gaska Dalogiedde (matr. 6 lnr. 25). I 1901 etablerte han disse:

Kart 4. Kart over øvre Siebe med eiendommer

ØKONOMISK KARTVERK
 FINNMARK FYLKE
 Konstr. risset av: FJELLANGER WIDERBØ A/S
 Etter fotografmermer år: 1977
 Flyopp-gave: 5510 Blide: V4
 Utgitt av: FYLKESKARTKONTORET
 I FINNMARK 1982

Matr. 6, lnr. 4 (Ny; gnr. 4, bnr. 16) Njavvenito
Matr. 6, lnr. 26 (Ny; gnr. 4, bnr. 36) Stuoraabenito [Opmu-áhpi]
Matr. 6, lnr. 27 (Ny; gnr. 4, bnr. 37) Vuoleb Oddanjarga
Matr. 6, lnr. 28 (Ny; gnr. 4, bnr. 38) Njavveniske
Matr. 6, lnr. 29 (Ny; gnr. 4, bnr. 39) Oddanjaskahat
Matr. 6, lnr. 58 Nedre-Siebe (Tgl. 1926)
Matr. 6, lnr. 90 Brannsletta (Tgl. 1938)

Det var ikke bare Siebefolk som hadde private jordeiendommer, men også Kirkens Oplysningsfond som soknepresten disponerte, og folk som hadde utslåtter (mest grasmyrer og ryddede enger på holmer og ved elvebredden). Kirkens Oplysningsfond hadde disse, etablert i 1895:

Matr. 4, lnr. 56 Nuorta njarga
Matr. 4, lnr. 57 Stuoranjarga
Matr. 4, lnr. 58 Lavveluokta
Matr. 4, lnr. 44 Gærgat

De to førstnevnte eiendommer ligger på Stuorasuolu i Siebejávri, men den tredje ligger rundt en grunn bukt, Leaviluokta, på vestsiden av Siebejávri.

Mikkel Isaksen Hætta [Issáhaš-Mihkkil] var bror til Klemet Isaksen Hætta [Issáhaš-Lemet) og dermed onkel til Mathis Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte]. Mathis hadde utmål på tre myrslåtter i Opmujohka:

Matr. 6, lnr. 22 (Ny; gnr. 4, bnr. 33) Vuolemusluobbal Bajagæčče [Opmujohka]
Matr. 6, lnr. 23 (Ny; gnr. 4, bnr. 34) Vuolegæčče luobbal [Opmu-áhpi]
Matr. 6, lnr. 24 (Ny; gnr. 4, bnr. 33) Roččejægge

Josef Salamonsen Näkkälä (1830-1899) 1.x=Berit Johannesdtr Hætta [Juhu-Biret] har en jordeiendom i Siebe:

Matr. 6, lnr. 29 (Ny; gnr. 4, bnr. 12) Afenloddonito (=ábiluodda)

Johan Isaksen Hætta, etablert 1869:

Matr. 6, lnr. 7 (Ny; gnr. 4, bnr. 5) Godkejoknito

Johannes Mathisen Hætta [Juhu] bror til Máhteš, etablert 1869:

Matr. 6, lnr. 32 (Ny; gnr. 4, bnr. 42) Oddanjaskahat

Johan Johannesen Hætta [Siebe-Juhán], etablert 1898:

Matr. 6, lnr. 12 (Ny; gnr. 4, bnr. 23) Vuostas Guoikavuolde

Etablerte eiendommer fra før krigen (Eid av Daniel M. Hætta).

Matr. 6, Inr. 52 Elveness. 50 dekar (Tgl. 1935)

Matr. 6, Inr. 54 Lilleeng. 40 dekar (Tgl. 1938)

Matr. 6, Inr. 43 Læveluoktnjargga (Tgl. 1869)

Nr.	Bruket navn	Hjemmelsinnehaver	Tgl.år	Siste tgl.år
1	Vuoleb Dalogiedde	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
2	Sieppesuolo	Johan Klemetsen Hætta	1869	1952
3	Unnasuolo	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
4	Njavvenito	Mathis Klemetsen Hætta	1869	1901
5	Goikanjarga	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
6	Stuora Rottonito	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
7	Stuora Rottojægge	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
8	Bajemusluobbalgadde	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
9	Bottohin	Mathis Johannesen Hætta	1869	1869
10	Jorbajægge	Mathis Johannesen Hætta	1869	1869
11	Unnanito	Johan Mathisen Pentha	1869	1949
12	Vuostas Goikavalde	Johan Johannesen Hætta	1869	1898
13	Stuoranjargamodda	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
14	Stuorasuolo-davvagæcce	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
15	Unnasuolo	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
16	Oarjabæel-buttat	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
17	Vuoppenjarga	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
18	Jorbajægge	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
19	Unnasuolo	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
20	Stuorasuolo	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
21	Buttat	Mathis J. Johansen Hætta	1869	1921
22	Vuolemusluobba-bagajæg	Mikkel Isaksen Hætta	1869	1869
23	Vuolegæcce Luobbal	Mikkel Isaksen Hætta	1869	1869

Tabell 1a. Hjemmelsinnehavere, første og siste tinglysningsår

Nr.	Bruket navn	Hjemmelsinnehaver	Tgl.år	Siste hj. overf. Tgl.år
24	Roccejægge	Mikkel Isaksen Hætta	1869	1869
25	Gaska Dalogiedde	Anders Larsen Bæhr	1869	1940
26	Stuoraabenito	Mathis Klemetsen Hætta	1869	1901
27	Vuoleb Oddanjarga	Mathis Klemetsen Hætta	1869	1901
28	Njavveniske	Mathis Klemetsen Hætta	1869	1901
29	Oddanjaskaha	Mathis Klemetsen Hætta	1869	1901
30	Jorganito	Salomon Josefsen Näkkälä	1869	1921
31	Vuoleb-Luobalnito	Beret Amundsdr Pulk	1869	1922
32	Oddanjaskaha	Johannes Mathisen Hætta	1869	1869
33a	Bajeb Dalogiedde	Mathis Klemetsen Hætta	1869	1907
33	Bajeb Dalogiedde	Anders Mathisen Hætta	1869	1955
34	Lavelnoktenjarga	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
35	Lavongadde	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
36	Vuoppenjalmesuolo	Beret Amundsdr Pulk	1869	1922
37	Buolcanito	Mathis Mathisen Hætta	1869	1899
38	Buolcagaccenito	Mathis Mathisen Hætta jr.	1869	1899
39	Rovranito	Mathis Mathisen Hætta jr.	1869	1899
40	Nuortabæle-Suddomasluobbal	Mathis Mathisen Hætta	1869	1869
41	Nuorta-Njarga	Kirkens Opplysningsfond	1895	1895
42	Stuoranjarga	Kirkens Opplysningsfond	1895	1895
43	Lævveluokta	Kirkens Opplysningsfond	1895	1895
44	Gærgat	Kirkens Opplysningsfond	1895	1895

Tabell 1b. Hjemmelsinnehavere, første og siste tinglysningsår

PER ANDERSEN BÆR.

BRITA JOHANNESDATTER TORNENSIS.

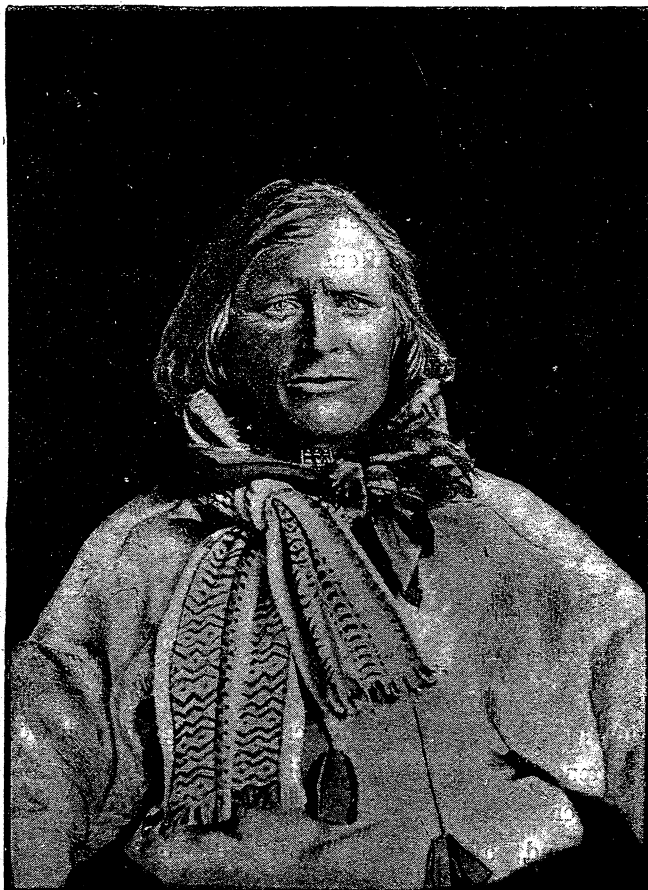
Bilde 8. *Per Andersen Bær* [*Aasel-Ánda-Biera*] (1844-1904) var morbror til Sara Tornensis' mor (*eanu*) (Tromholt 1885:139, Steen 1986:66)

Bilde 9. *Brita Johannesdtr Tornensis* [*Juhaš-Riihtta*] (1836-1908), "Jordmor-Brita" var gift med *Johan Mathisen Hætta* [kalt *Siebe-Juhán*, noen steder kalt *Jonne-áddjá*] (1839-1909) (Tromholt 1885:149, Steen 187, 364)

2.3 Hus og gård

Under tyskernes brenning av Finnmark i november 1944, ble de fleste hus i Kautokeino kommune brent. Samtlige bygninger i Siebe ble brent. Dette skjedde sannsynligvis den 22. november og natt til 23. november 1944. Når man likevel antar hvordan bygningene så ut og den innbyrdes plassering av hus og andre bygninger i Siebe før 1900, er det fra tradisjonen og i gamle bilder fra Kautokeino kirkested og andre gårder i kommunen.

Den tradisjonelle samiske gården består av våningshus (*orrunviessu*), fjøs (*návet*) med og uten låve, et eller flere stabbur (*áiti*), høyskjå (*láhtu*), uthus (*skadja*) og vippebrønn (*gáivu*). Det kunne dessuten være en eller flere gammer (*darfe-gohti*) i utkanten av gårdstunet.

Bilde 10. **Johannes Abrahamsen Motka** (f. ca 1840) var bror til Elen A. Motka (1836-1904). Elen var den 2. kona til Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] (1811-1895). De fikk 6 barn, men bare ett nådde voksenalder (Tromholt 1885:62, Steen 1986:190)

Bilde 11. **Klemet Isaksen Hætta** [Issáhaš-Lemet] (1836-1909) og Ellen Mathisdtr Hætta [Juhu-Máhte Elle] (1848-1922) bilde 14, bodde på Nergård. Flere av sønnene og sønnesønnene ble kjøpmenn, bl.a Mathis [Leammo-Máhtte] (Steen 158, 181)

På 1800-tallet og langt inn på 1900-tallet, dominerte altså de lave, en-etasjes bygninger av laftet tømmer. De var utviklet av tradisjon og felles interesser. De skulle være varme, funksjonelle og praktiske uten at et eventuelt kunstnerisk innhold var bevisst tilsiktet.

Boligen, fjøset og stabburet var laftet. Tømmerbygningene var lave og med saltak. Takvinkelen ser ut til å være rundt 20 grader (altså meget lave). Uthus som skadja og muorraviessu (vedskjul) var av lettere konstruksjon, enten stavreiste eller av sleppverk, dvs. liggende veggplanker. Høyskjåen var lett og luftig, med saltak og stående kledning. Tykkelsen på tømmerveggene var 5-6 tommer, men stav- og sleppverk var på 2-3 tommer. Husene var ikke panelt. Det ble brukt dymlinger og mosefylt meddrag mellom stakkene. Bygningene var satt på flatt terreng med punktvis bæring av gråstein.

En grundigere gjennomgang av gårdstun, hustyper, driftsbygninger, fundamenter, byggematerialer, byggeteknikker, konstruksjoner, innredning og

de enkelte deler (bislag, tak, dører, vinduer, m.v.). De blir grundigere omtalt i pkt. 3.2 Hus og andre bygg.

Et av bildene hos Tromholt viser en liten torvgamme under bygging. Hvis gammen har en forsenkning, kan det tyde på at det er et kjølerom der man legger fisken før den sløyes og renses, og deretter plasseres dit når den er saltet. Et annet bilde viser en høystakk av samme type som ble brukt helt til seint på 1950-tallet. På innmarka var det både høystakker og høyskjåer, mens det var suovvi og høystakker som dominerte på utslåttene. Først når man fikk større høyskjåer i mellom- og etterkrigstiden gikk høystakkene av bruk.

2.4 Anders Larsen Bæhr - den første fastboende i Siebe

Anders Larsen Bær [Lásse-Ánda] (1804-1883) fikk som den første i Siebe skjøte på eiendommen *Gaska Dalogiedde* (Matrikkel 6, Løbe-Nr. 25) i 1869. Det står i oversikten fra "Matrikul over Jordeiendommene i Altens Fogderi", trykt 1878 (Vedlegg 2). Under rubrikken Skyldn. (dvs. skatt) er han ført opp med 3 1/2 Faar, men ikke noe under rubrikken Kjør (=kyr). Dette kan bety at familien hadde sauer, men ikke kyr. Han hadde sannsynligvis minst 300 rein.

Han og familien slo seg ned i Siebe på slutten av 1830-tallet eller i begynnelsen av 1840-tallet. Her hadde de sitt bolighus, sauefjøs, en eller flere stabbur og uthus. *Gaska Dalogiedde* kan identifiseres. Gården ligger vest for mellomriksveien til Finland, mellom de nedlagte gårdsbruk til Johan M. Klemetsen (1981: Nils Johan Heatta) og Daniel M. Hætta (1984: Brita Ellen Hætta), bare 50-60 m fra Daniel M. Hættas våningshus (Kart 2 og 3, begge merket 1). Dette var tuftene etter de eldste kjente bygninger i Siebe. Men alle spor ble slettet en gang på 1970-tallet i forbindelse med en nydyrkingsplan. De var godt synlig til da. Kjentfolk kan fremdeles lokalisere tuftene ganske nøyaktig.

Anders Larsen Bæhrs far var Lars Andersen Bæhr (f. 1765). Lars var gift to ganger. Han giftet seg 1. gang i 1799 med Kirsten Nilsdtr (f. 1778). Anders var den tredje i rekken av en søskenflokk på 4 fra 1. ekteskap. Det gikk noen år før Lars Andersen Bæhr giftet seg for 2. gang etter at han var blitt enkemann, da med Berit Sivertsdtr Siri (f. 1784). Fra 1815 til 1823 fikk de 4 barn.

Anders Larsen Bæhr var også gift to ganger. 1. gang i 1829 med den 20 år gamle Karen Olsdtr Somby (1809-1849). De hadde sønnene Lars (f. 1830) og Ole (f. 1836), og døtrene Kirsten (3.12.1834-21.1.1898) og Anne

(1.3.1849, d. 7.5. s.å.). Den 40 år gamle Karen døde under datteren Annes fødsel eller umiddelbart etter. Den lille piken fikk ikke leve mer enn to måneder før også hun døde.

Deres datter Kirsten giftet seg med Mathis M. Hætta [Siebelaš].

Anders Larsen Bæhr giftet seg andre gang i 1850 med Berit Mikkelsdtr. Korvatus.

Deres datter Inger Andersdtr Bæhr [Siebe-Iŋgá] (11.7.1857-15.10.1899) giftet seg 1. gang i 1874 med Mathis Persen Pentha (1847-1891) og 2. gang i 1892 med Mathis Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte] (1866-1953). Med andre ord: Kirsten i øvre Siebe var halvsøster til Iŋgá i nedre Siebe. Aldersforskjellen mellom halvsøstrene var 23 år, men de døde omtrent samtidig, hhv. 63 år og 41 år gamle.

Om Anders Larsen Bæhr vet vi ellers at han var Herredsstyremedlem og en rik flyttsame med en reinflokk på flere hundre rein. Smith viser til et vedtak i Herredsstyret i 1853;

"skatt med 4 daler 2 ort for dem der betalte full skatt, og nedover. 4 daler 2 ort blev utlignet på Aslak Mathisen Logje, (...) Anders Larsen Bær, (...). Atskillige betalte omkring 3 daler. Dernest blev 94 andre skattlagt med mindre enn 3 daler." (Smith 1938:264).

Det var bare 5 skatteyttere som måtte svare for 4 daler og 2 ort, blant dem Aslak Mathisen Logje [Máhte-Áslat], sognets rikeste med 6000 rein. Bare Anders Larsen Bæhr og 3 andre måtte ut med like mye skatt som Máhte-Áslat. Det betyr at de hadde store reinflokker. Muntlig tradisjon forteller at datteren Inger hadde 300 rein, men ingenting om at halvsøsteren Kirsten hadde arvet noe, men sannsynligvis hadde også hun litt rein.

Anders Larsen Bæhr satt også i Herredsstyret. Om valget i 1855 skriver Smith:

"I det nye herredsstyre satt der 6 flyttlapper, Nils Andersen Eira gikk ut og Anders Larsen Bær og Nils Mathisen Sara kom inn." (Smith 1938:265).

Etterkommere av Anders Larsen Bæhr (1804-1883) og 1x= 1829 Karen Olsdtr Somby (1809-49), 2x=1850 Berit Mikkelstdtr Korvatus (1826-1873)

Lars (f. 1830) =L.x1851 Ellen Andersdtr Sara (1831-1858), 2 barn. =2.x 1860 Ragnhild Aslaksdtr Gaup (1839-1873). 3 barn. =3.x Kirsten Larsdtr. Siri (1830-1883). Ingen barn. Steen 1986:61	Kirsten (1834-1898) =1857 Mathis Mathisen Hætta [<i>Siebelas</i>] (1833-1904). 1 barn som døde. <i>Siebelas</i> hadde barn med Karen Persdtr Eira (1844-1932); Mathis [<i>Gárena-Máhtte</i>] (1869-1951) Steen 61, 73, 147, 185	Ole (f. 1836 d. ung)	Anne (1849-1849)	Mikkel (f.1852 d. ung)	Inger (1857-1899) <i>Siebe-Iggá</i>, 1x=1874 Mathis Persen Pentha (1847-1891). 4 barn. 2x=1893 Mathis Klemetsen Hætta [<i>Leammo-Máhtte</i>] (1866-1953). 4 barn. Steen 61, 159, 233	Rasmus (f. 1862 d. ung)

Slektstavle 1. De første fastboende i Siebe. Felles stamtavle både for øvre og nedre Siebe. I Steens bok *Kautokeinoslekter* (1986) skrives etternavnet Bær, men mange skriver navnet med -h-, Bæhr. Derfor er denne formen gjennomført her. Steen skriver at slektsnavnet kommer av personnavnet Per, i eldre skriftformer Pähr. Dette er kanskje en nærliggende forklaring fordi den samiske formen er Biera. Bæhr opptrer som slektsnavn i *Kautokeino* første gang i 1705.

2.5 De første gårdsbruk

Den første faste bosetting med gårdsbruk som nevnes skriftlig stammer fra høsten 1852 (Hvoslef i brev av 12. november 1852). Da nevnes gården for første gang i skrift, "Siepe". Det var kirkevergen Mathis M. Hætta [Máhteš] som hadde flyttet fra kirkestedet og slått seg ned der. Han bodde i tradisjonen i nedre Siebe (Kart 10, merket 2), men flyttet til øvre Siebe (merket 3).

Smith skriver at i 1865 var det 3 gårder: *"I Siebe var det således blitt 3 gårder. Den første beboer der var Anders Larsen Bær, og i 1853 [skal være 1852] kom Mathis Mathisen Hætta d.e. I alt hadde disse 3 gårder i 1865 1 hest, 16 kyr, 27 sauer og 320 ren."* (Smith 1938:298). Han nevner ikke hvem den tredje var, men det var Máhteš sin sønn Mathis M. Hætta [Siebelaš] i øvre Siebe.

Vi kjenner ikke årsaken til at den 41 år gamle kirkeverge Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] flyttet med familien til Siebe seinsommeren 1852. Grunnen til flyttingen kan være presten Stockfleths pryling og forholdet til den nye presten, Fr. W. Hvoslef. De flyttet ikke tilbake, så familien må ha trivdes i Siebe. Smith forteller at i 1865 hadde han *"1 hest, 6 kjør, 11 sauer og 20 rein (Han hadde den første hest i Kautokeino)." (Smith 1938:188).*

Mathis deltok aktivt i styre og stell. I 1853 ble han valgt i Herredsstyret som en av 11 representanter. Blant representantene var hans bror Johannes Mathisen Hætta [Juhu] som var "viceordfører", naboen Anders Larsen Bæhr og **Aslak Mathisen Logje** [Máhte-Áslat], sognets rikeste mann. Máhte-Áslat slo seg seinere ned i Siebe som nærmeste nabo til Máhteš. Smith nevner også at Máhteš i 1842 satt i "skolekommisjonen" og var blant "8 kyndige taksasjonsmenn" sammen med bl.a. Máhte-Áslat (ibid. s 186, 195). Máhteš og Máhte-Áslat undertegnet "med påholden penn." (Ibid. s 195, 197). Men Máhteš som kirkeverge kunne utvilsomt lese. Det gjorde kanskje også Máhte-Áslat.

Hvordan var Kautokeino-samfunnet på den tiden: Kommunen hadde godt under 1000 innbyggere: Ved folketellingen i 1865 var det 738 innbyggere, år 1900 var det 806, derav 10 nordmenn og i 1910 990 derav 35 nordmenn. Tallet gikk ned til 941 i 1920. Det skyldes i første rekke spanskesyken (Ibid. s 283).

Da Samuel Bugge Budde var prest i Kautokeino på 1780-tallet, var villrein "av stor betydning og som kunde spille en viss rolle ennu for 50-60 år siden. (...) Nu [1930] er villren nesten helt borte i Kautokeino." (Ibid. s. 292).

I en Kgl. res. av 7. april 1874 ble det bestemt at reinen ikke skulle beite inntil flere bygder; "fredning i 1/2 mils omkreds omkring kirkestedet og fjellstuene samt gårdene Avzze, Siebe, Galanito m.fl. samt lignende steder samt Vuorasvarre." (Ibid. s 272). Dessuten fikk "Elias Eliassen støtte for å holde et rum for reisende i Siccajavre" fordi "I 1875 foreslår herredsstyret [for amtet] 30 daler til Siččajavre" (ibid. s. 278).

Også kommunikasjonene ble bedre: "I 1872, 27. desember, andras om forskjellige utbedringer på veien mellem Vina og Beskades samt om påvarding av vinterveien helt frem til Kautokeino. Siste høstmarked hadde hele almuen kjørt vill i snestorm på Beskades." (Ibid. s 277). Røysing av de kjente landemerker - varder - ble utført på 1870-tallet over Bæskades og Luossačassa (mellom Biggeluoppal og Mieron).

Tilbake til Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] som var gift 1. gang i 1832 med Berit Mikkelsdtr Buljo (1801-1857). De var begge 21 år da de giftet seg. De fikk 5 barn sammen. Berit var 42 år da hun fikk det siste barnet. Alle levde opp, men den yngste, Inger, døde 9 år gammel. Berit døde i 1857, bare 56 år gammel. Mathis og Berit flyttet til Siebe høsten 1852, skriver presten Fredrik W. Hvoslef 12. november 1852. Det var lite folk på kirkestedet, skriver Hvoslef om 8. november 1852; "da her paa Stedet ikke var nok Folk, især siden Mathis Mathiesen med sin Familie flyttede herfra tidlig i høst til Siepe, 2 Mile herfra." Deres barn var da ungdommer; Mathis [Siebelaš] var 19 år, mens Anne var 18, Anne Grethe 16 og Johan 13 år. Inger døde i 1852. Hun var nok død da familien flyttet til Siebe.

Året etter Berits død, gifter den nå 47 år gamle Mátheš seg med den 22-årige Elen Abrahamsdtr Motka (på samisk ble hun kalt bare for Ello). Elen (1836-1904) og Mátheš får 6 barn sammen, men bare den yngste, Inger Marie (1870-1893) lever opp. Når Inger Marie blir født, er Ello 34 år og Mátheš 59. Inger Marie gifter seg i Alta. Hun har også etterkommere her.

Det ble altså eldste sønn fra 1. ekteskap som kom til å bygge på gården i øvre Siebe.

2.6 Siebelaš

Mathis M. Hætta [Siebelaš] giftet seg i 1857 med Anders Larsen Bæhrs datter, den 22 år gamle Kirsten Andersdtr Bæhr. Hun var 14 år da mora døde, og hun døde selv i en alder av 63 år.

Som sin yngre søster som døde bare 2 måneder gammel, fikk også Kirsten en tragisk historie. Hun fødte sitt første og eneste barn, en sønn, 6.

juli 1859. Fødselen var komplisert og hun ble lam fra livet og ned resten av sitt liv. Den lille livlige gutten var blitt oppkalt etter sin far og bestefar, Mathis. Men 2. januar 1863 - bare 3 1/2 år gammel - døde han (Tabell 6).

For å klare seg da Kirsten ble lam og sengeliggende, skaffet de seg en tjenestepike, Karen Pedersdtr Eira (21.11.1844-8.11.1932). Den 15-årige Karen fikk ansvaret for å stelle den lamme kona, ta seg av fjøsstellet, holde huset i orden, bake brød og stå for matlagingen. I følge muntlig overlevering vasket og stelte Karen husfruen hver dag i mange år. Den unge mannen, Siebelaš, arbeidet på gården og gikk hjemme hos sin lamme hustru og deres tjenestepike. Etter 7 år fødte den da 23-årige Karen en sønn jonsokdagen i 1869, også han ble døpt Mathis. Husbonden erkjente farskapet. Mathis (Gárena-Máhtte, d.e. Karen sin sønn Mathis) (24.6.1869-24.10.1951) hadde sine første leveår i Siebe.

I 1880 giftet Karen Pedersdtr Eira seg med enkemann, den 22 år eldre Ole Isaksen Hætta (1822-1912). Den tidligere lensmann var i november 1851 blitt avsatt (til fordel for handelsbetjent Lars Johan Bucht) av presten Stockfleth, og var nå oppsitter på Biggeluoppal fjellstue.

Karen tok med sin 11 år gamle sønn Mathis [Gárena-Máhtte]. Han bodde hos henne og tilbrakte sin ungdom på Biggeluoppal fjellstue. Men Gárena-Máhtte kunne ikke glemme sitt barndomshjem. Etter 20 år lengtet han stadig tilbake til Siebe. Han kom tilbake og i 1902 gifter den 33 år gamle Gárena-Máhte seg med den 10 år yngre Kristine Danielsdtr Triumpf (24.1.1879-13.9.1961) fra Áidejávre. Kristines slekt kommer også fra Tornedal-området, men over 100 år etter de første av Hættaslekten. Kristine og Gárena-Máhtte slår seg ned på hans farsgård i øvre Siebe. Faren, Siebelaš, dør et par år etter, i 1904. Siebelaš hadde kanskje en sønn til (Pkt. 2.11 Mer om Siebelaš).

Da Karens 90 år gamle ektemann Ole Isaksen Hætta på Biggeluoppal fjellstue dør i 1912, flyttet den da 68 år gamle Karen til sin sønn i Siebe. Hun døde 8. november 1932, 92 år gammel.

Mange av barna til Mathis og Kristine husker Karen [Gáren-áhkku] godt. Da Karen kommer til Siebe nesten 70 år gammel, er hennes eldste barnebarn under 10 år. Det er trange boforhold og mye barnebråk, men Karen hadde sitt eget rom og egen sau som hun fikk melk av. Noen av guttungene syntes hun var furten og streng. Dette inntrykk beholdt de hele sitt liv. Jentungene hadde derimot ikke noe å utsette på henne. Jeg syntes ikke hun var spesielt streng og slem, sa Brita Oleanna (f. 1907) om henne. Brita var 5

Bilde 12. *Ellen Marie Olsdtr Tornensis* (1853-1919) var søskenbarn til *Sara Mortensdtr Tornensis* (1877-1961) (Ole var en eldre bror av Morten). Ellen Marie druknet da hun kjørte med rein i en råk i *Kautokeinoelva* nedenfor *Storneset* (Tromholt 1885:1883, Steen 1986:354)

Bilde 13. *Lars Jonsen Gaino* (1826-1900) stående og kona *Sara Mortensdtr Tornensis* [*Moartto-Sárá*] (f. 1829) sittende. Hun var farsøster (siessá) til *Sara Mortensdtr Tornensis* [også hun ble kalt *Moartto-Sárá*] (1877-1961) som var gift med *Mathis Klemetsen Hætta* (1866-1953) i nedre *Siebe*. Lars hadde mistet høyre armen. Han var kirketolk og lærer, men hørte til de vakte allerede fra 1848, og ble avsatt av presten. *Kautokeino-opprørerne* med *Aslak Jacobsen Hætta* i spissen kom natt til søndag 7. november 1952 først til Lars og Sara sin gård i *Galaniitu*. I følge hans skriftlige beretning om denne hendelsen som også bekreftes av muntlig tradisjon gikk opprørerne voldelig fram, før de tidlig på morgenen fortsatte mot *Kautokeino*. Lars og Sara bodde først i *Galaniitu*, men flyttet seinere til hans hjemplass *Láhpoluoppal* (Tromholt 1885:431, Steen 1986:100-101, 354, *Muitalusat ja dáhpáhusat Guovdageainnus* 11, 2005:104-111. ISBN 82-993253-6-6)

år da Karen kom til *Siebe*. Hun husker også da Karen døde. Om kvelden klaget hun over at hun hadde vondt i brystet. Så gikk hun på kammerset sitt. Her sovnet hun stille inn.

2.7 Inger [Siebe-Inǵá] i nedre Siebe, en 23 år yngre halvsøster av Kirsten Anders Larsen Bæhr, var som tidligere nevnt, gift 2 ganger. 1. gang i 1829 med Karen Olsdr Somby som han hadde 4 barn med. 2. gang som 45-åring i 1850 med 24 år gamle Berit Mikkelsdr Korvatus. De fikk 2 barn sammen; Mikkel (f. 1852, d. som barn) og Inger [Siebe-Inǵá]. Anders bodde i Siebe til han døde i 1883, 79 år gammel, mens Berit døde 10 år tidligere, bare 47 år gammel.

Inger Andersdr Bæhr [Siebe-Inǵá] giftet seg som 17-åring i 1874 med den 10 år eldre Mathis Persen Pentha (1847-1891). De hadde 4 barn, men de to eldste døde som små. De to yngste, Per [Máden-Bekka] (1879-1961) og Berit [Máden-Bijja] (f. 1882) har etterkommere både i Kautokeino og Alta.

Den 35 år gamle enken Inger Andersdr Bæhr giftet seg igjen i 1893 med 9 år yngre Mathis Klemetsen Hætta [**Leammo-Máhtte**] (1866-1953). De fikk 4 barn. Alle barn ble født i Siebe der de vokste opp.

Deres eldste sønn, **Klemet** (3.4.1893-4.3.1970) giftet seg i 1917 med jevnaldrende Brita Johanne Johansdr Hætta (1892-1949) og flyttet til Biltosletta/Økseidet (Áksomuotki) ca. 10 km fra kirkestedet oppover Kautokeinoelva. De hadde 9 barn hvorav de 2 nest yngste døde som spedbarn og den yngste druknet som 4-åring. De andre, 3 gutter og 3 jenter, har alle - med unntak av en - mange etterkommere.

Den nesteldste, **Anders** (22.5.1895-10.2.1925) var ugift og ble bare 30 år. Han hadde tatt utdanning, gått på Øytun amtskole (folkehøgskole) og hadde planer om å bli lærer da han fikk tuberkulose. Han slet et par år med sykdommen før han døde. De som husket ham, forteller at han leste mye og spilte fiolin.

Den tredje i rekken var **Ellen** [Máhte-Elle] (13.3.1897-14.7.1987) giftet seg som 20-åring i 1917 med den 6 år eldre flyttsamen Johan Anders Andersen Sara [Ántta-Juhán] (31.7.1891-14.5.1967). De hadde 8 barn, hvorav 7 levde opp. Alle vokste opp med reindrift, men de to yngste fortsatte ikke i primærnæringen. Den ene, Ellen Sara (f. 1931) giftet seg med en i politietaten, og den yngste, Ole Klemet (f. 1936) ble den første reindriftssjef i Norge. Alle barna til Ellen og Johan vokste opp i Siebe. Når de ble store nok, flyttet de til kysten om våren. Talvik var deres sommerbase, men i begynnelsen av 1960-tallet ble de utestengt av Statens Vegvesen som la veien rett over deres sommerboplasser. De flyttet da sommerleiren til Kåfjord.

Den fjerde av Inger og Mathis sine barn, **Inger Marie** (31.5.1899-18.3.1925) giftet seg i 1923 med flyttsamen Anders Johansen Eira [Ovlla-

Juhán Ánte] (1899-1984). De hadde 2 barn, Inger Margrethe og Johan. Johan hadde en sønn med Sara Mathisdtr Skum som ble adoptert bort, kunstneren Josef Halse (f.1951).

Inger hadde som nevnt ovenfor 2 gjenlevende barn fra 1. ekteskap. Leammo-Máhtte giftet seg med Inger i 1893 og flyttet til Siebe hvor de drev gården. Dette går fram av grunnboken. Også tinglysningen for Gaska Dalogiedde viser at det ble foretatt rettmessig skifte og arveoppgjør. Både grunnboken og skjøtet etter tinglysning er rettskraftige dokumenter (Vedlegg 8).

Inger dør om høsten 1899, bare 42 år gammel. Den 32 år gamle Mathis er nå blitt enkemann og må forsørge 4 mindreårige barn (Tabell 1). Nå går Bæhr-familien ut av saga.

Etter 2 år gifter Mathis seg med den 24 år gamle Sara Mortensdtr Tornensis (1877-1961) (Slektstavle 11).

2.8 Hættaslekten i Kautokeino

De aller første av Hættaslekten bodde ikke i Siebe, men det kan likevel ha en viss interesse å få en oversikt over slekten fordi man da kommer nærmere familieforholdene og relasjoner til andre familier og slekter. Dette ikke minst fordi oppsitterne både i nedre og øvre Siebe hadde Hætta som etternavn. Og ikke minst; i over 150 år har Hættaslekten vært knyttet til bygda.

Hættaslektens opphav går til Hindrich Hinderson som kom fra Hietaniemi (fi. hieta; sand og niemi; nes, dvs. Sandnes) i Øvre Torneå. Først bodde han ved Peltojärvi, men etter noen år flyttet han til Aunisjärvi. Fra 1740-tallet kalles gården hans for Hætta. Kirkestedet (fi.) Hetta er oppkalt etter hans gård.

Det er mulig at Matz Hinderson Hætta var den første som flyttet til Kautokeino. Han giftet seg i alle fall med en Kautokeinojente, Brita Oloffsdtr Tornensis. De hadde 5 barn (Slektstavle 2, 3 og 4 viser Hættaslektens 1, 2. og 3. generasjon).

1. generasjon av HÆTTA-slekten i KAUTOKEINO (Alle ref: Steen 1986:142ff.)

(Stamfaren): Hindrich Hinderson (f. på 1670-tallet), hustru ukjent. Fra Hietaniemi i Øvre Torneå. Bodde ved Aunisjärvi i Enontekiö 1697

2. generasjon (Barn av Hindrich og hustru):

(stamfaren): Matz (Mathis) Hinderson Hætta (f. 1725) =Brita Oloffsdr Tornensis (f. 1728)

3. generasjon (Barnbarn av Hindrich, barn av Matz og Brita):

Isak (1752- ca 1820). Lensmann 1784-88. =1.x; 1820: Berit Mikkelssdr Kemi (1761-før 1790). =2.x; 1793: Margrethe Persdr. f. ca 1765	Ole (1757-1827) Kirkeverge (Ávzi) =Berit Olsdr f. 1762 Steen 147	Johannes, f. 1764. =Inger Speinsdr Logje (1766-1856)	Mathis (1765-1834) = Inger Johsdr Kemi (1777-1823)	Michel, f. 1769

4. generasjon (Barnebarnsbarn av Hindrich):

Isak (f. 1752) =1.x Berit Mikkelssdr (1761): 1. Ellen, f. 1777 2. Berit, f. ca 1780 3. Inger, f. ca 1781 4. Johannes, f. ca 1787. Lensmann (i 27 år), lærer, klokker. =2.x Margrethe Persdr (1765): 5. Michel, f. ca 1790 6. Anna, f. ca 1794 7. Mathis, f. ca 1797 8. Per, f. ca 1799 9. Henrik, f. ca 1802	Ole (1757-1827) =Berit Olsdr (1762): 1. Berit, f. ca 1784 2. Maren, f. ca 1787 3. Ellen, f. ca 1791 4. Anna, f. ca 1795 5. Isak (ca 1797-1868). Lærer =Susanna Olsdr Turi (1800-92) 6. Mathis (1800-29) 7. Ole (1805-61)	Johannes (f. 1764) =Inger Speinsdr Logje (1766-1856): 1. Berit (ca 1788-1815) 2. Anna, f. ca 1791 3. Mathis, f. ca 1794 4. Ellen, f. ca 1796 5. Marit, f. 1800 6. Henrik, f. ca 1802 7. Svend, f. 1807 8. Karen, f. 1808 Steen s 171	Mathis (1765-1834) =Inger Johsdr Kemi (1777-1823): 1. Jacob (1798-1837) =Berit Aslaksdr Sara (1795-1843) 2. Johannes (Juhu) (f. 1799) =Berit Henriksdr Hætta (Finland 1797-1881) 3. Inger, f. 1800 =Peder Henriksen 4. Brita, f. 1806 =Peder Pedersen, Alta 5. Mathis (Måhtes)(1811-95) =1.x. Berit Mikkelssdr Boljojerfei 4. Ellen, f. 1814 =1835 Peder Thomassen (Alta) Steen 173	Michel (f. 1769)

Slektstavle 2. Hætta-slektens første generasjoner, til 1850-tallet. Tabellen er en felles stamtavle for både øvre og nedre Siebe

Etterkommere av Isak Olsen Hætta (ca 1797-1868) og Susanna Olsdtr Turi (1800-92)

Ole (1822-1912) =1.x 1843 Berit Johsdr Hætta (1823-78). 7 barn. =2.x 1880 Karen Pedersdtr Eira (1844-1932). Ingen. Steen 147	Johan (1824-1908) =1853 Berit Klemetsdtr (1837- 1908. 8 barn. Steen 150	Mathis (1827-1903) 1.x 1853 Berit M. Somy (1828-1860). 3 barn. 2.x 1862 Kathrine Johnsdtr Skum (1842). 1 barn	Mikkel (1829-1917) =1856 Anne Grethe M. Hætta (1836- 1917). 8 barn	Ellen (1831-1917) =1854 Morten Klemetsen (1832- 1909). 10 barn. Steen 155, 203	Isak (1834-59) =1853 Ellen Johs.dtr. Hætta (1834-). 2 barn Steen 158	Klemet (1836-1909) = Elen M. Hætta (1848-1922). 13 barn. Steen s 158, 181	Elisabeth (1839- 1839). Steen 171	Berit (1843-?) =1.x 1862 Henrik Mikkelsen Sara (1817-1881). 2x Nils Henniksen Sara (1850-?)

Slektstavle 3. **Klemet Isaksen Hætta og Elen Mathisdtr Hætta er Mathis Klemtsen Hættas foreldre: Øvre-Siebe: Karen Pedersdtr Eira; Mathis Hætta [Siebelaš].** Etterkommere etter Isak Olsen Hætta og Susanna Olsdtr Turi danner i dag den største slekt og de største familier i Kautokeino kommune.

Etterkommere av Klemet Isaksen Hætta (1836-1909) og Ellen Mathisdtr Hætta (1848-1922). 13 barn

Mathis (1866- 1953) =1.x 1893 Inger A. Bæhr (1857-1899). 4 barn. =2.x 1901 Sara M. Tomensis (1877-1961). 8 barn. Steen 158, 61, 354	Isak (1866-1926) =1892 Berit Anne J. Hætta (1873-1919) 9 barn. =2.x 1921 Karen J. Pentha (1873- 1955). Ingen barn. Steen 163, 232	Berit Anne (1870-1934) =1.x 1891 Mikkel Josefsen Näkkälä (1862-1915). Ingen barn. =2.x 1916 Per Andersen Oskal (1891-1982). Ingen barn. Steen 167, 346, 424	Ole (1874-19??) =Berit Maria I. Hætta (1883- 19??). 5(?) barn. [Til Alaska 1898, kom til- bake og bosatte seg på Sørøya]. Steen 167	Johan (1875- 1944) =1908 Inga P. Gaup (1882-1969). 3 barn.	Klemet (1877- 1878)	Michael (1879- 1960) =1913 Karen Marie P Pentha (1891- 1962). 5 barn. Steen 168, 234	Susanna (1881- 1893)	Klemet (1883- 1955) =1918 Berit Karen O. Erke (1890- 1947). 4 barn.	Ellen (1885- 1912)	Henrik (1886- 1963) =1.x Brita J. Pentha (1892-1919). 1 barn. =2.x Berit Anne K. Hætta (1892-1952). 7 barn.	Inger Marie (1889- 1919) =1919 Per P. Pentha (1896- 1945). Steen 171, 235	Margrethe (1892-1953) =1915 Ole Nils Th. Siri (1892-1951). Steen 171, 295

Slektstavle 4. **Klemet Isaksen Hætta [Issáhaš-Lemet] og Ellen Mathisdtr Hætta [Juhu-Máhte Elle].** Den eldste, Mathis, er knyttet til Siebe. Ole reiste til Alaska i 1898. Han kom seinere tilbake og slo seg ned i Hasvik. Opplysninger om ham og hans familie mangler.

Bilde 14. Fra venstre *Ellen Mathisdtr Hætta* [*Juhu-Máhte Elle*] (1848-1922), ca 70 år. Videre *Ellen Johansdtr Pentha* [*Bier-Juhán Elle*] (1878-1952) og *Inger Marie Klemetsdtr Hætta* [*Leammo-Máhte Inger Márjá*] (1899-1925) gift med *Anders J. Eira* [*Ovlla-Juhán Ánte*]. Bildet er fra ca. 1920. (Steen 1986:82, 160, 181, 232)

Om slektsnavnet Tornensis er følgende å si: Det kommer av Torneå. Dette henger sammen med at en etterkommer av presten Tornberg latiniserte stedsnavnet Torneå.

Isak Mathisen Hætta (1752-ca. 1820) var en tid lensmann og den yngre broren hans, Ole, var kirkeverge. Men det var den fjerde sønnen i rekken, Mathis (1765-1834) som med sin hustru Inger Johannesdtr Kemi (1777-1823) skulle få en sønn, Mathis [*Máhteš*] som skulle bosette seg i Siebe i 1852 (Slektstavle 2, 4. generasjon).

Det kan være på sin plass å nevne at den endelige riksgrensen mellom Danmark-Norge og Sverige-Finland var fastsatt i 1751, men det var svensk prest i Kautokeino til 1756 da den første dansk-norske avløste ham. Derfor er det overveiende sannsynlig at både Isak og Ole snakket like godt finsk som samisk, men neppe svensk, og slett ikke norsk. Da den nærmeste "raste-plassen" på veien fra kirkestedet til Finland var Siebe, er det nærliggende å anta at allerede på den tiden fikk lokaliteten navnet Sieppi eller Siebe.

Den nesteldste i rekken, kirkevergen Ole (1757-1827) hadde sønnen **Isak Olsen Hætta** (1797-1868) som altså var søskenbarn til **Máhtes**. Isak hadde 9 barn.

2.9 Issáhaš-Lemet

Den 7. i rekken heter **Klemet** (1836-1909). Den 29 år gamle Klemet gifter seg med den 17-årige **Ellen Mathisdr Hætta [Juhu-Máhte-Elle]** (1848-1922). De får 13 barn (Slektstavle 4).

De bodde på Nergården [Vuolle-dállu] nederst på kirkestedet, ved elva nord for Gorovuophi. Deres sønn Mikael Klemetsen Hætta [Migal] (1879-1960) overtok gården. Det ble seinere kalt for Migaliid-dállu.

Issáhaš Lemet og Elle hadde etter datidens forhold en stor gård. De var altså driftige og velstående. Foruten gårdsdrift drev han sannsynligvis med handel og oppkjøp av rein for videresalg av reinprodukter som kjøtt og skinn. Flere av sønnene og sønnesønnene fortsatte med dette, og i mye større omfang enn deres far og bestefar. De var i sosialantropologisk forstand det man kanskje ville kalle "entreprenører".

I samfunnsvitenskapene er betegnelsen "entreprenør" en

"person som går nye veier i sin kultur for å oppnå fordeler, oftest økonomisk profitt. (...) entreprenøren utmerker seg gjennom handlinger, ikke ved fastlagte rettigheter og plikter. En entreprenør fokuserer mer på profitt enn andre, (...) og handler mindre institusjonelt enn andre." (Norsk samfunnsleksikon 1987:94).

Det er altså folk som er opptatt av å forsøke nye veier for å bedre levestandarden. Dette uttrykkes også om en person som er nyskapende,

"gjerne i den forstand at gamle grenser brytes ned og nye spilleregler innføres i samfunnet. En entreprenør kan f.eks. være den første som begynner å dyrke for salg, i en bygd som hittil utelukkende har drevet med selvforsyning." (Store norske leksikon, bd. 4, 1996:522).

Flere av barna til Klemet Isaksen Hætta og Ellen gikk nye veier, enten slo de seg ned som kjøpmenn og oppkjøpere av rein, eller de valgte andre yrker, som f.eks. en karriere som offiser i forsvaret, eller de giftet seg inn i rike flyttsamefamilier. Flere av sønnene ble de mest velstående eller mest ansette i Kautokeino-samfunnet. De var dynamiske og passer langt på vei inn i definisjonen av begrepet 'entreprenør'. Men alt har sin pris. Det kan ikke skyves under teppet at denne "entreprenørvirksomheten" førte med seg mindre heldige sosiale tilstander. Ved samtaler og "forhandlinger" om kjøp av

rein - mindre reinflokker på 30-80 dyr - bød oppkjøperen på brennevin. For oppkjøperen var det viktig å få gunstig pris. Det var kjøperens marked i den forstand at han ved å skjenke selgeren brennevin kunne prute. Dermed fikk han (oppkjøperen) kanskje til en gunstigere handel. (Denne taktikken er velkjent. Den ble ofte brukt av de norske kjøpmenn og de sjøsamiske kremmere ved Bossekopmarkedet).

Men sosialt sett kunne omkostningene bli større enn gevinsten. I noen tilfeller ble brennevinet en følgesvenn som fulgte Issáhaš Lemet sine etterkommere som en nemesis i 2-3 ættledd. Det var en svøpe for familien, spesielt kvinner og mindreårige barn. På grunn av den nære fortid, kan dette utsagn lett knyttes direkte til personer som kan identifiseres. Derfor er det

Sokneprest le Maire forteller om Ellen Mathisdr Hættas [Juhu-Máhte-Elle] siste tid, høsten 1922. le Maires beretning omhandler også miljøet og menneskene i Kautokeino. Han skriver bl.a.: <i>Det var nå én i Kautokeino som hadde ventet svært på presten. ... Hun hadde i lengere tid vært meget syk og hadde store smerter. En slik stakkars syk i Kautokeino kan ikke så ofte bli tilsette av legen. For det er 15 mil til nærmeste lege. Han bor i Alta. ...</i> <i>Så folk i Kautokeino er ikke forvent med hensyn til doktor. ...</i> <i>Jeg dro av sted det lille veistykket til hennes hjem. Og her visste de jo at presten skulle komme. Derfor hadde meget folk - især kvinner - samlet seg i huset. Dette huset var et velstandshus her oppe. Men det skulle ingen tro som ikke visste det. Alle hus i Kautokeino er ganske små og lave. De har 16-18 mil å kjøre sitt hustømmer. Og da skal de jo ikke fristes til å bygge stort og flott. Nei, det blir nok ganske lavt under loftet i en Kautokeinostue. Men her var imidlertid en ganske stor og rommelig stue; men mørkt var det her inne. Og når da både vegger, tak og golv nærmest var sorte av farge, uten maling, så skulle nok heller ikke en liten parafinlampe med tilrøkt glass formå å skape lys. Men man kunne jo skimte noen menneskeskikkelser rundt omkring i stuen. ...</i>	Jeg spurte da [hvor] den syke lå. ... Nei, hun lå inne i kammerset. ... I sengen lå eller satt halvt oppreist en eldre kone i svære smerter og ynket. ... Jeg hadde en samtale med den syke. ... Så ble da Herrens bord dekket. Og alle kom inn i kammerset, så det ble fullt av folk. Salmesangen lød fyldig, men slepende. Alle deltok i sangen og alle lyttet til ordet under sukke og gråt, men den syke ynket seg. ... Og da den syke mottok nattverdens elementer, var det mange som gråt høyt. ... Men idet jeg skulle gå, hørte jeg en forferdelig og ynkelig stønning og hosting borte i sengen bak vevstolen. Jeg ville da naturligvis undersøke hva det var for noe. Jo, her lå nok en eldgammel mann. Jeg prøvde da å snakke med ham. Men det nyttet nok ikke, sa man til meg; for han var så gammel at han ingen ting forsto. Så forlot jeg da den mørke stuen og kom ut i det lyse og klare måneskinnet. Flere ganger fikk jeg anledning til å besøke den syke Elen Hætta. Og hun var i sin store lidelse alltid glad over å få besøk og høre et Guds ord. Da jeg neste gang kom tilbake til Kautokeino i nyttårshelgen, ble hun begravet. Hennes lidelse var endt. <i>(M. le Maire: Med rein og pulk ... (1946:35-39)</i>

Ramme 6. Sokneprest le Maire's skildring av Juhu-Máhte Elle

ikke aktuelt spesifikt å gå nærmere inn på disse sider av "entreprenør-virksomheten". Sosiale forhold blir forøvrig ikke behandlet i dette heftet, men i del 4, Immateriell kultur.

Den eldste sønnen til Klemet Isaksen Hætta og Ellen Mathisdr Hætta,

Mathis [Leammo-Máhtte] - som tidligere nevnt - giftet seg som 27-åring med den 9 år eldre enken Inger Andersdtr Bæhr [Siebe-Iŋgá]. Da de giftet seg i 1893, flyttet Mathis til nedre Siebe hvor han bodde resten av livet. Siebe-Iŋga døde i 1899 (se pkt. 2.7).

Etter ca 2 år gifter Mathis seg igjen, denne gang med den 24 år gamle Sara Mortensdtr Tornensis.

2.10 Triumfslektas opphav

Kristine Danielsdtr Triumf sin bestefar var Adam Danielsson Triumf (f. i Sverige 1801, d. Áidejávri 1872) gift med Kristine Henriksdtr (f. i Alta 1806, d. ca 1880). Adam kom fra Sverige til Alta hvor han arbeidet og hvor han fant sin hustru. De flyttet til Áidejávri hvor de ble fjellstueoppsittere. De hadde 4 barn. Den yngste, Daniel [Dánel-áddjá] (1851-1931) overtok som fjellstueoppsitter og giftet seg med Brita Greta Lantho [Rihht-áhkku] (1851-1925) fra Enontekiö. Daniel og Brita hadde 8 barn. Den eldste gutten, Johan Henrik, druknet bare 14 år gammel. Den tredje, Mikkel, var ugift og uten etterkommere. Den yngste, Anders, var gift men etterlot seg ikke barn (Tabell 15).

Den nesteldste, **Kristine**, giftet som 22-åring med den 10 år eldre Gárena-Máhtte. De bodde i øvre Siebe og fikk 10 barn.

Adam var 31 år da han giftet seg med 17-årige Inga Näkkäljärvi [Sálmmo-Iŋgá]. De bosatte seg i Kautokeino og fikk 12 barn hvorav alle med unntak av to levde opp. Adam og Inga har mange etterkommere i Kautokeino.

Elen Maria giftet seg med Antti Näkkäljärvi og bosatte seg på hans hjemlass, Näkkälä. De hadde 5 barn.

Også **Berit Anne** giftet seg i Finland. Sammen med Johan Israel "Ele" Leppäjärvi bosatte de seg i Kultamaa hvor de fostret opp sine 11 barn.

Isak giftet seg med Anne Grethe Oskal og overtok stillingen som fjellstueoppsitter i Áidejávri. De fikk 7 barn, hvorav 6 vokste opp.

Dánel-áddjá ble 80 år, mens Rihht-áhkku ble 75. Mange av deres barn oppnådde en anseelig alder: Søstrene Berit Anne og Elen Maria ble henholdsvis 98 og 93 år, men Isak og Anders ble 92 og 87.

Franskmannen Paul B. du Chaillu /sjai:j:/ som på 1870-tallet reiste gjennom Áidejávri, skildret stedet og gården (Vedlegg 1).

**Etterkommere av Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] (1811-1895) og =1x. Berit Mikkelsdtr Boljojerfe (1801-1857), 2x. 1858
Elen Abrahamsdtr Motka [Ello] (1836-1904)**

Mathis [Siebelaš] (1833-1904) =Kirsten Andersdtr Bæhr (1834-1898). 1 barn som dør ung. Med Karen Persdtr Eira (1844-1932) 1 barn. Steen 73, 185, 190	Anne, f. 1834 =1852 Ole Mortensen Tomensis (1823-1853) Steen 187	Anne Grethe (1836-1917) = Mikkel Isaksen Hætta (1829-1917)	Johan (1839-1909) =Brita Johsdr Tomensis (1836-1908)	Inger (1843-1852)	Inger (1859-?) Steen 190	Elen Marie (1860-?)	Klemet (1862-1872)	Isak (1864-1881)	Kristine (1866-1889)	Inger Marie (f. 1870) =1893 Jørgen Mathisen Sara (Alta) Steen 190

Slektstavle 5. Mathis Mathisen Hætta [Mátheš] (1811-1895). Denne tabellen er knyttet til familien i øvre-Siebe. Mátheš hadde 11 barn, 5 med Berit, og 6 med Elen [Ello]. 4 av barna med Berit fikk etterkommere, men bare en av dem slo seg ned i Siebe; eldste sønn Mathis [Siebelaš]. Av 6 barn med Elen, døde eller omkom alle med unntak av den yngste som giftet seg i Alta, og har etterkommere som bor i Alta kommune.

Etterkommer av Mathis Mathisen Hætta [Siebelaš] =1857 Kirsten Andersdtr Bæhr (1834-1898), barn med Karen Pedersdtr Eira (1844-1932)

Mathis (1859-1863) Steen 61, 185	Mathis [Gárena Máhte] (1869-1951) =1902 Kristine Danielsdtr Triumpf (1879-1961). 10 barn

Slektstavle 6. Mathis Mathisen Hætta [Siebelaš] (1833-1904) og Mathis Mathisen Hætta [Gárena-Máhte] (1869-1951). Denne tabellen er knyttet til familien i øvre Siebe.

2.11 Mer om Siebelaš

Nok en gang tilbake til Siebelaš og hans sønn Gárena-Máhtte (jfr. pkt. 2.6): Da Karen Pedersdtr Eira giftet seg med Ole Isaksen Hætta i 1880, flyttet de til Biggeluoppal. Siebelaš satt igjen aleine med sin sengeliggende kone Kirsten Andersdtr Bær. For å drive gårdsbruk, må han ha hjelp. Han får tak i en tjenestepike fra Finland, Markreeta Kuru (1.7.1852-26.6.1919). Gjennom hele 1880-tallet og ut i 1890-årene tar hun seg av både pleie av Kirsten, hus- og fjøs, og annet forefallende arbeid. Når Siebelaš sin sønn Gárena-Máhtte blir voksen på 1900-tallet, kommer han tilbake fra Biggeluoppal til sin fars gård i Siebe.

Nå er det tre voksne som driver gården. Man skaffer seg noen flere melkekyr og sauer, og man temmer og dresserer okser for sommer- og høst-

Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] var kirkeverge og hørte til de vakte. Hans bror Johannes Mathisen Hætta (f. 1799) var skysskar. Det var han som mandag morgen 8. november 1852 kjørte med rein fra kirkestedet til Ávži for å alarmere folk til å komme dem til unnsetning. Det var deres eldste bror, Jakob Mathisen Hætta (1798-1837) sine sønner, Aslak Jakobsen Hætta (1824-1854), Lars Jakobsen Hætta (1834-1896) og svigersønnen Anders Pedersen Bæhr (1826-1882), gift med Aslak og Lars sin søster, Inger (f. 1829) som var de fremste aktører i Kautokeino-opprøret 1852. Kirkevergen Máhteš som nå bodde i Siebe og skysskaren Johannes [Juhu] var altså onkler til opprørslederne. Det er noe usikkert hvor Máhteš og hans familie slo seg ned da de kom til Siebe. I følge muntlig tradisjon slo de seg ned på høyde med øverenden av holmen (Stuora suolu) som heter Máhteš-boldni (Mathishøyden), og etter noen år flyttet de til øvre Siebe. Det er ikke noe som motsier denne oppfatningen (Kart 10, merket 2). I sine brev har Stockfleth (Breve 1825-1854) skildret sitt møte med kirkevergen Mathis Mathisen Hætta flere ganger. Språkforsker og prest Nils J. Chr. Vibe Stockfleth (1787-1866) var 3 ganger i Kautokeino (1842, 1843 og 1851-1852). Siste gang bodde han der på dagen et halvt år, fra 21. oktober	1851 til 20. april 1852). Den da 64 år gamle presten gikk til fots fra Vadsø over Karasjok til Kautokeino i oktober 1851. Han startet fra Nyborg (Nesseby) 9. oktober og var framme i Kautokeino 21. oktober. Han var sendt dit av biskopen for å dempe den læstadianske vekkelsen som hadde bredt seg med voldsom kraft. Mathis Mathisen Hætta hørte til de vakte. I flere av sine første brev til biskopen omtaler Stockfleth "Kirkeværgen Mathis Mathissen" i lite rosende vendinger: "Kirkeværgen er destoværre blevet aldeles afsindig." (Brev av 27. oktober 1851). Men i samme brev skriver Stockfleth at "Senere om Aftenen kom Kirkeværgens Kone og beklagede sig over den utaaelige Larm og Fortræd, ...". Gjennom hele vinteren er det stor uro i menigheten. Stockfleth skriver selv i sine brev til biskopen om at han av og til bruker stokken for å slå hunder og dempe gemyttene til menighetsmedlemmene. Denne dumdristigheten kunne ha fått alvorlige konsekvenser for ham. Det var mange unge menn der som var både sterke og temperamentsfulle. De kunne med et eneste slag slått ham med. Men på tross av hans brutalitet, rørte de ham ikke. Det er ikke usannsynlig at denne uroen i menigheten gjorde at familien Hætta flyttet fra kirkestedet og slo seg ned i Siebe, 18 km fra uroens senter.

Ramme 7. Kirkeverge Mathis Mathisen Hættas rolle rundt 1852

transport av høy, lavputer, brenselsved og transport til og fra fiskevann.

Nå er det to voksne friske menn på gården, Siebelaš er 60 år i 1893, og sønnen 24 år. Markreeta er 41 år. Litt før St.Hans 1894 får Markreeta en

sønn. Han blir døpt Juho Matias Kuru (9.6.1894-12.10.1977). Etter en tid reiser Markreeta hjem til Finland. Noen år seinere får hun et barn til, Helena Eugenia (1.1.1897-30.5.1984).

Margreeta bosetter seg i Hetta, men blir bare 67 år. Hennes grav kan man se på den gamle kirkegården ved kirken i Hetta sentrum. Juho Matias var gift og hadde hus i Hetta like ved veikrysset til Norge. De hadde flere barn og alle bor i Hetta.

Den muntlige overlevering sier at det var Gárena-Máhtte som var far til Markreetas barn. Min far, Daniel M. Hætta (1904-1995) betraktet Juho Matias som sin bror. Når han var i Hetta, besøkte han som regel ham. Etter Juho Matias' død i 1977, var Daniel flere ganger på besøk hos familien i Hetta.

Det er selvsagt mulig at Gárena-Máhtte er barnefaren, men det forutsetter for det første at han var kommet fra Biggeluoppal til Siebe seinest 1893. Han kom fra en avsidesliggende gård med lite trafikk på tross av at det var en fjellstue. Han hadde neppe vært særlig mye sammen med andre jevnaldrende, verken jenter eller gutter. Dessuten virket han alltid noe genert og med litt fjernt blick. Det aleine forhindrer naturligvis ikke at han kunne ha hatt et intimt forhold til den vel 40 år gamle kvinnen. Selv om Gárena-Máhtte i ettertiden er blitt betraktet som faren til Markreetas barn, er det mye mer sannsynlig at den virkelige faren var Siebelaš. Han var knapt 60 år da barnet ble unnfanget, han hadde vært gift og fått et barn med sin kone, og 10 år senere med sin tjenestepike. Markreeta kom som 28 åring til Siebe rundt 1880, de drev gården sammen, - en kvinne i moden alder og en mann på høyden av sin manndom, den 43 år gamle Siebelaš. Det ville derfor heller være naturlig og sannsynlig at det er Siebelaš som har ansvaret for farskapet, og ikke Gárena-Máhtte.

Gárena-Máhtte har visstnok heller aldri sagt at han var faren. Han forholdt seg taus om dette i alle sine levedager. Derfor har ingen fått bekræftelse verken fra Gárena-Máhtte eller Markreeta hvem som var barnefaren. Gárena-Máhtte kan ha blitt pekt ut som barnefaren av moralske grunner fordi Kirsten levde og Siebelaš hadde jo tidligere fått et barn med sin tjenestepike. Det ble moralsk forkastelig å få barn med begge tjenestepikene mens kona enda lever.

Bilde 15. Dette bildet er kanskje det eneste av **Karen Pedersdtr Eira** (1844-1932). På bildet er hun 85 år. De andre på bildet er fra venstre (ø)Kristine Triumpf Hætta (1877-1961), (n)Margrethe M. Hætta (1913-1958), (n)Inger Marie J. Rist [Áhku-Ingá] (1900-1972), (n)Susanne M. Hætta (1909-1994), (ø)Kristine M. Hætta (1909-1999), (ø)Brita Oleanna M. Hætta (f. 1907), (ø)Karen Pedersdtr Eira, fru Wangberg, sokneprest Wangberg.
Foran fra venstre (n)Brita Inga M. Hætta (1918-1967), (ø)Johan Klemet M. Hætta (f.1926) og (ø)Anne Margrethe M. Hætta (f. 1922).
De som er merket ø er fra øvre Siebe, og n fra nedre Siebe.

Daniel Adamsen Triumph (80) (1851-1931) =Brita Greta M. Lantho (75) (1851-1926) 8 barn:

1 Johan Henrik (14) (1876- ca 1900)	2 Kristine (1879-1961) (82) =Mathis M. Heeta (1869- 1951)	3 Mikkel (1882-1945) (63) D. 28.5.1945 i Borge i Lofoten.	4 Adam (1884-1957) (74) =Inga Näkkäljäljärvi (1898-1978)	5 Elen Maria (1888-1981) (93) =Antti Näkkäljäljärvi (1876-1954)	6 Isak (1891-1983)(92) =Anne G. Oskal (1897- 1986)	7 Berit Anne (1894-1982) (98) =Ele Leppäljärvi (1893-1975)	8 Anders (1899- 1986)(87)=Marit Rist (1901-1971)
	1. Karen Marie (1902-1985) 2. Daniel (1904-1995) 3. Brita Oleanna, f. 1907) 4. Kirsten (1909-1999) 5. Ole Mathis (1911-1953) 6. Berit (1914 d.s.å.) 7. Anders (1916-1985) 8. Mikkel Isak (1918-1964) 9. Anne Margrethe, f. 1922) 10. Johan Klemet, f. 1926)		1. Adam, f. 1916 2. Salomon, f. 1918 3. Daniel, f. 1920 4. Berit Anne, f. 1922 5. Brita, f. 1924 6. Ellen Kristine, f. 1926 7. Isak Salomon, f. 1928 8. Johan Henrik, f. 1930 9. Inga, f. 1931 10. Marit, f. 1933 11. Mathis Thomas, f. 1936 12. Ole Mikkel, f. 1937	1. Karen Marie, f. 1917 2. Isak Tuomas, f. 1922 3. Daniel, f. 1924 4. Brita, f. 1929 5. Elli Kristina, f. 1931	1. Ellen Margrethe, f.1924 2. Brita, f. 1925 3. Anders, f. 1929 4. Margrethe, f. 1929 5. Inga Kristine, f. 1931 6. Johan Daniel, f. 1934 7. Isak Mathus, f.1936	1. Johan Daniel, f. -21 2. Priita Kristina, f.-21 3. Anna Louise, f. 1922 4. Hilja Josefina, f. -27 5. Elli Maria, f. 1927 6. Isakki Kalle, f. 1929 7. Iida Kristina, f. 1932 8. Hilda Henrikka, f.-34 9. Lempi Esteri, f. -37 10. Antti Arvi, f. 1940 11. Aimo Vilho, f. 1941	

Slektstavle 7. Etterkommere av Daniel Adamsen Triumph (1851-1931) =Brita Greta M. Lantho (1851-1926), øvre Siebe

Etterkommere av Morten Olsen Tornensis (1799-1868) =1.x Ellen Mortensdtr Nango (1790-1859) 2.x=Ellen Mikkelstdtr Korvatus (f. 1832) (Steen 1986:353-354)

1. Ole (1823-53) =Anne Mathisdtr. Hætta 1834	2. Anne, f. 1826 =Esekiel Mariapoika Garro 1812	3. Sara f. 1829 =Lars Johnsen Gaino (1826-00) (Tromh 431)	4. Morten (1834-1914) =Ellen Andersdtr Bær (1842-1930)	5. Inger Marie, f. 1837	6. Mikkel, f. 1868
1. Marie, f. 1852 2. Ellen Marie, f. 1853		1. Jon (1852-1931) 2. Morten(1855-1918) 3. Ellen Maria (1857-1916) 4. Lars (1859-1921)	1. Morten, f. 1866 2. Anders, f.1867 3. Anne, f.1869 4. Ellen Marie, f.1874 5. Inger (1874-1965) 6. Sara (1877-1961) 7. Britha (1879-1961) 8. Aasel Maria (1881-1931)		

Slektstavle 8. Foreldre og søsken til Sara Mortensdtr Tornensis (1877-1961)

Etterkommere av Morten Mortensen Tornensis (80) (1834-1914) =Ellen Andersdtr Bær (88) (1842-1930) (Steen 354, 160)

1 Morten (87) (1866-1953)	2 Anders (77) (1867-1940)	3 Anne (66) (1869-1935) =Aslak A. Skum (77) (1871-1948)	4 Ellen Marie (71) (1871-1942) =Johan I. Hætta (64) (1857-1921)	5 Inger (72) (1874-1946) =Abraham I. Jatko (45) (1865-1910)	6 Sara (84) (1877-1961) =Mathis K. Hætta (86) (1866-1953)	7 Britha (82) (1879-1961) =Mathis Palojärvi (86) (1881-1967)	8 Aasel Maria (87) (1881-1931) =Isak Palojärvi ("Erkett") (f. 1877)
	1. Morten 1904-84 2. Gunhild (1906-80) 3. Mathis Anders (1911)	1. Isak 1895-1966 [Stigut-Isku] 2. Elen Susanna (1897) 3. Inger Aashild (1906)	1. Isak 1895-1966 [Stigut-Isku] 2. Elen Susanna (1897) 3. Inger Aashild (1906)	1. Elin Anni (Hirvas Anne) (1904-84) =1.x Nils Johan Rist, 2.x Per Rist. 3 barn	1. Berit Anne (84) (1902-1986) 2. Ole (65) (1906-1972) 3. Susanna (1908-1908) 4. Elen Susanne (85) (1909-1994) 5. Morten (76) (1911-1988) 6. Margrethe (44) (1913-1958) 7. Johan Mathis (82) (1916-1998) 8. Brita Inga (48) (1918-1967)	1. Antti (1912-1986) 2. Inga (1914-1964) 3. Ole (1917-1986)	1. Inger Anne Marie, f. 1908 2. Ellen Sara, f. 1920 3. Johan Mikkel, f. 1921

Slektstavle 9. Sara Mortensdtr Tornensis og Mathis Klemetsen Hætta (Leammo Máhtte) og deres barn

2.12 Sara Tornensis sine røtter

Morten Olsen Tornensis (1799-1868) var etterkommer av presten Anders Nicolai Tornensis (ca 1730-1805). Presten Anders var tippoldefar til Morten. Det var hans bror som også var prest, Johannes Tornberg, som fikk antatt latinisering av Torneå til sitt etternavn.

Morten Olsen Tornensis bodde ved Galaniitu. Gården til Morten ble kalt Moarttaš. Etterkommere til Morten ble med et klengenavn kalt for Moarttut (=de folk tilhørende Morten, eller Mortens etterkommere). Etter hvert har uttrykket mistet både kraft og farge, men en smal bergkløft med stri strøm i Kautokeinoelva noen km overfor Galaniitu kalles den dag i dag for Moarttogurra (=Mortens bergkløft).

Den 31 år gamle sønnen Morten Mortensen Tornensis (1834-1914) giftet seg med den 8 år eldre Ellen Andersdtr Bær (1842-1930), datter til Aasal-Ánte (Slektstavle 8). De fikk 8 barn. Alle levde opp, men de to eldste (begge gutter) hadde ikke etterkommere. De 6 yngste er alle jenter. Tre av dem gifter seg i Norge, men de tre andre gifter seg i Finland og bosetter seg der.

Men Sara gifter seg med Leammo-Máhtte i Siebe. De får 8 barn. Sammen med Leammo-Máhtte sine 4 barn fra første ekteskap, blir Siebe en "stor" bygd der det er en stor barneflokk på hver av de to gårdene.

Men her er vi også ved det karakteristiske for bygdene sør og sørvest for Kautokeino kirkested: Mange av jentene finner sine ektemenn i Finland.

Daniel Adamsen Triumph hadde tre døtre, to av dem giftet seg i Finland der det er mange etterkommere etter Elen Maria Näkkäljärvi og Berit Anne Leppäjärvi. Også barn av Kristine Hætta (Siebe) og Isak Triumph (Áidejávri) har flyttet over og giftet seg i Finland. Omvendt har det også skjedd ved at bl.a. flere av Adams sønner har hentet sine koner i Finland.

Tre av Morten Olsen Tornensis [Moarttaš] sine døtre gifter seg i Finland. Inger gifter seg og bosetter seg i Karesuando. Hun er gift 2 ganger. Mange av hennes etterkommere bor i Karesuandoområdet. Britha og Aasel Maria flytter også over grensen, gifter seg og bosetter seg i Palojärvi. De har en stor slekt der, men flere av dem har igjen flyttet til Norge og funnet sin ektemake her.

Det er mange grunner til flyttingen. Samer bor på begge sider av grensen. De har et felles språk og de fleste i bygdene sør for kirkestedet snakket finsk flytende. Man hadde skyldfolk på begge sider av grensen. Ut fra den tiden med rein som transportmiddel, var det lett å komme seg fram

om vinteren. Derfor var det også livlig handel mellom grensebygdene. Kommunikasjon og forbindelser mot kysten og det norske samfunn var sporadisk på grunn av store avstander og barske fjelloverganger. Dette forholdet endrer seg dramatisk i løpet av 1960-tallet med lenger skolegang, ungdommen søker utdanning og helårsveien til Alta åpnes.

Bilde 16. Interiør i et samisk hjem i Nord-Finland. Dette interiøret er kanskje ikke så ulikt det i Siebe på slutten av 1800- og på 1900-tallet fram til mellomkrigstiden. Faren holder på med håndverk, mor er ved peisen, de større barn leker på gulvet, mens det minste er komsebarn. Hvis den minste blir urolig, kan man gynte komsa. Stua er sparsomt møblert med seng og krakk. Legg merke til sopelimen ved døra. (Itkonen 1934:146)

Rikeste reineier

Aslak Mathisen Logje [Máhte-Áslat] (1797-22.3.1887) var en av de rikeste flyttsamer som har levd. Han var gavmild overfor de trengende og en from kristen, men samtidig en tilbeder av sieidien, skriver Smith. På sine gamle dager slo han seg ned i Siebe. Sokneprest Smith skriver at

Denne slekts (Logje) merkeligste representant er Matti-Åslak Mathisen Logje, sin tids og vel alle tidenes største reineier og tillike den stauteste og ypperste av de Kautokeino-flyttlapper vi har historisk kjennskap til. Det var ikke rart, at Friis i sin bok "Laila" tok ham til modell og endog brukte hans navn." (Smith 1938:351, 380, 387, Steen 1986:216).

Máhte-Áslat var en godviljens mann og et samfunnsinteressert menneske som deltok aktivt i styre og stell. Som nevnt tidligere så skriver Smith at Máhte-Áslat ble valgt inn i herredsstyret i 1853, men allerede i 1842 satt han i "skolekommisjonen" og var blant "8 kyndige taksasjonsmenn" som kommunen hadde oppnevnt. I begge disse utvalg satt han sammen med bl.a. Máhteš (ibid. s 186, 195). Men ingen av dem kunne skrive. De undertegnet "med påholden penn." (Ibid. s 195, 197).

Det er grunn til å gå nærmere inn på Aslak Mathisen Logje. På sine gamle dager slo han seg ned i Siebe. Han viste at flyttsamelivet også var en del av hverdagen til de fastboende samer fordi de hadde sytingsrein hos flyttsamene. Man byttet også varer og utførte tjenester for hverandre. Dessuten forekom det giftermål mellom folk fra de to næringer og livsformer. De var delvis avhengige av hverandres tjenester og varebytte, og de hadde som regel et godt forhold til hverandre. Derfor er det her tatt med mye mer om Aslak Mathisen Logje enn hans tilknytning til Siebe skulle tilsi.

Aslak Mathisen Logje var 35 år da han giftet seg med en 24 år gammel flyttsamejente, Inger Mikkelsdtr Kemi (1806-13.12.1875). De hadde 4 barn. Den eldste, Inger, giftet seg med Ole Olsen Turi, en av de som var med og slo ned opprørerne i Kautokeino 1852. De flyttet først til Karesuando (1857) og siden til Jukkasjärvi ved Kiruna. Forfatteren Johan Turi (1853-1936) med boka Muittalus samid birra (København 1910) er deres sønn (Steen 1986:216, 370).

I sine velmaktsdager som den store reineier, passer han under vår- og høstflytting på å ofre til sieidier som man passerte fra området vest for Siebe og sør for Galaniitu til Fávrrorsorda ned mot Kvænangen. Johan Klemet Hætta fortalte (oppl. desember 2005) en overlevering om hvordan Máhte-Áslat holdt rede på reinflokkens størrelse: Når Máhte-Áslaks flokk gikk gjennom den trange kløfta ved Girjegáisa, telte han flokken. Derfor visste han nøyaktig hvor stor vårflokken var. Smith legger vekt på andre sider når Máhte-Áslat passerte kløften (Ramme 8). I et eget avsnitt skriver Smith om Aslak Mathisen Logje [Matti-Aslák] (Vedlegg 8).

På sine gamle dager, i 1871, flyttet Máhte-Áslat og Inger med sine rein til Karesuando, men flyttet tilbake til Kautokeino noen år seinere. De bosatte seg i Siebe rundt 1874-1877. Máhte-Áslat var ca. 80 og Inger 70 år da de sluttet i reindriften og slo seg til ro i Siebe. Inger døde allerede i 1875, 70 år gammel. Máhte-Áslat ble over 90 år.

I følge tradisjon og overlevert stoff er huset til Máhte-Áslat lokalisert i

øvre Siebe. Det lå omtrent midtveis på en rett linje trukket fra vippebrønnen rett mot elva i sørvest, parallellt på vestsiden med den merkede vinterveien (scooterløypa). Både Susanne M. Hætta og Johan Klemet M. Hætta har bekreftet dette (Ramme 9, merket 3).

Det kunne likevel være interessant å prøve sannsynligheten av dette: Først i området nord for Leammo-Máhtte: Her var det delvis myraktig og delvis tett krattskog. Høyere oppe er det en sandmo, men et godt stykke fra elva. Der var riktignok et oppkomme på høyde med Stuorasuolu, og en bekk lenger nord, Bahajohka. Likevel er det ikke trolig at de slo seg ned der.

Et annet alternativ ville være et sted mellom nedre og øvre Siebe, men også her er det vått og en tett og uframkommelig krattskog. Høyere oppe er det en tørr sandmo, men langt fra elva og vannet.

Det gjenstår to alternativer. Det ene er på en ryddet og dyrket natureng like sør for gården til Leammo-Máhtte i nedre Siebe. Her var det tørt samtidig som huset kunne stå like ved elva. I og med at det er åpent landskap, er der heller ikke så stor myggplage om sommeren.

Et tredje alternativ er der Simon Sivertsen Vars [Simon-áddjá] (1864-1932) og kona Inger Marie Andersdtr Sara [Iŋgá] (f.1843) bodde på 1920-1930-tallet (Ramme 13. Steen 1986:394). Men informantene har vist til tradisjonen og mener at de hadde hørt at det ikke var der Simon S. Vars bodde seinere, at Aslak M. Logje skulle ha bodd.

Deres nærmeste etterkommere i år 2005 er tippoldebarn som f.eks. Johan Mathis M. Eira [Ovlla-Juhán-Máhtte Junnan] (f. 1939) og hans søsken. Ovlla-Juhán Máhtte hadde hus i Riednjaávži. Også Nils Peder Aslaksen Logje [Árdnen-Niillas] (1901-1960) sine barn, f.eks. Karen Anne N. Logje Gaup [Niillasa Gáren-Ánne] (f. 1938) og hennes søsken er tippoldebarn til Máhte-Áslat. Árdnen-Niillas hadde hus i Geargat (Steen 1986:84, 219-220)

<i>"Vest for Bæccegælhaldde under Sieidenjunne står i Sieidevagge en stor siei' de like ved flyttevegen. Omkring stenen ligger ennu rensdyrhorn i jorden. Aslak Mathisen Logje (Matti-Aslák) slaktet her alltid en fet ren, smurte stenen med blod og fett og ofret også horn og innvoller til stenen. På Sieidenjunne lå før en hvit sten, der lignet et menneskehode. Nils Andersen Eira fortalte Qvigstad i 1895, at hans bestemor med foten hadde puffet stenen i Sieidejokka. Hun fikk hoften forvridt og beholdt det hele livet. På Sieidenjunne er penger og skjeer av rensdyrhorn å finne, sa han." (Smith 1938:379-380, også Qvigstad 1926:347) Sieidenjunni er knapt 10 km sørvest for Beahcegealhaldi på kommunegrensen mellom Kvænangen og Nordreisa.</i>	Máhte-Áslak holdt nøye rede på størrelsen på flokken og antallet rein: <i>"Ved Girjegaissa eller i selve Roggelvagge, hvor hjorden på flytningen har et meget trangt pass å passere, er der en siei' de. Der bød Aslak Logje (Matti-Aslák) sine folk å ta kirkeklær på, og hans kone skulle synges en salme. Selv gikk han alene pyntet til siei' de'n og blev der inntil hjorden hadde passert. Det kunne ta flere dager da hjorden var på det største, ...". (Smith 1938:380, også Qvigstad 1926:348)</i> Ved å trekke en rett linje mellom Kvænangsbotn og Storslett ligger Roggelvággi midtveis mellom dem. Girjegáisa er knapt 10 km lenger innover (mot land) fra Roggelvággi.

Ramme 8. Aslak Mathisen Logje's reitelling

3.0 PERIODEN 1900-1945

Det er nå - ved overgangen til det nye århundret - på sin plass med en **oppsummering** igjen:

Ved inngangen til det nye århundret, er det etablert tre bruk, to i øvre og ett i nedre Siebe. I øvre Siebe står tømmerhusene på morenehøyden med elva som bukter seg rundt neset (Guoikanjárga). Her har Gárena-Máhtte overtatt sin bestefars gård. Knappt 100 m nedover elva har Siebelaš bygd hus og fjøs. Anders Larsen Bær i nedre Siebe døde i 1883, kona Berit var død 10 år tidligere. Datteren Inger giftet seg i 1874 med Mathis Persen Pentha. De har bygd opp bruket nede ved elva ca. 100-150 m sør for sørspissen av den store holmen, Stuorasuolu. Lenger nord er hustuftene etter Mathis Mathisen Hættas første bruk synlig i form av en lav gårdshaug, kalt Máhteš-boldni (=Mathishaugen) (Kart 2 og 3, merket 2).

Mathis Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte] har siden han i 1893 giftet seg med Inger Andersdtr Bær [Siebe-Inǵá] bodd i Siebe. Hun hadde 4 barn fra første ekteskap. I løpet av de første 10-år utvider de gården ved å reise flere bygninger slik at de har både stabbur og sauefjøs. Det reises også flere skjåer og uthus. I det hele tatt er det en driftig familie. Men så skjer det; Siebe-Inǵá går bort - nettopp fylt 42 år. Mannen sitter igjen med fire barn i alderen 4 måneder til 6 år. Dette er situasjonen til den 32 år gamle Mathis Klemetsen Hætta like før inngangen til år 1900.

Vel 1 1/2 år før Siebe-Inǵá døde, i 1898, døde hennes sengeliggende halvsøster Kirsten Andersdtr Bær i øvre Siebe. Hun ble 63 år. Hun hadde tilbragt nesten halve livet i senga, og sett sin mann få barn med både deres første og andre tjenestepike. Det kunne ikke ha vært lett for henne.

Da Gárena-Máhtte og Kristine giftet seg i 1902, levde Siebelaš fremdeles. Han var nå 69 år. Han opplever å se sin sønn bli gift, og han opplever også å få se sitt første barnebarn. Men heller ikke Siebelaš skulle oppleve et langt liv. Sommeren 1904 - midt i slåttetiden - faller han om og dør på elvekanten, bare 50-60 m nord fra huset sitt, like ved sin egen sauna.

Nå etableres to familier med mange barn. I øvre Siebe holder Gárena-Máhtte og Kristine til. De får etterhvert 10 barn, hvorav 9 lever opp.

I nedre Siebe gifter enkemannen Leammo-Máhtte seg med Sara. De får også etterhvert 8 barn, hvorav 7 lever opp.

Det er som en ny tid i Siebe som kort kan oppsummeres slik: Mens Siebe-Inǵás barn flytter fra Siebe, slår flere av Leammo-Máhtte og Sara Tornensis sine etterkommere seg ned i Siebe.

3.1 Jordeiendommer i Siebe

Matrikkel- og løpenr. viser til de eldste dokumenter. Det er som nevnt tidligere kommet en "opprydding" av dem med betegnelser Gårds- og bruksnr. og de gamle matrikkel- og løpenr. er endret. På østsiden av elva er altså matrikelnr. 4 endret til gårdsnr. 6. Matrikelnr. 4 på vestsiden er beholdt som gårdsnr. Løpenr. er endret til bruksnr. Derfor er ikke de gamle matrikkel- og løpenr. alltid de samme som de nye gårds- og bruksnr. Det tas derfor forbehold om eventuelle feil.

Mathis J Johansen Hætta [Unit-Máhtte] (1872-1955) gift med **Inger Anne Amundsdr Pulk** (1885-1960) hadde mange små eiendommer, utmålt i 1921. De fleste av dem på store og små holmer i Siebejávri, og to på vestsiden av Stuorasuolu:

Matr. 6, lnr. 14 (Ny; gnr. 4, bnr. 25) Stuorasuolo Davvagæčče

Matr. 6, lnr. 15 (Ny; gnr. 4, bnr. 26) Unnasuolo

Matr. 6, lnr. 16 (Ny; gnr. 4, bnr. 27) Oarjebæle buttat

Matr. 6, lnr. 17 (Ny; gnr. 4, bnr. 28) Vuoppenjarga

Matr. 6, lnr. 18 (Ny; gnr. 4, bnr. 29) Jorbajægge

Nr	Bruketets navn	Hjemmelsinnehaver	Tgl.år	Siste hj. overf. Tgl.år
1	Øvre-Siebe	Anders Mathisen Hætta	1924	1970
2	Nedre-Siebe	Johan Mathis Klemetsen	1926	1942
3	Fjøsbakken	Ole Klemetsen Hætta	1933	1936
4	Elvenes	Daniel Mathisen Hætta	1935	1935
5	Lilleng	Ellen Susanne M. Hætta	1938	1938
6	Brannslett	Johan M. Mathisen Hætta	1938	1938
7	Gåsmyren	Ole Mathis M. Hætta	1938	1938
8	Elvenes-tillegg	Daniel Mathisen Hætta	1941	1941
9	Lille Siebevann	Anders Mathisen Hætta	1941	1941
10	Brinken	Ole Mathisen Hætta	1941	1941

Tabell 2. Hjemmelsinnehavere 1900-1945, første og siste tinglysningsår

Matr. 6, lnr. 19 (Ny; gnr. 4, bnr. 30) Unnasuolo
Matr. 6, lnr. 20 (Ny; gnr. 4, bnr. 31) Stuorasuolo
Matr. 6, lnr. 21 (Ny; gnr. 4, bnr. 32) Buttat (ikke avmerket på kart)

Berit Amundsdr Pulk [Dievddu-Biret] (1882-1946) hadde minst en eiendom i Siebe, utmålt i 1922:

Matr. 6, lnr. 31 (Ny; gnr. 4, bnr. 41) Vuoleb Luobbalnito (neppe i Siebe)

Matr. 6, lnr. 36 (Ny; gnr. 4, bnr. 45) Vuoppenjalmesuolo.

Dievddu-Biret sønn var Isak Nils Hætta [Biret-Issát]. Hun hadde fått overført hjemmel fra Máhteš på den lille holmen på østsiden av nedre enden av Stuorasuolo.

Salamon Josefsen Näkkälä [Jovsset-Sálmmo] (1864-1943) hadde en liten eiendom på vestsiden, nedenfor øvre Siebe, utmålt i 1921:

Matr. 6, lnr. 30 (Ny; gnr. 4, bnr. 40) Jorbanito

Det ser ut til å ha vært enighet både om eiendomsgrenser og om overføring av skjøtene. Likevel er det to forhold som viser en viss spenning. Det ene gjelder overføring av et av skjøtene og det andre en utslåtte.

Det første eksemplet på dette er deling av et jordstykke i 1907. Bakgrunnen er følgende i øvre Siebe, gnr. 6, bnr. 25: Mathis M. Hætta [Máhteš] døde i 1895 og kona Kirsten i 1898. Sønnen Mathis M. Hætta [Siebelaš] overtok eiendommen. Han døde i 1904.

Kirsten (gift med Siebelaš) er halvsøster til Siebe-Ingá som igjen er gift med Mathis Klemetsen Hætta i nedre Siebe. Siebe-Ingá dør i 1899. Mathis gifter seg i 2. januar 1901 med Sara Tornensis.

Så selve saken: Nå har Mathis M. Hætta [Gárena-Máhtte] overtatt øvre Siebe. Mathis Klemetsen Hætta krever arv etter Mathis M. Hætta [Siebelaš] og Kirsten fordi Kirsten var halvsøster til Mathis K. Hættas første hustru. Dette kravet blir imøtekommet. Gnr. 6, bnr. 25 Bajeb Dalogiedde blir delt i 1907. I grunnboka står det følgende:

"Skjøte tgl. 8/4 1907 fra skifteretten i boet etter Mathis Mathisen Hætta og för avd. hustru Kirsten Andersdr Bær til Mathis Klemetsen Hætta for kr. 665,-." (Kart 4, Ramme 8).

Det andre tilfellet er av en annen type, også dette er knyttet til Siebe-Ingá og eiendommen som grenser til 6/25 Bajeb Dalogiedde. I blant kommer det opp at etterkommere av Per Mathisen Pentha [Máden-Bekká] (1879-1963) (Steen

082 2011 0000979 GNR 6 BNR 25

Navn: *Bajeb Dallogiedde.*

Dagbok-nr.	Dagbok-ført	Hjemmelsdokumenter	Pante-bok	Areal (i by). Skyld.
	153.1869	bør 1		
	RKB	Skjøte fra staten dgl. 15/3.1869.	4-2725	
	84.07	Skjøte dgl. 8/4.1907 fraskifteretten i bost etter Mathis	12-86	5 fæ
	SKD	Mathisen Hætta og for avd. hustru Kirsten Andersdtr.		
		Bør kl Mathis Klemetsen Hætta for kr. 665,-.	11-321	

Ramme 9. Faksimile (utsnitt) av grunnboken fra 1907

s 233) mener å ha jordeiendom i Siebe. Denne oppfatning er på bakgrunn av:

Hans foreldre var Mathis Persen Pentha og Inger Andersdtr Bær [Siebe-Ingá]. De giftet seg i 1874. Mathis døde i 1891. Inger ble enke, men gifter seg igjen i 1893 med Mathis Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte].

Inger og Mathis P. Pentha hadde en mindre utslåtte (myrslåtte) kanskje med 3-4 suovvi i øvre Siebe. Lokaliteten er på 6/78, 98, nærmere presisert; midt i mellom gårdsbruket til Ole Mathisen Hætta [Máhte-Ovlla] og eiendommen 6/25, grensende i vest til sør-nord-gående grøft, en myr knapt 80 m lang og ca 40 m brei (kart 3, påvist OMH av Johan M. Klemetsen i september 1996).

Det går fram av grunnboken at når Mathis P. Pentha og Inger Andersdtr Bær dør, foretas det et lovlig og formelt skifte. Etter som denne utslåtten ikke var kjøpt av staten, er den selvfølgelig ikke tinglyst. Dermed har det ikke vært grunnlag for å utstede skjøte på denne myrslåtten. Siebe-Ingá og Leammo-Máhtte fortsatte antakelig å slå denne myr (Skifterettsprotokoll av 1.2.1893), jfr. siste avsnitt i Vedlegg 8).

Den videre historie er at Mathis Klemetsen Hætta i 1931 kjøpte et jordstykke: Fjøsbakken (gnr. 6, bnr. 51) på østsiden av Bajeb Dallogiedde. Skjøtet overførte han og kona i 1936 som gave til sin sønn Ole Mathisen Hætta (1906-1972). Dermed havnet den tidligere myrslåtta innenfor eiendommen til Ole Mathisen Hætta. Han utvidet arealet i 1941 ved å kjøpe et jordstykke, Brinken (gnr. 6, bnr. 98) (Kart 4, Ramme 10, merket 1).

I nærheten av den aktuelle myrslåtta har det etter krigen vært grøftet, men grøfta er gått tett slik at jorda er våt og sumpet, kanskje fordi vidjekrattet er borte.

Det er altså dokumentert at rettslig har alt gått riktig for seg. Dessuten viser skjøtet at eiendommen tilhører Ole Mathisen Hætta. Den er ført i grunnboken (Ramme 9).

Nr. 6

L. nr. 51

GNR 6 BNR 78 082 2011 00010

Navn: Fjåsbakken

Dagboks nr.	Dagbok-ført	Hjemmelsdokumenter	Pante-bok	Areal (i by). Skyld.	Anmerk.
	15.33	Fylkesskjøte av 22/5. approx. 1/7. 31. jyl. '5. 33 til Mat-			Forsind - dbev.
	REG	til Klemetsen Katta for kr. 200.-	4.861 (20-139)	2 bygr. 1/4 far	
362	27/6. 36	Gaveskjøte av 22/6. 36 fra Mathis Klemetsen Katta til sinne Ole Mathisen Katta, Siebe, - verdi kr. 225.-, jyl. 9/7. 36.	28.	2 bygr. 1/4 far.	Ole Mathisen & hustru Margrethe
127	31/1. 1956	Fylkesskjøte til Ole Mathisen Katta, f. 10. 1906, på kløing til d. e., skjed 1/4 far, for kr. 10.-	55	10/2. 56	usk. bo. Bw.

kløing av 28/2. 33. AITA SØRELSKRIJVE EILBØEN

Dbev. 362.

[Handwritten signature]

på fylkesskjøte av 22/5., approx. 1/7. 1933 til Mathis Klemetsen Katta på nummer 6, luv. 51, Fjåsbakken, i Røntok for kr. 200.-, - sålydende:

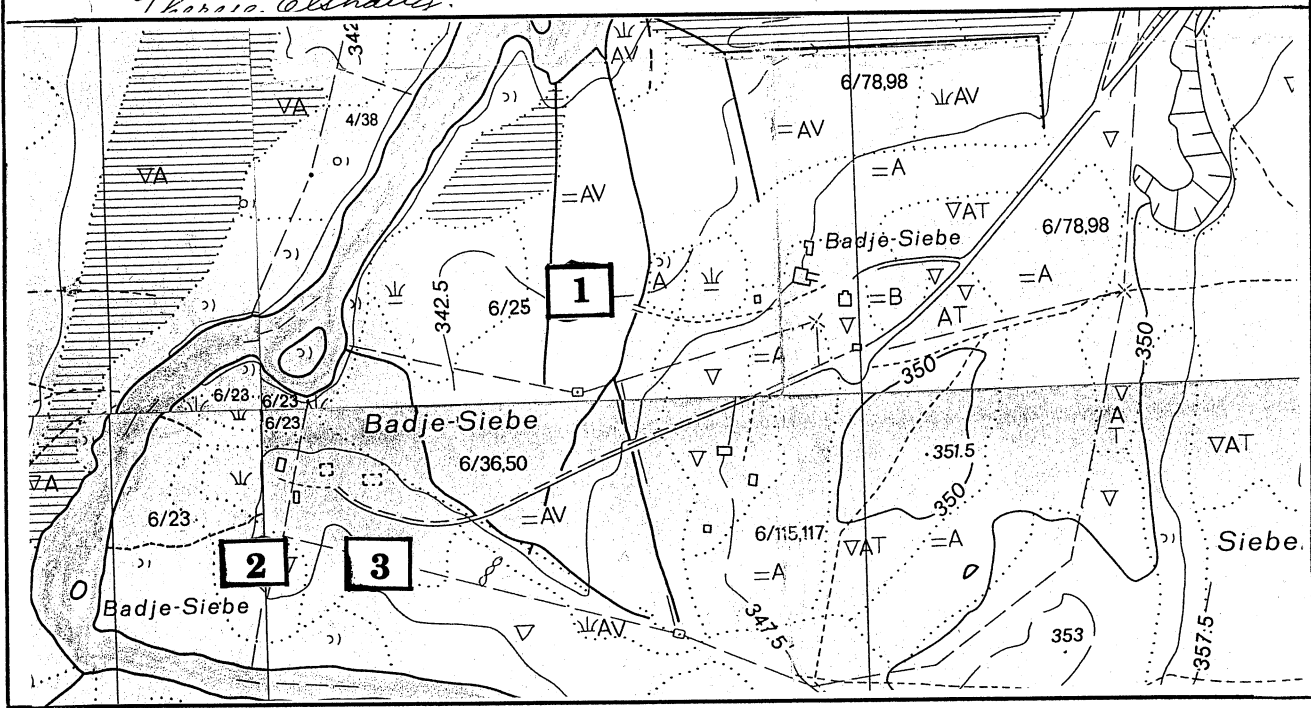
Denne eiendommen overdrages herved som gave til vor sønn Ole Mathisen Katta, Siebe, med de rettligheter og forpliktelser, hvorved den har tilhørt os. Eiendommens verdi er kr. 225.-.

Siebe den 22. juni 1936.

Mathis Klemetsen Katta. Sara Morken Tomensis.

Ikke villighet:

O. Elshaug.
Thoraco. Elshaug.

Ramme 10. Faksimileutsnitt av grunnboken og kart øvre Siebe

Mathis Klemetsen Hætta hadde søkt om rett til å drive landhandel. Den 7. juli 1898 fikk av av Altens fogembede "Handelsbrev med Ret til fraa sin Gaard i Siepi i Koutokeino at drive Landhandel efter den almindelige Handelslov (...)." (Vedlegg 19).

3.2 Hus og andre bygg

Brukene i Siebe er elvetilknyttede gårder. Selv om elva ikke er særlig farbar med båt, og heller ikke er noen god fiskeelv, har den en rik fluvial vekstsone der man anla natureng, spesielt på østsiden. På vestsiden ble det gode myrslåtter når man ryddet bort vidjekrattet.

Organiseringen av gården var organisk, dvs. uten noen form for geometrisk orden eller tundannelse. På en slik gård ordnes bygninger i forhold til topografi, byggegrunn, snø- og vindforhold. Det er viktig med nærhet til vann eller brønn, og kort avstand mellom fjøs og naturlig vannkilde eller brønn. De andre bygningene som stabbur, sauna, uthus og andre mindre bygninger ordnes alltid i forhold til fjøset og boligen. Andre forhold som spilte inn var å ha god oversikt over nærområdet når det gjaldt ferdsel så vel sommer- som vinterstid.

Våningshus (bolig), fjøs og stabbur er som regel laftet. Lafting er en metode å felle tømmerstokker inn i hverandre ved sammenføyning i hushjørnene. Det er den vanlige veggkonstruksjon. Det nederste laget av tømmerstokker kalles sviller, og det øverste raft. En omgang med tømmer kalles omfar, og fugene mellom tømmerstokkene der man isolerer med torvmose kalles medfar.

Andre bygninger på gården har ofte en lettere trehuskonstruksjon. Det er stavreiste hus som gir lette og luftige bygninger. Til stavreiste bygninger hører også en variant med skjeltekledning og sleppverk.

Våningshuset hadde ikke så mange rom. Den indre inndeling besto av et stort rom med flere funksjoner, og et eller flere kammers som var mer spesifisert. Man kom opp trappen til et bislag som delvis også fungerte som redskapsbod. Deretter kom man inn i et stort hovedrom som fungerte både som oppholdsrom, stue og kjøkken. Her var det gjerne en stor komfyr som varmet opp hovedrommet, varmen trengte også inn på kammers og loft. Komfyren ble brukt til koking og baking. Dessuten varmet man vann til husvask og klesvask, og badevann for de minste barna. Ellers tørket man tennved i stekeovnen. I noen utstrekning ble komfyren også brukt til "medisinering". Det fortelles at under spanskesyken i 1918 hadde man i øvre

Siebe alltid en liten kanne med tjære på ovnen, og man unngikk smitte ved å puste inn "dampen" fra den varme tjæren. Ingen i gården ble angrepet av epidemien. Dette ble forklart med at tjæren var desinfiserende.

Husene hadde gjerne ett eller to kammers. Kammerset tjente først og fremst som soverom for foreldre og små barn. Her ble også penger, smykker, brev, dokumenter og andre verdisaker oppbevart. Hvis viktige avtaler skulle inngås, som kjøp og salg av varer, trekte man seg tilbake i kammerset hvor man forhandlet. Når tre generasjoner oppholdt seg i samme boligen, kunne de gamle ha eget innsmett. Karen Pedersdtr Eira (mor til Gárena-Máhtte i øvre Siebe) kom tilbake til sin sønn rundt 1920, ca 70 år gammel. Helt til sin død i 1932 hadde hun sitt eget lille rom i våningshuset. Rommet var kanskje ikke mer enn 5-6 m², men "dit kunne hun trekke seg tilbake når hun ville" forteller den yngste datter i huset, Anne Margrethe (f. 1922).

Det er ikke samtidige beskrivelser av våningshuset eller de andre bygningene i Siebe, men Sara H. Hætta (f. 1925) som i flere perioder var tjenestepike hos sine besteforeldre, har utarbeidet nøyaktige skisser over boligen og fjøset (Ramme 11 og 12).

Ved hjelp av utebilder fra mellomkrigstiden vil man kunne danne seg et bilde av våningshuset også innvendig. Det er ikke kjent om det finnes interiørbilder i Siebe, men det er lite sannsynlig på grunn av dårlige lysforhold innendørs. Men Sara H. Hættas skisser bekrefter utebildene.

Boligene var til vanlig ikke panelt innvendig. Men det kunne være lagt tett gulv over takbjelkene. Hos Mathis Klemetsen Hætta var det brukt tett torv til isolasjon på taket. Der var også en stor kamin av naturstein og tørrmur, frittstående fra veggen.

På bilde 17 står Mathis Klemetsen Hætta og Sara utenfor huset sammen med en del av barna og barnebarna. Våningshuset og andre bygninger sto på en flate ved Siebejohka, ca. 100-150 m overfor sørspissen av den store holmen, Stuorasuolu.

Det er en sinklaftet halvannen etasjes bygning av tømmerstokker der stokkene er lagt vekselvis med rotenden i den ene enden og toppenden i den andre for at veggen skal stå i vater. De teljede tømmerstokkene for våningshus var vanligvis 6-7 tommer tykke. Sinklafting skiller seg fra andre laftetypen ved at laftehodet ikke går fram fra hjørnene. Låsing i laftene er nok sikret med dymlinger fordi laftinger står tett og beint. Raftstokken er forlenget for å danne takutspringet til feste av takbord.

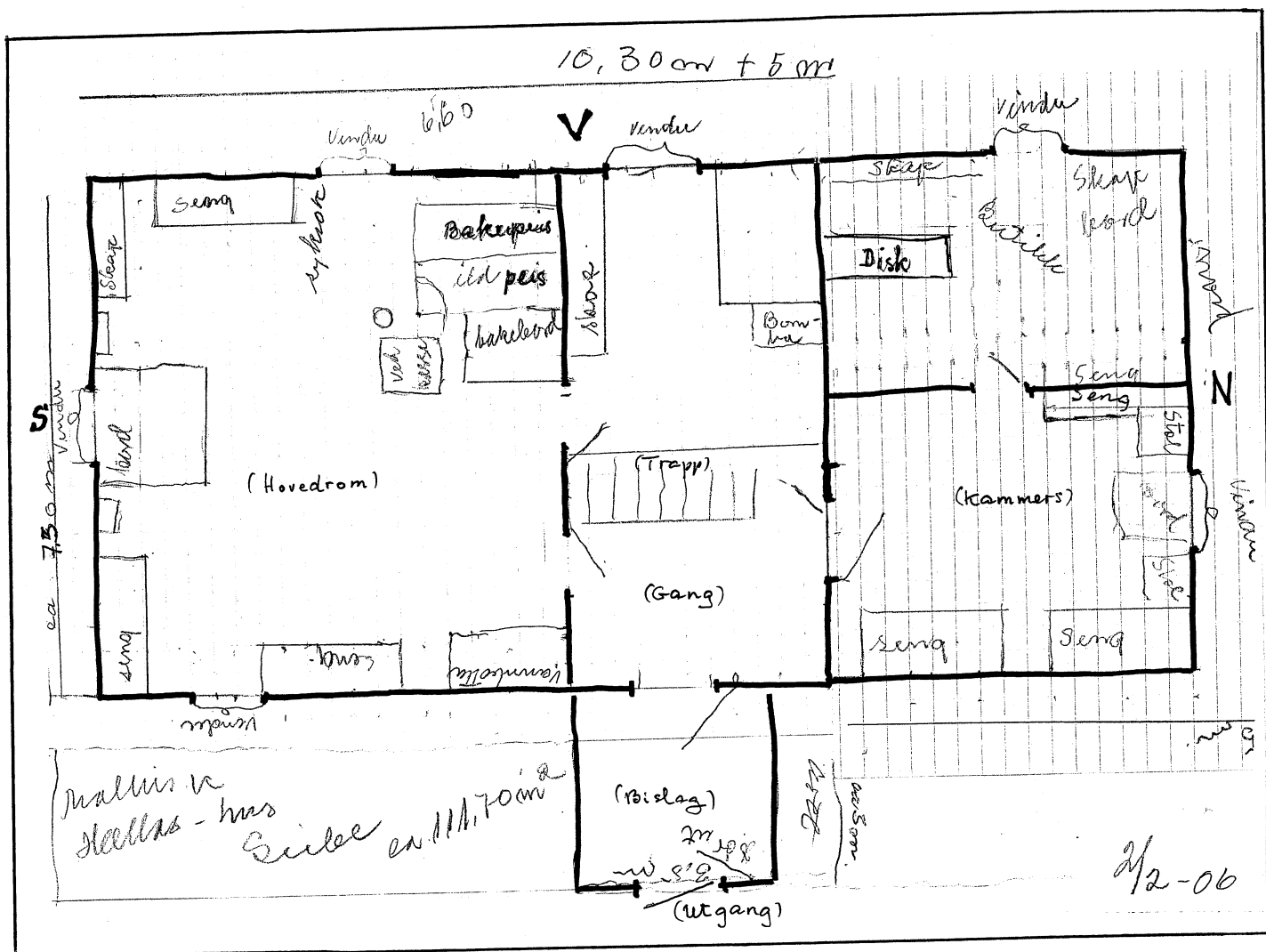

Bilde 17. Dette bildet er fra første halvdel av 1930-tallet, tatt i nedre Siebe. Husbonden Mathis Klemetsen Hætta og kona Sara står litt til venstre. Videre deres døtre Margrethe, Susanne, sønnen Morten og ytterst til høyre, fru Wangberg. Foran sitter Mathis sin datter fra første ekteskap, Ellen (1897-1987) med tre av sønnene. Helt til venstre datteren Inga (f. 1920) og stående foran, den eldste datter, Marit (1918-2002). På kne foran til høyre Mathis (f. 1924) og Saras sønn Johan Mathis (1916-1998). Det er antakelig Johan Wangberg som har tatt bildet. Han var sokneprest i Kautokeino (1930-1939)

som ligger vinkelrett på møneretningen og åsene. Takvinkelen er meget liten, rundt 20 grader.

Det er to rektangulære sprossevinduer. Vinduet i 2. etasje ser ut til å ha et enkelt lag glass. Vinduet er satt direkte inn uten vinduslister eller rammer. Det nederste vinduet er meget lavt over fundamentet. Det ser ut til å være dobbelt (jfr. refleks i glasset). Selv om man ikke kan se det klart, er det nok et sprossevindu.

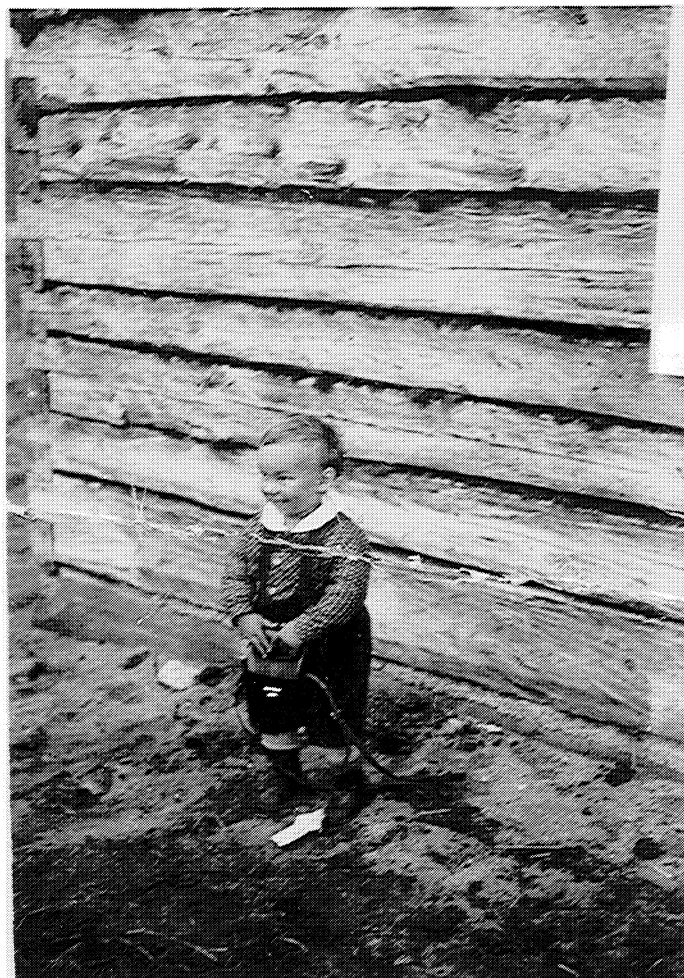
Gården ble forsikret 25. oktober 1906 for 7000 kr. Forsikringen omfatter våningshuset, krambu, stabbur, fjøs, låve og innbo. Det halvannen etasjes våningshus på grunnmur hadde 4 rom og bislag (Vedlegg 11).

Ramme 11. Mathis Klemetsen Hættas [Leammo-Máhte] sitt hus fra før 1945 slik Sara H. Hætta (f. 1925) har tegnet det. Sara var hushjelp hos sine besteforeldre flere ganger før krigen og under krigen. Det stemmer godt med fotografier tatt utenfor huset. Huset er beregnet til en grunnflate på vel 110 m². Hovedrommet som var en kombinert stue, kjøkken og arbeidsrom, var på ca 50 m². Her var peis der man også bakte brød, stort bord og flere soveplasser. Det var dør til et mindre kammer og gang samt trapp til loftet. Det var en stor ovn også på kammeret. Kammeret var soverom og butikkens kontor. For å komme inn i butikken måtte man gå gjennom bislag, gang og kammer. Det var den tids "sikkerhetslås". Kammeret var på ca. 20 m². Butikklokale var kanskje på rundt 15 m². Skissen gir sannsynligvis et rimelig riktig inntrykk av hvordan interiøret var organisert og rommene møblert.

Vindusåpningene - og ventilen til venstre - er laget ved at det er skåret ut halvt opp i én tømmerstokk og halvt ned i den underliggende. Tømret blir holdt på plass av ei beitski - en loddrett bjelke på hver side av vindusåpningene.

Fundamentet ser ut til å være en lav grunnmur av sement der svillene hviler rett på støypen. Dette gjør at det er tett uten for mye gulvtrekk. Under

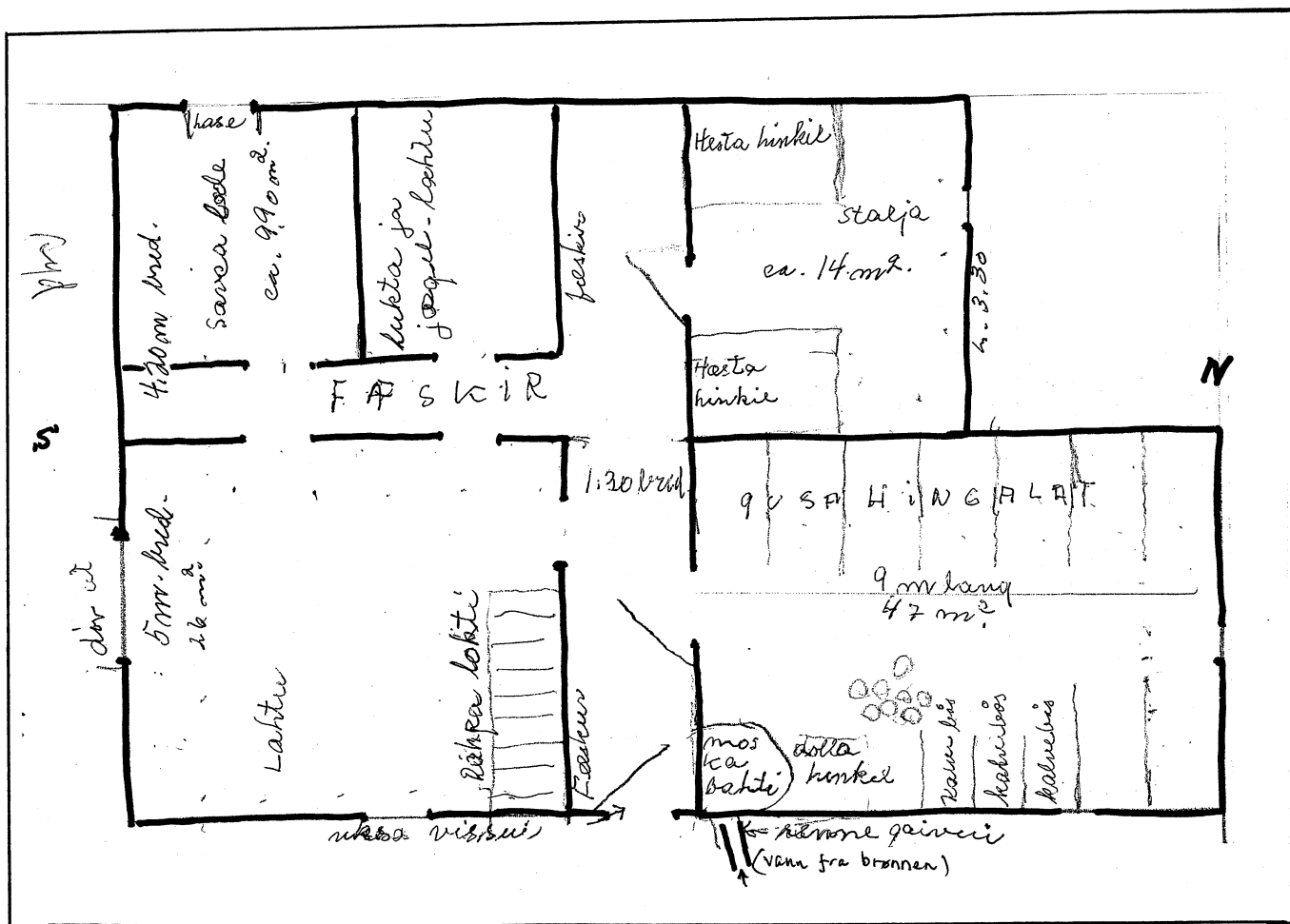

Bilde 18. Daniel M. Hætta 16 måneder gamle sønn, **Odd Mathis**, utenfor huset en sommerdag i juni/juli 1941. Han holder fotovesken til sin onkel Johan M. Klemetsen som fotograferte

huset var det (iflg. muntlig overlevering) en liten støpt kjeller.

Det er vanskelig å antyde den nøyaktige størrelsen på grunnflaten, men med Sara H. Hætta's interiørskisse og mål, får man et realistisk bilde av bygningen. Dessuten kan man fra personer, takvinkel, høyden fra sville til raften, avstanden fra hjørnet til vinduet og at våningshusene er rektangulære, antyde et estimat. Når man ser skissen, så er husets lengde ca. 15 m, og bredden vel 7 m, da vil grunnflaten være vel 110 m². Det er sagt at huset var stort (etter den tids forhold).

Når det gjelder personene på bildet, vises det til billedteksten. På bilde 18 er huset til Daniel M. Hætta, bygd i 1938. Her ser man at tømmerstokkene er teljet til en tykkelse på 5-7 tommer. Rotenden og toppenden er vekselvis lagt om hverandre slik at veggen ikke blir høyere i en ende enn i den andre. Huset er sinklaftet, sannsynligvis med dymlinger (tykke trenagler) i nærheten av laftingen, og med loddrette beitski ved vinduene.

Ramme 12. Interiørskisse av fjøset som Sara H. Hætta har tegnet. Det er fjøset til Mathis Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte] og kona Sara.

Fjøset og stallen er til høyre på skissen, og låven med saueffjøset øverst til venstre. Fjøset for kyrne er oppgitt å være 9 m langt, og da er det 5 m bredt. Der er båser for 7 voksne kyr og 5 ungdyr. Der er også en peis med innestøpt jerngryte der man kokte mat til kyrne og tok inn vann fra brønnen gjennom en renne. Gjødsele ble lempet ut gjennom en åpning i vegg (mot nord). Stallen hadde en reserveplass for hest i tilfelle reisende trengte stallplass.

Rett over gangen var høylåven. Låven behøvde ikke å være så stor fordi man hentet høy med heste- eller reintransport etter som behovet meldte seg. Låven er delt i to, et saueffjøset og en låve for høy fra myrslåtter (starr og halvgras) og lavputer.

I laftehus stilles det strenge krav til tette vegger. Tilpassingen mellom veggstokkene innbyrdes er viktig. På undersiden av stokkene hugges det ut et mefar (mosegrop). Den skal være så dyp at den underliggende stokk ikke fyller den helt. I medfaret legger man et lag med torvmose som tetter sprekken mellom stokkene. På bildet ser man fyldige torvmoselag mellom tømmerstokkene. Våninghusets fundament er en lav grunnmur av sement. Om

personen, se billedteksten.

Bilde 19 er fra Oskal, det to-etasjes våningshuset til Isak A. Oskal fra 1930-tallet. Bildet er tatt på baksiden. Det var kjent som et stort hus [stuora gárdin], med flere store rom.

Huset er en sinklaftet bygning med liggende bordkledning ved laftingen for å unngå for mye trekk fra hjørnene. Huset ser ut til å være forlenget ved at det er et bord ytterst til venstre. Det nederste vinduet ser ut til å ha dobbelt glass, og med muligheter for å åpne en halvdel utover. Det faste overvinduet har muligens bare et glass. En liten kasse med hengsler er festet på veggen, kanskje for å oppbevare eller kjøle ned kjøtt eller fisk. En stige er reist mot takskjegget. Fundamentet ser ut til å være en lav, støpt grunnmur. Om personer, se billedteksten.

Bilde 20 viser mange karakteristiske trekk ved et våningshus sett fra gavlenden. Gavlen er den del av kortveggen på et salhus som slutter seg til husets skrånende takflater (trekantgavl).

Bildet er fra Galaniitu, men viser mange detaljer som ikke kommer fram i de andre bildene. Her på bildet ser man at fundamentet er en ganske høy støpt grunnmur. De sprossete vinduene har ikke vindusrammer. En tømmerstokk er skjøtt, denne type laft kalles hundehalslaft. Takvinkelen er rundt 25 grader. Selv om vindskiene dekker, så kan man skimte never ved takskjegget - noe som viser at huset har torvtak.

En dør består av døråpning og dørblad. Her sitter dørbladet på utsiden av døråpningen og slår ut fra rommet. Dørbladet består av stående planker med innvendig vannrette labanker oppe og nede, og med skråbånd. Dørbladet er hengslet med gangjernene til beitski (vises ikke på bildet). Gangjern går på utsiden tvers over dørbladet og er festet med solide jernnagler eller spiker. Vi ser også en hjemmelaget soplime som står mot døra.

På bilde 20 er hovedbygningen til Leammo-Máhtte. Det er et midtgangshus av laftete tømmerstokker som seinere er påbygd. Den eldste bygningen er nok den til høyre. Begge har saltak og vinduer med sprosser og vinduskarmer. Et av vinduene ser ut til å være tettet igjen (hvis det ikke er en lem som dekker vinduet). Vinduet i første etasje (til høyre på bildet) har lem. Skorsteinspipen er regelmessig. Den ser ut til å være bygget opp av teglstein, og ikke av gråstein og leire. I Siebe hadde både våningshus og fjøs ovns-

kaminer (sam. biise) bygd opp av gråstein og leire.

Bilde 19. Dette bildet er tatt i Oskal, utenfor huset til Isak A. Oskal. Huset ble bygd tidlig på 1900-tallet av Anders A. Oskal [Oskal-áddjá] (1851-1928). Bak står Karen Marie Oskal (1903-1985) med datteren Berit Anne (f. 1936). Bildet er antakelig tatt i 1937. Helt bak står Ole Mathis M. Hætta (1911-1953). Karen Marie og Ole Mathis' foreldre var Mathis og Kristine Hætta i Siebe. Foran fra venstre Margrethe, Anders, Kristine og Mathis. Nest ytterst til høyre Marit Andersdtr Oskal (1889-1966). De to kvinnene bak Marit Oskal er ukjente (Steen 346-347)

Gårdens viktigste driftsbygning var fjøset. Fjøsene i Siebe var relativt store, sette i forhold til fjøs andre steder i kommunen. Fjøset hadde en etasje uten høylager over, men en høysjå som del av bygningen. Det var plass til 4-6 melkekyr og like mange kalver og ungdyr. Dessuten holdt de okse som trekkdyr (øvre Siebe) og hest (nedre Siebe). Stallen var et annet rom i fjøset eller en egen bygning.

I fjøset sto kuene bundet med hodet mot ytterveggene i hver sin bås med tette skillevegger. Fôr og vann ble båret inn i båsen forbi kua. Bak båsrekken (midt på gulvet) var det en grunn gjødselrenne (skantil) enten med nedkastluker til en gjødselskjeller, eller en gjødselsgang der man med spade samlet gjødselen inntil veggen, og kastet den ut gjennom en luke i veggen.

Bilde 20. *Karen Marie Larsdtr Gaino [Lásse-Gáre-Márja]* (f. 1923) står utenfor huset til *Mathis Aslaksen Siri ["Hálden"]* (1884-1953) i Galaniitu. "Hálden" hadde et stort hus og var en av de største reineierne i Kautokeino (Steen 101, 295)

På utsiden måtte man igjen bruke spade eller greip for å kaste gjødselen unna åpningen i veggen (luken). Enten i fjøset eller i et forrom hadde man ildsted bygget av gråstein og leire der man kunne koke fiskeavfall sammen med tørrfôr-rester som ble igjen etter kyrne. Dette var dyras "middagsmat".

Kyrne ble hovedsakelig fôret med tørrhøy. Det var gras som var slått på de ryddete naturgjødslete enger rundt gården, og starr- og halvgrasarter som var tørket på stedet og fraktet med rein til gården. Som supplement hadde man forskjellige lavarter (mest kvitkrull, sam. *oaivejeagil*) som var sanket sammen i "puter" om høsten.

Kyrne ble melket to ganger om dagen, men en times tid før melkingen, ga man kyrne vann og et "lettere måltid" med litt tørrfôr. Før melkingen om kvelden gjorde man det samme.

Bilde 21. Nedre Siebe. Datteren i huset, **Brita Inga M. Hætta** (1918-1967) står bak - etter tidens forhold - det store våningshuset til Mathis Klemetsen Hætta. Butikkdelen lengst til venstre. Soverommet i midten under vinduet tett under taket. Reinen er spent for kjøresleden (rišllareahka), i sleden sitter **Sara H. Hætta** (f. 1925). Bildet er tatt under krigen.

Kyrne gikk ute, utenfor gjerdet, fra midten av juni til september. Områdene ved elvebredden var gode beiteområder. Innmarka var gjerdet inn slik at de dyrkbare arealene ble avstengt fra utmarka. Gjerder var som regel ført kileformet inn mot fjøset. Ut i august når det ble sopptid, gikk kyrne langt og man måtte ofte hente (drive) dem hjem. Høylåven (egent. høyskjå) hadde felles vegg eller felles gang med fjøset. Samme bygning rommet også **stall**.

Både i øvre og nedre Siebe hadde de hest, men ikke til samme tid. Smith navner at i øvre Siebe var det 2 hester antakelig på 1860-tallet. Men Gárena-Máhtte som overtok bruket i begynnelsen av 1900-tallet, hadde ikke hest, men okse som trekkdyr. I nedre Siebe var det ikke hest før Leammo-Máhtte overtok rundt århundreskiftet. Under evakueringen til Pöyrisjärvi i Finland i november 1944 brukte folk i nedre Siebe både hest og rein. Tora - som hesten hette - ble brukt til transport, harving og pløying og til å trekke

slåmaskinen helt til traktoren overtok på midten av 1950-tallet.

Etter krigen hadde også bruket i øvre Siebe hest. Den norske Legasjonshjelpen skaffet kyr og hester til befolkningen i Kautokeino. Om høsten 1945 fikk øvre Siebe en svensk Dalahest. Det var en uvanlig stor og sterk hest, og meget gemyttlig.

I de perioder de hadde sauehold, hadde de eget **sauefjøs**. Det hadde ikke den samme isolasjon som fjøset for kyrne eller stallen. Det var kanskje en type bingefjøs med talle, dvs. at gjødselen sammen med høyavfallet ble liggende for uttransportering bare én eller få ganger i året.

Det finnes neppe fotografier tatt i Siebe inne i et fjøs, og det er sparsomt med eksteriørbilder av fjøs og andre driftsbygninger.

Vippebrønnen var ofte tett innpå fjøset. Eller kanskje omvendt. Der man hadde gravd og funnet vann, ble det anlagt en vippebrønn. Fjøset ble da reist like ved, eller flyttet nærmere brønnen. Fra brønnen ble det altså lagt inn en vannrenne gjennom fjøsveggen. Gjennom denne åpne renne av uthulet tre eller sammenspikrede bord kunne man la vannet renne i store kar eller bøtter i fjøset. Dette var en meget praktisk ordning som sparte mange løft av store og tunge vannbøtter. Begge gårdene i nedre Siebe hadde vippebrønnen med vannrenne helt inntil fjøset, mindre enn 10 meter fra fjøsveggen. I øvre Siebe kan man fremdeles se en restaurert vippebrønn og hvordan den fungerte.

Arkitekt Kjell Borgen understreker det estetiske og sosiale ved en vippebrønn:

"I det horisontale landet med de lave husene er det vertikale elementet det sterkeste symbol på bofasthet; brønnvippen er et signal med sosialt innhold. (...). Det vertikale står i skarp kontrast til den lave fjøsbygningen og til stabbursrekkens rytmiske båndvirkning. Dette er en enkel komposisjon som fester gården til øyet og definerer stedet." (Borgen 1993; Brønnvippen).

Hvis man ikke er arkitekt eller har utdanning som tømrer, er det ofte vanskelig å forstå faguttrykk.

Her er noen aktuelle faguttrykk:

Våningshuset er bolighuset på gården (i motsetning til et uthus).

Den vanligste trehuskonstruksjon i Siebe - og for så vidt i store deler av indre Nordkalotten - er laft. Man velger denne konstruksjonen både på grunn av byggematerialer og for å oppnå bestemte kvaliteter i bygningene. Slike kvaliteter er bl.a. form og størrelse.

Laftehusets veggmateriale er liggende tømmerstokker der man har beholdt stokkens runde tverrsnitt, eller teljet stokken til en mer oval form. Stokkene er tykkere i rotenden enn toppen. Rotenden veksles med toppenden for at ikke den ene siden skal bli høyere enn den andre. Den nederste stokken kalles for svill, og langveggenes øverste for raft. Veggstokker er innbyrdes forbundet med dymlinger (kraftige trenagler). Sammenføyningene i hjørnene kalles laft. Dette skjer ved at hver tømmerstokk får en uthugget grop over og under. På den måten låses hjørnene sammen. Utstikkeren kalles laftehode. Lafting uten at hodene stikker fram, kalles sinklafting. En annen variant er brønnlafting.

Boligen, fjøset, stabburet og badstua (sauna) var gjerne laftede bygninger, mens vedskjul, høysjå og andre uthus kunne være stavreiste, med sleppverkskonstruksjon eller bindingsverk.

Stavreiste hus var lette og luftige fordi funksjonen ikke krevde at de skulle være tette eller varme. Det var gjerne høyskjåer og luftige uthus (skadja). Stavene bærer taket. De står på svillene og spennet går til raftet. Konstruksjonen er forsterket med skråbånd. Veggkledningen er stående, og spikret utenpå svill og raft.

Skjelterkledningen er en variant der det er et spor i svill og raft. Det er derfor ikke nødvendig med spiker.

Sleppverk er en konstruksjon med liggende veggplanker. I noen tilfeller er sleppverk brukt til fjøs, gjerre kombinert med torviling. Også vedskjåer/skjul og stabbur kan være bygd som sleppverk. Sleppverk regnes vanligvis som en variant av stavkonstruksjonen.

Bindingsverk er en stående konstruksjon der stendere (stavene) står med korte mellomrom. Denne konstruksjon kunne brukes til bislag (gangtilbygg) og høyskjåer.

Taket bæres av åser. Åsene ligger vannrett fra gavl til gavl, men sperrer ligger på skrå med øvre ende i mønet og nedre hvilende på raftet (langveggen). Åstak er vanlig i laftede hus. På stabbur og andre mindre bygninger er det bare mønsås, men større bygninger kunne ha et par sideåser, men sjelden to par. Noen bygninger med forskjellige varianter av stavkonstruksjon kunne ha laftede gavler med bare mønsås.

Takvinkelen på de gamle husene var rundt 20-30 grader fordi torvtak krever lav vinkel. Det skulle være lett å få torva opp under bygging og for seinere vedlikehold.

Fundamentet var lavt og besto av punktvis bæring. Bolighus kunne ha en mur av gråstein uten bindemiddel, dvs. tørrmur. Man hadde da kanskje en liten kjeller midt under huset hvor man oppbevarte kjølevarer og poteter.

Dører og vinduer var små sett i forhold til standarden på boliger bygd etter krigen. Beitskiene er de loddrette bjelker/planker på hver side av åpningene. De var sporet inn i de avkuttete veggstokker. En beitski måtte være kortere enn sporen slik at tømmerveggene kan sige sammen og bli tettere.

(Christie 1974:28, 33-39. Sjølie 1995:33-39)

Ramme 13. Faguttrykk om trehuskonstruksjoner

Etterkommere av Mathis Mathisen Hætta [Gárena-Máhtte] (1869-1951) =1902 Kristine Danielsdtr Triumph [Dánela-Ristiinna] (1879-1961)

Karen Marie (1903-1985) =Isak A. Oskál (1893-1964) 6 barn. Steen 185, 347	Daniel (1904-1995) =1938 Elen Susanne Hætta (1909-1994) 6 barn. Steen 185, 161	Brita Oleanna (f. 1907) =1946 Frans Joel Váitalo (1903-1981). Ingen barn.	Kristine (1909-1999) =1944 Morten Isaksen Hætta (1904-1990). Ingen barn. Steen 186, 157	Ole Mathis (1911-1953) =1949 Berit Magdálana J. Oskál (1924-1998). Ingen barn. Steen 186, 346	Berit (1914-1915)	Anders (1916-1985) =1952 Anne Klemetsdtr Hætta (f. 1926). Ingen barn. Steen 186, 159	Mikkell Isak (1918-1964) =1946 Brita Isaksdtr Triumph (f.1925). 6 barn Steen 186, 435	Anne Margrethe (f. 1922) =1947 Ole Henrik Per N. Hætta (1912-1991). 8 barn. Steen 186, 189	Johan Klemet (f. 1926) =1958 Kathrine Paulsen (1933-2000) fra Grønland. 4 barn

Slektstavle 10. Mathis Mathisen Hætta og Kristine Danielsdtr Triumphs barn, familien i øvre Siebe

Stabburet er et forrådshus der det lave fundamentet består av stein (punktvis bæring) i hjørnene. Døråpningen er på gavlsiden og rommet er innredet med forskjellige opphengssystemer for kjøtt, skinn, verktøy og redskaper.

"Stabburet er i sin hovedform et ettroms lite hus uten vinduer, med saltak, luftig gulv, dør i gavlen og en form for avskjerming av døra." (Sjølie 1995:42).

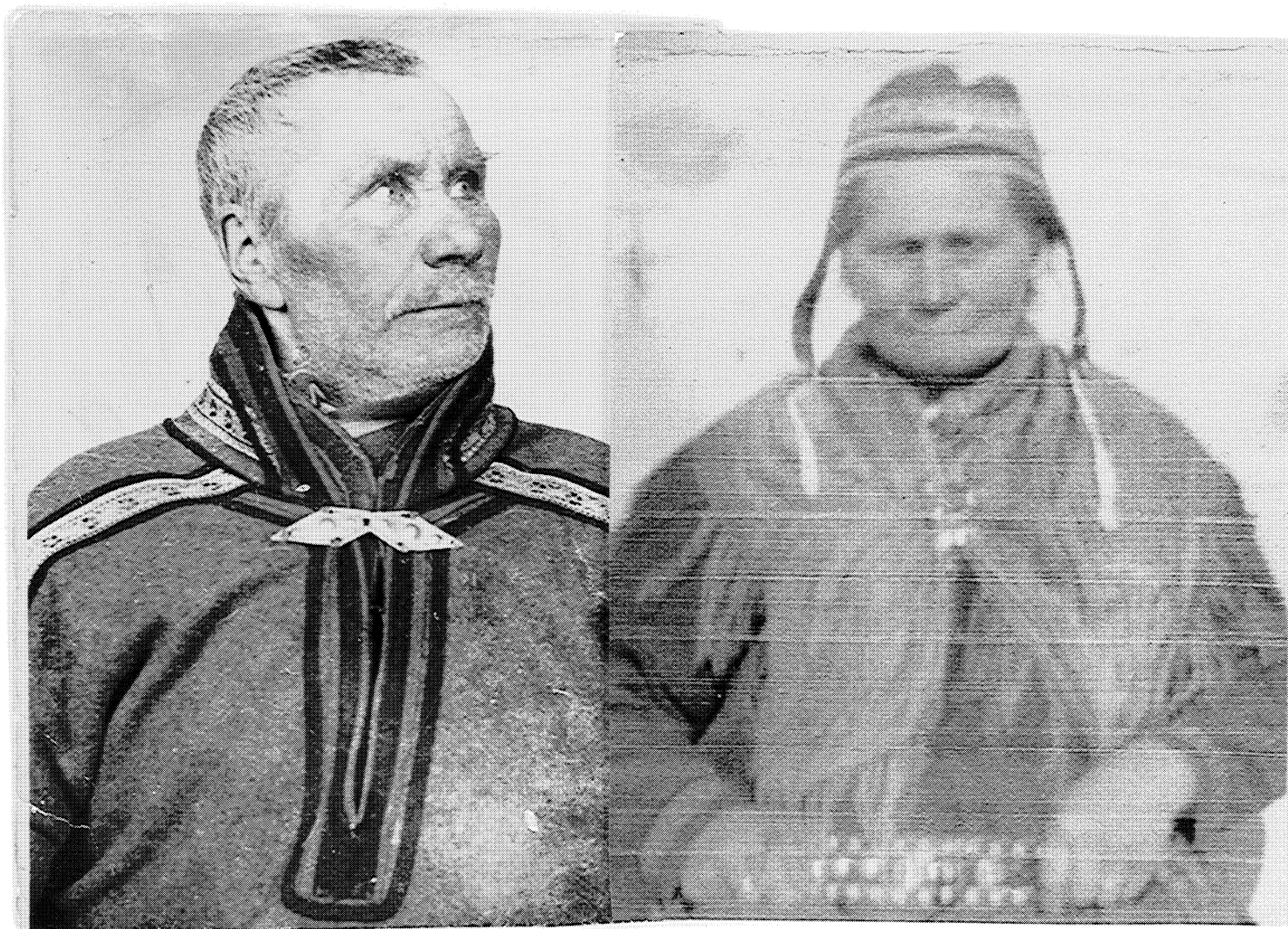
Gårdsbrukene i Siebe hadde flere stabbur. Det var som oftest laftede bygninger på 2 m x 3 m, og opp til 4 m x 5 m. Stabburet var satt opp av planker opp til 2 toms tykkelse eller tømmerstokker på opp til 5-6 tommer. De mer solide stabbursbygninger kan ha vært ett roms bolighus eller fjøs. Når behovet meldte seg, fikk man seg en større bolig eller fjøs. Og dermed ble det gamle gjort om til stabbur.

Etter tuftene og etter muntlig tradisjon var de plassert slik at de var godt synlig fra vinduene på våningshuset. Stabbursdøra var alltid orientert mot boligen.

Saunaen (badstua) var plassert ved elvebredden slik at det var lett å hente vann eller få avkjøling i elva. Badstua hadde to rom, saunaen med ovn tørrmurt av naturstein og med benker, og et forværelse der man vasket seg og skiftet.

Høystakken (stáhkka) var en utendørs låve for oppbevaring av tørrhøy. Det var en ca. 2 m høy konstruksjon der staur ble lagt på tripoder, 4 til 12 tripoder, alt etter størrelsen. Der det ikke var fare for at reinen skulle spise opp høyet om vinteren, var stakken laget av staur som var satt på korte bein (påler). De store og høye høystakker ble satt opp på innmarka, ofte med inngjerding for å hindre kyrne i å ødelegge dem. Plassen under de høye stakkene ble brukt til tørkeplass, spesielt for sennegras. På utslåttene, spesielt myrslåttene, var det vanlig med høystakker på marka (suovvi). Det var stakker med underlag av vidjekratt.

En mer detaljert beskrivelse av funksjon, symbolikk og andre forhold når det gjelder gårdens bygninger som våningshus, fjøs, stall, stabbur, badstu (sauna), vippebrønn, vedskjå, torvgamme, lávvu, stáhkka (høystakke), luovvi (forrådsoppheng på tripoder) og suovvi (høystakk på mark) vil bli behandlet i del 2 Materiell kultur.

Bilde 22. **Mathis Mathisen Hætta** [Gárena-Máhtte] (1869-1951). Bildet er fra ca 1950 da han var ca 80 år. Det finnes visstnok ikke noe bilde av hans bestefar [Máhtes] eller far hans [Siebelas]. Derimot finnes det et bilde av Máhtes' bror, Juhu (bilde 3)

Bilde 23. **Kristine (f. Triumph) Hætta** [Dánela-Ristinna] (1879-1961). Hun var eldste datter av fjellstueoppsitter i Áidejávri, Daniel Adamsen Triumph (1851-1931) og Brita Greta M. Lantho (1851-1925). Bildet er tatt i august 1956, da hun var 77 år (Steen 185, 432)

3.3 Mathis M. Hætta og Kristine Triumph hadde 10 barn

Mathis og Kristine hadde 10 barn. 5 av barna (Brita Oleanna, Kristine [Kirsten], Ole Mathis, Berit og Anders) hadde ikke barn selv.

Den eldste, **Karen Marie** (20.2.1903-6.1.1985), giftet seg i 1925 med den 10 år eldre Isak Andersen Oskal (8.2.1893-15.1.1964). De hadde 6 barn, som alle vokste opp i Oskal, 5 km fra Siebe.

Daniel (9.9.1904-11.9.1995) giftet seg som 33-åring i 1938 med den 28 år

gamle Elen Susanne Mathisdr Hætta (3.7.1909-30.9.1994). Daniel og Susanne hører til hver sin Hætta-familie slik at deres innbyrdes slektskap er fjernere enn tremenninger. På farmorsiden hører Daniel til Eiraslekten og på morfarsiden til Triumf, mens Susannes morsiden er Tornensisslekten.

Daniel arbeidet på sin fars gårdsbruk i øvre Siebe, men i 1930 var han med på en sameutstilling i Tyskland. Der la han opp litt penger. For kjøpte kjøpte han ca 30 mål jord i nedre Siebe (Elveness) i 1930. Før de giftet seg, hadde Daniel bygd våningshus og påbegynt fjøsbygningen. De giftet seg 19. april 1938. Det første barnet mistet de fordi Susanne glei på en isglatt trapp og aborterte. Fosteret var en pike. Daniel og Susanne hadde 6 barn hvorav 5 vokste opp.

Brita Oleanna (f. 11.2.1907) giftet seg i mars 1946 med enkemann, reineier Frans Joel Väitalo (21.1.1903-16.6.1981). Brita var tjenestepike hos Frans og hans kone Inker Anne Palojärvi (1910-1944). De hadde 4 barn. Brita tok seg av barna da mora døde, og i 1946 giftet Frans og Brita seg. De hadde ikke barn. Therman har i boka si "Bland noider och nomader" skildret livet hos faren til Inker Anne, Antti Erkinpoika Palojärvis ("Ergon") og hans familie (Therman 1940:320-332).

Kristine [omtalt daglig som Kirsten eller Risten](16.1.1909-5.4.1999) giftet seg i 1944 med Morten Isaksen Hætta [*Iskon-Morten*] (17.6.1904-14.4.1990) fra Ávži. De hadde ikke barn, men tok i 1946 Nils Johan Hætta (10.8.1945-23.2.1991) [*Juhána-Pávlosa bárdni*] som pleiesønn. Han vokste opp i øvre Siebe, og bodde der mesteparten av livet sitt til hjertet sviktet og han døde, knapt 45 år gammel.

Den 5. i rekken var **Ole Mathis** (15.9.1911-10.6.1953). Han ble syk allerede som 2-3 åring. Hoftepartiet hovnet opp og han hadde vanskelig for å gå, forteller hans eldre søster, Brita (desember 2005). Han ble undersøkt av legen og sendt til sykehuset i Vadsø. Noen har sagt at han hadde rakitt (engelsk syke), andre at han fikk tæring, men kanskje var det medfødt hoftefeil. Resultatet var at han lå på sykehuset i Vadsø, sannsynligvis over 10 år.

Han kom tilbake sannsynligvis på 1920-tallet. Da han kom hjem, kunne han ikke et ord samisk, men i løpet av noen måneder lærte han igjen morsmålet sitt. Han var låghalt, men meget sterk i overkroppen. Han deltok aktivt i gårdsarbeidet, og tok tunge tak, bl.a. med å grave grøfter.

Ole Mathis tok handelsskole rundt 1920/1930. Allerede før krigen var han herredskasserer i Kautokeino. Bare noen dager før evakueringen i november 1944 kom han til Siebe. Han berget kommunens pengebeholdning ved at han tok med seg kommunekassen (bokstavlig talt) til familien i øvre Siebe. Familien i øvre Siebe flyktet over Ávževuopmi til Coarvejohka, et område vest for Riehtečearru og seinere til Finland (Leppäjärvi). Like etter reiste han til Kuttainen i Sverige hvor han deltok i organiseringen av hjelpearbeidet ("Det svenske Legasjonsarbeid") for Norge.

Bilde 24. *Ole Mathis Mathisen Hætta [Kasserar-Ovlla] (1911-1953) som 8-9-åring på sanatorium i Vadsø rundt 1920. Han var kommunekasserer i Kautokeino til sin død i 1953 (Steen 1986:186)*

I 1949 giftet han seg med Berit Magdalena J. Oskal [Oskal-Juhána-Biret] (2.3.1924-30.6.1998). De hadde ingen barn. Ole fortsatte som kommune-kasserer i Kautokeino etter krigen og fram til han døde. I mai 1953 ble han meget dårlig. Et ambulansely brakte ham til Tromsø, men livet sto ikke til å redde. Jeg (OMH) var 13 år den gang og var en av de siste i Kautokeino som han tok farvel med. Jeg sto ved flyet mens han halvveis lå på sykebåre. Han tok meg i handa og sa farvel [baze dearvan] og ønsket lykke til videre i livet [eale dearvan]. Ole ble av mange regnet som uvanlig begavet. "Son lea dat jierbmamus olmmoš maid mun dieđan" (Han er den mest begavede mann som jeg har truffet), sa Johan Mathis Klemetsen en gang tidlig på 1990-tallet til meg.

Anders (25.2.1916-14.4.1985) drev farsgården i øvre Siebe. Han var 36 år da han giftet seg med den 10 år yngre Anne Klemetsdtr Hætta (f. 3.3. 1926) i 1952. De hadde ikke barn sammen, men Anne hadde sønnene Johan Klemet Kalstad (f. 14.2.1946) og Odd Henrik Hætta (f. 21.5.1950).

Anders hadde kjøpt "Lille Siebejavri" for nydyrking i 1941. Det ble ikke noe slåttemark her, bl.a. fordi det ikke var mulig å tømme det nesten 100 mål store vannet og fordi Norges giftigste plante, selsnepa (*Cicuta virosa*) vokste der. Men han drev gårdsbruk sammen med sine foreldre. Etter at han giftet seg, fortsatte Anders og Anne med gårdsbruk og leverte først smør, og siden melk til meieriet. I 1965 fikk Anne stilling som kontorfullmektig ved trygdekontoret i Kautokeino. Der var bilvei, men de hadde ikke bil. Anders tok førerkort, og de kjøpte en liten personbil. Hver dag før kontortiden gikk Anne i fjøset, melket og stelte, fikk melka i meierispannene, skiftet over til kontorklær og ble kjørt til Kautokeino. Om ettermiddagen ble hun hentet. Da var det fjøsstell igjen og annet forefallende arbeid. Den gang hadde ikke kontorene lørdagsfri. Dette ble hardt i lengden, og høsten 1967 avviklet de gårdsdriften og flyttet til kirkestedet. De siste åra før Anne gikk av med pensjon i 1995, var hun sjef på trygdekontoret i Kautokeino.

Mikkel Isak (13.10.1918-8.8.1964) giftet seg i 1946 med sitt søskenbarn, den 20 år gamle Brita Isaksdtr Triumf (f. 11.10.1925). De bygde opp et gårdsbruk i Áidejávri og fikk 6 barn som alle har levd opp. Omkring 1960 ble Mikkel lensmannsbetjent i Kautokeino. Han døde under tjeneste, bare 45 år gammel. Det er opplyst at han døde av hjerneblødning (Avisfaksimile 1).

Anne Margrethe (f. 19.2.1922) giftet seg i mars 1947 med den 10 år eldre Ole Henrik Per N. Hætta (1912-1991). De bosatte seg i hans barndomshjem på kirkestedet og fikk 8 barn som alle levde opp. Anne Margrethe hadde en sønn fra før, Isak Thomas (1.1.1946). Han tilbrakte mange somre hos sin tante Kirsten og hennes mann Morten. Man kan si at han delvis har fått sin oppvekst i Siebe.

Den yngste i søskenflokket på 10, **Johan Klemet** (f. 27.8.1926) bodde i Siebe til 1950 da han reiste til Sør-Norge for å ta seg arbeid som reingjeter hos Filefjell Tamreinlag. Han har en datter i Kautokeino.

I 1954 reiste han til Grønland, og i 1958 giftet han seg med den 25 år gamle Kathrine Paulsen (7.2.1933-20.2.2000) fra Godthåb (Nuuk) på Grønland. De fikk 4 barn. Etter å ha drevet med reindrif på 1960-tallet på Grønland, solgte de reinflokket og flyttet til Norge i 1972. De etablerte en driftsenhet på Kolvereid, men flyttet seinere til Snåsa.

Til Tyskland 1930 og 1947 Våren 1930 reiste Ole M. Hætta [Máhte-Ovlla] og Daniel M. Hætta [Máhte-Dánel] sammen med andre samr fra Kautokeino på en sameutstilling i Tyskland. De reiste først i april med rein over Hetta, med tog fra Kaulinranta til Helsinki og videre over Tallinn, Köningsberg, Stettin og Berlin til Dresden og Leipzig der de i flere uker lå i leir og hadde utstilling. Sommeren og høsten tilbrakte de i München før de reiste tilbake i slutten av november 1930. De fikk 100 kr pr. måned i lønn.	Ved et tilfelle skulle Daniel sin yngste bror, Johan Klemet [Gárena-Máhte Juhán-Lemet] (f. 1926) komme til Tyskland 17 år seinere. Johan Klemet gjorde sin militære førstegangs-tjeneste på Steinkjersannan fra januar 1947, og fra 1. august gjorde han plikttjenesten i den norske Tysklandsbrigaden. Han tilhørte en bataljon med 5 kompanier som først var stasjonert like utenfor Hannover. Seinere ble de flyttet lenger sør, til Göttingen der de var stasjonert resten av plikttjenesten, til januar 1948.

Ramme 14. På utstilling i Tyskland 1930 og i Tysklandsbrigaden i 1947

3.4 Mathis Klemetsen Hætta og Sara Mortensdtr Tornensis' barn

Ingen av barna til Mathis Klemetsen Hætta fra 1. ekteskap slo seg ned i

Simon Sivertsen Vars [Simmon-áddjá] (18.1.1864-16.7.1932) var gift med enken Inger Marie Andersdtr Sara [Iŋgá-áhkku] (f. 2.6.1843). De hadde ingen barn. Simon hadde en sønn som var gift, men heller ikke han etterlot seg noen barn. Etter at de sluttet med reindrif, fikk de seg et lite hus i øvre Siebe (Ramme 34, merket 2). Grunnflata på huset var bare på ca 3 m x 4 m. Husets lengde-retning var tilnærmet sør-nord.	Boligtuftet er godt synlig også i dag (2006). Paret levde et stille liv på sine gamle dager. Begge var bekjennende kristne og meget sterke i troen, har Anne Margrethe Hætta (f. 1922) fortalt. Simon hadde en yngre bror, Isak [Simit-áddjá] som på sine gamle dager bodde hos sin sønn Ole Isaksen Vars (1906-1992) i Jevdešjohka.

Ramme 15. Simon Vars [Simmon-áddjá] i Siebe

Bilde 25. Dette er fra sommeren 1940, etter graset på marka å dømmme, er det tatt i juli. Av bakgrunnen ser man at bildet er tatt i øvre Siebe. Dateringen er sikker fordi Odd Mathis som er født i mars 1940, er komsebarn.

Fra venstre Isak A. Oskal (1893-1964) med sønnen Mathis (1930-2001), videre Daniel M. Hætta (1904-1995) med det 4 måneder gamle komsebarnet, Susanne M. Hætta (1909-1994), Anne Margrethe (f. 1922), Brita Oleanna (f. 1907), Inger Margrethe A. Eira (1922-1973), Kristine (f. Triumph) Hætta (1879-1961), Karen Marie (f. Hætta) Oskal 1903-1985) og Kristine M. Hætta (1909-1999). Den lille jenta nest ytterst til høyre er Ellen Susanne K. Hætta (1929-2002) (Steen 82, 161-163, 185-186, 347)

Siebe. Derfor er det ikke omtale av dem. Mathis og Sara hadde 8 barn.

Disse bosatte seg ikke i Siebe:

Den eldste, **Berit Anne** (1902-1986) giftet seg som 22-åring med 29 år gamle Klemet Isaksen Hætta (Iskon-Leammu) (1895-1975). De hadde 10 barn og bodde ved Kautokeinoelva, noen km nedenfor kirkestedet, på Bredbuktnes.

Susanna (15.4.-3.5.1908) døde som spedbarn.

Morten Klemetsen Hætta (Máhte-Morten) (11.10.1913-3.5.1988) giftet seg i 1936 med søskenbarnet, den 20 år gamle Ellen Susanne Henriksdtr Hætta (Heik-Elle) (f. 18.11.1916). De hadde 5 barn og drev forretning på

kirkestedet fram til 1990-tallet under firmanavnet Morten Klemetsen.

Brita Inga (18.8.1918-25.4.1967) giftet seg i 1952, 32 år gammel med den 6 år eldre Antti Palojärvi (1912-1986). Brita Inga og Antti var søskenbarn (se Slektstavle 11). De hadde 4 barn.

Av Mathis sine barn slo to av døtrene og to av sønnene seg ned i Siebe:

Ole Mathisen Hætta (Máhte-Ovlla) og Margrethe (Vilgon-Májjá):

Ole (4.10.1906-13.8.1972) var den nesteldste av Saras barn. Han var 42 år da han giftet seg med den 1 år yngre enken Margrethe Antintyttö Näkkäljärvi (gift Rist) (Vilgon-Majja). Ole hadde en datter fra et tidligere forhold, men

Bilde 26. Også dette bildet (som bilde 24) er tatt i øvre Siebe i juli 1940.

Fra venstre (ø) Johan Klemet M. Hætta (f. 1926), videre Isak A. Oskal med sønnen Mathis foran seg, litt bak står (ø) Anders M. Hætta (1916-1985) og (n) Johan M. Klemetsen (Hætta) (1916-1998), videre Daniel M. Hætta med det 4 måneder gamle komsebarnet Odd Mathis og kona Susanne M. Hætta, Anne Margrethe, Brita Oleanna, Brita Inga M. Hætta, Kristine (Kirsten/Risten) M. Hætta, Marit Andersdtr Oskal (1889-1966), Kristine (f. Triumf) Hætta, Karen Marie (f. Hætta) Oskal. Jenta foran er Ellen Susanne K. Hætta

Mathis Aslaksen Skum [Áillu-Máhtte] (f. 17.5. 1932) var den mellomste av tre søsken som ble foreldreløs da faren døde i 1938. Da var Mathis bare fem år. Hans mor, Inger Aashild Maria Johansdtr Hætta (1906-1994) var søskenbarn [oarbmebealli] til Leammo-Máhtte. Áillu-Máhtte var dermed tremenning til Susanne M. Hætta (OMHs mor) og hennes søsken. Han vokste opp i Siebe hos Leammo-Máhtte. I 1946-1947 var han et år hos en fjern slektning, Marit J. Vars og hennes familie som var i reindriften.

Det var sikkert et slitsomt liv for en 14-15 års gutt. Siden var han i tjeneste hos tremenningen [nuppai oarbmebealli] Susanne M. Hætta og hennes familie på gårdsbruket i Siebe i over 2 år. Han var meget dyktig og hadde stor interesse og innsikt i bl.a. mekanikk og teknikk, men hører til de som tapte skolegang under krigen. Som 18-19-åring gikk han tilbake til reindriften. Han hadde en driftsenhet i Troms før han pensjonerte seg i 2001. (Steen 1986:158, 314)

Ramme 16. Mathis Aslaksen Skum [Áillu-Máhtte] i Siebe

Bilde 27. **Mathis Klemetsen Hætta** [Leammo-Máhtte] (1866-1953) sitter utenfor hjemmet sitt i Siebe. Han bygde opp gården sin til en av de største i hele Kautokeino kommune. I 1893 da han giftet seg, flyttet han til Siebe. Fjøset på det nye bruket, vises til høyre. Utedoen med to rom, er også nybygd. Bildet er fra sommeren 1948 (Steen 158-159)

Bilde 28. **Sara Mortensdtr Tornensis** (1877-1961). Bildet er fra mars 1958. Hun tok ikke bare seg av sine egne 8 barn, men hadde også omsorgen for sin manns 4 barn fra hans første ekteskap. Sammen bygde de opp gården i Siebe. Bildet; juli 1960 da hun var 83 år

Etterkommere av Mathis Klemetsen Hætta [Leammo Máhtte] (1866-1953) =1.x 1892 Inger Andersdtr Bæhr (1857-1899) 4 barn; =2.x 1901 Sara Mortensdtr Tornensis (1877-1961); 8 barn

Klemet (1893-1970) =1918 Brita Johanne J. Hætta (1892-1949), 9 barn Steen 159, 187	Anders (1895-1930). Gikk på Øytun, skulle på lærerskolen	Ellen (1897-1987) =1918 Johan Andersen Sara (1891-1967), 8 barn. Steen 160, 280	Inger Marie (1899-1925) =1923 Anders Johansen Eira (1899-1984). Steen 160, 82	Berit Anne (1902-1986) =1924 Klemet Isaksen Hætta (1895-1975). 10 barn. Steen 161, 163	Ole (1906-1972) =1949 Margrethe A. Nakkäljärvi (1907-1996). 1 barn. Steen 161, 425	Susanna (1908-d.s.å)	Elen Susanne (1909-1994) =1938 Daniel M. Hætta (1904-1995). 6 barn. Steen 161, 185	Morten (1911-1988) =1936 Ellen Susanne Henriksdtr Hætta (f. 1916), 5 barn Steen 170	Margrethe (1913-1958)	Johan Mathis (1916-1998) =1945 Ellen Harebakken (f. 1914). 6 barn	Brita Inga (1918-1967) =1952 Antti Palojärvi (1912-1986). 4 barn. Steen 428

Slektstavle 11. Barn av Mathis Klemetsen Hætta og 1.x 1892 Inger Andersdtr Bæhr (1857-1899) og 2.x 1901 Sara Tornensis (1877-1961)

hun vokste ikke opp i Siebe. Ole og Margrethe fikk en datter, Sara Margrethe.

Margrethe og hennes første mann, flyttsamen Per J. Rist i Muoktajärvi i Finland. Han gikk på en landmine sørøst for Kilpisjärvi i august 1945 og omkom. De hadde 4 barn hvorav de 3 yngste vokste opp i Siebe: De som ble med mora til Siebe i 1949 var Johan Mathis Rist (f. 27.2. 1937), Inga Siri Rist (1.9.1943-31.7.2002), og Anne Ravdna Rist (8.1. 1945-7.11.1970).

Elen Susanne (3.7.1909-30.9.1994) giftet seg i 1938 som 28-åring med den 5 år eldre Daniel M. Hætta.

Bilde 29. Landskapet og personene på bildet viser at dette er fra nedre Siebe, antakelig fra 1933. Det er tre søstre som står sammen med sin mor.

Fra venstre Brita Inga M. Hætta (1918-1967), Sara Mortensdtr Tornensis (1877-1961), Susanne M. Hætta (1909-1994) med Anders Aslaksen Siri [Fimbben-Áillu Ánte] (f. 1933), og Margrethe M. Hætta (1913-1958) (Steen 161-162, 296)

Margrethe (28.7.1913-8.2.1958) var ugift og døde 44 år gammel. Margrethe bodde på farsgården og når nyhuset ble ferdig, bodde hun hos sin bror Johan Mathis. Hun hadde ikke sterk helse. I midten av januar 1958 ble hun sendt til Hammerfest sykehus. Her skrev hun et vakkert brev til sin bror. Det var den siste hilsen til Siebe før hun døde 10 dager seinere, 8. februar (Vedlegg 12).

Johan Mathis Klemetsen og Elen Harebakken (Ovllat-Pier-Elle):

Johan Mathis (14.5.1916-26.12.1998) fikk bevilgning på etternavnet Klemetsen i januar 1952 (Vedlegg 13).

Han giftet seg i november 1945 med Elen Harebakken (16.2.1914). Johan Mathis hadde en datter fra før, som ikke har bodd i Siebe. Elen hadde en sønn, John Anders Andersen Biti (f. 17.11.1934 i Karasjok). Han var 11 år da de kom til Siebe og bodde der også en tid etter at han giftet seg i 1959.

Hvordan kunne det ha seg at Johan Mathis i Siebe traff Elen i Šuoššjávri, i en tid uten veiforbindelse eller annen kontakt fra Kautokeino mot Karasjok? Bakgrunnen er følgende: Daniel M. Hætta var landpostbud og svoger til Johan Mathis. Som landpostbud hadde han også fått ekstra jobb med å bringe brev med innkalling til rettssesjoner i Kautokeino. Det var som regel tiltale for reintyveri. På de lange og strabasiøse turer på opptil en uke i mørketid, kulde og uvær hadde "budbringeren" rett til å ha "vappus" (av sam. oahpis). Denne jobben fikk Johan Mathis. De foretok flere reiser i løpet av en vinter. Det var på en slik reise at de tok inn på fjellstua på Šuoššjávri der Elen arbeidet. Slik ble de to kjent med hverandre.

Johan Mathis overtok farsgården (Leammo-Máhtte) som lå ved elva. Han hadde begynt på Moldenæs handelskole i Tromsø før krigen, men måtte avbryte skolegangen på grunn av evakueringen. Etter at han giftet seg høsten 1945, reiste han til Tromsø i januar 1946 og fullførte handelsskolen. Han fikk handelsbrev i 1951 (Vedlegg 14).

Han førte regnskap for sin far Leammo-Máhtte som hadde butikk og gjorde oppkjøp av rein (hele reinflokker). Kjøtt, skinn, horn og andre reinprodukter ble solgt til Finland og Sverige fordi det ikke var handelsrestriksjoner eller grensekontroll i mellomkrigstiden. Gamle Leammo-Máhtte var en forretningsmann, og sønnen ble både en dyktig forretningsmann og administrator. Straks etter breningen ble det reist lemmebrakker på ruinene. Her hadde de boligbrakken, fjøs og butikk.

Da Johan Mathis overtok gården, overtok han også krambua. Dette fortsatte han med fram til 1958, det siste året med Elen som ansvarshavende fordi Johan Mathis var blitt ligningssjef og kunne ikke drive butikk samtidig. I 1958-1959 ble butikken avviklet.

Johan Mathis var skoleflink. En gang rundt 1965 sa lærer Ellen Aarseth Klemetsen (1918-2006) som selv hadde gått i klassen med Johan Mathis at han var den flinkeste elev som hun noensinne hadde sett, - også tatt i betraktning alle de elevene hun som lærer hadde hatt.

Bilde 30. Dette bildet er tatt i nedre Siebe med retning mot nordøst der man i bakgrunnen skimter Daniel M. Hættas gårdsbruk. Bildet er fra juli-august 1943. Bak fra venstre Mathis Aslaksen Skum (f. 1934) som vokste opp i Siebe fordi mora døde. Hun hadde nære slektninger i nedre Siebe. Videre Ole Mathisen Hætta (1906-1972), Daniel M. Hætta (1904-1995) og Mathis Klemetsen Hætta (1866-1953) Foran fra venstre Brita Inga M. Hætta (1918-1967), Elen Susanne M. Hætta (1909-1994) med sine smågutter Ole Andreas (1942-1944) og Odd Mathis (f. 1940), hushjelpa Ellen Susanne Klemetsen Hætta (1929-2002), Margrethe M. Hætta (1913-1958) og Inga Johansdtr Pulk [Bulk-Iŋgá] (1887-1947). Hun var i pleie hos Mathis og Sara pga. nerveproblemer (Steen 1986:160-163, 238)

Bilde 31. Alle hus og andre bygninger ble brent av tyskerne. Umiddelbart etter freden 8. mai 1945, reiste Siebefolket tilbake. Flere lemmebrakker ble reist på ruinene. Johan M Klemetsen har tatt dette bildet 14. juli 1945 - på ettårsdagen til Sara Inger Anne. Odd Mathis sitter på marka og holder sin lillesøster på fanget utenfor en typisk lemmebrakke.

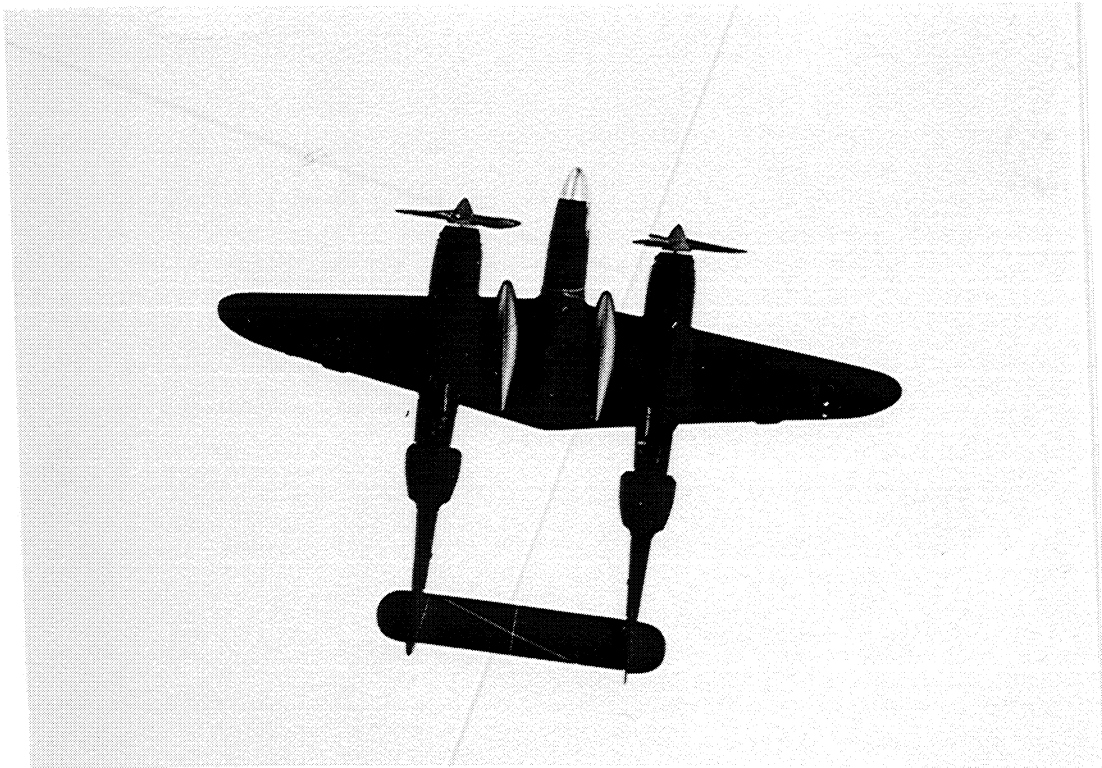
Dette var det første huset som ble reist etter krigen. Huset sto på Mathis Klemetsen Hættas gård, tett ved ruinene til våningshuset. Anders M. Hætta i bakgrunn med en felttelefon. Legg merke til telefonkuplene på brakkeveggen

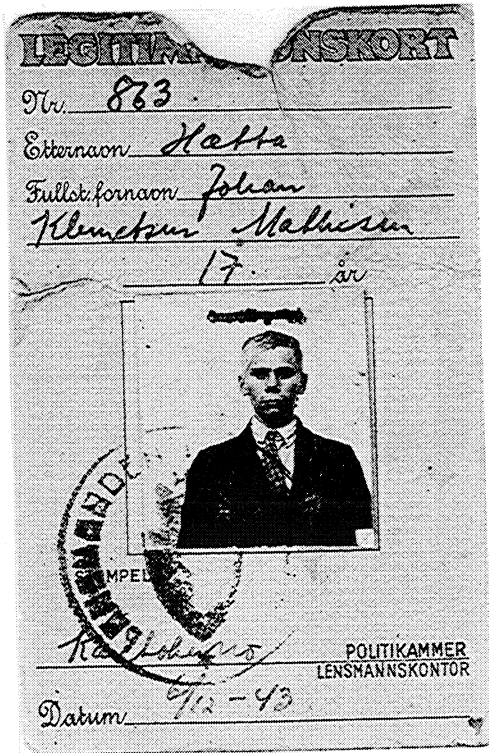
Bilde 32. Det tok flere år før krigsskadeerstatningen kom og man kunne ta til med husbygging. Morten I. Hætta og Kirsten M. Hætta i øvre Siebe holder på med grunnarbeidene. Han holder på å avrette forskalingen, mens hun bærer vann til støypearbeidene. Bildet er tatt midt på sommeren, sannsynligvis i 1951.

Bilde 33. Nødhjelpen fra Sverige i 1945 omfattet også kyr og hester. Her føres flere melkekyr med ferge i Karesuando fra svensk side til Finland. Derfra leide man kyrne over Kultamaa og Leppajärvi til Áidejávri, Oskal og Siebe. Personer sittende fra høyre; Sara N. Korvatus (f. 1902), 18-årige Kristine I. Oskal og 20 år gamle Brita I. Triumph.

Bilde 34. Dette er en modell av et tysk krigsfly med to skrog. Rett som det var, fløy de over Siebe. Synet av dem gjorde et sterkt inntrykk selv for en 4-åring. Jeg husker dem godt, men voksne som jeg i ettertiden spurte, kunne ikke huske dem. Først når jeg rundt 1995 fant dette lekeflyet i en S-lag butikk, og viste det for eldre folk, husket de det.

Bilde 35.

Under krigen skulle alle bære på seg et identitetskort med et passbilde. Kortet var i størrelsen som på bildet til høyre. Det hadde et nr. med navn, alder, utstedt dato og stempel. De fleste fikk et slikt kort et av de første årene under krigen, og så etter hvert som de oppnådde en viss alder. Dette er LEGITIMASJONSKORT til Johan Klemet Mathisen Hætta (f. 1926), utstedt i Kautokeino 6. desember 1943.

4.0 KRIGEN OG TIDEN ETTER 1945

De første 10-20 år etter krigen var det tid for gjenoppbygging av hus og gård. Man bygde bolighus, fjøs og andre driftsbygninger. Dernest var det å skaffe seg kyr og sauer, pløye og harve natureng og ellers satse på myrslåtter og lavsanking. De private jordeiendommene var så store at det ikke var nødvendig å søke mer tilleggsjord. Bare noen få søknader om dette ble sendt og ellers noen justeringer av grenser og overføring av skjøter.

I motsetning til dagens innvandrere fra krigsherjede områder til Norge, var folket i Finnmark opptatt av å komme tilbake til hjemmene sine med det samme landet ble fritt. Siebefolket begynte allerede 8. mai 1945 å gjøre seg klar til å flytte fra Pöyrisjärvi i Finland og hjem igjen. Før 15. mai var de på plass i sine telt og seinere i små brakker. Eller for å si det med Ottar Brox:

"Mens planleggerne satt og beit i blyantene over tegnebrettene sine, klødde 50 000 mennesker i fingrene etter å komme seg hjem og ta fatt. Det viste seg umulig å stoppe dem." (Trek fra Nord-Norges historie, s. 88. Oslo 1976).

De fleste i den nye etterkrigs generasjonen søkte ut. Det var flere gutter enn jenter som tok høyere utdanning. De fleste jenter tok seg arbeid eller stiftet familie. I midten av 1970-tallet var de voksne og etablerte.

Denne delen - etterkrigstiden - om Siebe, er konsentrert mest om gjenreisningsarbeid og jordbruk. Da det er små endringer i jordeiendommene, er dette avsnittet nokså kort og summarisk. Det samme gjelder for omtalen av folk fordi det omfatter bare en generasjon.

4.1 Tidligere matrikkel- og løpenr. skiftet ut med gårds- og bruksnr.

Under gårdsnummer 6 og 4 finner man hele området fra Áidejávri til Kautokeino, inkl. bl.a. Oskal og Riednjaávzi. Gnr. 6 ligger på østsiden av elva og gnr. 4 på vestsiden (på de gamle matriklene var begge sider av elva ført opp med andre matrikelnr).

Under gårdnr. 6 og 4 er det før 1949 ført opp minst 7 tomter (jordeiendommer) i Riednjaávzi. Det var sønnene og døtrene til Johan Olsen Eira (Ovlla-Juhán) som hadde sine vinterhus der. Nedover Siebejohka er de samme matrikelnr. nedover forbi Suttomaš-luoppal, kanskje helt til Suohpatjávri og Máttaluoppal.

Brukene i tabell 3 er jorder og flyttsamenes tomter fra Geargat på østsiden av Siebejávri, dessuten 1-2 km øst for Siebe; Lanjjas og Jevdešjohka.

Nr.	Bruket navn	Hjemmelsinnehaver	Tgl.år	Siste hj.overf. Tgl.år
1	Majanasnjarga	Nils Andersen Sara	1949	1949
2	Slettmyr	Daniel M. Hætta	1950	1950
3	Bakkemo	Mikkel Nilsen Eira	1950	1950
4	Skoglund	Johan N.P.J. Sara	1953	1953
5	Tillegg til Nedre Siebe	Johan Mathis Klemetsen	1955	1955
6	Sandsletta	Morten Isaksen Hætta	1955	1955
7	Nyeng	Daniel Mathisen Hætta	1957	1957
8	Grusbakken	Morten Isaksen Hætta	1957	1957
9	Tillegg til Fjøsbakken	Ole Mathisen Hætta	1957	1957

Tabell 3. Hjemmelsinnehavere 1945-1957, første og siste tinglysningsår

Denne oversikten bygger på det siste GAB-register som teknisk kontor i Kautokeino har for Siebeområdet. Tinglysningsår er forkortet til Tgl.år.

Eiendommene på østsiden av Oskal-Siebejohka skiftet fra det gamle Matrikelnr. 4 til Gårdsnr. 6. Vestsiden, inkludert Stuorasuolo, har beholdt matrikelnr. 4, som gårdsnr 4. Den gamle betegnelsen løpenr. er skiftet til bruksnr. Dessuten er lnr./bnr. for noen eiendommer skiftet opptil to ganger.

Dersom man skal á jourføre eiendommene fra de gamle matrikel- og løpenr. til dagens gårds- og bruksnr., må man kanskje sammenligne med grunnboken og gamle skjøter med navn på eiendommer. Og også helst lokalisere eiendommene så nøyaktig som mulig.

Denne listen over eierne av jordeiendommene er fra perioden etter krigen, dvs. rundt 1940- og 1950-tallet og et stykke ut på 1960-tallet. Det var ikke før på 1980- og 1990-tallet at eiendommene ble overført fra de gamle generasjoner til etterkrigsgenerasjonen. Forandringer på 1980- og 1990-tallet er ikke med i denne oversikten.

Daniel M. Hættas (1904-1995) ervervete eiendommer i nedre Siebe:

Matr. 6, lnr. 52 Elveness. 50 dekar (Tgl.år 1935). Ny: Gnr. 6, bnr. 79

Matr. 6, lnr. 57 Elvenes-tillegg. 53 dekar (Tgl.år 1941). Ny: 6/97

Matr. 6, lnr. 54 Lilleeng. 40 dekar (Tgl.år 1938). Ny: 6/89

Matr. 6, lnr. 67 Slettmyr. 42,8 dekar (Tgl.år 1950) Ny: 6/108

Matr. 6, lnr. 49 Nyeng. 13,2 dekar. (Siste tgl.år 1958). Ny: 6/116

Matr. 4, lnr. 43 Læveluoktnjargga (Tgl.år 1869, siste 1954). Gnr.6/34

Gårdsnr. 6, bnr. 68. (ikke navn, feste) (Tgl.år 1971): 6/1/68

Matr. 4, bnr. 46 Buolčanito [Opmujohka] (Tgl.år 1869)

Johan M. Klemetsen (1916-1998), ervervete eiendommer i nedre Siebe:

Matr. 6, lnr. 1 Vuoleb Dalogiedde (Tgl.år 1869, siste 1942). Ny: 6/22. Her hadde Mathis Mathisen Hætta [Máhteš] som første bolig, Etter tradisjonen var huset hans på Máhtešboldni. Han hadde ikke kjøpt jord, så han hadde ingen jordeiendom der. Så flyttet han til øver Siebe, sannsynligvis en gang på slutten av 1850-tallet.

Matr. 6, lnr. 49 Gaska Dalogiedde (Tgl.år 1869, 1926, siste 1942). Ny: 6/24

Gnr. 6, lnr. 58 Nedre Siebe (Tgl.år 1923, siste 1942). Ny: 6/58

Matr. 6, lnr. 90 Brannsletta (Tgl.år 1938) Ny: 6/90

Gnr. 6, bnr. 114 Tillegg til Nedre Siebe

Ole Mathisen Hætta (1906-1972), ervervete eiendommer i øvre Siebe:

Matr. 6, lnr. 33b Bajeb Dallogiedde (Tgl.år 1869, 1899, 6/33 delt i 1907). Ny: 6/25

Matr. 6, lnr. 51 Fjøsbakken. (Tgl.år 1933, siste 1936). Ny: 6/78

Matr. 6, lnr. 78 Brinken. (Tgl.år 1941). Ny: 6/98

Matr. 6, lnr. 51 Tillegg til Fjøsbakken (Tgl.år 1955). Ny: 6/78

Morten Isaksen Hætta (1904-1990), ervervete eiendommer i øvre Siebe:

Matr. 6, lnr. 74 Sandbakken. 37,3 dekar. (Tgl.år 1955). Ny: 6/115

Matr. 6, lnr. 76 Grusbakken. (Tgl.år 1923, siste 1955). Ny: 6/117

Anders Mathisen Hætta (1916-1985), ervervete eiendommer i øvre Siebe:

Matr. 6, lnr. 33b Bajeb Dallogiedde (Tgl.år 1869, så 1887, 1954 og 1970). Ny: 6/36

Matr. 6, lnr. 40 Øvre Siebe (Tgl.år 1923, siste 1954). Ny: 6/50

Matr. 4, lnr. 67 Lille Siebevann. 96 dekar (Tgl.år 1941)

Dessuten eiendommer der skjøtet er kommet bort, men som står i grunnboken:

Matr. 6, lnr. 5 Goikanjarga (1869). Ny: 6/23

Matr. 4, lnr. 44 Savvongadde (Lavongadde) (Tgl.år 1869) NB: På vestsiden på høyde med sørenden av Stuorasuolu.

Flyttsamehus i nærmeste omegn til Siebe. Tallet /1/ (mellom skråstrek) betyr festetomt. Det er knyttet usikkerhet til en del festnr. og årstall:

Nils Andersen Sara [Ántta-Niillas] (1895-1979), en tomt i nedre Siebe:
Gnr. 6/1/20 (1949)

Ole Isaksen Vars [Simit-Ovlla] (1909-1998), en tomt i Jevdešjohka:
Gnr. 6/1/163 (1947?)
I 1992 overtok Kautokeino Røde Kors festetomten 6/1/163

Johan Andersen Sara [Ántta-Juhán] (1891-1967), en tomt i Jevdešjohka:
Gnr. 6, bnr. 109 Bakkemo (Tgl.år 1953?)

Mikkel Nilsen Eira [Jusse-Niillas-Mihkal] (1910-1997), en tomt i Jevdešjohka:
Gnr. 6/1/111 Skoglund (Tgl.år 1953?)
Overført uskifte (1998) til gjenlevende hustru Inga J. Eira [Juhán-Ingá]

Johan Nils Peder J. Sara (1928-1991), en tomt i Lanjjas:
Gnr. 6, F1/? (Tgl.år 1954?)

Anders Nilsen Sara [Ellán-Ánte] (1927-1993), en tomt i nede Siebe:
Gnr. 6/1/28 (Tgl.år 1958?)

Tomt tilhørende Forsvaret i Lanjjas. Gnr. 6/1/?. Ervervet rundt 1960

Da krigen kom Tirsdag morgen 9. april 1940 besatte tyske tropper Norge. Det ble mobilisering over hele landet. Fra 10. april ble alle våpenføre menn innkalt til krigstjeneste. Det skjedde også i Kautokeino. Soldatene møtte til krigstjeneste på skoleinternatet i Kautokeino. Her fikk de utdelt uniformer, våpen og skarp ammunisjon. Soldatene hørte til Alta Bataljon. Min far, Daniel M. Hætta, var blant de som først ble innkalt. Det var nok ekstra tungt for ham, og ikke minst for kona. Babyen var født langfredag 22. mars 1940, og var knapt 3 uker gammel da mannen hennes ble innkalt til krigstjeneste. 15 år gamle Sara H. Hætta var tjenestepike hos dem. Hun forteller at Susanne gråt, og mente å ha fått et omen (varsel) ved at noen hadde gitt dem et sett tallerkener med mørk rand i bryllupsgave. Dette var et varsel om ulykkelige tider, mente hun. Alle visste jo at det var alvor; de kunne bli sendt til fronten og aldri mer vende tilbake.	Det ble tunge og vanskelige uker for den unge mora. Og det ble mange uker, helt til kongen og kronprinsen forlot Norge 7. juni 1940. Først da ble de dimittert og sendt hjem. Noen meldte seg frivillig til å kjempe ved fronten: Johan K. Hætta [Lemeha-Juhán] og Hagbart Eriksen. Andre reiste etter loddrekning, bl.a. Nils Isak N. Hætta [Biret-Issát] og Fredrik Olsen. Noen ble stasjonert på Altagård, bl.a. Aslak Nilsen Siri [Fimppa-Niillas-Áslat] og brødrene Aslak og Isak Johansen Eira [Ovlla-Juhán Áslat ja Issát]. Soldatene i Kautokeino hadde militærtjeneste og våpentrening hver dag, men også litt fritid. I sløydsalen på skolen var det litt verktøy og materialer. Daniel laget en vugge til sin lille sønn i fritiden. Det ble en blåmalt vugge på ca 90 cm x 80 cm. Denne vugga ble seinere brukt til alle deres barn, noen av deres barnebarn og barnebarnsbarn. Vugga ble gjømt i skogen høsten 1944. Denne vugga er forøvrig en av de få gjenstander i Siebe som er igjen fra den tiden.

Ramme 17. Mobilisering i Kautokeino 9. april 1940

4.2 Evakueringsordren, - og gleden ved hjemkomsten

Frigjøringsdagen 8. mai 1945 kom med mildvær og solskinn slik det er på denne årstiden. Straks meldingen denne tirsdag ble oppfanget gjennom radioen, ble det oppbruddsstemning. Selv om folk visste at alt var brent, gjaldt det likevel å komme hjem snarest mulig. De hadde jo de samme kjøre- og arbeidsrein som da de flyktet i slutten av november 1945. Om vinteren hadde de tatt flere turer til Leppajärvi og helt til finsk og svensk Kuttainen for å hente nødvendige forsyninger.

Det var minst to hovedgrunner til at man ville hjem så snart som mulig: For de første ville alle komme bort fra trangboddheten i de to små hyttene i Pöyrisjärvi (fi. peura; villrein, samisk form *Bievrrašjávri*). Innpå 20 mennesker, mest voksne, bodde der i 2 små hytter på rundt 25-30 m². Og for det andre gjaldt det å komme av sted mens det enda var snø og skareføre om natta. Rundt 14.- 15. mai bar det hjem. Så kom torsdag 17. mai 1945. Det er åpenbart at noen hadde tatt vare på flagget. For 17. mai 1945 gikk flagget til topps også i Siebe. Det var riktignok en liten staur som bar flagget, men en ny tid og en ny frihet var gjenvunnet. De visste hva det gjaldt fordi flere av Siebefolket hadde gjort sin militære plikttjeneste ved Alta Bataljon. I første omgang ble Ole M. Hætta og brødrene Daniel og Anders M. Hætta innkalt og stasjonert under militærkommando i Kautokeino. Flere fra Kautokeino ble sendt til fronten ved Narvik. Det skjedde gjennom loddtrekning. Ingen fra Siebe ble trukket ut. flere meldte seg også frivillig. Denne april måneden i 1940 var en vanskelig tid for alle, ikke minst de som hadde familie og små barn. Alle visste at dette var alvor. Derfor visste de hva frigjøringen og 17. mai betydde.

De fleste familier hadde familietelt (gohti) av tykk presenning og ulltepper (grener) med seg når de flyktet i november 1944. Fra Den svenske legasjon med stasjon i Kuttainen fikk folk i første omgang tildelt militærtelt med golv og ovn våren 1945. Seinere på året fikk en del familier en eller to melkekyr, og noen også en hest.

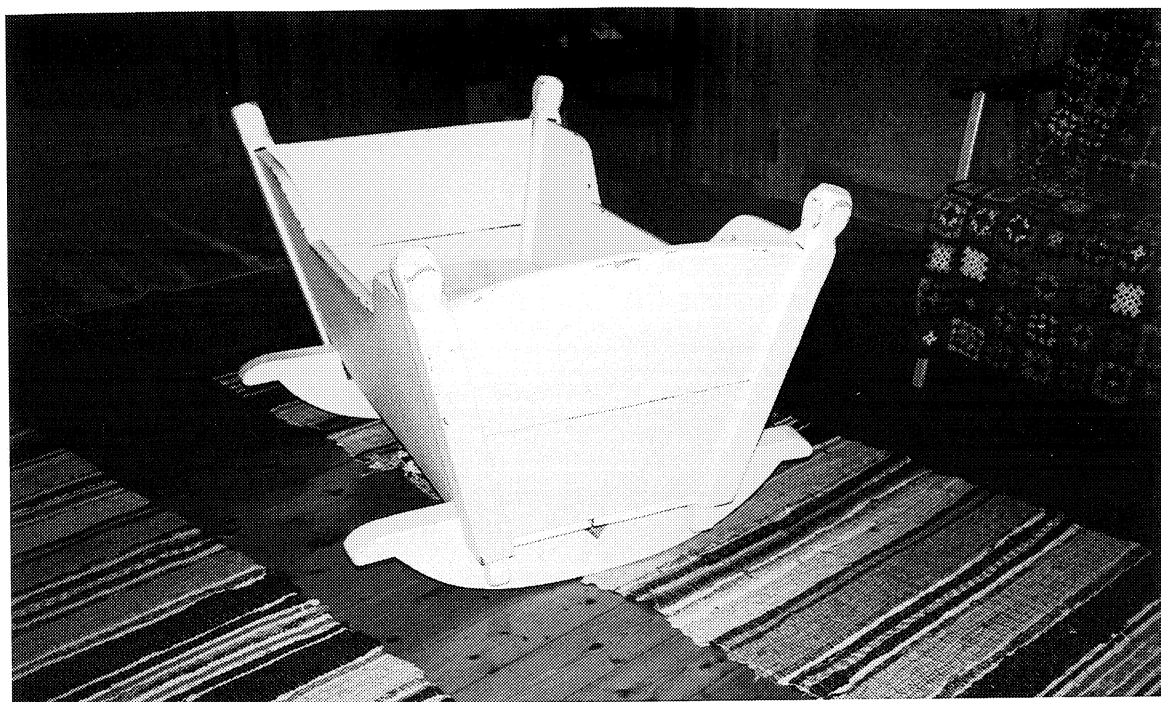
Et 7-manns militærtelt ble tildelt Daniel M. Hætta. Det ble slått opp der våningshuset siden ble reist (ferdig i 1951). I maidagene 1945 hadde snøen begynt å tine slik at det var lett å finne en barfleck. Teltet ble satt vel 20-30 m fra branntomta.

4.3 Evakueringen

Tyskerne hadde kort tid før brenningen gitt informasjon om evakuering og samtidig gitt klar beskjed om at alle måtte flytte mot Skibotn. Derfor fikk folk - også i Siebe - liten tid til å planlegge når og hvor de skulle flykte. De bestemte seg tidlig for å flykte til Finlands ødemarker, på tross av at landet var i krig med Tyskland. Det var en del flyttsamer og fastboende familier som ikke reiste, men ble i området. Folkene på Nergården og på Bredbuktnes slo leir vest for bilveien et stykke nord for Čábardasjohka, mens mange flyttsamer holdt til på Østfjellet, dvs. på østsiden av Kautokeinoelva.

De avsides liggende gårder ble først brent, bl.a. dem i Siebe, fordi tyskerne trengte kirkestedet [Márkan] som militærleir. Siebe ble sannsynligvis brent natt til 23. november 1944, men Kautokeino kirkested ble brent vel en uke seinere, rundt 30. november. Kautokeino gamle kirke fra 1701 ble tent på av tyskerne 3. desember 1944 som det året var 1. søndag i advent.

De siste dagene før evakueringen var det hektisk. Folk var overbevist om at de ville komme tilbake til sine hjem. Derfor tømte man huset for de møbler man hadde; stoler, bord, senger, skap og benker. Klær som ikke skulle med, ble presset og bundet sammen før de ble lagt i kasser og senger.

Bilde 36. Et av de siste bevarte selvsnekrede møbler fra krigens dager: Vugga som Daniel M. Hætta laget mens han var i krigstjeneste aprildagene 1940. Vugga er 94 cm x 57 cm på toppen, og bunnen er 80 cm x 40 cm. Bordene er 3/4' tykke. Meienes lengde er 70 cm. Vugga var opprinnelig blåmalt.

Gardiner og annet ble tatt ned og pakket. Den siste dagen ble ovnen tatt ut. Alt dette ble gjømt delvis i skogen i Lanjjas og delvis i vierkrattet på Stuorasuolu, eller på vestsiden av elva. I øvre Siebe gjømte man tingene i skogen noen hundre meter oppover elva.

Det neste var å slakte buskapen. Det tyngste var kanskje å avlive og slakte melkekyrne. Men først ble sauene og ungdirene slaktet, og til slutt melkekyrne. Men det ble ikke tid å flå og partere de to siste kyr. Bare vomma og innmaten ble tatt ut. Skrottene ble dratt over elva til Stuorasuolu.

For et barn på 4 1/2 år er det ikke så mye som har festet seg i minnet. Noe jeg husker godt var når et fly kom over gården. Ikke så ofte, kanskje bare noen ganger i måneden, men likevel - - -. Jeg husker også flyet som nødlandet på vannet øst for Suttomašluoppal i oktober 1944. Vannet fikk etter dette navnet Fluvarjávri. Flyet kom sørfra, fløy meget lavt over vårt hus, - og folk sa at det kommer til å krasje. Og det gjorde det. Jeg er blitt fortalt, men jeg erindrings det ikke helt klart, at jeg etter krigen gikk og gjømte meg når vi hørte flydur. Et annet bilde som har festet seg i minnet, er den tykke svarte røyken som steg til værs da tyskerne brente Kautokeino skoleinternat 17. april 1944. Den vindstille og kjølige ettermiddagen i vårvintersola må ha gjort et sjokktrykk inntrykk på meg. Jeg var 4 år, og det fortelles at jeg gjorde i buksa. Forhåpentlig siste gang! I oktober 1944 ble telefonlinjen fra Kautokeino og sørover kuttet. Jeg erindrings 3-4 soldater som gikk med en lang sag (en 1,5 m lang stokksag med håndtak i begge ender) og saget av annenhver stolpe. Med jevne mellomrom kuttet de også kobberstrengene. Disse strenger kom til nytte etter krigen, - som hesjestringer. Noe som jeg også erindrings i et slags tåkehav, er en situasjon som kunne fått dramatiske konsekvenser.	Det var strengt forbudt å ha våpen, men far (Daniel M. Hætta) og de andre menn i Siebe hadde våpen, både rifler, salonggeværer og hagler. De var avhengig av jakt på småvilt og fugl. En kveld, antakelig tidlig på høsten 1944, hadde Daniel M. Hætta skrudd våpen (hagla og en lett rifle; Winchester) og våpendeler løs fra hverandre for å pusse dem. Kona, Susanne M. Hætta, var en tur ute på trappa da hun oppdaget 4 bevæpnede tyske soldater på vei til dem. Hun fikk ropt til mannen sin om at tyske soldater kommer inn. Hans skjøv våpnene og våpendelene under senga deres. Han fikk visst også skjøvet et reinskinn dit for å skjule det bedre. Men verre skulle det bli. Tyskerne skulle overnatte. Huset hadde bare to rom, et fellesrom med kjøkken og et kammers med seng, bord og noen stoler. Det ble lagt reinskinn på gulvet og de fikk noen grener (ulltepper). Der lå de tyske soldatene med sine våpen, men Daniel og Susanne lå i senga med meg i mellom seg. Våpnene under senga. Det eneste jeg helt klart erindrings, er at jeg fikk streng beskjed om ikke å se mot senga og slett ikke stirre under senga. Dette var kanskje en av de mest dramatiske situasjoner. Hadde tyskerne oppdaget våpen, var far, og kanskje begge to, blitt arrestert. Hva deres videre skjebne ville blitt, vet man ikke. Det hele løste seg da tyskerne om morgenen fortsatte mot Áidejávri.

Ramme 18. Dramatiske minner

Det kjøttet som skulle bli igjen, saltet man og la inn i skinnet. Kjøttet ble gjømt flere steder i skogen og i krattet. Det samme ble gjort med 30 liters tønner (sam. nellot) med saltet sik. Dette ble sannsynligvis gjort av strategiske grunner. Det skulle siden vise seg å være lurt. Det var også viktig å salte kjøttet slik at rev og andre rovdyr ikke ville ete det opp.

Verbet *evakuere* betyr å rømme eller å komme seg fra et område som ventes å ble besatt av fienden. Sett fra tyskernes side var det nok slik fordi de ventet at russere skulle besette Finnmark, men sett fra befolkningens side, er det et nesten meningsløst uttrykk. Sett fra befolkningens side, var det tyskerne som bestemte både ordbruken og agendaen. Det var om å gjøre å flykte fra fienden som var den tyske krigsmakten. Tyskerne brukte vel dette mest for å tilsløre den faktiske situasjon. Derfor er ordet *evakuere* i de fleste tilfeller her byttet ut med *flykte*.

4.4 Selve flukten

Folk i nedre Siebe valgte å reise direkte til Finland, et land som fortsatt var i krig med Tyskland, mens folkene i øvre Siebe valgte først å reise innover vidda til Karasjok-elvas kilder ved Riehtecearru. De kom til Finland i februar 1945. I nedre Siebe var det hektisk like før vi flyktet:

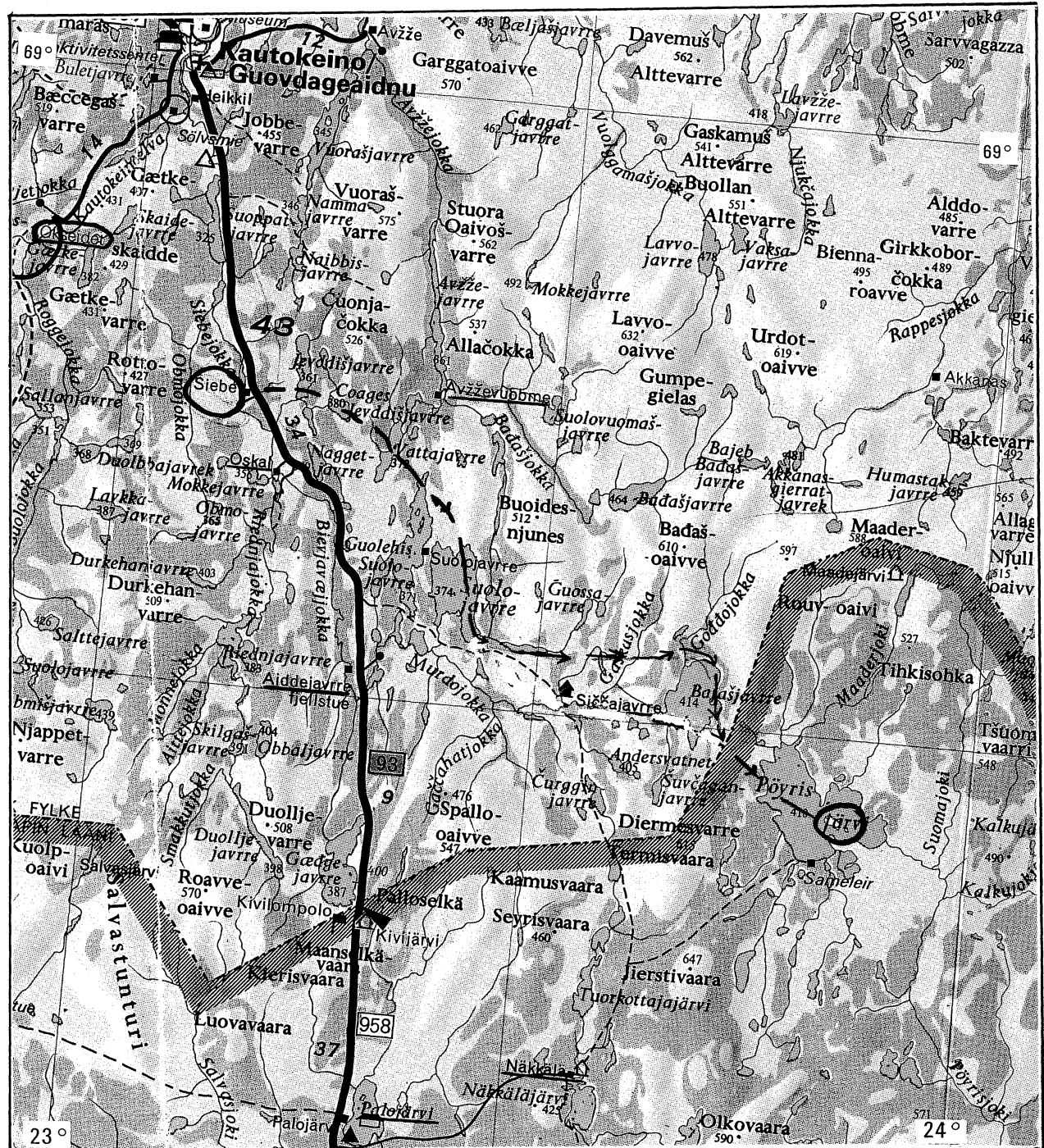
Det er ikke så mye et barn på 4-5 år husker, men noen dramatiske øyeblikk har likevel festet seg. Ett av dem er da vi siste gang forlot vårt hjem, like før tyskerne satte fyr på husene. Da vi gikk ut av huset tidlig på onsdag ettermiddag den 22. november 1944, sa mor til meg: "Dál lea maŋemus gearddi go mii leat ruovttus" (=Det er siste gang vi er i vårt hjem"). Nå var det bare timer igjen før tyskerne kom.

Det var allerede begynt å mørkne da vi fór til nabohuset der mine besteforeldre, tanter og onkler hadde samlet seg for å flykte til Finland. Det var de gamle; Mathis er 77 år og Sara 67, og deres to døtre Margrethe og Brita Inga, og sønnene Ole og Johan Mathis. Med var også Mathis Aslaksen Skum [Áillu-Máhtte] og Inga Johansdtr Pulk [Bulk-Iŋgá]. Dessuten Daniel og Susanne sammen med barna Odd Mathis og Sara Inger Anne som da var 4 måneder og lå i komsa. Følget ble på 12 personer.

Alle visste at det var strengt forbudt å flykte til Finland, men det var likevel alternativet de valgte.

Det begynte etter hvert å snø tett. Dette var alle glade for, tyskerne kunne ikke se spor og ta opp forfølgelsen. Tyskerne hadde nemlig truet med å bombe hvis de fant folk som ikke fulgte ordre om å komme til Skibotn og lenger vest. Men folk anså ikke trusselen som særlig alvorlig i mørketid og kanskje dårlig vær. Alt var gjort klart, to melkekyr var klare til å settes i hestesleden, kjørereinene sto allerede spent foran sledene. Lysene skulle slukkes og følget skulle settes i bevegelse langs vinterveien over Coages jevdeš, Vahttajávri og Suolójávri og videre øst for Siččajávri til Goddoávži.

Det var ikke trygt å komme til fjellstuen i Siccajávri selv om tyskerne allerede i oktober hadde ødelagt telefonlinjen. Der kunne være angivere eller tyske soldater - noe som viste seg riktig.

Kart 5. Evakueringsrute fra nedre Siebe til Pöyrisjärvi

Men så skjer det; en mann med panikk i øynene og svette i pannen, kommer springende inn. Han har flyktet fra tyskerne mens kuleregnet sto om ham. Nå var det alvor! Var forfølgerne like etter? Mathis Klemetsen Hætta [Lemeha-Máhtte] (1922-1990), 23 år, fra Biltosletta, var sønnesønn til Mathis

Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte]. Han kom sammen med sine to brødre i mørke og kulde til sin bestefars hjem, en strekning på nærmere 10 km. Mathis var tynt kledd i kofte men med bellingar og skaller, - og med lua i handa.

Historien er følgende: Han og brødrene hans, Johan [Lemeha-Juhán] (1918-2004) og Isak [Lemet Issát] (1928-1986) kom fra et kureroppdrag. De hadde ført folk som tyskerne var ute etter, over Galaniitu og Finland til Sverige. De hadde drevet med dette i flere år. Omsider hadde tyskerne fått snusen i virksomheten, antakelig av en angiver i området.

Den 22. november 1945 ransaket tyske soldater hjemmet til Klemet Mathisen Hætta [Máden-Leammu] (1893-1970) og kona Brita (1892-1949), foreldrene til Mathis, Johan og Isak (Vedlegg 15 og 16).

Den 54 år gamle mora, Brita, satt ved kjøkkenvinduet og så ut. Det var midt på dagen for hun oppdaget sønnene som kom kjørende på elveisen. Hun kjørte handa si gjennom vinduet og ropte på samisk at tyskerne er her. Handa blødde sterkt, og det skapte forvirring hos tyskerne. Slik fikk sønnene noen sekunders forsprang, men tyskerne skjøt flere skudd etter dem uten å treffe. Skuddene slo mot elveisen, men minst ett skudd traff bøyen i sledemeien ved siden av Isak. Mathis, som holdt på å slakte kyr, så sitt snitt til å rømme fra tyskerne. Han var rask og sprang under tyskernes ildgivning oppover elva og tok av mot Siebe. Johan og Isak kom kjørende etter. Mathis har siden fortalt at han trodde det var tyskerne som forfulgte ham. Han var forberedt på å hoppe i en råk for å slippe unna tyskerne, men så ropte brødrene til ham. I Siebe fikk brødrene mer klær og mat med seg. De fortsatte umiddelbart til Pöyrisjärvi. Det gikk flere dager før brødrene turte å komme ned til hyttene, men med kikkert så de at der var samer, og kom ned fra fjellet.

Det eneste jeg husker av episoden er Mathis sitt skrekkslagne ansikt, andpusten, svett i panna, uten votter og med lua i handa. Jeg var 4 år og 8 måneder på dagen. Tyskerne kunne være like etter. Alle menn hadde våpen, og de gjorde våpnene klare, men heldigvis kom ikke tyskerne etter.

Før følget satte seg i bevegelse, gikk det bud til øvre Siebe om hva som hadde skjedd. "De midjiide nai gal satta hoappu" (=Da fikk også vi det travelt) (oppl. Johan K. Hætta, Snåsa, mars 2006). De tok en annen rute.

Så startet vi. Først kjørte reinraidene og sist i følget kom hesten med kyrne godt innpakket i reinskinn og grener. Vi reiste i mørke og tett snøvær. Men vinterveien var ikke kjørt opp så det var humpete fordi det fortsatt var

lite snø. Plutselig slo kjørereinen til mor seg vrang, sleden veltet og komsa med den 4 måneder gamle babyen rullet flere meter nedover en liten skråning. Babyen merket det vel knapt, og alt gikk bra. Jeg datt også ut av sleden og rullet bortover snøen. Jeg erindrer så vidt hendelsen.

Følget kom til Godđoávži om natten. Som nevnt, så våget de ikke å kjøre om Siččajárvi. Etter hvile for folk, hest og rein, fortsatte følget først til Näkkälä hvor det var forlatte bolighus, stall og fjøs. Noen ble igjen for å passe hest og kyr, mens resten fortsatte til ødehyttene på holmene til det store vannet Pöyrisjärvi. De to små hyttene skulle bli vårt hjem gjennom hele vinteren 1944-1945.

Folkene i øvre Siebe tok en annen fluktrute fordi Nils Mikkelsen Gaup [Miggäl-Niillas] passet deres rein og han var dermed deres kompanjong (sam. verdde). De viktigste kildene til deres historie er to av deltakerne, Johan Klemet Hætta, bosett i Snåsa og Brita (Hætta) Välitalo fra Hetta: Etter at budet fra nedre Siebe kom, framskyndet de avreisen slik at de ankom Ávževuopmi før folket der hadde gått til ro.

I mellomtiden hadde de tatt kyr og sauer til Badjevuovdi (skogen mot elva sør for stedet der Morten I. Hætta bygde huset etter krigen), slaktet, tappet blodet og tatt ut vomma og innmaten. Når dyra ikke var flådd, holdt også rev og andre rovdyr seg borte (pga. "menneskelukten" fra dyrene).

De kjørte med rein. De hadde ikke hest og de tok ikke med seg kyr. Det var de gamle, Mathis på 75 og Kristine på 65. Det var døtrene Brita, Anne Margrethe og Kirsten (hun er døpt Kristine, men ble alltid kalt for Kirsten, sam. Risten) og hennes mann Morten Isaksen Hætta [Iskon-Morten], de 4 ugifte sønnene Ole [Kásserar-Ovlla], Anders, Mikkel og Johan Klemet. Sannsynligvis var også Inger Johansdtr Sara [Áhko-Iŋgá] med i følget, i alt 10 personer. Kásserar-Ovlla hadde som før nevnt kommet unna tyskerne med kommunekassen. Der var viktige dokumenter og kontanter fordi nærmeste bank lå langt unna, i Alta. Han tok personlig vare på papirer og penger, og hadde dem med seg da han kom tilbake til Norge.

Da øvre Siebefolket kom til Ávževuopmi, holdt folk der inne på å slakte sauer. Mathis Amund M. Skum [Bojen] hadde fått 2-3 sauer hos Leammo-Máhtte i nedre Siebe. Her i Ávževuopmi møtte de også Anne Klemetsdtr Hætta [Lemet-Ánne] (f. 1926) og Berit Persdtr Pentha [Bekka-Biret] som hadde flyktet fra Kautokeino kirkested. Anne hadde møtt tyskerne to ganger på elva i nærheten av Biltosletta. Første gang var hun på vei til

kirkestedet. Hun ble stoppet av tyskerne og spurt om hun kjente brødrene Johan og Mathis Hætta, men svarte unnvikende. Seinere på dagen var hun på vei tilbake til Biltosletta/Økseidet. Hun ble truet til å stoppe. Da hadde tyskerne arrestert hennes foreldre og søstre. Hun gjorde som hun ikke kjente dem og sa at hun skulle til reinflokken. Tyskerne lot henne kjøre videre. Hun kom hjem til tomme hus, men 3 av kyrne var ikke slaktet. Hun ga dem rikelig med høy og vann, og fortsatte videre. Hun regnet med at tyskerne kom dagen etter og brente hus og fjøs. Hun vet ikke om tyskerne avlivet kyrne eller om det ble satt fyr på fjøset og at kyrne brant inne. (Oppl. Anne Hætta, mars 2006. Vedlegg 16).

Hun kjørte tilbake til kirkestedet og derfra sammen med Berit P. Pentha til Ávževuopmi og videre til Pöyrisjärvi. Hun hadde skjønt alvoret, men visste ikke da hvordan det var gått med brødrene.

Følget fra øvre Siebe fortsatte om natta til Báđašjohka hvor Miggall-Niillas holdt til. Miggall-Niillas og han familie med reinflokken slo følge, og de tok seg over Jávrroshusduottar - en av de mest værharde områder på Finnmarksvidda. De kom til Áhkkanas, fortsatte østover helt til de kom til Čoarvejávri, ikke langt fra Karasjokelvas kilder og med den mektige veggen til Riehtteciearu rett i øst (Området innenfor dagens Ánarjohka nasjonalpark).

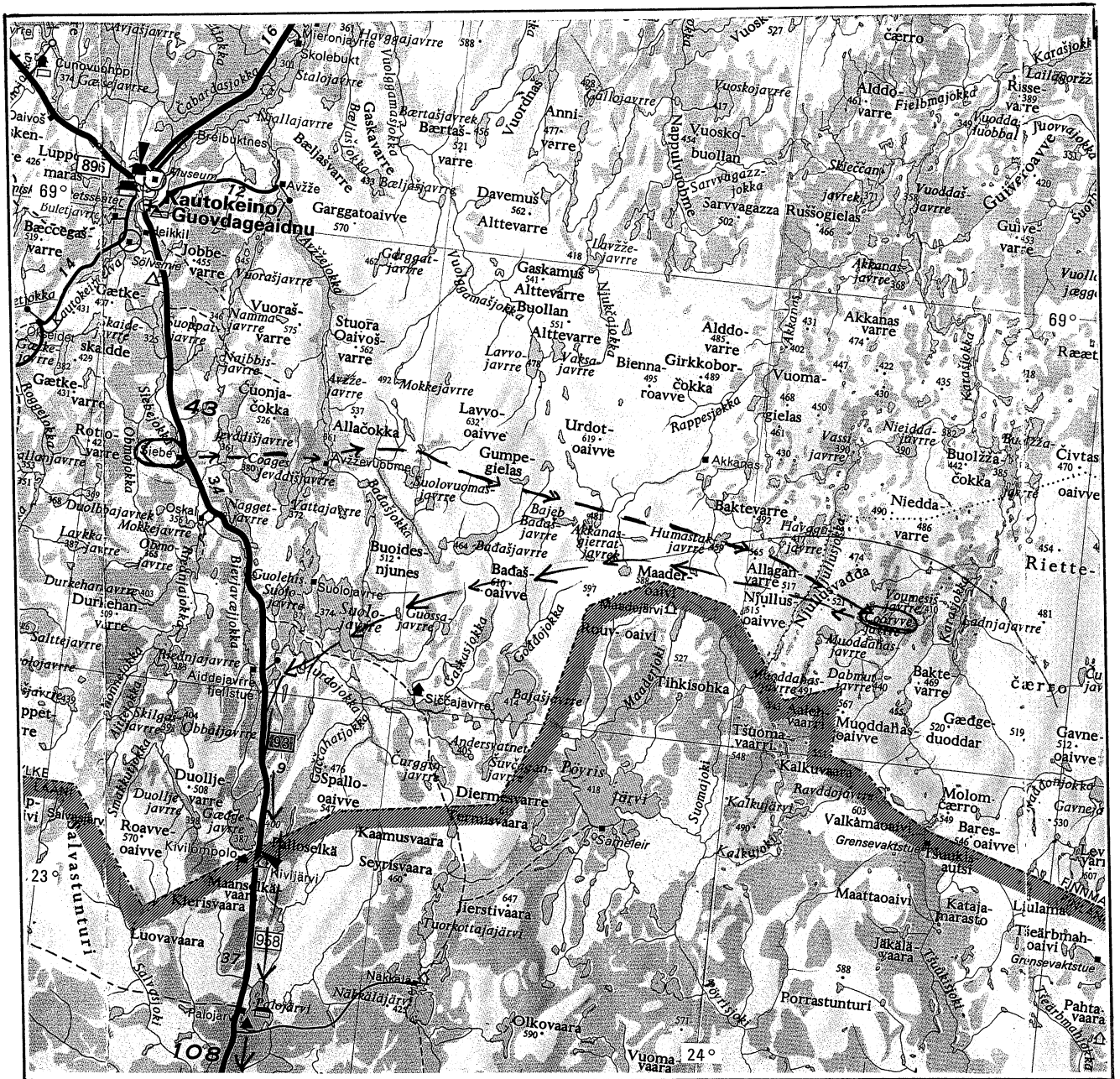
Her bodde de i vintertelt [beallje-gohti] i flere måneder. Der var også to små halvferdige vinterhytter hørende til Anders Persen Gaup [Egán-Ánte] og Anders Danielsen Turi [Dánel-Ánte]. Hit hadde flere søkt tilflukt, bl.a. gamle Keskitalo med familiene til Lempi, Lauri og Toivo og Isak N. Hætta [Nilut-Issát], Mathis N. Hætta [Nilut-Máhtte] med familiene og Sverre (Pedersen). Ved juletider hadde Nilut-Issát, Lauri og noen andre reist helt til Kautokeino kirkested [Márkan] for å rekognosere. Tyskerne hadde ikke forlatt Márkan, de holdt på å bli oppdaget, men kom seg unna.

Folk fra øvre Siebe slo seg ned mellom tre store vann; det nordligste er Vuomesisjávri, i mellom Čoarvejávri og Muoddahašjávri mot finskegrensen. De prøvde å fiske med garn under isen [juoŋastit], men Morten [Iskon-Morten] sa at der var svært lite fisk, forteller Johan Klemet. En dag gikk de på ski over til Finland. De så at der var noen hytter, men de turde ikke å flytte dit. Det var tross alt tryggere å bo i telt på norsk side av grensen.

Keskitalo sine hadde radio. Det var ulovlig, men de hadde likevel klart å holde det skjult. De fikk etterhvert vite at tyskerne var drevet ut av Hetta/Palojoensuu og nordvest forbi Karesuando. Folket i øvre Siebe bestemte

seg for å komme til Finland, til Leppäjärvi der de var godt kjent og visste at der sto tomme hus.

Men før det ble oppbrudd en gang i februar 1945, kom en gruppe norske soldater i hvite kamouflasje klær. Det var antakelig Ivar Mikkelsen Sara [Mikkol-Ivvár] som var vappus [av sam. oahpis]. Soldatene var på vei til Finland og Sverige. (Seinere skapte de dramatik på Pöyrisjärvi).

Kart 6. Evakueringsrute fra øvre Siebe via Ávževuopmi til Čoarvejávri

Da de tre brødrene hadde klart å rømme, ble faren, Klemet Mathisen Hætta arrestert og ført til Kautokeino. Her ble han forhørt og satt i arrest. Etter noen dager fikk han et par timers permisjon. Da stakk han av. Familien fikk lånt rein, og reiste via Ávzevuopmi til Báđasjohka. Her var det tomt etter at folk fra øvre Siebe og Miggal-Niillas var reist over Jávrrohušduoddar til Čoarvejávri. Også de gamle, bl.a. mora til Brita, den 87 år bestemora Anne Mathisdtr Hætta [Juhu-Máhte Ánne] (1856-1951) og hennes mann Johan Johansen Hætta [Rihitta-Juhán] (1865-1951) som bodde på kirkestedet, ble med.

I mellomtiden hadde Anne K. Hætta og Johan M. Klemetsen kjørt fra Pöyrisjärvi til Kautokeino kirkested som fremdeles ikke var brent. Her snakket de med kjøpmann Morten Klemetsen, Johan Mathis sin bror. De fikk vite at Klemet med familie hadde reist mot Finland. Så kjørte Anne og Johan Mathis tilbake over Ávzevuopmi og fikk høre at Klemet M. Hætta var reist til Miggal-Niillas sitt vinterhus i Báđasjohka. Her møttes de. Nå var de trygge, og de reiste videre til basen i Pöyrisjärvi. Da var hele familien Klemet M. Hætta samlet igjen (Vedlegg 15 og 16).

Anne K. Hætta var flere ganger i livsfare. Første gangen var da tyskerne og hirden møtte henne på vei mot kirkestedet og hun svarte unnvikende. Seinere samme dag da hun var på vei hjem, stoppet hun ikke på tyskernes anrop. Først da søsteren hennes ropte at hun ville bli skutt, stoppet hun. Også da kunne hun blitt tatt av tyskerne. Det var også forbundet med livsfare da hun og Johan Mathis Klemetsen kom fra Finland til Kautokeino like før brenningen av kirkestedet. Hvis tyskerne hadde visst at hun ikke snakket sant og hadde gjenkjent henne, ville det vært farlig. Men hun har selv alltid underkommunisert sin egen innsats og situasjon under krigen.

I de små hyttene i Pöyrisjärvi var det trangt. Etter kort tid reiste Klemet med sin familie til Leppäjärvi og tok seg inn i det tomme huset til Bernhard Leppäjärvi.

4.5 Livet i Pöyrisjärvi og Leppäjärvi

Folk fra øvre Siebe reiste først nesten samme vei tilbake, tok av ved Bađašjávri over Suolójávri og Guolleheapme og videre til Áidejávri og Palojärvi og så til Leppäjärvi som legger 5 km sør for Palojärvi. Her hadde husene stått tomme siden oktober 1944. Her var de kjent - folket i Leppäjärvi var jo nesten som naboer å regne. De tok seg inn på Arvo Leppäjärvi sin gård. Her var alt intakt. Klemet Mathisen Hætta og hans familie fra

Biltosletta hadde tatt seg inn i Bernhard Leppäjärvi sitt hus.

Nå måtte en del ting ordnes: Mikkel og Anders kjørte Kässerar-Ovlla med kommunens pengebeholdning til svensk Kuttainen. Sammen med en svenske var han stasjonert her, men de reist også minst en tur til Stockholm for å orientere om situasjonen og få nye instruksjer derfra. Da de var i Kuttainen, fikk voksne norske menn Krag-Jørgensen-rifler [sam. *Kráges*] utdelt. "Jeg var ikke 21 år, så jeg fikk ikke", forteller Johan Klemet.

Anders og Johan Klemet kjørte så til Siebe for å hente dyreskrottene. Vel tilbake i Leppäjärvi hugget de et stort hull i isen på det store vannet. Der tinte de kuskrottene noen timer, flådde og parterte. Det var stor etterspørsel etter kjøtt i Sverige. De reiste til Kuttainen og solgte kjøttet der.

Like før frigjøringen 8. mai kom bygdas folk tilbake til Leppäjärvi. De unge reiste først til Siebe, mens de gamle ble boende litt til i Leppäjärvi. Men de ble hentet mens det fortsatt var vinterføre, sannsynligvis før 20. mai 1945.

Hva skjedde i Pöyrisjärvi?

Det er 2-3 episoder som jeg skimter i "tåkehavet". Jeg var den eneste ungen i 4-5 års alderen i Siebe, men episodene seinere er bekreftet av flere.

Pöyrisjärvi er mindre enn 10 km fra kirkestedet Hetta. Folk hadde minst én radio og det var gode forhold for å ta inn de finske radiosendingene.

Det første som har satt seg i minnet er bombingene av Hetta. Om kvelden i måneskinn og under nordlys sto vi ute hvor vi kunne høre kraftige smell og se store ildsøyler mot nattehimmelen i vest. Dette var antakelig i desember 1944 da finnlendere "bombet" tyskerne ut av Hetta. Den finske befolkning hadde flyktet til Sverige allerede i oktober 1944.

Utover vinteren reiste folk til Kuttainen flere ganger for å handle. Vi bodde hos kjøpmannen, Vanhapiha, som folket i Siebe kjente godt.

Nå var jeg 5 år, men jeg hadde aldri lekt med andre barn. Derfor husker jeg det så godt, også fordi det skulle gå lenge før det skjedde igjen: Det var en opplevelse å være sammen med andre barn! Der var en jentunge som var litt større enn meg, kanskje 5-6 år. Vi hadde ikke leker, men hele kvelden sprang vi fram og tilbake i stua.

Det andre som jeg husker og som skapte stor dramatikk, skjedde antakelig i februar 1945. Pöyrisjärvi er et meget stort vann med flere større holmer i sørenden av vannet. Her lå de hyttene hvor vi bodde. Folk hadde kikkert og en dag oppdaget de plutselig at det kommer en tropp hvitkledde

soldater på ski fra nord. Dette var nok tyske soldater! Det ble panikkstemning. Flere gjorde seg klare til å kjøre bort eller ta skiene fatt. Der var ikke andre unge mødre enn mor, og heller ikke andre unger. Min mor sa kanskje det forløsende ord: "Mun in sahte báharit geas leat guokte unna mánáža. Gal dat fertejit goddit min." (=Jeg kan ikke flykte med to små barn. De får bare drepe oss"). Alle samlet seg, og ingen forsøkte å komme bort. Det var de samme norske soldater som hadde reist over Čoarvejárvi på vei mot Finland og Sverige. Det gikk nok et lettelsens sukk da de ropte "Goddag" på norsk!

Krigen i Finland	Radioapparatene inndras
Flere steder i Nord-Finland, bl.a. i Enontekiö, måtte folk evakuere sørover fra 15. september 1944. Mange ble sendt sørover i Finland, men ganske mange flyktet til Sverige, bl.a. folket i Leppäjärvi. Leppäjärvi ble ikke brent eller bombet. Derfor hadde noen familier fra Kautokeino flyttet inn i husene i Leppäjärvi i januar/februar 1945. For å forstå bakgrunnen for den finske evakuering i nord, kan vi gå tilbake til 1941. Finland under ledelse av marskalk Mannerheim rykket mot Sovjetunionen i 1941 for å ta tilbake de landområder som Finland tapte under Vinterkrigen (nov. 1939-mars 1940). Da krigslykken snudde, tilbød Sovjet fred mot at Finland brøt med Tyskland i juni 1944. Det godtok ikke president Ryti. Han gikk av og Mannerheim overtok 1.8.1944, innledet forhandlinger med Sovjet og brøt med Tyskland. Tyske tropper skulle ut av Finland innen 15.9.1944. Dette skjedde i områdene like nord for Oulu, men ikke lenger nord. Det ble evakuering. Fra november 1944 til januar 1945 raste det harde kamper i området Hetta, Palojoensuu, Karesuando og flere mil mot Kilpisjärvi. Det var harde kamper mellom de veltrente, men krigstrøtte tyske bergjegere og unge utrente finske rekrutter på 18-20 år. Fram til 24. april 1944 holdt tyskerne noen få km² finsk land mot Norge vest for Kilpisjärvi. Reintallet ble halvert i Finland. Under oppryddingen etter krigen ble over 740 000 miner, bomber og andre eksplosiver detonert.	Den 2. juni 1940 ble Finnmark kringkaster bombet av tyskerne. Det tok over et år før den nye senderen var ferdig. Men Finnmarks befolkning skulle ikke få mye glede av denne senderen. I august 1941 gikk tyskerne til inndragning av samtlige radioapparater i Norge. Dette skulle skje fra 7. august til 10. september, men det skjedde ikke like fort overalt. I Vadsø var innleveringen rundt 13. september og først i oktober 1941 i Kautokeino. Apparatene måtte leveres til politiet eller lensmannen. Noen forsøkte å unnlate å levere apparatet inn, men sikkerhetspolitiet hadde sikret seg radioforhandlernes protokoller over solgte apparater, og NRK hadde kartotek over alle lyttere. Men noen klarte likevel å slippe unna ved å forklare at apparatet var defekt, at det ikke var mulig å skaffe batterier eller at man ikke fikk inn utenlandske stasjoner. Lensmennene var vel heller ikke så ivrige etter å gå for hardt fram. Derfor hadde en og annen i Kautokeino radio. Norge var forøvrig det eneste landet i de tysk-okkuperte områdene der radioapparatene ble inndradd. Årsakene kan være flere og sammensatte, bl.a. nærhet til Sovjetunionen, og det at radioforhandlere var pålagt å føre protokoll over alle salg, og at NRK hadde kartotek over alle lyttere. Derfor var det ganske enkelt å inndra apparatene.

Ramme 19. Krigen i Finland. Norske radioapparater inndras

4.6 Hjemkomsten

Straks de kom tilbake til ruinene i Siebe, for de for å hente kjøtt og fisk som de hadde gjømt. På flere av gjømmestedene hadde det vært tyver og forsynt seg. Dette kunne nesten sammenlignes med skatterøvere andre steder i verden. Noe kjøtt og saltet sik i tønner var borte. Dessuten en del klær. Det

er fra sine egne stammefrender man skal ha det. Mistanken gikk i en bestemt retning, mot noen flyttsamefamilier som hele vinteren hadde oppholdt seg i nærområdet. Dette ble bekreftet seinere fordi Susanne M. Hætta gjenkjente sitt store ullsjal som var stjålet. Og ikke minst da hun møtte en mann i Kautokeino som gikk med hennes manns bryllupskofte! Så her var ikke tyskerne de skyldige.

Der hvor de hadde funnet forrådslagrene, hadde de tatt klær og mat.

Alt hadde de ikke funnet, takket være at både møblene, klærne, kjøttet og fisken var plassert på forskjellige steder.

Det var vanskelig å få tak i mel, gryn, sukker og kaffe. Derimot var det ikke mangel på kjøtt og fisk. Omkring 17. mai går startskuddet for andejakta. Folk hadde jaktvåpen og elvebåtene var ikke ødelagt. De hadde lite ammunisjon, men dette ble kompensert ved at de var ganske god skyttere og vant til andejakt. Men mangel på ferskt kjøtt førte til at de gjorde noe de aldri hadde gjort før, og de gjorde det heller ikke siden: Etter rådslaging seg i mellom, gjorde de felles sak: Svanen som svømte i Siebejávri skulle felles. Svanen veide 12 kg og ble delt mellom husstandene. Men de mente visstnok at svanekjøtt ikke smakte godt. Det var nesten tabu - også mange år seinere - å bringe saken på bane. I ettertid er det lett å forstå at i mangel av ammunisjon, var det en nødvendighet å felle svanen som jo var et lett bytte.

Våren 1945 fram til etter St. Hans, ble tilbrakt i telt, men det ble også reist en eller to brakker satt sammen av lemmer. Det skulle gå flere år før gjenreisningen var kommet ordentlig i gang og før den var fullført.

4.7 Årelang ventetid

Gjenreisningen burde ha kommet i gang så snart som mulig fordi folk ikke hadde tak over hodet, og de skulle jo også ha ly for husdyrene. Men på grunn av sendrektighet med taksering av krigsskader slik at de kunne få krigserstatning, flere års ventetid på saksbehandling, og lang leveringstid på byggematerialer, tok det flere år. Mens folk ventet på å komme i gang med gjenreisningen, sto faglært arbeidskraft klar. Det var finske tømrere og snekkere som var kommet til Norge fordi det var stor arbeidsledighet i Finland. Og de visste at man manglet faglært arbeidskraft i Finnmark. Det var de som bygde husene både i Siebe og nesten hele Kautokeino kirkested.

Beboerne skjønnte snart at det tok tid å få krigserstatning og enda lenger tid før byggematerialer nådde fram. Derfor fikk de kjøpt to-tre brakker til

Siebe. Det var ferdigisolerte lemmer (plater) på rundt 2,5 m x 1,5 m. Og så snart snøen kom og de fikk hentet arbeids- og kjørerein høsten 1945, reiste de til Leppäjärvi og Kultamaa for å kjøpe laftede tømmerkasser. Slik fikk de tak over hodet til julen 1945.

Nesten alle disse hus ble seinere brukt som stabbur og uthus, eller som badstue eller solgt til flyttsamene. Med unntak av to - en brakke og et sinklaftet hus - er alle borte. To står igjen, på den nederste gården i Siebe. Hele bygningen er 14 m lang og 4,7 m brei. Den laftede delen er på 10 m x 4,7 m, mens brakka er på 4 m x 4,7 m. De to står vegg i vegg like ved mellomriksveien, brakka nærmest veien. Her bodde Daniel M. Hætta med familien fra julen 1945 og til høsten 1951.

4.8 Gjenreisningstiden

Gårdene i Siebe var nedbrent, det sto ikke en gang en gamle eller en høystakk igjen. Høystakker med tørrhøy var tent på og brent. Bruket øvre Siebe som besto av våningshus, fjøs, låve, stabbur, vedskjå og minst én gamle var nedbrent. Også brønnvippen var felt.

Morten I. Hætta og Kirsten hadde giftet seg i 1944. De hadde ikke eget hus, men bodde i øvre Siebe hos Kirstens foreldre. Ole Mathisen Hætta [Máhte-Ovlla] i nedre Siebe hadde hus, men som ungkar bodde han ikke der, men hos sine foreldre.

Det var bare branntomter igjen. Husdyrene ble slaktet før evakueringen, men hos Daniel M. Hætta var katta blitt igjen. Synet av den brente katta har festnet seg i mitt sinn. Katta hadde antakelig søkt seg inn i låven, der den ble flammenes rov.

På tross av at mange frøs under åpen himmel, i gammer eller kalde hus, var det ingen nødhjelp å få. Folk måtte ordne seg og klare seg som best de kunne. For det tok tid med taksering og saksbehandling. Alle hadde heller ikke forsikring på boliger og driftsbygninger, og slett ikke løføreforsikring.

Det skulle gå over 2 år før krigsskadepapirene begynte å bli klare, - og ytterlige 2-3 år før folk kunne flytte inn i nye hus. For i 1945 skjedde det ikke noe, og i hele året 1946 hørte de ikke noe fra myndighetene. Ikke før sommeren 1947 begynte papirene å bli klare.

Det var sparsomt med skriftlige dokumenter, men nok til at man i ettertiden kan rekonstruere byggeprosessen. Av praktiske grunner, både når det gjelder tilgang på dokumenter og for ikke å miste oversikten, begrenses prosessen til nedre Siebe, hos Daniel M. Hætta.

Etter krigen, fra 1946, var det en strøm av unge og middelaldrene finske menn som stoppet noen dager i Siebe, og fortsatte videre til Kautokeino kirkested. De fleste var visstnok fra Helsingforsområdet eller Sør-Finland. Jeg husker flere av dem som i en lengere periode ble i Siebe. Her skal bare noen få nevnes:

Hermann Ollquist var en dyktig snekker rundt 40-50 år i 1950 og individualist på sin hals. Han var fåmælt, men nøt stor respekt både som menneske og som fagmann. Sommeren 1950 utførte han akkordarbeid for Daniel M. Hætta. Han gjorde det meste av de gjenstående innvendige arbeidene slik at huset ble innflytningsklart høsten 1950.

Esko Valio (1908-1990) fra Helsingfors var utdannet møbelsnekker og kaptein i den finske hæren. Han hadde deltatt ved fronten både under vinterkrigen og under verdenskrigen. Han hadde vært familiemann og hadde to sønner i Helsinki. Da Daniel og familien hans flyttet inn i sitt nye hus høsten 1950, leide Esko brakkedelen (ett rom) i den gamle boligen. Leien ble betalt med bl.a. kjøkkenbenk og andre møbler som han snekret og malte. Det ene rommet var både hans verksted, kjøkken, stue og soverom. Den dag i dag finnes noen av de fineste møblene han snekret selv om de er noe slitt og ikke så velholdt. Her i Siebe bodde han i 2 år fram til sommeren 1952 da han tok arbeid på kirkestedet.

Jeg (OMH) var mellom 10 og 12 år da han bodde hos oss. Jeg var hos ham i flere timer omtrent hver dag. Esko kom til å sette uutslettelige spor. Han var omgjengelig, snakket alltid med meg og fortalte historier, men aldri om krigen. Jeg lærte flytende finsk i løpet av disse to år. Han abonnerte på den store dagsavisen Helsingin Sanomat (som Aftenposten). Han tok vare på avisen som underlag for møbler som han pusset og malte. Også jeg bladde igjennom avisene og ble ganske god å lese og forstå nyheter og sport. Han hørte naturligvis finsk radio.

Den 28. januar 1951 døde marskalk Carl Mannerheim. Helsingin Sanomat var full av bilder og omtale av den finske marskalken. Esko leste om

ham og fortalte hvor stor han var i finsk historie. I ettertid vet jeg at Mannerheim var øverstkommanderende både i vinterkrigen og fortsettelseskrigen (verdenskrigen) der Esko etter hvert ble forfremmet til kaptein. Mannerheim var dessuten en fremragende diplomat og statsmann. Esko hadde en pappe i en pappe der han oppbevarte krigsmedaljene, han viste meg noen av dem bare et øyeblikk, andre fikk ikke se dem.

Året etter at Esko flyttet til kirkestedet, giftet han seg (juli 1953) med Karen Marie Johansdtr Hætta (1919-1995). Esko adopterte Karen Maries sønn Arne (f. 1950).

De hadde ikke flere enn 12-15 bryllupsgjester, - som 13-åring var jeg yngst. På bryllupsdagen hadde han tatt noen - sannsynligvis de fornemste - medaljene på. Jeg kjente ham godt, og sa at nå har du tatt dem fram. Ja, sa han, og brukte en lignelse: Hvis man på en manns grav setter hans gummi-støvler (og ikke en gravstøtte), så vanærer man ham. "Hvis jeg ikke hadde tatt medaljene på i dag, ville ikke jeg vist ærbødighet for dagen", sa han. Etter dette hadde jeg lite kontakt med Esko. Han var vaktmester på Reinslakteriet i Kautokeino helt til han gikk av med pensjon.

Rundt 1955-58 arbeidet en 4-manns gruppe i 30-årene ofte sammen. Den ene hette **Pentti Pietikäinen**, den andre **Eino Holopainen**, de to andre husker jeg ikke navnet på. Alle hadde vært ved fronten. Pentti var alltid alvorlig, mørk, tynn og lang. Hver gang vi hørte flydur, forsvant han for resten av dagen. Han var sikkert sjokkskadd. Eino var lys og alltid blid. Han var kraftig bygget og litt fyldig. De grov ut kjellere, utførte støypearbeid, satte opp hus, snekret og gravde grøfter.

Pentti og Eino emmigrerte til Canada rundt 1958-1959. Der skrev de til min mor, Susanne M. Hætta, og bestilte skaller. Hun sydde skaller i flere år og sendte i pakker på 20-30 par om gangen. Det var god fortjeneste, og mine første år på lærerskolen ble finansiert med skallesalg til Eino og Pentti i Canada. Men etter noen år, rundt 1961-62, dabbet salget av og opphørte til slutt. Dermed mistet Siebefolket kontakten med dem.

Ramme 20. Finske bygningsarbeidere deltok aktivt i gjenreisningen

I det følgende er flere kopier av dokumentene knyttet til gjenreisningen. De taler bedre for seg selv enn grundige beskrivelser. Det første er et erstatningsbevis: Høsten 1947 ble det utstedt Erstatningsbevis for krigsskader (Vedlegg 17). Krigserstatningene var lave. Dette kom dels av den

tids pengeverdi i forhold til dagens, dels at bygningene ikke var store og det ble ikke ytt nevneverdig erstatning for innbo. Det var selvfølgelig heller ikke erstatning for tapt verdiskapning mens man ventet på permanente bo- og driftsforhold.

4.9 Første fjøs -

Det første dokumentet er datert i august 1946 og kommer fra Krigsskade-trygden for bygninger (5.9.1946). Det er dette skjemaet som fylles ut; Opplysnings- og takstdokument (Vedlegg 18). Det meste handler om løvsøre (18.10.1946). Her slås det fast at de som ikke har innboforsikring, har ingen rett til erstatning, men de kan søke likevel (Vedlegg 19).

Ett år etter (13.7.1947) undertegner Daniel M. Hætta og de andre "kjøpe-erklæring". Ikke lenge etter (26.8.1947) kommer melding om levering av et "tømmerfjøs", type U 3, tømmerfjøs nr. 209, fra Inn-Trøndelag skog-eierlag (Vedlegg 20). "Fjøs U 3. bebygget grunnflate 85 kvm." Heri var inkludert gang og en liten låve. Det var 4" tømmer, lengder på 7,4 m og 5,4 m med plass til 4 kyr og noen ungdyr. Det var et komplett byggesett med gulv og tak, men ikke panel.

Denne fjøstypen får foruten Daniel M. Hætta også Ole Mathisen Hætta og Morten Isaksen Hætta. De to eldste gårdene i øvre og nedre Siebe får en større type med stall, ca 10 m x 5,2 m.

Også dette var et komplett byggesett. Mange fikk også en fyldig og velassortert trekasse med kvalitetsverktøy (hammer, tenger, kubein, vater, m.m.) fra "American Relief for Norway" (Vedlegg 21).

Så måtte det søkes "Byggetillatelse av fjøs". Her skriver Kautokeino byggenemnd: "Innvilget i byggenemndas møte år 1948 den 22. april."

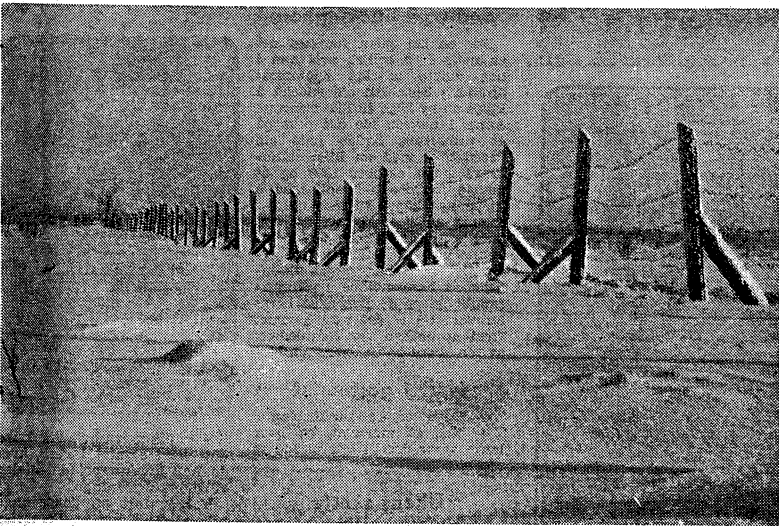
Nå var det formelle i orden, men det tok tid før materialene kom fram. Byggearbeidene kom ikke i gang før seinsommeren 1948. Fjøs kjelleren skulle graves ut, men pga. tele kunne ikke dette gjøres før fra midten av slåttetida og utover september. Det var også vanskelig å få sement og forskalingsmaterialer.

Krigserstatningene var lave. Hele krigserstatningen for bruket til Daniel M. Hætta kom på kr. 16 000,- (Vedlegg 22).

Det var ikke vanskelig å få tak i bygningsarbeidere. Det var fagfolk fra Finland som utførte arbeidet. Det ble bygd på alle 5 bruk i Siebe i løpet av 1947-1948. Utpå høsten - litt før jul - kan de få kyr og sauer flyttes over i de nye fjøsene. De nye fjøsene var kanskje ikke så mye varmere enn de

Lofotposten med „Sitting Pulk“ over Finnmarksvidda

Lofotposten, febr. - 1960
Samisk gjestfrihet og maratonløp i kaffe og sirupskaker

til førerreinens pulk slik at vi bare skulle ha til oppgave å holde oss fast. Velsignede Mikkel Isak!

Vi kom til oss selv ved at pulken stoppet like akutt som den hadde startet. Mikkel Isak satt smilende i sin slede og spurte om vi ønsket å kjøre selv. Han burde hett Sitting Pulk.

sa Mikkel Isak før vi fløy avsted. Foran oss lå en flere kilometer lang innsjø — heldigvis. Etter startspurten syntes dyrene å falle mer til ro. Nå sprang de side om side, «Hakulinen» en tanke foran. Vidla lå badet i sol og østen vinden stod oss i ryggen. Det var en deilig dag. Vi pratet om løst og fast og om s'likt som kunne hende på vidda. Tid og avstander ble ofte diskutert. Det var så meget vi mente å forstå oss på. Mikkel Isak registrerte vår sakkynndighet og kommenterte den med sitt — ja kanskje. Han vtoket seg vel for å gi til kjenne at vi svevet i villfarelse om mange ting. Vi var til og med begynt å småskryte av hvor flinke vi var til å kjøre rein. Det går fint, sa Mikkel Isak.

Proo — Brusveen!

Den minste tidsenhet samene benytter seg av synes å være kalenderen. Sivilisasjonens travelhet eksisterer ikke på vidda. Begrepet tidsnød kjenner ikke dette folket, og stifter heller ikke bekjentskap med det til andre tider enn når de skal entre pulken for

Vi var så smått begynt å slappe riktig deilig av og kjørte med slakk styretøm da det hente. Etter at vi hadde passert innsjøen skulle vi over en bakkekam hvor veien gikk gjennom et defilé. Det måtte være himmansen selv som skremte dyrene i det samme vi skulle holde «Brusveen» tilbake fordi det ikke var plass til pulkene side om side over bakkekammen. Begge dyrene stakk avsted som skudd. Det knaket i pulk og skjæker. «Hakulinen» og «Brusveen» ble i samme øyeblikk til ett reinsdyr med minst åtte ben og et virvar av horn. Vi mistet tømene og «Brusveen» hoppet inn i skjækene til «Hakulinen». Vi rutset over steinskrenter og is-svuller i vill fart. Med hendene tok vi krampetak i Mikkel Isaks pulk og skrek alt vi orket: Proo! Brusveen! Proo! Proo!

Tåpenes læremester

Da bakkekammen var passert og hjertet var kommet noenlunde på plass under pesken oppdaget vi Mikkel Isak som rolig holdt på å samle inn styretømmen samtidig

Nederst Mikkel Isak Hætta, som skulle vise seg å være mer enn et reisebyrå. En flott representant for sitt folk. Ovenfor våre fortreffelige kjøpereiner Hakulinen og Brusveen i sporet. Til venstre Isak Danielsen. Triumf på Statens fjellstue i Aidejavre. Aldri har vi truffet så hyggelig vertskap som han og fru. Øverst et fredens skille mellom nasjoner, reingjerdet mot Finland, som strekker seg kilometer etter kilometer innover vidda.

Mikkel Isak

På gulvet lå pesk og votter skaller og sennegrass, bidde (skinnbellinger) og snørebånd. Og tvers over denne haugen av skinn og gress smilte Mikkel Isak bredt og velkommen. Det var mannen som lensmann Dahl hadde kontaktet kvelden førut og som vi skulle betro liv og helse de nærmeste dager. Vi vil straks be samtlige lesere som sysler med tanker på å dra innover Finnmarksvidda om merke seg denne mannens navn. Mikkel Isak Hætta fra Aidejavre er mer enn et reisebyrå! Han snakker tre språk flytende (samisk, norsk og finsk), og kniper det kommer heller ikke engelskmannen eller tyskeren bort i hans følge. Mikkel Isak sørger også for at du får sove når du trenger det, og mat når du blir sulten. Valutanoteringene holder han seg vel underrettet med og omregningene fra finske mark til norske kroner går med en utrolig hurtighet tross astronomiske tall. Alle hans gode sider toppes av den unike egenskap — reisefølget har alltid rett!

Nå satt han bak skinnhaugen og smilte. Hans nærmeste og meget viktige oppdrag var å sørge for at vi fikk viklet oss skikkelig inn i viddas mundur. I mellomtiden sørget han for å gi ordre til sin hyggelige kone om en kaffe-tår som var februar morgenen verdig.

tegutten kastet seg langflat over kjøkkenbordet med maven revneferdig av latter. Og da pesken skulle over hodet var det rene Juster-forestillingen i stuen. Pesken måtte smøytes over, og da vi endelig dukket frem av skinnhaugen hadde vi foretatt en ubevisst forflytning fra døren til bordet og hadde nære på sopt med oss kaffekoppene.

Mikkel Isak selv fortrakk ikke en mine enda hans kone måtte legge seg på kne på gulvet og snøre skallene på oss. Han var en kongelig opppasser og vert. Ingen kunne se på ham at han hadde tilbragt halve natten inne på vidda på leting etter kjøpereiner for turen.

Sitting Pulk

Da kaffen var skyllet ned tok vi høytidelig farvel med våre beksomtøvlere og ruslet ut på lydløse skaller. Vi var ferdig til å dra. Mikkel Isak hadde sørget for to kjøpereiner, en til hver. Vi ble enige om å kalle dem «Hakulinen» og «Brusveen». Mikkel Isak skulle selv kjøre Hakulinen. Han borget for nappetak innover vidda.

De første fire-fem kilometerne husker vi ikke stort av. Vi har en vag anelse om at vi ble bedt om å sitte opp en liten stund før vi dro fra gården. Dro var forresten ikke riktige uttrykket — vi ble rykket bort. Bilfabrikantenes akselerasjonsbegrep har også sin eiendommelige gyldighet inne på vidda. Nå forstod vi meget godt hvorfor Mikkel Isak foreslo at vi skulle «kjøre slep» det første stykket. Det vil si at vår rein ble bundet

å dra. Denne manøver foregår nemlig med en hurtighet som er helt fantastisk. Slik som nå vi tok vår første rast. «Hakulinen» stod stille som et lys mens Mikkel Isak kastet vannet. Plutselig — som en skremt gytelaks — fløy reiene avsted. Som troll av en eske spratt Mikkel Isak i luften. Med krokete ben svevde han frilt over pulken i et tiendedels sekund for deretter å klappe sammen under pesken som en foldekniv. Øyeblikket etter satt han ubesværet rett opp og ned i pulken som en skinnklokke. Mikkel Isak var åter begynt på den gamle tidsregning — kalenderen.

Vi var lett fornærmet og andtydet at det ikke lot seg gjøre å styre reimen som en hest. Jo — sa Mikkel Isak — å styre dem som en hest går nok bra, men de forstår ikke å stoppe som en hest.

Bare styr den som en hest,

Over til side 22

Fra Lofotpostens utsendte medarbeider Birger Viberg:

Finnmarksvidda i mars. — Skal De kunne sette Dem inn i våre kommunikasjonsproblemer og likeledes få et lite begrep om tid og sted her oppda må De foreta en reise over vidda med pulk og rein. Vi satt i godt lag hos lensmann Arvid Dahl i Kautokeino en sen kveldstime da han fremkastet denne utfordringen. Ute hang februar natten som et spanser over hvite viddar og vi grasset ved tanken på en stedeferd med rein ut i ensomheten. Før å reide var ære skyndte vi oss å andyte at vi ikke var utrustet med klær for en slik tur. Men argumentet holdt ikke. Lensmannen tilbød seg å kontakte en skysskaffer som ville ordne absolutt alle ting for en slik reise, også klær og utstyr.

Vi hadde intet valg. Nå gjaldt det Lofotpostens gode navn og rykte. Vi slo til. Etter en urolig natt med drømmerier om heroisk innsats og vakkert ettermæle i Lofotposten tørnet vi ut i grålysningen neste morgen og begav oss i vei til skysskaffereren.

Avisfaksimile 1. Mikkel Isak Hætta fra Aidejárvi (1960)

provisoriske fjøs som utvendig var ilet med torv, men likevel ble det triveligere både for folk og fe. Det ble lettere å melke kyrne, og det ble lettere å stelle fjøset fordi man kunne skufle møkka ned i kjelleren og ikke lempe den ut gjennom gjødsel-luker i veggen.

De tre gårdene i øvre Siebe fikk bygd låve med låvebru som kunne ta inn høyllass med hest, men ikke med traktor. Johan Mathis Klemetsen bygde den største låven. Den var så solid at man med litt forsterkninger kunne kjøre høyet inn med traktor. Daniel M. Hætta bygde ikke låvebru. At han ikke gjorde det, kan henge sammen med lav krigserstatning eller en konservativ innstilling, eller kanskje litt av begge deler. I 1954 hadde han kjøpt hest og det ble behov for å utvide fjøset og låven, men heller ikke denne gang kom det noen låvebru. Etter "lånebevilgning" av 18.4.1955 skulle utvidelsen være ferdig 1.11.1955. Dette holdt fint, ikke minst takket være ansvarshavende, den finske byggmesteren Esko Valio som på den tiden bodde i det gamle brakke-og tømmerhuset til Daniel M. Hætta.

På 1960-tallet ble det gjort betydelige utvidelser av fjøset og låven. Det ble også bygd en silo, - en av de første i Kautokeino (se nedenfor).

I praksis ble det altså 1949 før det første bygg etter krigsskade-erstatningen var på plass. Det var mer enn 3 1/2 år etter krigens slutt. Og enda var ikke bygging av boligen kommet i gang. Dette gjaldt ikke bare for Siebe og Kautokeino, men for hele Finnmark.

I dag er det ramaskrik om ikke erstatningen og urimelige krav blir innfridd og på plass etter 3 1/2 måned, jfr. kravene etter tsunamien i Thailand 26. desember 2005!

4.10 - og så bolighus

Den neste søknaden om hus og lån, eller "kjøpeerklæring", ble søkt på fastsatte skjemaer. I Kautokeino ble de fleste av dem fylt ut i løpet av vinteren 1947, men også her skulle det gå flere år før boligene var innflytningsklare.

Av de 5 gårdbrukere i Siebe, bestiller 3 av dem samme bolighus. Det er en 5" laftet tømmerbygning av "Type H-14" som er et halvannet etasjes hus med grunnflate på 70 m² og med 45° saltak. I konverteringstilsagnet av 15.10.1948 heter det: "Våningshus i tre med kjeller type H 14, bebygget grunnflate 42 kvm., innredd boligflate 84 kvm." Det er Mathis M. Hætta [Gárena-Máhtte], Ole Mathisen Hætta [Máhte-Ovlla] og Daniel M. Hætta

[Máhte-Dánel] som bygde type H-14 hus.

Morten I. Hætta får en mindre type pga. liten krigserstatning. Mathis Klemetsen Hætta får et hus med større grunnflate i 2 fulle etasjer fordi krigserstatningen er langt større, dette på grunn av at det gamle huset var større og krambua ble brent.

Byggearbeidene hos de tre med samme type hus og Morten I. Hætta kom i gang omtrent samtidig sommeren 1949, mens Johan Mathis Klemetsen (som nå hadde overtatt gården til sin far Mathis Klemetsen Hætta) kom i gang litt seinere.

De første som var ferdig med sine nye permanente hus, var folkene i øvre Siebe. En kontrakt av 22.5.1950 mellom en finsk fagutdannet snekker, Hermann Ollqvist og Daniel M. Hætta viser at huset skulle ferdigstilles til 1. juli 1950, men det skjedde ikke (Vedlegg 23).

Brannmuren var ikke pusset, utvendig panel ikke satt opp og malingsarbeidene ikke påbegynt. Det er usikkerhet om når familien flyttet inn, men det skjedde sannsynligvis på høstparten 1950. Av ferdigattesten av 20.4.1951 går det fram at ikke alt var gjort helt ferdig, bl.a. manglet fortsatt utvendig panel. Huset ble sannsynligvis panelt sommeren 1951 (Vedlegg 24).

Johan Mathis Klemetsen hadde fått fjøset ferdig allerede i 1948. I løpet av 1949 satte Esko Valio og Johan Klemet M. Hætta opp det to-etasjes store huset, med grunnflate på rundt 80 m² og dobbelt så stor boligflate. Huset har under 30° vinkel i saltaket. Brødrene Ole og Johan Mathis fikk skifertak på sine boliger. Begge husene står fremdeles, men Johan Mathis' hus ble fraflyttet i november 1975. Seinere ble fjøset revet.

Gjenreisningsarbeidet ble altså fullført og avsluttet i 1951. Etter dette ble det ikke gjort større bygningsarbeider på lang tid. Når man ser bort i fra noen flyttsamehus som ble reist i omegn (Jevdešjohka, Lanjas, Siebejávr-gáddi) på 1950- og 60-tallet, var det nesten slutt.

I 1963-64 utvidet Daniel M. Hætta fjøset til nesten det dobbelte, og våningshuset ble utvidet i 1973-74. Våningshuset til Anders M. Hætta i øvre Siebe brant ned St. Hanskvelden 1972, og den gamle fjøskassen ble flyttet ca 50 m og bygd om til hytte omkring 1980. Først etter år 2000 er det kommet litt byggeaktivitet igjen i Siebe. Dette blir kort omtalt helt til slutt, under avsnittet Epilog.

4.11 1950-årene; et oppsving for jordbruket

Før de nye husene var innflytningsklare, tok folk til med gjødsling av naturenga og potetåkeren. Husdyrgjødsel lå der fra før evakueringen. De gamle gårdene i øvre og nedre Siebe hadde hest, men ikke de andre. De brukte sin egen muskelkraft for å få ut gjødselen.

Fra sommeren 1952 er det nydyrking hos Daniel M. Hætta, mens de to gamle brukene kom i gang allerede i 1950, og i alle fall i 1951 (Vedlegg 25 og 26).

Før krigen hadde ingen søkt eller fått nydyrkingsbidrag. Nå ble det søkt om dette. Agronomene fra fylket reiste rundt og gjorde overslag over både nydyrking og grøfting av tidligere dyrket mark. De to fylkesagronomene Henrik Tveit og Ottar Korneliussen var dyktige og omgjengelige fagfolk som oppmuntret og stimulerte folk til nydyrking og oppgradering av de små naturengteigene. De hjalp folk med å fylle ut søknader og gav dem en rask behandling. Dette arbeidet ble fulgt opp fra 1957 av kommuneagronom Jakob Beldo. Nydyrking og jordforbedring fortsatte til begynnelsen av 1970-tallet.

Lauri Kesitalo var en av de første i kommunen som skaffet seg jordbrukstraktor. Han pløyde og harvet jordbruksland ikke bare på kirkestedet, men i flere av bygdene. Han hadde oppdrag også i Siebe. Det var i 1950 eller 1951. Noen år seinere kjøpte John A. Biti en jordbrukstraktor, Ferguson 35, med plog og harv, lasteapparat, tilhenger og slåmaskin. Sammen med Ole M. Hætta hentet de traktoren i Alta 14. april 1957. Det var et stort framskritt for gårdsbrukene, - ikke bare i Siebe, men også i Oskal, Geargat og på kirkestedet. I sommermånedene 1957 var jeg (OMH) som 17-åring maskinkjører for John A. Biti. Jeg pløyde og harvet både i Siebe, Oskal, Geargat og på kirkestedet. Sommeren etter - med unntak av slåttetiden - arbeidet jeg med nybrottsarbeid. Det var mest grøftegraving med egen kraft. På en god dag kunne man grave opptil 20- 25 m grøft som var på 70 cm dyp og 100 cm bred. Sommeren 1959 var jeg på anleggsarbeid på veien fra Kautokeino til Siebe. Selv om dagene var lange og arbeidet hardt, ble det - relativt sett - gode penger.

John utvidet virksomheten, kjøpte lastebil og bulldozer i 1960 og gikk over til vintertransport av melk til meieriet og ellers gods mellom Kautokeino og Alta. Johan Rist (f. 1936) var maskinkjører hos John Biti i 6 år fra 1958, og dernest fortsatte han hos Traktor-Mathis i 1964-65. Også Ole Mathis (f. 1946) var maskinkjører i skoleferiene sine allerede fra 1960-tallet og i flere år. Han arbeidet både med jordbrukstraktor og godstransport med bulldozere mellom Kautokeino og Alta (Avisfaksimile 2).

Den andre traktoren, en 37 Hk bensindrevet Fordson Dexta, ble skaffet av Daniel M. Hætta i 1962. Dette var en vellykket investering fordi den 36 Hk Dextaen var såpass lett at de lave og fuktige jordene greide å bære maskinen. Daniel M. Hætta var 56 år da han kjøpte traktoren, han hadde store planer om å utvide både slåttemarkene og fjøset.

Bilde 37. Johan M. Klemetsens bruk sett fra Daniel M. Hætta hus. Den nye gården, reist i 1950, et toetasjes hus, 9 m x 9 med anneks 4 m x 3,5, fjøs med låvebru, krambu og stabbur, ble bygget oppe på bakken, vel 100 m fra elva og den gamle gården. Mathis Klemetsen Hætta's gamle gård var stor i forhold til datidens standard. Derfor var også krigserstatningen en av de største i kommunen. Midtveis mellom Johan Mathis og Daniel sitt hus er tuftene til det første huset i Siebe, det tilhørte Anders Larsen Bær, fra 1840-årene. Dette bildet er tatt St. Hans 1956. Til venstre står Johan Daniel og til høyre Brita Ellen Marie.

4.12 Fjøset utvides, -

Hele 1950-tallet er folk på alle de 5 bruk i Siebe opptatt av nybrotts- og nydyrkingsarbeid. Dette fortsetter et stykke ut på 1960-tallet, men stagnerer for alvor på 1970-tallet.

På slutten av 1950-tallet er det en del interne og eksterne forhold som fører til endring både i økonomien og i folks innstilling.

Bilveien blir ferdig høsten 1959 samtidig som man nå kan levere melk til Altafjord Meieri. Folket i Siebe fikk elektrisk strøm i desember 1964.

Samtidig reduseres og etterhvert avvikles arbeids- og kjørerreinhold (čora) og man går over til traktor- og bilhold.

Johan Mathis Klemetsen hadde handelsskole og handelsbrev for å drive forretning. På 1950-tallet var han ligningssjef og fra 1960-tallet disponert for slakteriet i Kautokeino.

Anne Hætta som også har handelsutdanning blir mer politisk aktiv (Høyre) på slutten av 1950-tallet. Anne og Anders flyttet til kirkestedet høsten 1967.

Daniel M. Hætta blir i en alder av nærmere 60 år valgt inn i kommunestyret (Arbeiderpartiet) for første gang. Han var ført opp som nr. 16 på Arbeiderpartiets liste. Lista fikk inn bare 5 representanter, og Daniel var en av dem. Kautokeino kommunestyre hadde 15 representanter. Neste gang ønsket han en lavere plassering. Han ble da ført opp på 18. plass, men kom likevel inn da Arbeiderpartiet fikk 6 representanter i kommunestyret. Han var ikke så interessert i politikk, så han frasa seg plass på valglisten etterpå.

Odd Mathis begynte på lærerskolen i Tromsø i 1959. Ole Mathis reiser sørover for å gå på realskole i Hurdal og landsgymnas i Nordfjordeid i 1961.

Folk i Siebe så kanskje ikke tegnene i tiden, men det var oppbruddsstemning i bygda. Det er først i ettertid at dette kommer klarere fram. Mange fra generasjonen før 1. verdenskrig var død, nybrotts- og nydyrkingsarbeidet begynner å stagnere og ungdommen søker skolegang eller arbeid.

Konsekvensene kommer på begynnelsen av 1970-tallet. Da flytter Anne og Anders M. Hætta til kirkestedet fordi Anne allerede i 1967 hadde begynt å arbeide på trygdekontoret. Kirsten og Morten I. Hætta slutter med kyr og flytter til kirkestedet i 1973. Elen og Johan M. Klemetsen flytter i 1975.

Det er en som går den motsatte vei, den snart 60 år gamle Daniel M. Hætta. Han søkte i 1963 om utvidelse av fjøset - en utvidelse som nesten er å regne som en ny driftsbygning (Vedlegg 27).

Det nye fjøset skal få en grunnflate på 232 m² mot det gamle på vel 80 m², og et husdyrrom på over 70 m². Det skal være plass til 10 melkekyr og like mange ungdyr. Det var helt nytt og uprøvd med spaltegulv, automatiske drikkekar, melkerom og silo. Det er en stor flatsilo med følgende dimensjoner: Lengde 10 m, bredde 4 m og høyde på 2,5 m, samt en stor låve på 12 m x 10 m, og en høyde på 5-6 m.

Som vanlig gikk det ikke så fort som forutsatt med byggearbeidene. Byggingen kom i gang i 1964 og fortsatte i to år fram til 1966. Det ser ut til

KAUTOKEINO - hvor småbrukerne finner kjøttproduksjonen lønnsom

I Kautokeino har det vært drevet jordbruk i uminnelige tider, men det må kunne betegnes som svært primitivt helt fram til 1900-tallet. Oppdyrking av jorda var det ikke snakk om før, blir det fortalt. Dyrkingsarbeidet begrenset seg bare til at det ble hogd ned en del skog der det på forhånd var noenlunde slett lende og hvor jorda så bra ut! Det fikk så bli Vår Herres sak å avgjøre hvor stor grøden skulle bli. Noen gjødsling kom iallfall ikke på tale, og ploegen var helt ukjent.

PLOGEN BLE TATT I BRUK
Først for 30-40 år siden, og der som andre steder var det hesten som var trekrafta. Hestetallet økte ganske bra i tida ut over og ploegen ble nærmest allemannsøi, men til tross for det gikk det smått med dyrkningsarbeidet. Det oppdyrkede areal var for 30-40 år siden bare ca. 100 mål, men der som andre steder ble det allikevel mere fart i nydyrkinga etter hvert, men gamle metoder ble ennå nyttet.

UTNYTTELSEN AV MYR-LENDT JORD

For en del år siden er ganske enestående og interessant. Elver og tilsig til de ofte store myrene ble demmet opp slik at myra til slutt tørket opp og ble til brukbar jord. En slik framgangsmåte er vel nesten helt utenkelig i dag, hvor man faktisk gjør akkurat det motsatte og heller grøfter og kanalisierer for å lede vannet bort.

JORDAREALET ØKTE

Etter hvert og ved hjelp av ploegen og harva som i stadig større utstrekning ble tatt i bruk, ble det også så mye slett jord at slåmaskinen kunne tas i bruk. Det var for omkring 25 år siden at slåmaskinen gjorde sitt inntog i Kautokeino kommune.

POTET- OG GRØNNSAK-DYRNING

har det vært helt ubetydelig av i kommunen i alle tider. Det skyldes imidlertid ikke at jorda er dårlig, men det er faren for nattefrost som til alle tider har virket hemmende på grønnsakdyrkinga.

DEN FØRSTE AGRONOM

som tok seg av jordbruket i Kautokeino kommune var fylkesagronom Finn Nilsen, som i omlag 15 år besøkte kommunen med jævne mellomrom. Den gang var det ikke å sette seg i bil og kjøre innover Beskades. Nei, agronom Nilsen måtte ta til takke med hest og vogn fra Alta til Masi. Deffra dro han videre oppover med elvebåt til Kautokeino. Bare denne delen av turen kunne være strabasøis nok. Utenom en stor opppakning som den gang var nødvendig, måtte man også dra elvebåten over land forbi de farligste strykene i elva. Fra Kautokeino dor så agronom Nilsen rundt i distriktene i den vidstrakte kommunen — ländets største — med kløvhest.

Men fylkesagronom Nilsen var utrettelig i sitt arbeide, blir det fortalt, og helt fram til 1944

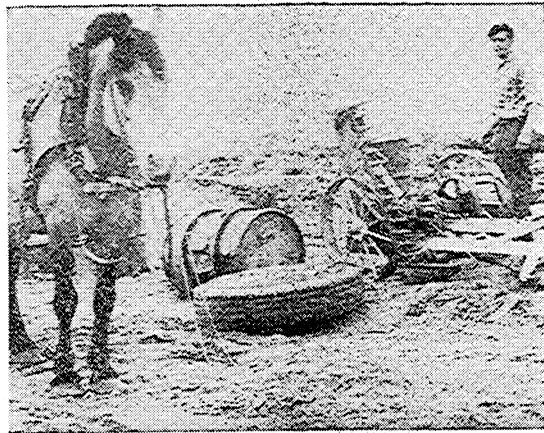
men må ha vei
til Alta hele
året for å kunne
utvikle næringen

Tekst og foto:
Geir Karlsen.
Opplysninger ved:
Herredssagronom Beldo
og Jordstyreformann
Johan M. Klemmetsen.

fortsatte han å besøke kommunen.

LÆRER ARSETH OG K. K. HÆTTA

som begge er døde nå, arbeidet også iherdig for fremme av jordbruket i sin kommune, og sammen greidde disse tre karene å sette merker etter seg.

EN NY SLÅMASKIN blir her hentet av Daniel Triumf fra Aaidejevrre. Maskinen var kjørt opp med bil fra Alta og så langt innover som veibygginga var kommet. Derfra til Aaidejevrre måtte den dras av hesten over både fjell og myrstrækninger for å komme fram til gården.

Det kan kanskje anføres at det var ikke stort de fikk utført etter tallmaterialet å dømme, men man bør ha klart for seg at det var ganske andre forhold de arbeidet under enn hva tilfellet er i dag. Myndighetene var ikke så lydøye den gang som de er nå. Bidrag og tilskott var det heller smått med, men i dag vet vi betydningen av et godt jordbruk og våre myndigheter har også tatt konsekvensen av det. Derfor er det blitt mulig bl.a. for Kautokeino kommune å kunne ta fatt på store oppgaver innenfor jordbruksnæringsa og legge storstilte planer for framtida.

MEKANISERING OG NYDYRNING

er det som preger kommunens jordbruk i dag. Store områder er planlagt og mye er lagt under plog allerede.

MASKINPARKEN

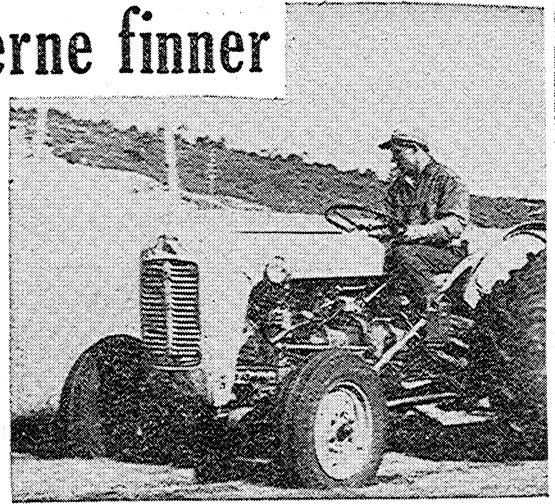
til jordbruksformål er uventet stor i kommunen. Bl.a. er det opprettet to maskinstasjoner, — en i Masi og en i Siebe. Begge er meget godt utstyrt med trak-

torer, bulldozere, graveutstyr, ploger, harver og slåmaskiner m.v. Også en del private har gått til anskaffelse av jordbruksmaskiner og utstyr, slik at det tilsammen er 14 maskiner i kommunen.

Denne utbygginga av maskinparken må nok ses i sammenheng med herredssagronom Beldos første bud om landbruket i Kautokeino: Sørg for kultivering og god gjødsling av jorda. Der ved vil tilførsel av fór utenfra kunne stoppes og mange penger vil være spart.

KAPITALBEHOVET

er ennå skrikende til tross for alle de trygder og tilskott Staten gir, men interessen for nydyrking er gledelig stor. I denne forbindelse kan det nevnes at i 1956 var det søkt tilskott til kunstgjødsel for ca. 7000 kroner, i 1957 for 13 000 og i 1958 var summen av søknadene mer enn fordoblet fra året før, idet de da var oppe i hele 28 000 kr. I år er det 20 søkere mer enn i

JOHN BITI som driver en av maskinstasjonene i Kautokeino sitter her på traktoren og er opptatt med å slå ned gras på en av eiendommene på kirkestedet. Også de andre maskinene var i full sving rundt om i bygdene, kunne han fortelle.

BRUKSSTØRRELSEN

har øket betydelig i den senere tid. For ikke så svært langt tilbake var 10 og 15 mål regnet for pene areal, men nå ligger gjennomsnittet på ca. 30-40 mål, og det største bruket er på hele 77 mål. Det oppdyrkede areal i kommunen var for ca. 35 år siden bare 100 mål, mens det i dag er øket til over 2000. Denne økningen er i det vesentlige kommet etter krigen, og særlig etter 1950. Det er ingen i kommunen som har jordbruk som eneste levevei. De fleste har kombinert det med reindrift, jakt eller fiske, men mye tyder på at enkelte vil satse på jordbruket som eneste inntektskilde.

FORMANGELSEN

i kommunen har alltid vært stor og det er betydelige mengder høy som er kjørt innover fra Alta. Det første mål herredssagronomen, Jacob Beldo satte seg da han tok fatt der oppe var å gjøre bygda selvforsynt med høy. Det har kostet mye både av tid og penger, men i fjor kom resultatet av dette arbeidet, da bygda for første gang fjerdet seg uten tilførsel utenfra.

AVLINGENS STØRRELSE

har jamt over vært bra, med 500-600 kilo høy pr. dekar. Det ble skulle tilså en samlet årsavling på vel 1 mill. kilo.

DYREBESTANDEN

er ganske stor i kommunen. Det er bl.a. 150 sauer, hellom 50 og 60 geiter, 210 melkekyr, 45 hester og mange holder også griser. Hestebestand har for ikke så lenge siden vært betydelig større, men etter at mekaniseringen gjorde sitt inntog er hestebestand en gått svært tilbake.

Høyet er blitt tørrt på høsjene og her er brødrene Isak og Johan Triumf opptatt med å berge det i hus mens det ennå er tørrt. I den tida bildet ble tatt var det ikke så mange timene mellom

NYDYRKNINGSPLANER

er utarbeidd og flere steder er arbeidet satt i gang. De rikeste dyrkningsfelter ligger i Masi hvor en gårdbruker nå har gått i gang med oppføring av et fjøs som skal gi plass for i alt 14 melkekyr. Men også andre steder i kommunen er det store muligheter, bl.a. i Siebe, Galanito og inne ved Aaidejeavrre.

KANALISERING

av myrene er så smått kommet i gang også i denne kommunen. Det har nemlig vist seg å være meget god jord i myrene. I denne forbindelse kan det også nevnes at det på ei myr like nedenfor Kautokeino, i retning mot Alta, er grøftet i alt 1500 meter. Dette arbeidet er satt i gang for å skaffe et brukbart fellesbeite på ca. 300 dekar. I første omgang strekker ikke bevilgningene til mere enn 50 dekar.

STATENS INVESTERING

i form av tilskott til jordbruket i Kautokeino kommune ligger både for 1957 og 1958 på mellom 150 og 200 000 kroner. I den ne sammenheng blir det også pekt på at den nye finansieringsordningen for driftsbygninger i jordbruket har vært til stor hjelp for småbrukerne.

DE NÆRMESTE OPPGAVER

er å øke avkastningen og å få en sikrere leveranse av melk og kjøtt, men dette betinger helårsforbindelse med Alta, og det er vel ikke til å undre seg over at man venter med lengsel på at nyveien mellom Alta og Kautokeino skal bli ferdig.

DEN FRAMTIDIGE UTVIKLING

kan man bare tenke seg til, men resultatene hittil synes å ha gitt en liten pekepinn om at jordbruket i Kautokeino vil

bli noe en må regne med i åra framover.

Faglig veiledning er nødvendig, men det er ikke nok. Våre bevilgninger myndigheter bør også følge nøye med i utviklingen her inne. De spesielle forhold der inne på vidda tilsier det.

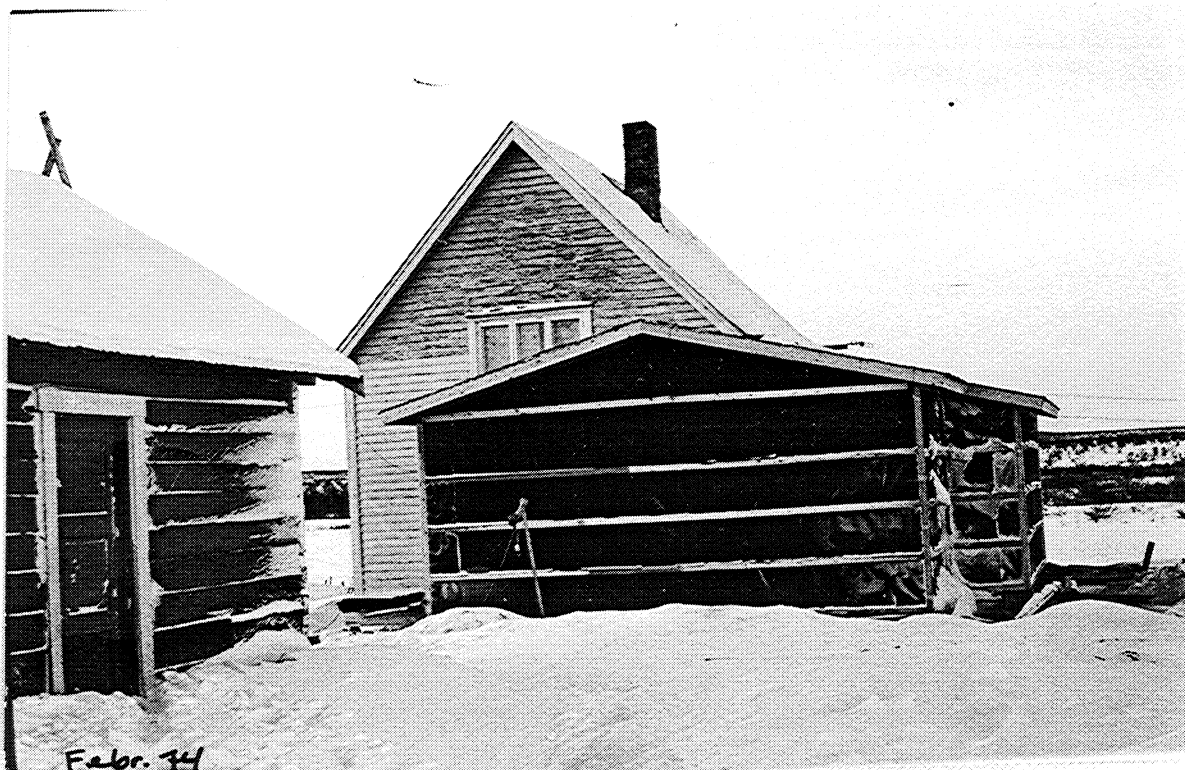
at ferdigattesten ikke ble utstedt før i 1967. Men banklånet var ikke større enn at det ble innfridd allerede på midten av 1970-tallet.

Denne investering og oppgradering for framtiden kan være vanskelig å forstå, men han hadde neppe regnet med at han skulle bli over 62 år før driftsbygningen for 10 kyr og like mange ungdyr var ferdig. I 1972 byttet han ut den lette og praktiske traktoren fra 1962, Fordson Dexta, med en større og tyngre, en 47 Hk diesel Ford 3000 med nye jordbruksredskaper og ny tilhenger. Den var tung. Mange av jordene tålte ikke tyngden slik at det ofte ble dype spor. Til slåttonna 1980 ble det kjøpt inn en lett 8 Hk motorslåmaskin, Gutbrod MF 72. Motorslåmaskinen kom til der den tunge maskinen ville kjørt seg fast. En ny Gutbrod MF 72 ble kjøpt inn i 1989. Baktanken med investeringene var sannsynligvis at gårdsbruket skulle videreføres og ikke nedlegges. Men slik gikk det ikke! Tidene endret seg. Skulle driften bli lønnsom, måtte det nye investeringer i 100 000 kroners-klassen til. Driften krevde ikke bare nye og moderne maskiner, gårdsdrift krevde også tunge løft. Derfor måtte det sterk fysikk for å klare arbeidet. Når lønnsomheten gikk ned, måtte ungdommen søke andre utfordringer enn jordbruk.

4.13 - våningshuset får tilbygg

Våningshusene som var satt opp rundt 1950, tilfredsstilte ikke lenger kravene til moderne boliger med innlagt vann og avløp. To av gårdene i øvre Siebe var øde, og en i nedre Siebe. Det var bare to hus igjen der det var folk, Ole M. Hætta og Daniel M. Hætta. Ole døde i 1972, men datteren og Johan Rist bodde hjemme og gårdsdriften fortsatte enda en tid, til høsten 1974. Hos Daniel og Susanne bodde 2 av døtrene hjemme, mens den tredje bodde der periodevis. Det var derfor behov for utvidelse og modernisering.

Sommeren 1972 søker den 68 år gamle pensjonisten Daniel M. Hætta om modernisering av det gamle halvannenetasjes huset med 42 m² grunnflate. Han søker om et tilbygg med grunnflate på 57,3 m². Tilbygget skal gi plass til gang og vindfang, et ekstra soverom, vaskerom og bad/toalett. Dessuten skulle det graves kjeller under tilbygget. Det gamle huset var nedbetalt. Med lån fra Landbruksbanken og et rente- og avdragsfritt lån fra Boligfondet kom entreprisen på ca 130 000 kr. Først 29. november 1973 ble kontrakten underskrevet med en lokal entreprenør. Noen dager etter var byggelånet klart. I brev fra byggekontrolløren av 24. januar 1975 går det fram at "Arbeidet ble påbegynt høsten 1973. Rimelig byggetid settes til 5 måneder." Nå var det allerede gått 1 1/2 år!

Bilde 38. Tilbygg til Daniel M. Hættas våningshus i februar 1974. Tilbygget var påbegynt i juni 1973 med beregnet byggetid på 5 måneder. Det tok flere år. Til venstre den laftede delen av familiens første bolig etter krigen. Det er den eldste bygning som nå (2006) er igjen i bygda.

Grunnarbeidene var imidlertid kommet i gang allerede sommeren 1973. Arbeidet med bindingsverk og andre tømmerarbeider gikk rimelig bra, men først oppunder julen 1974 var tilbygget innflytningsklart. Men kvaliteten på byggearbeidene var av en slik art at både den kommunale byggekontrollen og Landbruksbankens lokale representant og kontrollør stoppet arbeidene flere ganger og krevde delvis nedrivning og omfattende utbedringer før arbeidene kunne fortsette.

Nå begynte vanskene. Entreprenøren foretok tilsynelatende utbedringer flere ganger, men disse ble ikke godkjent av byggekontrollen. Arbeidene stoppet opp, men det var blitt holdt igjen et beløp til ferdigstilling av tilbygget. På grunn av trange boforhold ble tilbygget delvis tatt i bruk i slutten av 1974.

Allerede i mai 1974 påpekte kontrolløren at "Grunnmuren ikke etter tegning, ... Det skal nedrives og støpes som tegningen viser." Vinduene var montert feil, stenderne satt feil, taket måtte rettes opp pga. ujevnheter og golvet hadde betydelig helling (3 cm pr. 2 m).

I januar 1975 kommer et nytt pålegg om utbedring av mangler, 14 punkter, bl.a. at kjellertrappa ikke er montert, balkongen ikke ferdig, takrenner ikke montert, listverk mangler, manglende isolasjon mellom gulv og vegg, og flere andre alvorlige mangler. Og et nytt brev fra kommunens byggekontrollør avdekker enda flere mangler og feil, som at isolasjonen på taket (himlingen) ikke er i orden, sponplater er satt med vrangsida ut, gulvet i kjelleren mangler, vann og avløpsrører dårlig isolert, m.v. Denne gang er det listet opp 15 alvorlige mangler og feil. Disse ble aldri rettet opp.

Den 7. februar 1977 ble det likevel utstedt ferdigattest, nesten 3 år etter at tilbygget skulle vært ferdig . Den kommunale byggekontrolløren hadde vel ikke noe valg. Men saken fikk etterspill. Daniel M. Hætta hadde - heldigvis for ham - holdt igjen 16 000 kr. til manglene og feilene ble rettet opp. Det skjedde ikke, og entreprenøren krevde hele beløpet. Saken kom opp i forliksrådet i juni 1978. Entreprenøren tapte. Dette eksemplet står i skarp kontrast til forholdene etter krigen og de finske fagarbeidernes oppføring av hus og andre bygninger.

Og med dette var også bygge- og investeringstidene i Siebe slutt. Det skulle gå nesten en kvart århundre før det igjen ble større aktivitet på byggefronten. Dette er kort omtalt under Epilog.

Bilde 39. En marsdag i 1956. Bak sparken Johan Daniel, snart 7 år og Per Edvard, snart 6 år. På sparken sitter Odd Henrik, også han er snart 6 år.

Etterkommere av Daniel M. Hætta (1904-1995) =1938 Elen Susanne Hætta (1909-1994)

Odd Mathis (22.3.1940) Steen 185	Ole Andreas (31.7.1942- 25.2.1944)	Sara Inger Anne (14.7.1944)	Solveig Kristine (16.8.1947)	Johan Daniel (20.6.1949)	Brita Ellen Marie (24.5.1952)

Slektstavle 12. Daniel (1904-1995) =1938 Elen Susanne Hætta (1909-1994) og deres barn

**Kristine Mathisdtr Hætta [Kirsten/Risten] (1909-1999) =1944 Morten Isaksen Hættas (1904-1990)
pleiesønn**

Ingen barn.	Pleiesønn: Nils Johan Nilsen Hætta (10.8.1945-23.2.1991). Han kom til Siebe i 1946, vokste opp der og bodde der til sin død. (Steen 182)

Slektstavle 13. Kristine Mathisdtr Hætta og Morten Isaksen Hættas pleiesønn.

Anders Mathisen Hætta (1916-1985) =1952 Anne Klemetsdtr Hætta (f. 1926). Ingen barn.

Ingen barn.	Anne hadde to sønner: Johan Klemet Kalstad (14.2.1946). Odd Henrik (21.5.1950). De flyttet til Siebe i 1952 og vokste opp der. (Steen 185, 159)

Slektstavle 14. Anders Mathisen Hætta og =1952 Anne Klemetsdtr Hætta

Odd Mathis (f. 22.3.1940) vokste opp og bodde i Siebe til han var over 19 år. Da begynte han på læreskolen i Tromsø. Han gikk på Den samiske ungdomsskolen (dvs. folkehøgskole) i Karasjok skoleåret 1956-57 og vårkurset (april-juni) 1958. Etter 1959 bodde han i Siebe bare om somrene, fra midten av juni til 1. september. Han var lærer i Kautokeino 1963-64. Han var programsekretær i NRK Troms, i de samiske sendinger, og siden lærer i Karasjok 1966-69. Fra 1969 til 1974 var han konsulent ved Finnmark Skoledirektørembete i Vadsø, og fra 1974 høyskolelærer ved Lærerutdanninga i Alta (fra 1994 Høgskolen i Finnmark), førsteamanuensis fra 1986. Formann i NSR 1974-1976.

Han giftet seg 24. juli 1965 med lærer Eli Nordjord (f. 6.4. 1945). Hun er adjunkt m/opprykk. De har to døtre; Anja Heidi (f. 17.12.1966) som har musikkutdanning ved konservatoriene i Tromsø og Stavanger. Hun er musiker og musikk lærer i Stavanger. Rita Susanne (f. 16.2.1975) er cand. mag. med bl.a. mellomfag i sosialantropologi og folkloristikk ved Universitetet i Bergen. Hun har vært tilsatt ved NRK Finnmark og Troms siden mai 1999.

Ole Andreas (31.7.1942 - 25.2.1944) døde før han fylte 2 år, etter et kort sykeleie. Ut fra symptomer tyder det på at han fikk hjernehinnebetennelse.

Sara Inger Anne (f. 14.7.1944). Hun var bare 4 måneder og komsebarn da evakueringen startet. Da det tok lang tid før hun begynte å gå, gikk det etterhvert opp for foreldrene at hun hadde hoftefeil. Som 7-åring, i september 1951, ble hun innlagt på Sentralsykehuset i Tromsø. Hun kunne ikke et ord

norsk. Hun lå først flere måneder i strekk, men en gang på nyåret 1952 gjennomgikk hun en større hofteoperasjon, som ikke var helt vellykket. Det var allerede den gang etablert en god besøksordning på sykehuset. En eldre dame som hette Marie Flønes, besøkte henne og sendte av og til et brev med hilsen fra henne. Men det måtte være en tung tid for foreldrene. Sara fikk besøk bare en gang i løpet av den tiden. Det var den første skoletur for en skoleklasse i Kautokeino. En 4. klasse der jeg (OMH) var elev, var på skoletur til Tromsø. Det var i månedsskiftet april/mai 1952. Da besøkte jeg henne, men husker forøvrig lite annet enn at hun smilte! Da hun kom tilbake rundt sin 8-års dag 14. juli 1952, hadde hun glemt samisk, og snakket bare norsk. Men det gikk ikke lang tid før hun igjen snakket samisk. 10 år etter den første operasjonen - i 1961-62 - gjennomgikk hun enda en operasjon uten at man kan si at den var vellykket.

Hun gikk 3 år på Elvemo off. skole i Stjørdal (1960-1963). Deretter kom hun hjem til Siebe og gikk et år på Den samiske yrkes- og husflidsskolen i Kautokeino (nå Samisk videregående skole og reindriftsskolen) 1973-74. I 1975-76 gikk hun på Finnmark husmorskole i Alta.

I mars 1978 giftet hun seg og bosatte seg på mannens hjemplass i Nord-Sjona utenfor Mo i Rana. Seinere flyttet de inn til Mo. Skilt. Giftet seg med Jan Mikalsen (f. 23.3. 1952) i november 1999. Etter den 9-årige grunnskolen gikk Jan i 3 år på jern- og metallinjen på Røstad off. skole i Levanger. Han gikk ut i mai 1968. Så gikk han på Rana sykepleie- og yrkesskole. De bor i Grubhei i Rana kommune.

Ramme 21a. Susanne og Daniel M. Hættas barn

4.14 De fastboende etter krigen

Etter en kort presentasjon av fastboende familier i Siebe, følger en oversikt (rammetekster) over barn som ble født og vokste opp iver. Mange tok utdanning og arbeid langt hjemmefra. Det er heller ikke mange igjen som bor i Kautokeino kommune. De er på en måte blitt fremmede for hverandre fordi de ikke vet om de nærmeste slektningers og naboers livsløp med utdanning og yrkeskarriere. Slektskapsforhold er ikke tatt med her fordi de finnes i slektsbøker, bl.a. Adolf Steens Kautokeino-slekter (utg. 1986).

Hensikten med oversikten er å gi informasjon til den siste Siebe-generasjon basert på tilgjengelige dokumenter, intervjuer og personlig kjenn-

skap. Siebe var et lite samfunn, men ganske dynamisk. I løpet av 1970-tallet ble det nesten avfolket.

Mathis M. Hætta [Gárena-Máhtte] og Kristine sine barn med tilknytning til Siebe:

Daniel (9.9.1904-11.9.1995) giftet seg som 33-åring i 1938 med den 28 år gamle **Elen Susanne Mathisdtr Hætta** (3.7.1909-30.9.1994) fra nabogården i nedre side. Daniel ble tilsatt som postbud i 1937. Denne bistillingen

Solveig Kristine (f. 16.8.1947) gikk først på folkeskolen i Kautokeino og ungdomsskoletrinnet i Karasjok 1965-1968. Deretter tok hun Moldenæs handelsskole i Tromsø (1969-70) og arbeidet som kontorfullmektig på Luftforsvarets stasjon i Kautokeino. Etter barnevernutdanning i Oslo 1971-1973, hadde hun 6 måneders praksis i Ålesund. Hun bodde i Oslo noen år før hun kom som barnehagelærer til Kautokeino. Høsten 1978 begynte hun som praksisveileder (seinere høgskolelærer) ved den nyopprettede førskolelærerutdanninga ved Lærerutdanninga i Alta (1994; Høgskolen i Finnmark). Seinere har hun vært valgt til avdelingsleder ved førskolelærerutdanninga flere ganger, siste gang 2000-2003. Hun var i flere år styremedlem i Finnmark lærerlag. Gift 1987-1994.

Hennes sønn, **Dan-Eirik** (f. 9.7.1971 i Oslo) bodde i Siebe mens han gikk på grunnskolen og flere år etter det. Han har studier bl.a. ved Universitetet i Tromsø. Siden 2000 har han bodd i Oslo. Han er samboer med Cecilie Eriksen (f. 23.2.1976) og har to barn. Dan-Eirik er den yngste og siste som har vokst opp i Siebe.

Johan Daniel (20.6.1949) er høgskolelektor fra 1990 og dr.-gradsstipendiat fra 1998, avbrudt av vervet som prorektor ved Samisk Høgskole i en 3-årsperiode fra 1999 til 2002. Han var postaspirant til 1969. Etter dette arbeidet han i flere kortere perioder i Postverket i Kautokeino, Vadsø og Alta. Etter militærtjenesten tok han full agronomutdanning ved Finnmark landbruksskole i Tana i 1972. Fra 1973 var han ungdomsleder i 1 1/2 år og etter lærerutdanningen lærer i grunnskolen og på Familie- og daghjemmet i Kautokeino. Han tok den 4-årige lærerutdanning på 3 år ved Lærerutdanninga i Alta og ble ferdig i 1977. Så var han tilsatt i 3 år ved barneskolen og så 3 år ved ungdomsskolen. Deretter rektor ved Kautokeino

ungdomskole ca 3 år fra 1984 til 1987. Deretter konsulent ved skolekontoret i Kautokeino. Inn i mellom tok han grunnfag i samisk og mellomfag i pedagogikk.

Han giftet seg 30. juni 1973 med Ruth Mathisen (f. 15.12.1948) fra Tana. Hun var da tilsatt hos politimesteren i Vadsø. De har to døtre: Eva Marie (f. 28.11.1974) gift med 2 barn. Ellen Ingeborg (f. 24.9.1979) gift i 2002 med Josè de Jesús Martínez-Guardiola. Ett barn; Áile Maria Martineez-Hatta f. august 2005. De bor i Saltillo (staten Coahuila i Mecixo) der hun studerer siviløkonomi.

Ved et tilfeldig sammentreff, omtrent på samme tid, var de tre søsken valgt som: Johan Daniel prorektor (1999-2002) ved Samisk Høgskole, Solveig Kristine avdelingsleder (1999-2003) for førskolelærerutdanningen (FU) ved Høgskolen i Finnmark og Odd Mathis dekanus (2000-2002) ved Avdeling for fritids- og kulturfag (FKF) ved Høgskolen i Finnmark.

Brita Ellen Marie (f. 24.5.1952) gikk på 9-årig grunnskole i Kautokeino, deretter 2 år på folkehøgskolen i Karasjok (1969-71). Så arbeidet hun hjemme på gårdsbruket samtidig som hun gikk på Den samiske yrkes- og husflidsskolen i 1971-72 og på duodjelinjen på Samernas Folkhøgskola i Jokkmokk (1973). Hun overtok gården i 1985 og drev gården aleine med hjelp av sine gamle foreldre, og søsken som hjalp til under slåtta. Samtidig bodde Dan-Eirik hjemme hos henne. Hun stelte foreldrene som var hjemme helt til det siste. Hun deltok aktivt som styremedlem i Kautokeino sámiiid searvi, delegat til NSRs landsmøter og i arrangementskomiteen for påskefestivalene. Hun var også styremedlem i Kautokeino bondelag. Hun avvirket gårdsdriften og melkeleveranser til meieriet høsten 1995 av helsemessige årsaker. Hun hadde noen sauer som ble avvirket to år seinere.

Ramme 21b. Susanne og Daniel M. Hættas barn

Finnmarksposten 26.11.1959

Første kvinne på Høires liste vil blant annet ha helårsvei til Alta

Fisken må transporteres 10 mil for å bli solgt

Her ser vi husmor Anne Hætta i full gang med å male kaffe. Gjester blir godt mottatt der i gården.

Det er mange små avsidesliggende bygder i Kautokeino kommune, og sant å si består kommunen for en stor del av adskilte ytterkantdistrikter. Noe annet er heller knapt nok å vente i en så stor og vålstrakt kommune med så få veier. Ca. 17 kilometer fra kirkestedet Kautokeino ligger en liten vakker bygd som heter Siebe. Denne bygden har veiforbindelse med kirkestedet, mellomriks

veien til Finland går gjennom bygden og videre innover til Oskal — Aiddjavvre og til Kånskegrensen.

Det er meget pent oppover veien til Siebe, terrenget er småkupert med lange runde koller i synsranden. Elven går i slakke svinger og småbjørken vokser villig i skråningene. I denne lille bygden Siebe er det 5 — 6 gårder med tilsammen ca. 40 mennesker — et lite samfunn for seg selv, inne i fjellet. Gårdene er pens og velstelte, besetningen består vanligvis av et par — tre kyr, noen sauer og kjørefrein på fjellet.

Det er et karrig utkomme befolkningen på disse fjellgårdene har, men med litt jakt og ferskvannstiske ved siden av gårdsbruket klarer de seg ganske godt. Dertil sparer de alle pengene bymenneskene bruker til fornyelser som kino, teater, restaurantbesøk og lignende som man nu egentlig godt kunne vært foruten.

ANNE HÆTTA FORTÆLLER

På en av gårdene her opp treffer vi Anne Hætta, første kvinne på Høires liste i Kautokeino ved kommunevalget i år. En rolig og avbalansert kvinne som har funnet seg til rette her oppe. Sammen med sin mann har hun arbeidet opp gården slik at de nu har to kyr, noen sauer, og nu siste året har Anne Hætta anskaffet seg høns.

— Det blir kanskje bra med egg når de en gang begynner å verpe, sier Anne Hætta. Ellers er det nu jordbruket vi satser på.

Imens har hun satt på kaffekjelen og tatt frem en god gammeldags kaffekvern som vi nesten ikke brodde det fantes flere igjen av.

— Hvor henter dere vann her i Siebe?

— Enkelt bærer vann fra elven, men sannelig er det tungt, 2—300 meter blir det å gå med bøttene. Men jeg er forholdsvis heldig her på gården. Vi tar vannet fra grunnen. Et 7 meter langt rør er slått ned i jorden, og på enden som stikker opp gjennom kjøkkengulvet har vi montert en liten håndpumpe. Det er svært så lett-vint.

Gårdsbruket er derfor ikke så særlig lønnsomt, det er jo likesom på melken man skal tjene penger, sier Anne Hætta.

— Hva med jakt og fiske?
— Jakt er det ikke stort å få ut av. De fleste årene svikter rypen oss. Snarefangsten i de senere år er gått svært tilbake fordi revbestanden er vokset så sterkt. Det lønner seg ikke å jakte på rev lenger, heller, kommunen har satt ned skuddpremien slik at den nu samlet bare legger på 17,50 pr rev.

Fisken er et slit som er dårlig betalt. Vannene her inne holder mest sik. Den saltet og spekes og om vinteren selger vi den til Sverige og Finnland. Transporten går med reinskys og veien er vel 10 mil lang. En slik tur tar vanligvis en hel uke.

— Hva får dere får fisken?

— Vi får vel 2 kroner pr kilo. Det vanlige er at vi selger ca. 500 kilo hver vinter. Selv om ikke fortjenesten er så særlig stor er den likevel et verdifullt tilskudd til kontaktholdningen.

du må løses i årene som kommer?

— Som avsidesboende kjenner jeg først og fremst avsidesboernes vanskeligheter. Skal vi kunne fortsette å eksistere må telefonlinjene til avsidesliggende distrikter bygges ut. Det er et minimumskrav som jeg mener befolkningen har krav på å få løst. Her i Siebe har vi telefon, men det er mange steder som ennå står igjen.

Forholdene for jordbruket må legges bedre til rette. Jordbrukesveier må bygges og jordbrukerne må få kyndig hjelp i planlegging og drift. Veien til Alta må bli helårsvei så snart som mulig. Uten den kan ikke jordbrukerne få levert melken til meieri. Skal vi basere driften på kjøttproduksjon vil den ikke bli lønnsom nok.

I det hele tatt er problemene for de avsidesboende mange og store, og jeg er glad for at Høire i sitt program går inn for å løse problemene og for at partiet har besatt de første plasser på sin valgliste med kandidater

— Sjannen til Anne Hætta, Johan Klém, er 14 år gammel. En av de å ungdommer i Siebe. I de siste fire år har han hjulpet far med fiske et par dager i vannene. Et slitsomt arbeid vinterstid for en ung

gutt. Vil han kunne slå seg ned i Siebe? Kanskje — men da må forholdene legges bedre til rette enn tilfelle er i dag. Ungdommen søker derfor hvor det er bedre muligheter.

HØIRES VEI — KAUTOKEINOS VÆR

Før vi forlater Anne Hætta kommer praten inn på kommunevalget i Kautokeino. Naturlig nok er Anne Hætta svært interessert i valget og hvordan utfallet vil bli.

— Jeg er svært glad for at det ble stiftet Høireforening i Kautokeino og jeg meldte meg også inn allerede fra starten. Jeg har alltid vært enig i Høires grunnsyn og at Høire nu kan stille egen liste ved kommunevalget mener jeg er av absolutt stor betydning. Vår kommune står foran en utviklingsperiode som jeg tror vi bare kan dra den riktige nytte av hvis vi følger Høires prinsipper. I vår kommune er det viktig, kanskje mer enn noe annet sted, at vi kan ta i mot alt det nye uten å ødelegge det gamle.

— Hvilke oppgaver mener

fra utkant-distriktene. Jeg kan derfor vanskelig forstå annet enn at utkantboerne varetar sine egne interesser på den aller beste måte ved å gi Høire sin stemme ved valget i år, slutter Anne Hætta.

En fjerdedel av Kautokeinos inn-

Avisfaksimile 3. Anne Hætta om problemer for avsidesboende (1959)

hadde han i 32 år, fram til 1969. For noen av de pengene han tjente på Tysklandsturen og som landpostbud, kjøpte han ca. 30 mål jord i nedre Siebe (Elveness). Før de giftet seg, hadde Daniel bygd våningshuset og påbegynt fjøsbygningen. De giftet seg 19. april 1938. Det første barnet mistet de fordi Susanne glei på en isglatt trapp og aborterte. Fosteret var en pike. Daniel og Susanne hadde 7 barn hvorav 5 vokste opp. Se s. 80-81.

Anders (25.2.1916 - 14.4.1985) drev farsgården i Siebe. Han var 36 år da han giftet seg med 26 år gamle **Anne Klemetsdtr Hætta** (f. 3.3.1926) i

Bilde 40. *Fødselsdagsselskap hos Sara Inger Anne som fylte 10 år 14. juli 1954. Fra venstre Sara Margrethe (f. 1949), Inga Siri (1942-202) bak, Anne Ravdna (1945-1974), Sara Ellen Sofie (f. 1948), Solveig Kristine (f. 1947) og gebursdagsbarnet.*

1952. De hadde ikke barn sammen, men Anne hadde sønnene Johan Klemet Kalstad (f. 14.4.1946) og Odd Henrik Hætta (f. 21.5.1950).

De drev gårdsbruket i øvre Siebe i over 15 år til 1967. I 1965 fikk Anne stilling som kontorfullmektig ved trygdekontoret i Kautokeino. De siste år før Anne gikk av med pensjon i 1995, var hun trygdesjef i kommunen. Se s. 83. (Avisfaksimile 3).

Anne K. Hættas barn: Johan Klemet var 6 år da de flyttet til Siebe. Han bodde der helt til han begynte på realskolen i Bodø og gymnaset i Alta, ex.art. 1966. Som 16-åring var han i reindriften hos sine onkler i Nordland. Deretter sosialøkonomi og statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. I 3 år fra 1972 var han sekretær i NSR. Deretter tilsatt i Landbruksdepartementet, så lappfogd i Sør-Trøndelag 1978-80, og i det nyopprettede samesekretariatet i Kommunaldepartementet. Næringskonsulent i Kautokeino fram til 1991, med permisjoner i mellom tok han hovedfag i samfunnsvitenskap om reindrift (1991). I 1998 tok han doktorgrad (dr. polit.) om reindriftspolitik og samisk kultur. Dette er "En studie av reindriftstilpasninger og moderne reindriftspolitik. En uløselig konflikt". Han har vært direktør ved Nordisk Samisk Institutt, og førsteamanuensis ved Høgskolen i Finnmark fra 2004. Han giftet seg i 1977 med Lill Vesterfjell fra Snåsa. De har to barn, Johan Ailo Mattias (f. 1978) er journalistutdannet, og fra 2005 student ved Handelshøgskolen i Bergen. Anna Laila (f. 1981) studerer medisin i Tromsø fra 2003. I august 2005	gikk hun på ski over Grønland (Nansens rute) sammen med Arvid Dahl, også fra Kautokeino. Også Odd Henrik vokste opp i Siebe. Odd Henrik bodde i Siebe til de flyttet til kirkestedet høsten 1967. Både før og etter at han tok mekanisk linje på yrkesskolen i Kautokeino og bilmekanikerlinjen i Tromsø, ferdig 1973, var han anleggsmaskinfører. Han begynte med dette som 18-åring i 1968, tok utdanning og kjørte i mellom helt til midten av 1970-tallet. Siden 1976 har han eget firma, og med eget løyve fra 1978. Som alle ungdommer i Siebe, deltok han aktivt både i temming av arbeids- og kjørerein og i høsting av utmarksressurser. Som et apropos kan nevnes at Odd Henrik og Ellen Inga var de første i hele Kautokeino kommune som ble lottomillionærer. Det var i 1988 da toppgevinster hadde tak på en millioner kr. Odd Henrik giftet seg 22. mars 1975 med Ellen Inga O. Hætta. De har tre barn: Oddbjørg (f. 25.7.1975) er journalistutdannet og tilsatt ved NRK Sámi Radio fra 2004., Oddbjørn (f. 5.11. 1981) er utdannet baker og konditor, men arbeider i IT-bransjen. Ellen Oddveig (f. 14.9.1984) studerer medisin ved Universitetet i Tromsø.

Ramme 22. Anne K. Hættas barn

Den yngste i Mathis og Kristines søskenflokk på 10, er **Johan Klemet** (f. 27.8.1926). Han reiste til Grønland i 1954, der han giftet seg med den 25 år gamle **Kathrine Paulsen** (7.2.1933 -20.2.2000) fra Nuuk (Godthåb). De ble viet i hjemmet til Johan Klemet i Itivnera 23. august 1958. I sin tale sa presten at dette var første gang i historien at en same og en inuitt gifter seg.

De hadde et barn, Ole Frank (f. 6.2.1958), og de fikk 3 til. Ingen av barna har bodd eller vokst opp i Siebe: Ole Frank, Kristine Laila (f. 1961), Marit Monika (f. 1964) og Mathis Ivan (f. 1965).

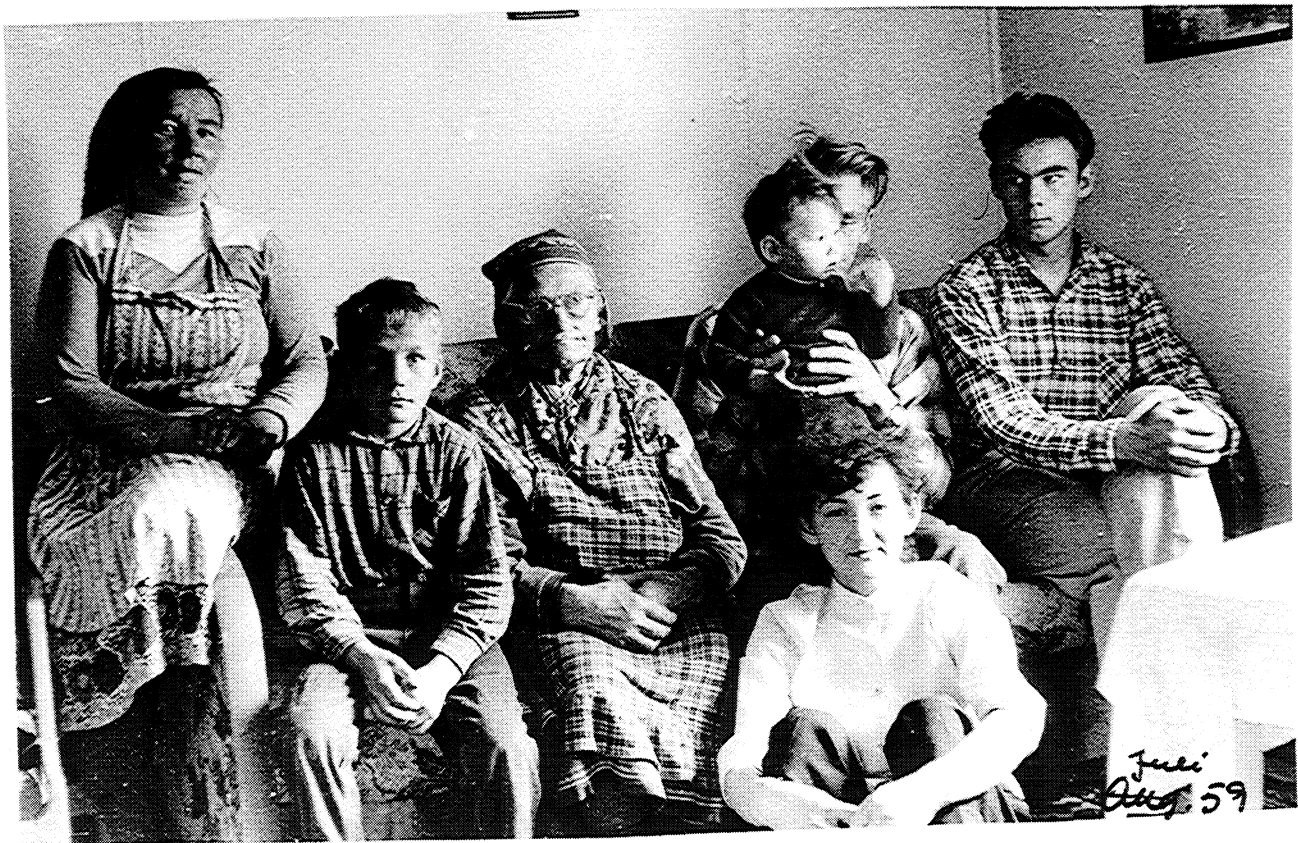
Barna vokste opp delvis på Grønland, delvis i Norge. Sønnene driver begge med reindrift i Nord-Trøndelag der de har hver sin driftsenhet. Den eldste datteren, Laila, har delvis bodd i Grønland der hun i begynnelsen av 2000-tallet og noen å framover bl.a. var journalist i ein grønlandsk avis og i Grønlands Radio i Nuuk. Hun giftet seg med en dansk-grønlender og flyttet til Danmark i 2003. Den yngste datteren, Marit, er utdannet gullsmed. Hun etablerte seg som gullsmed i Snåsa sommeren 2002.

De seinere år har det ikke blitt så mange besøk i Kautokeino. Sommeren 1994 var Johan Klemet der en ukes tid, bl.a. en hel dag i Siebe på

gamle tomter. Siste gang var i august 2001 da han var i bryllupet til et gudbarn. Døtrene derimot har dels bodd, og dels besøkt Kautokeino, selv om de sjelden har vært på sin fars gamle tomter i Siebe. Se s. 84.

Da Johan Klemet kom hjem fra Tysklandsbrigaden i 1948, arbeidet han som snekker hos bl.a. Esko Valio, og satte opp huset til Johan Mathis Klemetsen og til Alfred Nilima i Kautokeino. I 1950 reiste han sørover og var reingjeter i 4 år hos Filefjell Tamreinlag (mellom Valdres og Hallingdal, innenfor Sognefjorden). Høsten 1954 reiste han til Grønland for å bli reingjeter og bestyrer i Kapsiglit hos Det Kgl. Danske Handelskompaniet. Denne jobben søkte han og fikk. Sammen med Mathis Persen Gaup (Máhte-Pier-Máhtte) reiste de 9. mai 1955 til Kapsiglit innerst i Godthåbfjorden der Det Kgl. Danske hadde etablert en reindrifstasjon. Etter noen år kom Sukuvaara fra Vadsø og var reingjeter i 2 år før han reiste hjem igjen. Seinere kom Aslak Iver Guttorm fra Tana (en onkel til Ruth, Johan Daniel Hættas kone). Han ble der et par år. Også han fant seg en kone i Nuuk. Den 13. mars 1961 kjøpte Johan Klemet 500 rein av handelskompaniet. Reinen skjøttet han godt, flokken vokste. Rundt 1970 hadde han over 3000 rein. Hvert år gjennom flere år slaktet han 700-800 rein. Årsinntekten var i 1971 over 100 000 Dkr. Etter hvert som reinflokken vokste, meldte det seg også problemer. Det var vanskelig å få tak i pålitelige og stabile reingjetere lokalt, det var dårlige	priser på reinkjøtt og ingen offentlig markedsføring. Dette førte til at han solgte alle dyr og reiste til Norge. Det ble en del penger og en god startkapital da Handelskompaniet kjøpte hele den store reinflokken hans. I juli 1959 besøkte Johan Klemet med sin kone Kathrine og babyen Ole Frank Kautokeino og Siebe. Johan Klemets mor fikk se sin sønn og hans familie. Hun døde 2 år seinere, i 1961. Familien brøt opp og reiste til Norge. Like før St.Hans 1972 kom de til Alta, men før de nådde Kautokeino, brant det tomme våningshuset til Anders i øvre Siebe til grunnen der de skulle bo. Hele familien var i Kautokeino i 2 år, men det var vanskelig å etablere seg med rein eller annen virksomhet. De var også en del i København, mens de forhandlet om å kjøpe en ny reinflokk. Dette lyktes. I august 1974 flyttet de til Høylandet (Kolvereid) og etablerte seg i Vestre Namdal reinbeitedistrikt. På Kolvereid kjøpte de gård og reinflokk. Det var vanskelige forhold for reindrift, særlig om vinteren med dårlige beiter på grunn av mye ising. I april 1979 flyttet de til Skjækanfjell reinbeitedistrikt med bopel i Snåsa fra sommeren 1979. De har bodd der siden.

Ramme 23. Johan Klemet M. Hættas karriere og opphold på Grønland

Bilde 41. I juni/juli 1959 fikk Siebe besøk langveisfra, fra Grønland. Det var Johan Klemet med sin lille familie som kom på besøk. Foran sitter kona Kathrine og bak - delvis skjult - holder Johan Klemet lille Ole Frank (f. 1958) på fanget. Til venstre sitter Anne Hætta, hennes 10 år gamle sønn Odd Henrik, videre Kristine som er 81 år, og til høyre, fotografen 20 år gamle Odd Mathis, som for anledningen bruker selvutløser på fotoapparat. Bildet er tatt 3. juli 1959

Mathis Klemetsen Hætta [Leammo-Máhtte] og Sara hadde 8 barn. Noen av dem slo seg ned i Siebe:

Ole Mathisen Hætta (Máhte-Ovlla) og Margrethes (Vilgon-Májja) familie
 Ole (4.10.1906-13.8.1972) var den nesteldste av Saras barn. Han var 42 år da han giftet seg med den 1 år yngre enken Margrethe Antintyttö Näkkäljärvi (gift Rist) (Vilgon-Májja). Ole hadde en datter fra et tidligere forhold, men hun vokste ikke opp i Siebe. Margrethe og Ole fikk sammen datteren Sara Margrethe (f. 6.11.1949).

Etterkommere av Johan Mathis Mathisen Hætta (Klemetsen) =1945 Elen Harebakken (1914), Karasjok

Ole Mathis (8.12. 1946) Steen 162	Sara Ellen Sofie (10.6.1948)	Per Edvard (19.6.1950)	Inga Laila (29.2.1952)	Nils Johan (31.7. 1954)	Åse Marianne (20.10.1956 -5.11.1958)

Slektstavle 15. Johan Mathis Klemetsen =1945 Elen Harebakken (1914) (Karasjok) og deres 6 barn

Etterkommer av Ole Mathisen Hætta =1949 Margrethe Näkkäljärvi. 1 barn

Sara Margrethe (6.11.1949) Steen 161, 425	Margrethe hadde disse barn fra 1. ekteskap: Antti P. Rist (1935-1995?) Johan Mathis (1937) Inga Siri (1942-2002) Anne Ravdna (1945-1974) Med unntak av Antti, vokste alle opp i Siebe fra 1949).

Slektstavle 16. Margrethe og Ole M. Hætta og deres barn

Finnmarksviddas gode fe

Stavanger-kvinnen Aasa Vikedal er nærmest når nøden er størst

23. 3. 1960

Fra Lofotpostens utsendte medarbeider Birger Viberg:

— Dere undrer på hvordan jeg har klart det, og beundrer meg fordi jeg er her. Jeg skal si Dem hvorfor dere gjør det. Det er nettopp fordi alle mennesker syd i landet tror at de selv og deres landsdel er fullkommen. De tror at alt lengere sør er så såre godt og at dit må nødvendigvis alle andre menneskers lengsel stå. Sydover er det store mål. Alt annet blir å betrakte som et offer. Nettopp av disse grunner blir jeg beundret. I realiteten har jeg i denne landsdelen og hos dette folket funnet livets store verdier. Her er jeg lykkelig og her vil jeg alltid bo. For meg er dette det fullkomne land, trass i alle svakheter i natur og menneske. Jeg elsker Finnmark og samene.

AASA «FANGET»

Vi fant henne med en liten samegutt på fanget i full sving med å se inne på ham skallene. Hun sitter på gulvet med hauer og sennegress rundt seg. Livsvisdommen og lovprisningen til samene og Finnmark, smiler hun mot oss på bløteste sørlandsk mens hun tørrer en tåre av vesleguttens kinn. I fjorten år har hun levet i Finnmarksviddas ensomhet. Ubemerket har hun sneket seg bort fra journalistiske sensasjoner og avisers jakt etter godt stoff. Men da Lofotposten fant henne satt hun som nevnt

Mor Aasa i ferd med å legge sennegress i komagene til vesleguttene. Det ser en del rotet ut på kjøkkengulvet under morgenstellet, men det ordner Aasa fort opp med.

på gulvet og kom seg ikke unna. Aasa Vikedal, eller Aasa i Kautokeino som alle her oppe kaller henne, er sørlending og fra blideste Stavanger.

— Se nå, sier hun og peker på sennegresset ut over gulvet, se nå hvordan her ser ut. Legg nøye merke til alt dette. Fortell så til alle fine folk lengere sør i landet hvordan det nødvendigvis må se ut på morgenen hos en samefamilie når alle barna skal ha klærne på. Se hvordan det er, og fortell til alle som prater om hvor ufjelgt og rotete det er hos samene, at her er det ikke bare å kle seg fin og gå på byen. Her er det ikke bare å sette støvsugeren i gang.

UTEN FAST POST

Aasa i Kautokeino snakker seg varm om de ting hun har fått kjær. Alt mens hun lar bløte sørlandske ord flomme, vender hun seg til veslegutten og husmoren på minst like flytende samisk. Hun er smeltet inn i fjellfolkets miljø og liv med sjel og sinn. For henne ble det en nødvendighet å lære samenes språk. Hun lærte det av gråtende barn og smilende unger. I alle disse år har hun vandret vidden rundt alltid beredt til å hjelpe der husmoren var syk eller manglet. Hun har kjørt sin rein over vidden og levet flyttsamenes liv i telt mot vinter og storm.

Alle samene kjenner Aasa fra Kautokeino. Som en vandrende utilsatt husmorvikar har hun dratt fra sted til sted. I dag er husmorvikarstillingen ledig i Kautokeino. Men Aasa søker den ikke. Hun ønsker å være fri. Hun ønsker å kunne stikke

innom å hjelpe der hun vet at det virkelig trenges hjelp. Lofotposten fant henne hos en familie i Siebe, ca. to mil fra Kautokeino kirkested.

2 FAMILIER I ET STABBUR

Hun forteller om etterkrigstidens første år da husmangelen var stor over alt i Finnmark. En tid var hun til hjelp hos to familier som bodde i et lite stabbur. Et eneste lite rom med åtte mennesker. Det gikk så fint, sier hun. Ingen klaget. Alle gjorde sitt for å innrette seg så bra som mulig. Men det nyttet ikke da å komme å se om det var fjelgt og fint.

Siden var hun til hjelp hos en flyttsamefamilie som bodde i telt inne på Østfjellet. Det var midt på vinteren med storm og bitende kulde. Familien hadde en liten hjerteknuser av et barn. Henne lærte jeg «Ro-ro til fiskeskjær.» I morgenkulden vandret hun ut for å leke i sneen. Noen timer etter kom hun vandrende inn, frostrosede, snørret og med stivfrosne vatter. Så vandret hun gjennom riset på teltgulvet, stillet seg opp ved den vesle teltovnen mens hun smilende sang sin Ro, ro til fiskeskjær. Den lille var bare fire år.

Alt dette hos samene er jeg blitt så glad i. Først når man lærer deres språk, kan man lære hvordan de føler og tenker. Og først da lærer man å bli glad i dette folket. Det er ingenlunde noe offer for meg å være her. Tvert imot — jeg er så takknemlig for det rike liv samene har gitt meg. Jeg vil ikke bytte det for alt i verden, sier Aasa fra Kautokeino og hilser til Stavanger.

Lofotposten ramlet midt opp i dro sitt første åndedrag ble hun tatt fjødselsdagssekskap. Det var lille Inga Laila Klemetsen som fylte åtte år og feiret bursdag for annen gang og feiret bursdag for annen gang. Lilla Inga Laila er mor kjære dadda.

Den eldste, **Antti Rist** (3.2.1935 -5.3.1995) var ofte og ganske lenge på besøk i Siebe, men han bodde ikke der. Han hjalp til med slåtta og annet forefallende arbeid. Om vinteren - særlig ved påsketider - var han på besøk i flere uker. Men da han ble voksen, tok han opp reindrift etter sin far og bestefar (Vilgon). Han giftet seg med Inga, datteren til Armas Niemela i Näkkäljärvi.

Johan Mathis Rist (f. 1936) var 12 år da han kom til bygda. Han bodde her til høsten 1989. Han begynte tidlig på 1960-tallet å lage kniver og andre redskaper av reinhorn- og bein. Mora begynte å ha låvvo ved mellomriksveien hvor hun solgte sine egne og Johan sine souvenirer og andre turistvarer. Johan ble etterhvert en mester i tradisjonell samisk ornamentering og formgivning. Han har hatt kunstnerstipend (3-årig arbeidsstipend). Han deltok på 1980-tallet på flere kunst- og kunsthåndverksutstillinger, bl.a. sammen med Hans Ragnar Mathisen og samiske kunsthåndverkere på svensk side, som Rose Marie Huvva, i New York høsten 1982. Utstillingen var på Manhattan, ikke langt fra World Trade Center som ble ødelagt 11. september 2000. Hans produkter ble innkjøpt til flere museer og kunstsamlinger. Men før han for alvor satset på horn- og beinarbeid, var han maskinkjører hos John Biti i 6 år fra 1958, og dernest hos Traktor-Mathis 1964-65. Deretter i fast jobb fra 1968 til 1980 på Reinslakteriet i Kautokeino. Samtidig bygde han opp verkstedet og arbeidet med horn- og bein på kveldstid. I vel et halvt år var han konsulent og veileder ved Sámi duodji AS i Kautokeino. De 2 første skoleår gikk Johan på skole i

Palojoensuu, og de 2 neste i Hetta. Deretter de 3 neste og framhaldsskolen i Kautokeino. Statsborgerskapet til Johan var uklart, og han ble derfor innkalt til 16 måneders militærpliktjeneste i Norge i 1957, samtidig som han fikk innkalling til 8 måneders militær førstegangstjeneste i Finland. Han valgte Finland, - i 8 måneder var han i Oulu. Seinhøsten 1989 flyttet han til Lisma i Finland hvor han er samboer med Rauni Näkkäljärvi. De driver med reindrift.

Inga Siri giftet seg i mars 1968 med Inge Vassenden fra Bergen og bosatte seg der. De har to barn; Merete (f. 19.6.1968) og Kjartan (f. 13.11.1970). Inga Siri hadde arbeidet på kirkestedet siden hun var 20 år, fra 1963. Først arbeidet hun i dagligvareforretningen til Morten Klemetsen, så en tid på Reinslakteriet og deretter på Kautokeino gamle- og sykehjem. Etter å ha tatt servitørkurs i Lakselv, arbeidet hun på Kautokeino turisthotell. I Bergen arbeidet hun i dagligvarebutikk, og etter et lengere sykeleie døde hun sommeren 2002.

Anne Ravdna var 22-23 år da hun reiste til Oslo for å arbeide på et sykehjem. Hun giftet seg 7. november 1970 med Jan Brodin fra Oslo. De fikk to gutter. Rikart (25.7.1970) som arbeider innen IT-bransjen i Oslo, og Roger (28.7.1974) som er bonde i Tana. Anne Ravdna døde plutselig av slag 5. november 1974. Det yngste barnet var bare tre måneder gammelt da mora døde. I 1977 flyttet guttene til Sara Margrethe og Ole Einar som bodde på kirkestedet, men både Rikart og Roger var ofte på besøk hos sin bestemor og onkel i Siebe.

Ramme 24. Margrethe Rist sine barn

Margrethe bodde i Muoktajärvi i Finland. Hennes mann, flyttsamen Per J. Rist, gikk på en landmine sørøst for Kilpisjärvi i august 1945, og omkom. De hadde 4 barn hvorav de 3 yngste vokste opp i Siebe: De som ble med mora til Siebe i 1949 var Johan Mathis Rist (f. 27.2.1937), Inga Siri Rist (1.9.1943-31.7.2002), og Anne Ravdna Rist (8.1.1945-7.11.1970).

Margrethe og Ole fikk sammen datteren **Sara Margrethe** (f. 6.11.1949). Hun vokste opp i Siebe, tok seg arbeid på skoleinternatet i Kautokeino og traff lærer Ole Eina Olsen fra Tana. Han var kommet til Kautokeino i 1970. De giftet seg 23. juni 1973. Ole Einar var rektor på Samisk videregående skole i Kautokeino fra 1974 før han ble

fylkesskolesjef i 1982. Da flyttet de til Vadsø. Etter at Ole Einar ble pensjonist (2001), flyttet de til Tana i 2003. Sara Margrethe arbeidet som kokk på Helsesenteret i Vadsø, og begynte på tilsvarende arbeid på Helsesenteret i Tana da de flyttet dit.

Ramme 25. Margrethe og Ole M. Hætta sitt barn

Johan Mathis Klemetsen og Elen Harebakkens (Ovllat-Pier-Elle) familie

Johan Mathis (14.5.1916-26.12.1998) fikk bevilgning på etternavnet Klemetsen i januar 1952 (Vedlegg 12). Han giftet seg i november 1945 med Elen Harebakken (16.2.1914). Johan Mathis hadde en datter fra før, som ikke har bodd i Siebe. Elen hadde en sønn, John Anders Andersen Biti (f. 17.11.1934 i Karasjok). Han var 11 år da de kom til Siebe. John vokste opp i Siebe og bodde der også en tid etter at han giftet seg i 1959.

De bodde i Siebe fram til begynnelsen av november 1975. Da flyttet de til kirkestedet. Se s. 90.

John Anders Andersen Biti (f. 17.11.1934 i Karasjok). Han var 11 år da de kom til Siebe.

John var en av de første i kommunen som kjøpte traktor (1957) og opprettet maskinstasjon (1960). Han opparbeidet en stor park med landbruksmaskiner. Det er kanskje ingen i hele Kautokeino som har pløyd, harvet og drenert jordbrukseiendommer som John. Etter hvert begynte han å transportere varer, gods og melk mellom Alta og Kautokeino. Dette fortsatte han med til helårsveien mellom Alta og Kautokeino ble åpnet i 1963. Seinere bygde han opp en stor lastebilpark. På 1990-tallet og inn i 2000-tallet var han en av de skatteyttere i kommunen som hadde størst formue og inntekter i millionklassen.

I 1959 giftet han seg med Inga Adamsdtr Triumph (f. 8.12.1931). De første årene bodde de i Siebe, helt til høsten 1963. De hadde planer om å bygge i Siebe. De hadde sett seg tomt i området mellom avkjørselen til øvre Siebe og Johan Mathis sitt bruk. Men etter som næringsvirksomheten vokste,

Da Johan Mathis Klemetsen var 17 år, tok han Vestfinnmarkens 7-måneders fylkesskole 1933-34. Under krigen hadde han begynt på handelsskole, men måtte avbryte pga. evakueringen. I januar 1946 tok han opp igjen utdanningen og fullførte 1/2-årig kurs ved Moldenæs handelsskole i Tromsø. Han fikk handelsbrev i 1951 (Vedlegg 24). Like etter fikk han ta Klemetsen som etternavn (Vedlegg 25). Våren 1950 arbeidet han som ligningssekretær og i 1957 ble han ligningssjef i Kautokeino. Etter noen år i stillingen ble han tilsatt som disponent for Kautokeino Reinslakteri A/S. Han måtte avvikle	krambua da han ble ligningssjef, men hadde den likevel et års tid med kona Elen som bestyrer og innehaver. Johan Mathis var politisk aktiv, først i Høyre, siden i samepolitikken. Han var med og stiftet Norske Samers Riksforbund i november 1968, og ble valgt til den første formann i NSR. Hans formannstid var 1968-71. Etter den tid trappet han ned den politiske aktiviteten. I november 1975 flyttet familien til kirkestedet.

Ramme 26. Johan Mathis Klemetsen

var det mest praktisk å bygge på kirkestedet. Men 3 av barna deres er født i Siebe og hadde sine første barneår der: Ole Adam (f. 2.12.1959), Johan Anders (f. 11.7.1961) og Else Marie (f. 5.3.1963). Den fjerde, Annbjørg (f. 25.8.1967) kom seinere. Se s. 118. (Avisfaksimile 2).

Johan Mathis og Elen fikk 6 barn: Ole Mathis (f. 8.11.1946) tok Hetta til etternavn i 19. mars 1971. Han har vært fylkeslege i Rogaland siden 2002, ass. fylkeslege fra 1992. Som 15 åring reiste han til Hurdal hvor han tok realskoleeksamen i 1961, og dernest til Nordfjordeid landsgymnas der han tok ex. art. i 1965. Deretter studerte han medisin ved Universitetet i Bergen og var ferdig i 1971. Etter det tok han militærtjenesten på Vatneleiren ved Sandnes og fortsatte så som distriktslege. I 4 år fra mars 1974 var han distriktslege i Karasjok. I mellomtiden hadde han giftet seg med Anne Marie Meling i desember 1968 (f. 29.4.1944). Hun er utdannet lærer. De hadde et felles kall; kristenlivet og misjonen. I januar 1978 reiste de i Kirkens Nødhjelps tjeneste til Torit i Sør-Sudan. De ble der i 5 1/2 år til 1983 før de måtte reise pga. borgerkrigen som blusset opp. Etter disse år i Sudan fikk Ole Mathis tilbud om stipend for å ta et studieår med folkehelse-utdanning. 1983-84 studerte han på Berkeley University i California hvor han tok mastergrad i samfunnsmedisin (Master of Public Health). Etter anmodning var han i Tanzania 1984-86 for å organisere helseopplysning i et drikkevannsprosjekt der. Han var i Kirkens Nødhjelps tjeneste i ca 8 år. Tilbake til Norge var han kommuneoverlege i Stavanger, og fylkeslege i Rogaland fra juni 2002. Han var den første leder for det nyopprettede Samisk kirkeråd (1994-2002), og vararepresentant i Sametinget. Ole Mathis og Anne Marie har 4 barn: Kjetil (f. 7.12.1970), Jon Mathis (f. 29.6.1972), Anne Kristine (f. 21.8.1974) og Ellen Sofie (f. 16.12.1980). To av dem er legeutdannet. Ellen Sofie er lærer, og Jon Mathis sivilingeniør.	Sara Ellen Sofie (f. 10.6.1948) gikk på lærerskolen, men avbrøt studiene i 1969. Så tok hun to-årig utdanning ved Høgtun husflidsskole på Olsborg i Målselv 1971, og fortsatte der som lærer i et år. I 1989-91 tok hun gjennom nordisk arbeidsmarkedsкурser en toårig utdanning som duodjekonsulent. Helt siden 1970-tallet har Sara Ellen arbeidet (med unntak av omsorgs- og utdanningspermisjoner) i omsorgssektoren i Karasjok kommune. Hun giftet seg 25. mars 1972 med diakon Leif Petter Grønmo (f. 15.6.1943) fra Karasjok. De har 3 barn: Jon Ole (f. 31.10.1973) arbeider innen IT ved UNN i Tromsø. Per Einar (20.5.1975) er kameramann, og har arbeidet både i NRK Sámi Radio og i TV-Norge (Oslo). Nils Gunnar (f. 13.6.1980) er student (2006) i adm.-økon. ved Høgskolen i Tromsø. Per Edvard (19.6.1950) har ex.art (reallinje) fra Nordfjordeid landsgymnas 1969. Han er sivilingeniør fra Norges Tekniske Høgskole (NTH), linje for teknisk geologi (bergingeniør) 1975. Statens Forvaltningshøgskole 1985. Han var Sametingets første direktør gjennom 12 år (2 perioder) fra 1989-2001, deretter prosjektdirektør i Sametinget. I Trondheim tok han ett år studiefri mens han var lærer på ungdomsskolen i Kautokeino. Som nyutdannet bergingeniør arbeidet han ved Foldal gruber i Repparfjord. Sin yrkeskarriere fortsatte han som konsulent i Samisk utviklingsfond (SUF) med kontor i Karasjok. Han er samboer med sølvmed Kirsti Gulsrud (f. 14.8.1949). Deres barn er: Jonas Gulsrud (f. 22.10.1977) mastergrad i IT 2005 (Brisbane i Australia), programmerer (London), Sirian Gulsrud (f. 22.9.1980) lege UiTø 2006 og Marius Gulsrud f. (17.3.1984) stud. i astronomi UiO fra 2005.

Ramme 27a. Elen og Johan M. Klemetsen sine barn

Inga Laila (f. 29.2.1952) er utdannet adjunkt m/opprykk. Lærer i Kautokeino til 1975 til 2000. Fra 1992 til 2000 arbeidet hun (delvis permisjon fra skolen) i Samisk Utdanningsråd med læreplaner og som lærebokforfatter. Hun har siden 2000 være knyttet til Samisk Utdanningsråd (fra 1.1.2002 Sametingets opplæringsavdeling med kontor i Kautokeino), først engasjert som prosjektleder og seinere fast som rådgiver.

Hun tok ex.art. på Eids gymnas i Nordfjordeid 1971. Lærerutdanning i Tromsø 1975. Hun har grunnfag i samisk (1997) og dessuten videreutdanning i bl.a. duodji (Kautokeino) og hverdagsjus ved Universitetet i Oslo.

Hun giftet seg 6. juli 1974 med Klemet Ole K. Hætta (f. 5.6.1950). De har 3 barn: Ole Rune (20.9.1974) tilsatt i NRK etter vidr.skole, utdannet internt i NRK. Lemet Ivar (19.10.1977), IT-utdannet ved HiF, arb. som IT-konsulent, og Johan Emil (15.3.1983), avsluttet opplæring som yrkes sjåfør 2006.

Nils Johan (31.7.1954) skriver etternavnet Heatta fra 1981. Han tok ex.art. ved Samiske gymnas-klasser i Karasjok 1973. Han var med i det 2. kull som tok ex.art. i Karasjok. I 1973/74 var han dels

anleggsmaskinfører og dels lærer ved Kautokeino skole. Fra høsten 1974 utdannet han seg som programingeniør i NRK og i romjula 1976 begynte han ved NRKs samiske sendinger i Karasjok. Fra januar 1980 og i to år var han tilsatt i Sveriges Radio i Kiruna som programingeniør. Han begynte som programsekretær i Karasjok og som vaksjef i NRK Sámi radio i februar 1983. I 1997 tok han Forsvarets høgskole.

Fra 1. august 1985 har han vært distriktssjef (sameradiosjef) i NRK Sámi radio. I 1992 ble stillingen sameradiosjef plassert på progam-direktørnivå. I 2005 hadde han ledet sameradioen i 20 år. Han giftet seg 13. mars 1981 med Gunn Kristin Stormo (f. 20.9.1953 i Misvær). De har to døtre: Elle Márjá (f. 30.9.1980) og Ánne Máddji (f. 21.5.1983). De studerer medisin i Oslo. Begge er fotballspillere på nasjonalt nivå. Elle Márjá ble Norgesmester (cup) i fotball med Askim. Hun har også vært på det norske damelandslaget i fotball.

Den yngste av en søskenflokk på 6, var **Åse Marianne** (20.10.1956 - 5.11.1958) som døde 2 år gammel. Hun lå syk i kort tid, det var kanskje lungebetennelse.

Ramme 27b. Elen og Johan M. Klemetsen sine barn (Avisfaksimile 4)

Nils Johan Hætta (1945-1991) var pleiesønn hos Kirsten og Morten I. Hætta. Han ble meget dyktig i utmarksnæringer (jakt, fiske og fangst) fordi han gikk i god lære hos Morten. Han fikk også fagutdanning i maler- og tapeserfaget gjennom AMO. Han bodde i Siebe med sin første samboer. Da det ble slutt, fikk han en ny samboer, men de siste årene bodde han mest på kirkestedet.

Det var flere barn og ungdommer som bodde i Siebe, spesielt på sommerstid. En av dem var **Ole K. Sara** (f. 1936) (lappefogd, reindriftssjef, statssekretær). Hans bestefar var Leammo-Máhtte. Både under krigen og årene etter var han mye i Siebe. Han var jevnaldrende med John A. Biti og noen av guttene i Oskal og Áidejávri.

En annen som fikk sin oppvekst og impulser fra Siebe, er drosjeeier **Isak Thomas Hætta** (f. 1.1. 1946). Han var ofte hos sin tante Kirsten M. Hætta. Når han ble større, syklet han ofte fra Kautokeino til Siebe. I 2003 overtok han Kirsten og Morten sitt hus, som brant ned 28.11. 2005.

Ribe Välimaa (1905-1980) fra Sør-Finland bodde i lange perioder i Siebe fra ca 1948 til 1960-tallet. Han kjørte med rein, solgte kofteklede og pyntebånd. Om sommeren plukket han multer. Først på 1960-tallet bygde han hus i Kultamaa.

I årenes løp har mange bodd i kortere eller lengere tid i Siebe, bl.a. **Pekka Kumpulainen**, Marit Nilsdr Sara [Nihlan-Máret], Mikkel Mikkelsen Gaup [Miggalaš] og flere.

Antti Niemela (f. 27.6.1937) fra Näkkälä kom til Siebe i 1971 for å hjelpe sitt søskenbarn Johan Rist med å produsere duodjeprodukter i bein og horn. Da omsetningen gikk ned på 1980-tallet, begynte Antti på reinslakteriet i Kautokeino. På reinslakteriet jobbet han i over 20 år før han ble rammet av lettere slag og måtte slutte. Men det tok ikke lang tid før han opparbeidet full førighet i armen. Men han sluttet på slakteriet og flyttet til Finland. Antti bodde i Siebe i over 30 år før han flyttet til sitt barndomshjem i Näkkälä i 2002. Antti skiftet ikke statsborgerskap selv om han bodde så lenge i Norge.

Ramme 28. Folk med tilknytning til Siebe

Bilde 41. En strålende aprildag i Siebe i 1953. John Biti som er 19 år på bildet, holder ettåringen Inga Laila på fanget, mens Ole Mathis, 6 år og Odd Mathis 13 år står ved siden av. På bildet ser vi en kjøreslede (rišllareahka) i forgrunnen og en arbeidslasteslede (gielkareahka) lenger borte. Brenselsveden som skal vare helt til november-desember, er på plass.

Legestudier og andre yrkesvalg Barn av den siste generasjonen som vokste opp i Siebe, har tatt en solid fagutdanning eller valgt en akademisk løpebane. En kort oppsummering viser at medisinstudiet har vært særdeles attraktivt. Det er 7 av dem som enten er ferdig utdannet leger eller er i gang med	medisinerstudiet. To av guttene til Ole Mathis er leger, Nils Johan sine to jenter studerer medisin, det samme gjør døtrene til Per Edvard, Johan Klemet og Odd Henrik. Attraktivt er også IT-studier og arbeid innen IT-bransjer, og læreryrket.

Ramme 29. Studier og yrkesvalg

Epilog

Etter gjenreisningstiden fulgte fra midten av 1950-tallet en periode med nydyrking og innkjøp av traktor og landbruksmaskiner. Flere av flyttsamene bygde vinterboliger i omegn av Siebe; Jevdešjohka, Geargat og Lánjjas. Disse blir fraflyttet i løpet av 1970-tallet, men i 2004 kom en ny flyttsamehytte i Siebe, like ved mellomriksveien til Finland.

Etter krigen var det blitt 5 gårdsbruk med over 30 personer i bygda. Alle gårdene hadde arbeids- og kjørerein i egne flokker (heargečora), flokker på opptil 40-50 rein, noen år én i nedre Siebe og én i øvre Siebe. En slik arbeidsrein flokk må være på minst 25-30 dyr for å holde seg i ro. På skareføre om våren måtte flokken ha tettere tilsyn, ikke minst på grunn av ulven. En gang (1946 eller 1947) så vi spor etter 5 ulver som hadde gått mellom husene i nedre Siebe.

Etterkrigstidens generasjon var ofte med til flokken og deltok i arbeidet med rein. Det var en del av sosialiseringen til det voksne liv.

Det var 2-3 hester i bygda. Disse ble avløst av maskinkraft da den første traktoren kom til bygda i 1957. Veien (bilveien) til Siebe ble ferdig høsten 1959.

Bygda fikk elektrisitet en uke før jul 1964. Det første elektrisk utstyr som ble kjøpt var komfyr, fryseboks og vaskemaskin.

Rundt 1970-tallet begynner den gamle generasjonen å trekke på årene, noen familier flyttet til Kautokeino og ungdommene tar utdanning eller arbeid ute. Bygda begynner å avfolkes.

Fra midten av 1970-tallet blir eiendommene overført til den nye generasjonen.

I nedre Siebe overtok den yngste, Nils Johan Heatta gården og jordene etter sine foreldre i 1981. Han bygde i 1997 ei hytte på holmen Stuorasuolu i Jevdeš. På den andre gården i nedre Siebe overtar også den yngste, Brita Ellen Hætta, gården og jordene i 1982. Hun har i perioder vært den eneste fastboende i Siebe.

I øvre Siebe overtar den eldste, Odd Mathis Hætta, jordene etter sin onkel Anders M. Hætta i 1983. Anders og Anne flyttet høsten 1967, og det ubebodde våningshus brente ned i juni 1972. Den gamle fjøskassen (laftet tømmer) ble flyttet og omgjort til hytte rundt 1980. I 2004 ble det bygd en ny hytte ved siden av.

Ved skifte blir Kirsten og Morten I. Hættas jordeiendommer delt i to. Søsteren til Kirsten, Anne Margrethe, overtok en del (Grusbakken) i 2000, og den andre delen (Sandsletta) blir overtatt av Johan Daniel Hætta samme år. Han bygde hus og familien flyttet inn i 2002. Anne Margrethe overførte sin eiendom til sønnen Isak Thomas Hætta i 2003. Han pusset opp våningshuset, men huset brant ned til grunnen 28. oktober 2005. Det var ingen i huset og brannen skyldtes trolig det elektriske anlegg.

Margrethe og Ole M. Hættas eiendom ble overtatt av Sara Margrethe og Inga Siri i 2002; Fjøsbakken, Brinken og Tillegg til Fjøsbakken. Ingen i Siebe driver

KILDER

Litteratur:

Aschehoug og Gyldendals STORE NORSKE leksikon, bd.4. Oslo 1996.
ISBN 82-573-0679-7

Bær, Anders Pedersen: Mui'talusat [1856-1863], s. 40-102 i; Mui'talusat.
Cáliiga Lars Hætta ja Anders Bær. Álgus addii Knut Bergsland.
Universitetsforlaget, Oslo 1958

Beretningen på norsk (oversatt av J. Qvigstad): *Erindringer 1825-1849 av Anders Pedersen Bær* (Bidrag til Finnmarkens kirkehistorie II og IV).
Norvegia sacra, bd. III, s. 68-89 og bd VI, s. 39-79

Christie, Håkon: Middelalderen bygger i tre. 73 s. Universitetsforlaget 1974.
ISBN 82-00-01395-2

du Chaillu, Paul B: Midnattssolens land. Sommar- og och vinter-resor i Sverige, Lappland, Norge och Norra Finland. Oversettelse fra fransk til svensk. Örebro 1881

Eriksen, Edel Hætta: Minner fra den andre verdenskrigen. S. 50-59 i *Fortellinger og hendelser i Kautokeino 2*. Red: Edel Hætta Eriksen.
Guovdageainnu historjasearvi. Kautokeino 1997. ISBN 82-993253-3-1

Eriksen, Edel Hætta: Posten i Kautokeino. S. 45-62 i Boasta Guovdageainnus Posten i Kautokeino. *Muitalusat ja dáhpáhusat Guovdageainnus 4*. Utg. Kautokeino historielag 1998. ISBN 82-993253-5-8

Gaino, Lars Johnsen: Garraoskkolaccat Guovdageainnus 1852/De "sterkttroende" i Kautokeino 1852. S. 104-111 i *Muitalusat ja dáhpáhusat Guovdageainnus 4*. Utg. Kautokeino historielag 2005. ISBN 82-993253-5-8

Hætta, Odd Mahis, **Palojärvi**, Laila, **Hætta**, Brita Ellen: Anders Mikkelsen Bæhr (Aasel-Ánda) og Anna Olsdr. Turis etterkommere. 88 s. 500 eks.
Alta/Kautokeino, september 2001. Privat utgivelse

Itkonen, **Tuomo**: Samikiel ABIS. Lapinkielinen aapinen. 199 s. W.S.O.Y. Helsinki 1934

Keskitalo, Ellen: Til Čoarvejohka. S. 65-69 i *Fortellinger og hendelser i Kautokeino 2*. Red: Edel Hætta Eriksen. Guovdageainnu historjasearvi. Kautokeino 1997. ISBN 82-993253-3-1

Klemetsen, Johan Mathis: Tvangsflytting. S. 70-76 i *Fortellinger og hendelser i Kautokeino 2*. Red: Edel Hætta Eriksen. Guovdageainnu historjasearvi. Kautokeino 1997. ISBN 82-993253-3-1

le Maire, M: Med rein og pulk i kirkens tjeneste. 122 s. Lunde & Co's forlag, Bergen 1946

Norsk samfunnsleksikon. Pax forlag, Oslo 1980. ISBN 82-530-1419-8

Norsk stadnamnleksikon. Redigert av Jørn Sandnes og Ola Stemshaug. 2. utg. 362 s. Oslo 1980. ISBN 82-521-0999-3

Qvigstad, J: De lappiske stedsnavn i Finnmark og Nordland fylker. 275 s. Oslo 1938

Qvigstad, J: Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen. 39 s. Oslo etnografiske Museums skrifter Bind 1 Hefte 5. Oslo 1926

Rygh, O: Norske Gaardnavne XVIII (Navne paa matrikulerede jordeiendomme i Finmarkens Amt. (Af J. Qvigstad og Magnus Olsen). Kristiania 1924

Sjølie, Randi: Samisk byggeskikk. 72 s. FOK-programmets skriftserie nr. 21 Norges Forskningsråd 1995. ISBN 82-12-00420-1

Skum, Nils Aslak M: Ávzevuopmi. S. 106-109 i *Fortellinger og hendelser i Kautokeino 2*. Red: Edel Hætta Eriksen. Guovdageainnu historjasearvi. Kautokeino 1997. ISBN 82-993253-3-1

Smith, P. L(orentz): Kautokeino og Kautokeino-lappene. 602 s. Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Oslo 1938

Steen, Adolf: Kautokeinoslekter. 2. utg. Revidert og utvidet av Ola Aarseth. 447 s. Samiske samlinger. Norsk folkemuseum, Oslo 1986. ISBN 82-90036-

26-4. (NB: 1. utg. kom i 1952)

Stockfleth, N: Breve fra Niels J. Chr. V. Stockfleth 1825-1854. Udgivne af J. N. Skaar, biskop. 191 s. Kristiania 1896

Therman, Erik: Bland noider och nomader. 373 s. Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm 1940

Tromholt, Sophus: Under Nordlysets Straaler. skildringer fra lappernes land. 579 s. Kjøbenhavn 1885

Upubliserte kilder

Borgen, Kjell: Samisk bygningskultur, organisasjon, typefordeling og funksjon. Verneteoretiske konsekvenser. Arkitekturteoretisk betraktning. Upaginert, ca 200 s. Norges forskningsråd. Program for forskning om kulturminnevern. Oslo 1993

Dokumenter

Hvoslef, Fredrik Waldemar: 2de Breve fra Soknepræsten i Kautokeino, Hvoslef, til biskop Juell. 1ste Brev, dat. Kautokeino Fredag Middag den 12te November. 2de Brev, dat. 25de November. Christiania-Posten, no 1539. Onsdag d. 22de December 1852.

Matrikul over Jordeiendommene i Altens Fogderi. Kautokeino Herred. Hammerfest 1878

Matrikkel for Kautokeino. Utg. Fylkeskartkontoret i Finnmark (u.å.)

Matrikkel nr. 6 "Sieppe" i Kautokeino kommune. Utg. Fylkeskartkontoret i Finnmark (u.å.)

Kart:

Nordkalotten. 1:700 000. Bil- og turistkart. Cappelens kart 20. ISBM 82-02-20854-8. (u.å., ca år 2000)

Økonomisk kartverk: Kartbladinndeling for Kautokeino, blad GB 254, nr. 2, 4. Utg. Fylkeskartkontoret i Finnmark 1982

Aviser (gjengitt som faksimiler)

Vestfinnmark Arbeiderblad, 17. august 1959

Finnmarksposten, 26. november 1959

Lofotposten, 23. mars 1960

Lofotposten, februar 1960

Muntlige kilder (hovedkildene)

Anne Margrethe Hætta (f. 1922), Kautokeino

Anne K. Hætta [Lemet-Ánne] (f. 1926), Kautokeino

Britt Ellen Hætta (f. 1952), Siebe

Daniel M. Hætta (1904-1995), Siebe

Ellen (f. Hætta) Eira [Migal-Elle] (1917-2006), Kautokeino

Ellen Klemetsen (f. 1914), Kautokeino

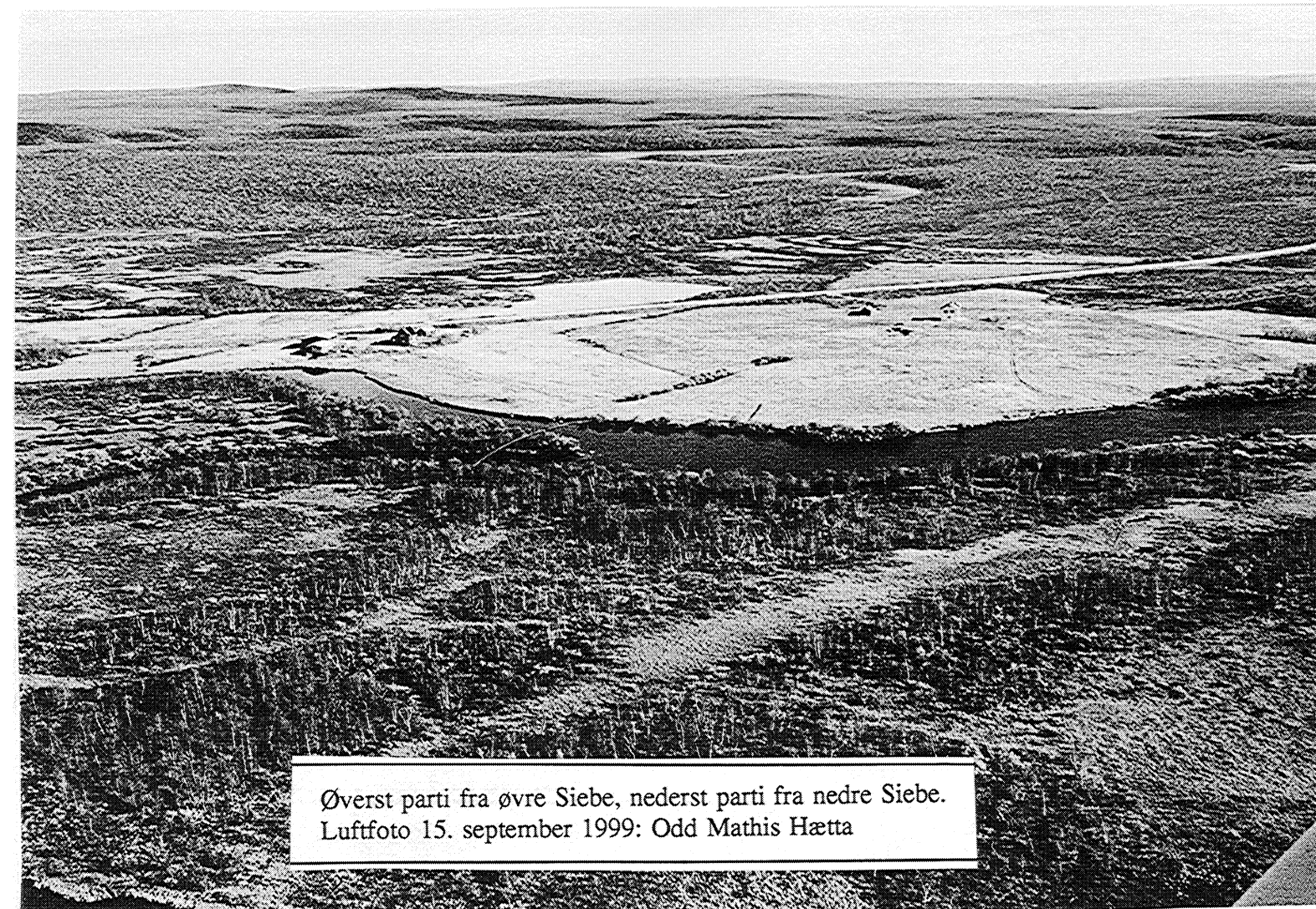
Johan Klemet Hætta (f. 1926), Snåsa

Klemet H. Hætta [Heikka-Lemet] (f. 1923), Kautokeino

Sara H. Hætta [Lemet-Sárá] (f. 1925), Kautokeino

Susanne M. Hætta (1909-1994), Siebe

Brita (f. Hætta) Vålitalo [Máhte-Riihtta] (f. 1906), Hetta

Øverst parti fra øvre Siebe, nederst parti fra nedre Siebe.
Luffoto 15. september 1999: Odd Mathis Hætta

MIDNATTSSOLENS LAND.

SOMMAR- OCH VINTER-RESOR I SVERIGE, LAPP-
LAND, NORGE OCH NORRA FINLAND.

AF
1835 - 1903
PAUL B. DU CHAILLU,

FÖRF. TILL FÖRSKNINGSRESOR I MELLERSTA AFRIKA, HISTORIER
FRÅN GORILLALANDET, DVERGARNES LAND M. M.

MED 240 ILLUSTRATIONER.

BEMYNDIGAD ÖFVERSÄTTNING

AF

HUGO GUMZELIUS.

FÖRRA DELEN.

ÖREBRO.
LINDHSKA BOKHANDELN.

1881

Gården, som var afsedd att utgöra en tillflyktsort för resande, låg långt aflägsen från alla andra menniskoboningar i en af norra Europas kalaste och kallaste trakter, der termometern stundom faller ända till 45° under fryspunkten. Huru kärkommet måste icke under vintern det skydd, som den erbjuder, vara för den trötte resanden, då en nalkande storm hotar att öfverfalla honom. I huset, som var trefligt och snygt, funnos två rum, af hvilka det ena begagnades af familjen och det andra var afsedt för de resande. En sådan lyx som mjuka sängkläder och fina lakan får man naturligtvis icke vänta sig i denna del af världen. Emedan renarne voro på bete, utgjorde två kor och några får för närvarande hela kreatursuppsättningen på stället.

Aidejävri > Gården ligger nära den lilla sjön Aitijärvi och på stranden af Sitkajoki älf strax bredvid det ställe, der den senare förenar sitt vatten med den förra. Innan älven utfaller i sjön, bildar den ett litet fredligt vattenfall, nedanför hvilket ligger en liten gräsbevuxen holme, hvars mark var väl gödslad. Mannen och hustrun voro de enda personer, som befunno sig hemma, och de välkomnade oss hjertligt. Adam Triumf var till växten medelstor och en hygglig gubbe, ehuru han med sitt långa, svarta, gråsprängda hår, som föll ned på axlarna, såg en smula egendomlig ut. Hans hustru Kristina var någonting i sitt slag alldeles särskildt. Hennes hufvud pryddes af en tätt åtsittande, slät mössa, det långa, glänsande svarta håret föll ned öfver skulderna och ehuru skrynklorna i ansigtet visade, att hon var till åren, hade hon ännu knappast ett enda grått hårstrå. För att fullända målningen bör tilläggas att hon hade på sig ett par af mannens stöflar. Både man och hustru buro hemmaväfda kläder. De hade bott härstädes i tjugusex år och hade fått tolf barn. En af sönerna vistades hos dem, men var icke hemma, då jag gjorde mitt besök.

Norska regeringen betalar årligen en viss summa till de båda gamla för att de skola hålla stället. På vintern äro de mindre ensamma, alldenstund somliga af deras barn då besöka dem och lappar komma och gå. Gamle

Adam Triumf och Kristina hade mycket att göra under den korta sommaren, på hvars långa dagar de hufvudsakligen sysselsatte sig med fiske. En stor mängd fisk insaltades för vinterbehof. De hade emellertid utom fisket mycket annat att sköta. De måste slå och stacka hö, skaffa ved samt för boskapens räkning samla vinterförråd af renmossa, hvilken lägges i stora högar, som sedermera under vintern hemtas med ren och släde. Samlandet af mossan är en mycket viktig sak och måste ega rum, då marken är fri från snö. Mjölkammaren kräfver äfven tillsyn, ty smör och ost höra till nödvändighetsvarorna. Genast efter vår ankomst satte Kristina framför oss en träskål med utmärkt mjölk samt smör, ost och en bulle nyss bakadt, groft svart bröd, i det hon vänligt sade: "Ni måste vara hungriga".

Jag begärde att få en båt, men Adam sade, att han först måste gå efter näten och skaffa fisk, hvilken plan också ögonblickligen sattes i verket. Det gamla paret lemnade oss i fullständig besittning af huset utan att läsa igen om någonting. De voro icke det minsta rädda för att vi skulle röra vid det obrända kaffet eller sockret eller vid de öfriga förråd, som de anskaffat ända från kusten. Efter två timmars förlopp kommo de till baka med en stor mängd präktiga laxöringar, af hvilka några voro sextio till sextiofem cm. långa och kunde hafva fröjdad hvilken fiskares hjerta som helst. Kristina kokade genast några stycken och sedan hon lagt dem på ett träfat, satte hon detta framför mig och sade: "Ät främling, ät så mycket ni orkar. Ni har en lång resa för er". Derefter fylde hon åter träskålen med mjölk och kokade kaffe. Då jag tog afsked stack jag två kronor i hennes hand.

Vädret blef varmare för hvarje dag. Klockan nio visade termometern 28° i solen; vattnets värme var $15 \frac{1}{2}^{\circ}$, hvaraf syntes att snön smält. Klockan elfva, då vi stannade för att hvila, var det 22° i skuggan, 40° i solen och $16 \frac{2}{3}^{\circ}$ i vattnet. Klockan ett rastade vi åter igen, alldenstund karlarne voro alldeles utmattade. Ehuru vi befunno oss på $67^{\circ} 30'$ n. lat., visade dock termome-

tern på middagen $27 \frac{1}{3}^{\circ}$ i skuggan och 43° i solen. Detta var den andra synnerligt heta dag, som jag härstädes upplefde.

Klockan ett på morgonen 5 Juli tog jag afsked af Aitijärvi. Adam Triumf följde oss till stranden och önskade oss lycklig resa. Han skakade hand med mig och yttrade ett uppriktigt och gästvänligt: "Välkommen åter!"

Givijärvi och Aitijärvi ligga på södra sidan af den sluttning, uppför hvilken vi färdades sedan vi lemnat Palojärvi. Nu vidtog det norra vattenbäckenet, hvars vattendrag hafva sitt utlopp i norra Ishafvet. Vi foro genom många farliga forsar nedför älfvarna till Kautokeino, en väglängd af ungefär 44 kilometer.

Då man vände blicken mot söder, syntes månen långt bort vid synranden och i motsatt riktning befann sig solen. Den förre var blek och spred ej något skimmer, den senare åter var lysande och klar. Vädret var härligt och himlen molnfri. Termometern visade 14° och en stark dagg låg på marken.

I början var älven smal och föga djup, och medelbredden öfversteg icke 5 meter. Björkskogar kransade båda stränderna. Sedan jag lemnade Stockholm, hade jag icke hört så många fåglar i sin fröjd öfver våren sjunga efter midnatt. Jag kunde icke annat än förvåna mig öfver den ringa sömn de fingo njuta till följd af det beständiga solljuset. Somliga dagar tycktes de hvila sig från klockan elfva till klockan ett eller tu; andra åter voro de i oafbruten rörelse. Svalorna, som vid denna årstid dragit ända till denna höga breddgrad, höllo sig stilla i sinä bon ett par timmar eller så. Träden voro små i förhållande till sin tjocklek. Löfven hade nyss slagit ut och de hvita stammarne samt hängande grenarne bildade en vacker motsats till de friska gröna bladen. Växtligheten var ännu icke så långt kommen som på södra sidan af sluttningen och åtskilliga snödrifvor funnos ännu kvar. En drifva var flera hundra meter lång och nedanför denna sträckte sig en gräsvall ända ned till vattnet. Älven var klar som kristall och der hon var lugn tycktes vår båt framglida på en spegel af grönaktigt

glas. Allt som vi färdades norr ut, foro vi genom fors efter fors, hvarvid båten darrade och skälfdde, då han ilade fram bland böljorna. Båtkarlarne kände hvarenda krökning af älfven och hvarenda sten och blindklippa. Af det skummande vattnets utseende kunde de bedöma, hvar vi trygt kunde färdas. Ofta voro vi endast på fem eller tio centimeters afstånd från en sten, som hotade att slå vår farkost i spillror, då karlarne just i grefvens tid utförde en väl beräknad rörelse med sina stakar, hvarigenom vi kommo undan och foro vidare tills vi åter anlände till en fors. Ett misstag eller ett felgrepp skulle hafva varit olycksbringande, men karlarnes skicklighet var utomordentlig. Den spänning, i hvilken man försattes genom denna färd nedför älfven, var långt större än den som orsakades af resan uppför Muonio.

Siebe > Efter fem timmars förlopp kommo vi till en gård, den första vi sågo på vägen. Boningshuset var mycket snuskigt, ehuru egaren var burgen och rådde om tolf kor och ungefär tvåhundra renar. I familjen, som tycktes vara af lappsk härkomst, funnos flera barn. En bok, som låg på bordet, fann jag vid närmare efterseende vara nya testamentet. Rundt omkring stället stodo höstackar, hvilka voro uppförda tre eller fyra meter ofvan marken för att skydda dem från att täckas af snö. De hvilade på långa stänger, af hvilka några gingo tvärs igenom stackarna för att hindra dessa att blåsa bort.

Sedan älfven bildat en följd af forsar, vidgar hon sig längre ned till en liten sjö, Suddumälöpaljärvi, och sedan vi farit genom en fredlig fors, kommo vi in i Sopatusjärvi; ur denna sjö flyter älfven vidare tills han kastar sig i Alten älf strax ofvanför Kautokeino, till hvilken plats jag anlände efter nio timmars resa.

Detta var en mycket mindre besvärlig och långt intressantare färd, än om jag skulle hafva farit uppför Muonio ända till Karesuando och derefter gått ungefär 96 kilometer till fots, hvarunder jag emellanåt nödgats taga vägen öfver kärr, moras och andra hinder. Jag hade nu endast behöft vandra omkring tre timmar under

hela resan, på hvilken jag tillryggalagt ungefär 135 kilometer från Palojoensa.

Kautokeino ligger nära 69° n. lat. Liksom alla lappbyar är platsen nästan öfvergifven om sommaren. Renarne och boskapen äro på bete och endast få menniskor synas till, emedan de flesta invånarne hafva dragit till bergen eller befinna sig på fiske.

I byn funnos tio eller tolf gårdar. Boningshusen voro uppförda af stockar och de för boskapen afsedda bygnaderna af torf eller sten. Kreatursuppsättningen på platsen utgjordes af ungefär femtio kor, hundrafemtio får, fyra eller fem oxar och omkring tvåhundrafemtio renar, af hvilka omkring hälften var inkörd. Några hästar funnos icke.

Byn har en kyrka och om vintern vistas en prest på platsen. Domaren i distriktet håller härstädes ting två gånger om året och kvardröjer hvarje gång en vecka. En skola finnes här äfven och besökes om vintern af ungefär sjuttio barn.

Omkring 11 kilometer derifrån ligger byn Autsi, som har ungefär lika stor befolkning. På Alten älfs stränder liggå dessutom flera gårdar, tillhöriga lappar. Hela distriktet eger nära tvåhundra kor.

Enär detta är en sedan gammalt bebyggd plats, är trakten nästan alldeles sköflad på träd och folket måste på betydligt afstånd skaffa sig sin ved. Stora granar och tallar funnos dock härstädes en gång i öfverflöd, såsom de i träskan funna återstoderna af stammar och rötter utvisa, men nu äro de fullkomligt försvunna.

Handelsboden i byn var tillika värdshus, men då det denna årstid icke var något att göra, hade egaren tagit sig sommarledighet och förrättningen sköttes nu af hans hushållerska med biträde af en tjenstflicka.

Här bor äfven en länsman. På en så liten plats som denna måste han, utom det att han öfvervakar lagarnes efterlevande, äfven hafva fångarne i sitt förvar. Ett litet rum i hans hus med jerngaller för fönstren utgör fångelset, men hyser sällan någon invånare.

MATRIKUL

over

JORDEIENDOMMENE I ALTENS FOGDERI.

Koutokeino Herred.

Matrikulnumerets Navn.	Løbe-Nr.	Løbenumerets Navn.	Eier eller Bruger.	Skyld.	
				Kjør.	Faar.
Macinjarga.	1	Macinjarga.	Lensmand Lie.	2	4
Buollamdienvva.	2	Buollamdienvva.	Morten Klemetsen.	2	4 203
Galagiedde.	3	Galagiedde.	Anders Mikkelsen Bæhr.	2	1 68
Sirinjarga.	4	Sirinjarga.	Mikkel Isaksen Hætta.	2	5 1/2 166
Luoktagadde.	5	Luoktagadde.	Elen Thomasdatter.	1	2 49
Jaringuolban.	6	Jaringuolban. (A=2)	Klemet Gundersen.	5	7 1/2 202
Loavskajavregæcce.	7	Loavskajavregæcce.	Isak Olsen Hætta.	3	3 1/2 147
Njargagæcce.	8	Njargagæcce.	Johan Persen Pæntha.	2	5 2 32
Sivvamokke.	9	Sivvamokke.	Johannes Isaksen Hætta. 142	2	3 1/2 142
Galdočorro.	10	Galdočorro.	Aslak Nilsen Bals.	2	
Vuoppenjargaluokta.	11	Vuoppenjargaluokta.	Aslak Nilsen Bals.	1	37
Laddodællø.	12	Laddodællø. <i>Vuolli-son</i>	Isak Andersen Bongo.	1	37
Læorden.	13	Lærerjorden.	Koutokeino Skolekommune.	2	
Stuoramiellegiedde.	14	Stuoramiellegiedde. <i>(Adamil-käin)</i>	Josef Salamonsen Nækkila.	1	6 4 24
Andimagiedde.	15	Andimagiedde. <i>(A=2) (Vondom)</i>	Anders Andersen Varo. <i>Baker</i>	1	
Vuoppečorro.	16	Vuoppečorro.	L. Larsen.	1	1
Andergiedde.	17	Andergiedde.	Anders Mathisen Bongo.	1	37
Daibalgiedde.	18	Daibalgiedde.	Mathis Johannessen Hætta.	3	4 1/2 185
Goattedienvva.	19	Goattedienvva.	Johannes Mathisen Hætta.	5	3 184
Siedgagiedde.	20	Siedgagiedde.	Johannes Mathisen Hætta.	2	2 1/2
Uccagieddas.	21	Uccagieddas.	Morten Olsen Tornensis.	1	4 1/2 353
Bajemus Galanito.	22	Bajemus Galanito.	Ezekiel Mariaboiga.	1	1 354
Vuoleb Galnito (Nedre Galanito).	23	Vuoleb Galanito.	Lars Johnsen Gaino.	1	3 100
Gaska Galanito.	24	Gaska Galanito.	Morten Mortensen Tornensis. <i>(Mortensen)</i>	2	4 3 54
Gaska Dalogiedde.	25	Gaska Dalogiedde.	Anders Larsen Bæhr.		3 1/2 61
Bajeb Dalogiedde.	26	Bajeb Dalogiedde.	Mathis Mathisen Hætta.	4	1/2 185
Sičajavre (Ylitalomaa).	27	Sičajavre (Ylitalomaa).	Elias Eliassen. <i>(Elias Eliassen)</i>	4	4 37
Vuoleb Dalogiedde.	28	Vuoleb Dalogiedde.	Mathis Mathisen Hætta.	3	3
Bičuopal.	29	Lien eller Biggeloopal.	Finmarkens Brændevinsafgifts-kasse.	1	
Suolovuobme eller Myrsletten og Stenbakken.	30	Suolovuobme eller Myrsletten og Stenbakken.	Finmarkens Brændevinsafgifts-kasse.	5	
Aidejavre (eller Aitejavre). Solelvnæsset og Langstranden eller Bæivejok.	31	Aidejavre (eller Aitejavre). Solelvnæsset og Langstranden eller Bæivejok.	Finmarkens Brændevinsafgifts-kasse.	2	2
Hemmogiedde (eller Olanæsset).	32	Hemmogiedde (eller Olanæsset).	Britha Henriksdatter. <i>(E=2) (Riikka)</i>	1	
Mierronjavve (Bakkenæsset).	33	Mierronjavve (Bakkenæsset).	Aslak Mathisen Sara.		1 2 47
			<i>Leasta-ädyä</i> Nils Mathisen Sara (Hesthög)	67	1/2

De håndskrevne tall ytterst til høyre viser til sidetallet i A. Steen: Kautokeinoslekter (1986), skrevet av Susanne M. Hætta på 1980-tallet.

28
P.B. 11.1.
Sol. 2.12.12

FD. 449
1868

Amtmanden i Finmarkens Amt

Vedlegg 3

Gjør vitterligt, at da den i *Kaitokcino* Herred, *Altemi* Fogderi
 beliggende Jordeplads *Paiich Salogaddi* af *Mathis Mathisan*
Hetta junior er brugt i saa lang Tid og paa saadan Maade som forudsat i Lov om Afhæn-
 delse af Statens Jord i Finmarkens Landdistrikt af 22de Juni 1863 § 9, og ved en under *4. Septbr.*
1865 afholdt Opmaalings- og Skyldsætningsforretning er bleven skyldsæt for *4* Kjør *5* Faar,
 saa bliver bemeldte Jordeplads, hvis Strækning og Grændser ved Opmaalingen ere beskrevne saaledes:

(Se vedhæftede Blad)

i Henhold til Lov om Afhændelse af Statens Jord i Finmarkens Landdistrikt af 22de Juni 1863 § 9 paa ved-
 kommende Regeringsdepartementets nærmere Approbation herved skjødet og overdraget *Mathis*
Mathias Hetta junior til fuld Eiendom, dog paa efternavnte Vilkaar:

At den inden Pladsens Grændser staaende Skov forbeholdes Staten.

At det tillades Pladsens Eier at benytte Havnegangen paa Statens tilstødende eller nærliggende
 Eiendom for et Antal af *7* Kjør, med de Indskrænkninger som det Offentlige til enhver Tid maatte
 anse fornødne af Hensyn til Skoven, samt med Forbehold for det Offentlige til enhver Tid at afløse saadan
 Brugsret ved Udvisning af et i Forhold dertil bestemt Stykke Udmærk.

At Eiendomsretten ikke skal gjøre nogen Hinder i det almindelige Fiskeri, efter de nærmere Be-
 stemmelser, som Fiskerilovgivningen derom til enhver Tid indeholder.

At dersom Pladsen skulde henligge 3 — tre — Aar ubeyttet, falder den tilbage til Staten, om
 denne vil gjøre sin Ret gjældende.

Nærværende Skjøde maa ikke udleveres førend det for Fogden godtgjøres, at Kjøberen har anbragt
 de i Opmaalingsforretningen foreskrevne Marker.

Plammerfist, den *31 August* 1868.

H. P. P. P.
Sept 200

1874. Langt en Grøft til en Vælle og en Steen 125 Aln. Herfra maalttes i Vest til Bredden af en Elv 200 Aln. Herfra maalttes i Ø. til en Grøft og en Steen 150 Aln. Herfra i V. S. Ø. til Udgangsrummet 100 Aln; - i Skuldet til Lov om Afhandelen af Statens Jord i Finnmarkens Landdistrikt af 22. Juni 1863 § 9 paa det Kommende Regeringsdepartementets nærmere Approbation sendt skjedit og overdraget Eockiel Maria-boiga til fuld Eiendom dog paa efternævnte Villkaar: - At den inden Pladsens Grænser staaende Skov forbeholdes Staten. - At det tillodes Pladsens Eier at benytte Havnegangen fra Statens tilstødende eller nærliggende Eiendom for et Antal af 1 Stk. med de høfdehænkninger, som det Offentlige h. l. enhver Tid maatte ønske forordnet af Hverens til Skoven, samt med Forbehold for det Offentlige til enhver Tid at afløse saadan Brugsret ved Udvisning af et i Forhold dertil bestemt Stykke Udmark. - At dersom Pladsen skulde helliges 3-ten - den ubenyttet, faldt den tilbage til Staten, om den vil gjøre sin Ret gjældende. - Afskrift den 31 August 1868. - J. Holmhaas. (Eftervrigt som N. 9). -

N° 9.

Skjode. Amtmanden i Finnmarkens Amt. Gør vittorligt, at da den i Kainikkens Herred, Altens Fogderi beliggende jordejlede Valeb Salageddi af Mathis Mathisen Metta d. G. er bringt i saa lang Tid og paa saadan Maade som forudsat i Lov om Afhandelen af Statens Jord i Finnmarkens Landdistrikt af 22. Juni 1863 § 9, og ved en under 4. September 1865 udførdt Opmaalings- og Skjedsrettingsforretning er bleven skjedsret for 3-ten - 3-ten - 3-ten, saa bliver de nævnte jordejlede, hvis Strækning og Grænser ved Opmaalningen ere beskrevne saaledes: -

1. Bogpladsen Valeb Salageddi. Fra Sjipilvens østre Bred hvor en Steen er opsat maalttes i O. S. Ø. til en Pal der blev maalt 180 Aln. Herfra i N. Ø. ligeledes til en Pal 180 Aln. Herfra i V. N. Ø. til Elvbredden, hvor en stor Steen blev maalt 133 Aln. Herfra i S. S. Ø. langs Elven til Udgangsrummet 185 Aln. -
2. Sjipilve, er en Ø. der omringes af Sjipilven. Fra Sjipilven af et Næt, hvor Elven deler sig i 2de Grene, maalttes i Ø. langs Elvens østre Bred 22,5 Aln til en Pal der blev maalt og Mathis Johanssens Gaard. Herfra i N. N. Ø. til en Steen 64 Aln. Herfra i Ø. langs et Viddjækret og et Præsten tilhørende Gaardstykke 230 Aln til en jordefast Steen ved Sjipilvens østre Bred. Herfra i V. S. Ø. til Udgangsrummet 280 Aln. -
3. Ummavolosja, er 2de enaa for den omringes af Sjipilven og blev opmaalt i Indet, da de næsten staae i Forbindelse med Landvæden. Fra S. til N. maalttes 130 Aln den er dens Længde og fra Ø. mod V. 70 Aln den er dens Bredde. -
4. Njavvinitu, Fra Joseph Nakkelas Gaard og en jordefast Steen ved Sjipilvebred den maalttes langs denne i S. og S. S. Ø. til en stor Steen, hvorpaa der blev sæt en stor Steen 294 Aln. Herfra maalttes i V. N. Ø. til en Pal der blev maalt 35 Aln. Herfra i N. N. Ø. til en Steen 280 Aln.

Herfra i Ø. til Udgangspunktet, 90 Aln. -
5. Goikamjarga. Fra en Steiris ved Lirielhus i den vestre Bred maalttes Længde
et Opført Gjæde og Maathis Maathisen Mette d. U. Proplads i Ø. til
en Steiris 155 Aln. Herfra maalttes i Ø. til en jordsaat Sten 140
Aln. Herfra i N. V. til en Steiris ved Elvebredden 320 Aln. Herfra
i N. O. og O. N. O. langs Elven til Udgangspunktet 225 Aln. -

6. Storra Rodkanitii, er en Haatte paa vestre Side af en liden Ør kaldet
Opmajokk. Fra en Stolpe der blev nedsat, maalttes i V. S. V. til en stor
Torchang 170 Aln. Herfra maalttes i O. N. O. og O. til Udgangspunktet
160 Aln. -

7. Storradbojaggi, er en stor Myrolaatte paa vestre Side af Opmajokkelven.
Den er opmaalttes saaledes. Fra en liden Hang hvor paa den sættes
en Pæl maalttes i O. 140 Aln til en Pæl. Dette er Myrens Bredde.
Derfra maalttes i N. ligeheds til en Pæl 560 Aln. Dette er Myrens Længde.

8. Baieritolobalgadde, er en Myrolaatte paa vestre og nordre Side af et
liden Vand hvor igjennem Opmajokkelven løber. Fra en Pæl der blev ned-
sat maalttes fra V. til O. i ret Linie til Vandbredden hvor en Pæl
nedsattes 100 Aln. Dette er Myrens Bredde. Herfra maalttes i N. O. og
N. til Opmajokkelven hvor en Steiris opsattes 560 Aln. Dette er
Myrens Længde; -

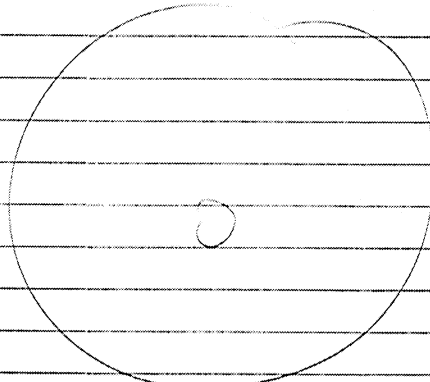
i Anledning af Lov om Afhandelen af Statens Jord i Finmarkens Landdistrikt
af 22de Juni 1863 § 9 paa vedkommende Regeringsdepartementets nærværende Appro-
bation hermed skikket og overdraget Maathis Maathisen Mette d. S. til fuld Eir-
dom, dog paa Efterseende Valkaar: - at den inden Pladsens Grændser staaende
Stor Foricholms Statu. - at det tillades Pladsens iier at bygge Hæms-
gangen paa Statu-tilstøende eller nærliggende Eendom for et Antal af
7-10 Hjør, med de Høvskrænkinger, som (o. s. v. som N. 8.) -

N° 10 +
Skøde. Amtmanden i Finmarkens Amt. Gjor vittidigt, at, efterat den
af Huset Gundersen i liden Amtssædel af 14de September 1855 i Bering tagne Jorde-
plads Garrimolban i Kautokimo Steira, Almus Fogderi, ved en under 11^{de}
Septbr 1855 afholdt Opmaaling- og Skjælbæstningsforretning er bleven skjældt
for 5 Hjør 7/2 Paar, saa Alvin benyttede Jordeplads, hvis Skraeking og Grændser
ved Opmaalingen er Beskrive saaledes:

1. Propladsen Garrimolban, der opmaalttes saaledes. Fra en Steiris maalttes
i S. V. langs den Gangsti og opover en høi Bakke, hvor en Steiris
blev opsat, 148 Aln. Herfra maalttes i S. V. langs Bakken og over en
Gangsti til en stor jordsaat Sten 128 Aln. Herfra maalttes i N. O.
100 Aln til en Pæl. Herfra maalttes i S. O. 45 Aln til en Steir, der
opsattes. Herfra i S. til en liden i Antsælven, hvor en Pæl opsattes,
36 Aln. Herfra i Ø. langs Elven til den syderte Spids af et Næs
sættende en stor Sten 175 Aln. Herfra i V. og N. V. grundet langs

Navn: Bajeb Lallogedde.

03 6-336

Dagbok-nr.	Dagbok-ført	Hjemmelsdokumenter	Pante-bok	Areal (i by). Skyld.	Anmerkninger
		Skjøte fra skattemynd. d. 15/2. 1869.	12-86		Forbind - d. bnr. 1288/53.
		Skjødd. d. 11/11. 1899.	12-86	1/2 are	Mathis M. Hætta jnr. d. d. 24/10. 1851 og hans enke Mathisine Hætta d. d. 1851. b. - d. d. 1851.
		Caution d. 11/11. 1899 fra Mathis Mathisen Hætta til sønn Mathis Mathisen Hætta jr.	12-87		Off. Skifte i Cos Anders M. Hætta 60 17/85
970	8. 1955	Skjøte fra Kristine Danielson til sønn Anders Mathisen Hætta, f. 1916, på d. e. og luv. 48 for kr. 15.000,- (Skj. 50 54)			
844	11.03.86	Skjøte til Odd Mathis Hætta, f. 220340 40730 på d. e., gnr. 4, bnr. 186 67 og gnr. 6, bnr. 50 for kr. 17.500,-			Jfr. gnr. 6, bnr. 50 og gnr. 4, bnr. 67
		skj			
	11.11.1899	Heftelser br 25			Forandringer, utslettelser og ann.
	25/5	Skjødd. d. 11/11. 1899, hvorav d. e. ble delt fra luv. 33.	12-86		
1046	22/7. 1948	Caution fra Mathis M. Hætta til Alva spareb. for kr. 5.000,-.	12-86	39	Skj. 152. 54. Skj. 151-172. 54. - jfr. 39-1246/48.
172	12. 1949	Caution fra Mathis M. Hætta til Alva spareb. for kr. 10.000,-.	12-86	40	Skj. 182. 54. Skj. 152-182. 54. - jfr. 40-172/49.
78	10. 1953	Caution fra Kristine Danielson til Hæsh. kr. 25.000,-. (Hæsh. 3.600,- med kr. 22.100,-) - § 19. 20.	12-86	50	Skj. 16. 53. 50
970	8. 1955	Etter skjøtet gjeldes forbehold om faderåd til Kristine Danielson til 5-årig verdi kr. 6.000,-.	12-86	54	Skj. 15. 53. 54
855	11.8.1954	Skjøte fra Anders M. Hætta til Skjøtte og Hæsh. Skjøte for inntil kr. 13.000,-.	12-86	70	Skj. 14. 54. 70

~~Bl. nr. 6, 1/1/100.~~

082 2011 0000979

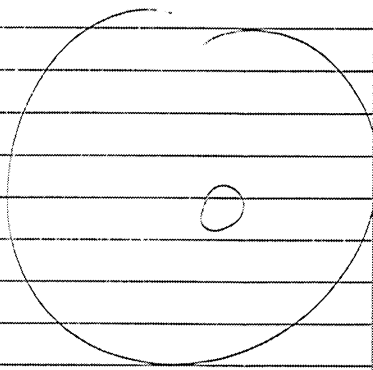
GNR. 6 BNR 25

02

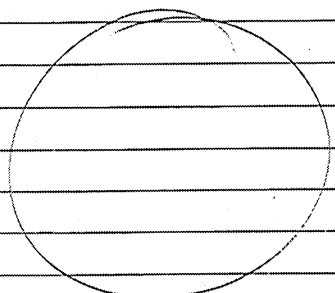
6-332

Navn: Rajeb Lallojied se.

Dagbok- nr.	Dagbok- fort.	Hjemmelsdokumenter	Pante- bok	Areal (i by- Skyld.	Anmerkninger
53.1869	bc 1	Skjole fra staden hyl. 15/3. 1869.	7-2725		
REF		Skjold. hyl. 11/11. 1899.	12-86	5 fars	
84.07		Skjole hyl. 8/4. 1907 fra skifteretten i bost eller Mathis			
SK)		Mathisen Kalla og for avd. hustru Kirsten Andersen			
		Børsk Mathis Klemmensen Kalla for kr. 665,-	11-321		
		Heftelser	Forandringer, utslettelser og anm.		
		Skjold d. hyl. 11/11. 1899, hvorved luss. 33 ^{1/2} , 4 fars fra luss. luss 33. 12-86			

Navn: Vuoleb Oddanjarga.

Dagbok-nr.	Dagbok-ført	Hjemmelsdokumenter	Pante-bok	Areal (i by)-Skyld.	Anmerkninger
	Bnr. 1				
	15/3-1869	Amtsskjøtte til Anders Larsen Bøhr, dat. 14/5.1868, tgl. 15/3.1869.		1/2 får.	
	REK	Skifte etter Mathis Persen Pentha hvorved d.m.fl.e. er utlagt enken Inga Andersdatter Bøhr, sl. 12/5, tgl. 15/5.1893.	7-269.		
	10/8-01	Hjemmelsbrev av 28/6, tgl. 10/8.1901, fra skifteretten i boet etter Inga Andersdatter Bøhr til gjenl. ektefelle Mathis Klemetsen Hetta vå d.m.fl.e.	10-66.		
	SKJ		12-29.		
		Heftelser			Forandringer, utslettelser og anm.

KAUTOKEINO
OG KAUTOKEINO-LAPPENE

EN HISTORISK OG ERGOLOGISK
REGIONALSTUDIE

AV

P. L. SMITH

MIT DEUTSCHEM RESUMÉ

OSLO 1938

H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

LONDON
KEGAN PAUL, TRENCH,
TRUBNER & CO., LTD.

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

PARIS
SOCIÉTÉ D'ÉDITION
«LES BELLES LETTRES»

CAMBRIDGE, MASS.
HARVARD UNIVERSITY PRESS

INSTITUTTET
FOR SAMMENLIGNENDE KULTURFORSKNING

Aslak Mathisen Logje (Matti-Aslâk).

er født i 1797. Han var eneste sønn av Mathis Svendsen Logje og er den største reneier Kautokeino har hatt. Han eiet en tid ca. 6000 ren og måtte dele den op i 3 hjorder. Efter folketellingen i 1865 står han opført med 2500 ren, men da har sønnen Mathis fått sine ren og Aslak nærmer sig 70 år.

Han utflyttet ikke som så mange av de største reneiere efter grensesperringen i 1852 til Karesuando (som Lars Johnsen Sikko med ca. 2000 ren), men var hele sin tid i Favresordda (i Reisen) om sommeren og syd for Galanito om vinteren. Hans rikdom på ren skrev sig hverken fra arv eller tyveri. Det fortelles om ham, at han aldri stjal ren og heller ikke tålte tjenerne i sin by, som forsøkte på det. Som ganske ung gutt hadde han stjålet litt fra sin mor, men sluttet snart med det, fortalte Mikkell A. Bongo, hvis fars fetter han var. Men han hadde lykken med sig og blev ansett og sett op til ikke bare på grunn av sin rikdom, men fordi han var en sjelden rettsindig og god mann.

Det er tidligere omtalt, hvorledes han omhyggelig æret sieidene på flytteveien og ofret til dem, men samtidig hadde han også ord for å være en from kristen. Hver morgen forrettet han sin morgenbøn med blottet hode utenfor teltet, og han forsømte aldri en messe, når han hadde anledning til å møte frem. Til alle kommunale hverv var han en meget benyttet mann.

Det som dog skaffet ham det varigste eftermæle var hans stor-sinnede og rent fyrstelige gavmildhet. At dette har gjort inntrykk er lett forståelig, da det lite stemmer med vanlig handlemåte å gi uten beregning og tanke på vederlag.

Når Matti-Aslaks by nærmet sig Kautokeino om høsten var det ren folkevandring dit ut, særlig av fattige lapper, som hadde småting å selge, han kunde tenkes å ha bruk for. Det kunde være slikt som vidjer, sennegress, staver, saueoster, ski m. m. Mikkel A. Bongo fortalte, at han for en stav engang fikk en vuobers (3 års okseren), og slik var handelen med fattigfolk stadig — en slakteren for en bagatell. Det hendte, at han på den måte gav bort 100 ren på en dag! Men kom der handelsmenn til byen og vilde kjøpe ren av ham, da var han ikke god å komme ut for — de kunde bare pakke sig, for han behøvde ikke å selge ren.

Johan Mathisen Hetta var Aslaks »vert«. Hans kone Berit vevet vadmel til Aslaks kone, som engang hadde bestilt blått vadmel, som var kommet på moten istedenfor det vanlige hvite eller grå. Men da utbrøt Matti-Aslåk forarget: »Månne dqn billeståk qłmuš-gqǝǝâin Ibmelâ ċabbâ siw'dnadusâ?«¹ (Hvorfor skal du forderve med urin Guds vakre skapning?) Og senere måtte kjerringene hemmelig handle blått vadmel på kirkestedet.

Matti-Aslåk vedblev å flytte med sin hjord til han var over 70 år. Hans eneste sønn Mathis døde lenge før ham, og den som overtok det meste av hans renhjord var sønnesønnen Nils Mathisen Logje. På sine gamle dager slog Aslak sig ned i Siebe og levet her til han døde omkring 90 år gammel. Det fortelles, at han hadde en liten sten hos sig i Siebe av form som et bryne eller et brød, som han hadde hentet ved sieide'n ved Girjegaissa. Denne stenen delte han i to, og gav Nils Mathisen Logje den ene halvdel. Den annen del hadde han under hodet og skal ha fått den med i kisten. (Efter en annen versjon hadde han stenen skjult i elven, hvor den blev forbyttet.) Efterat Aslak flyttet til Siebe hadde han ifølge dagsregistret ofte besøk av presten og gikk som regel til alters et par ganger om året.

¹ Vadmel blev før farget blått med urin.

Lorensskriveren

i
Altens Lorensskriveri

Ljövætteligt. Aan 1893 den 12de Febr.
bliver holdes Skiftet i Kautokains Retslokal. Ret-
 ten administreres af Skifteforvalteren Lorensskriver
 Michström i Overens af undersignedes Udover.

Hvorda

forstages: Skifte efter afdøde Mathis Porsen Pentha og
gjenlevende Ende Inga Andersdatter Pecher.

Administratør fremtog de Skifteprotokoler af 5 f. uld
 samt Udskift af Registreringsforretning afholdt 23 April
 1892. Af Rets Udkommende mødte ingen. En Væge
 for de umyndige Pørn opbevares disses Forbudsster-
 rik Pentha. Registreringsforretningen blev gennemgaaet
 og havde Skifteforvalteren for sit Udkommende Tilst
 at berette.

Skiftet kom ud optaget til Slutning, idet dog
 toges Forbehold med Hensyn til Forretningen.

Adolf Michström.

J. Vek. Gaarder.

Aan 1893 den 12de Mai blev Skiftet sat paa Altens
 Lorensskriverkontor under Administration af Lorensskriver Michström
 i Overens af undersignedes Udover.

Hvorda forstages til Slutning og Beredning:

Skifte i afdøde forboendes Fin (Gaardbringer og Fiskvandsfiske)
 Mathis Porsen Pentha og gjenlevende Ende Inga Andersdatter
 Pechers Fødsels, Kautokain Thinglag, behandlet overenskommet
 med Lov af 30. Juli 1851 § 11.

Effter det under Skiftet Passerede (se Skiftprotokollen fol. 62 b) er Bøets

A. Indtægt.

1. faste Eiendomme		
nagt det 6 Lst 25 Gashede Datojuddet for	900 $\frac{1}{2}$.	
" " 6 " 26 Huorraatenitua, 27 Uvalat		
Uatdanganga, 28 Sjavarvenisli, 29 Udda-		
njustakna og 4. Sjavarvenitua	50.	950. 00.
2. Kvattur for		120. 00
3. 50 Rur i 8 $\frac{1}{2}$		400. 00
4. Lögjör for		100. 00
		<u>1570. 00</u>

De faste Eiendomme Kvattur og Lögjör samt 26 Ruradga indlægges til Skattebønden til Eiendom for 1378 $\frac{1}{2}$ og 24 Rur til Avingarna for 192 $\frac{1}{2}$. Skattebønden be-
holder resten af Skattebønden og svarer Skiftkommissionen,
Ljeld og detris Arv, alt med Landstænding.

B. Udgift.

1. Skiftkommissionen		
a. Skattebønden		
Gjæmskelse		1. 07.
Skiftkaplar 1%		15. 70
Sjivaraplar 1%		15. 70
Rustindse og Beskæftning		1. 34
Fringelæring af Skiftet (faste Eiendomme		
indlagt til Skattebønden for Lt 950. 00) m. Alm.	5. 00	
		<u>38. 81</u>
bønden til Landstænding for Registreringen		
(Bulet 620 $\frac{1}{2}$)	2. 00	
		<u>36. 81</u>
b. til Journalisten Michelson		
Lokale, Vidner og Porto		6. 80
		<u>43. 61.</u>

c. Lønmand Guldskat		
Registreringen	5. 20.	
Publikation	1. 33.	
Porto	0. 20	6. 73.
		<u>50. 34.</u>
2. Sjældt overtaget af Skovboens		600. 00
		<u>650. 34.</u>
Aars for Indtægten	kr 1570. 00	
Iværks Udgiften	<u>650. 34</u>	
indkomne Ports beholdne Formid med		kr 919. 66.
som fordelt svarede:		
Skovboens for Decalod		kr 459. 83
Skovboens Per. 13 Aug. i 1892. Ar		229. 92.
Skovboens Per. 10. 1. Ar		229. 91
		<u>kr 919. 66</u>

Derefter forlægges svadan
Udledning

1. Skatens		36. 81
2. Formidens Udskriv		6. 80
3. Lønmand Guldskat		6. 73
som de tager hos Skovboens		
4. Skovboens a for Decalod	kr 459. 83	
b. for overtaget Sjældt	<u>600. 00</u>	1059. 83
som han tager i eget Ansvar.		
Hvem er indlagt Gjælden som for	1378. 00	
hvilken er allerede indlagt		
til Skifteforretningen	kr 50. 34.	
for Decalod og Sjældt	<u>1059. 83</u>	1410. 17.
altsaa har han indbringer af tilsvare	kr 267. 83.	
5. Skovboens Per		229. 92
hvoraf han tager i A.S. Per a d. 1/2	96. 00.	
hos Skovboens med Paulskuldning i de fæste Gjælden	133. 92.	
		<u>229. 92. 1340. 09</u>

6. Skovbødieturen Skovsk

229.91

hvoraf blev taget

12 Rør og 8 Stk

96.00

hos Skovbødderen med Pandereksandlag

i de hvide indlagte fiske kvæderomme

1570.00

og skovbødderen med Børns Indlagt

Verge og Henrik Lindh, bestyrelset 1. feb. Februar 1893.

Skiftet, herved skrevet

Adolf Wickström

Gaarder

Harald Worum

Saattedes at være passeret og
overensstemmende med vedkom-
mende Protokollen bekræftes under
min Haand og Indtids Segl.

Adolf Wickström

Under Skiftet bekræftes med
Stk 1. Stk, som Kn. før og bekræftes
Adolf Wickström

Last og protokollens indvæn Retten ved Thing-
samlingstinget for Altorps Lovens kniveri den
15. de Mai 1893.

Anmærkning

Mattis Lindh kunde ikke bringe det Skjæmmet til
roger af de indlagte kvæderomme.

For Thinglesning med Anmærkning er under Skiftet
bekræftes 5. febr. 1893.

Adolf Wickström

104/166/98

No. 2
3. Jun. 214 32

~~Handelsbrev~~

Fogden

~~Handelsbrev~~
Alten

Cjor vitturligt: Ifolge derom frodtaget
Undragende og i skedhold af Lov af
27de Juni 1863 meddeles herved Matis Elle-
messen Handelsbrev med Bet til paa sin
Gaard i Siepi i Koutokaino at drive
Handhandell efter den almindelige Handels-
lov af 8de August 1842 S. 11, Lov om Handelen
i Finmarken af 13de September 1830 S. 3 og
Lov indeholdende Forandring i forstnauste
Lov af 3de September 1851 - her Lov af 26^{de}
Mars 1866 og Lov af 12te Juni 1869 under fol-
gende Forpligtelser:

1. at modtage Tinghold og afgive Lokale
til Extrarekter mod saadan Betaling, som
derfor er eller bliver bestemt.
2. at forrette som Pastaabner og Dampskibes-
repeditor mod saadan Godtgjorelse, som derfor
er ^{eller} bliver bestemt.
3. at erlægge uden afdrag i sine øvrige Skat-
ter en aarlig Handelskat til Formands-
skabsdistrikets Kommunekasse af 16-sikter-
Skoner, som for hvert aar erlæggis inden 31te
Januar, hvilken Skat i fornødent Fald indbettes
ved Udprantning.

Dette til Betreffelse under min Haand og Embedels

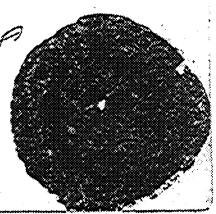
Gjef

Alteno Fogdemøde 7 Juli 1898

Prof. W. Christensen

Handelsbrev
For Handelsbrevs udarbejdelse: Kr. 8.
Udgifter til offentlig Aftryk: 90.
Kontor og Post: 100.
Handelsbrevsdistriktet
K. 98.

Vend

Harvarende handelsbrev er båndlagt som
tjenerud for firma Mathis Klemetsens handels-
rett.

4 juli 1932

J. Jørgen

Da nærværende handelsbrev har opphørt å tjene som hjemmel
for Mathis Klemetsens handelsrett, er den i foranstående påtegning
av 4. juli 1932 omhandlede båndleggelse opphørt.

Kautokeino lensmannskontor den 2. juli 1952.

[Signature]

For Tillægstaxter indtil 10 000 Kroner paa tidligere forsikrede Eiendomme,
naar der skal taxeres enkelte nye Bygninger eller Tilbygninger, eller naar enkelte af de tidligere forsikrede Bygninger skal om-
taxeres, medens de øvrige Bygninger ikke undergives Taxt, men overføres med de ældre uforandrede Taxtbløb, og den samlede
Værdi af de Bygninger, der er Gjenstand for Taxt, ikke overstiger 10 000 Kr. Til Taxter indtil 1 000 Kr. kræves 1, til Taxter
fra 1 000—5 000 Kr. kræves 2, og til Taxter fra 5 000—10 000 Kr. kræves 3 faste Brandtaxationsmænd. Denne Taxationsmaade
er kun anvendelig for almindelige Gaardsbygninger, men ikke for ildsfarlige Anlæg og Bygninger i Husklynger paa
over 50 000 Kroners Værdi.

Beregnings-No. 34
af
Brandtaxtforretning

fra
Kaitokubro Lensmandsdistrikt, *Simmankus* Fogderi-Amt.

Aar 1906 den 25 Oktobr indfandt undertegnede faste Brandtaxationsmænd (— mand —) sig paa
Gaarden *Gaspe Dalagiede*, Gaards-No. _____, Brugs-No. _____, Matr.-Løbe-No. 625
i *Kaitokubro* Herred, tilhørende *Mattis Klumbeus Hoikka*

før efter Eierens Forlangende at afholde Brandtaxt i Henhold til Lov af 31te Mai 1890.

Efter hvilken seneste Brandtaxtforretning er Bygningerne paa Eiendommen tidligere forsikrede i den almindelige
Brandforsikrings-Indretning? 5te Novbr. 1903
[Den samlede Taxt for hver enkelt Bygning bliver at udføre med et med 10 deleligt Tal, saaledes at 5 Kroner og
derover forhøjes til nærmeste Tier, og hvad der er under 5 Kr. bortkastes. Se nævnte Lovs §§ 2 og 3 samt Reglerne af 24 Juni 1890.]

Som Gjenstand for Taxt opgaves følgende Bygninger, der besigtigedes, opmaales og taxeredes:
Som No. 1 *Stov* -bygning.

Er den før forsikret og isaafald under hvilket No. eller Littera og for hvilken Sum? 5te Novbr. 1903, som
No. 1 for Kr. 2500-

Er Bygningen paabygget eller tilbygget? Tilbygget og paabygget
Bygningsmateriale? Tømmer
Tagtækning? Bord
Bygningens Størrelse? 4.90 Meter lang, 6.25 M. bred, 3.10 M. høi til Taget.

Antal Etager? 1 og Loft
Hvorledes indredet? 4 Værelser og Gang. Udover for Gangen et Bialoy
af Risovask og Bord, 2.50 m. Maat, 3.05 m. høi, 2.20 m. høi, samt
Trap, den øvre Del af Bygningen er indvundet og paabygget og maalt,
med en regulert koldkøle og 2 St. Skab. Den øvre Del af
Bygningen er i 2 St. indvundet.
Hvormange Ovne? 2 og Bajeron
Er der Grundmur og isaafald i hvilken Høide over Grunden? Ja, 6.20-50 cm
Er der Kjælder og isaafald hvorledes indredet? Nei

Taxt for Bygningen ialt Kr. 5000-
hvoraf for Grundmuren Kr. 150- og for Ovne Kr. 350-

B. No. 2 *Kammar* -bygning.

Er den før forsikret og isaafald under hvilket No. eller Littera og for hvilken Sum?

Er Bygningen paabygget eller tilbygget?
Bygningsmateriale? Tømmer
Tagtækning? Bord
Bygningens Størrelse? 4.75 Meter lang, 4.75 M. bred, 2.85 M. høi til Taget.
Antal Etager? 1 og Loft
Hvorledes indredet? 2 St. og 2 St. Skab

Andre Oplysninger (se No. 1)? Diisk og Hølder, Udover 2 St. Skab

Taxt for Bygningen ialt
hvoraf for Grundmuren Kr. _____ og for Ovne Kr. _____

Taxter.	
	5000-
	1000-
Kr.	6000-

Jul. 27/07.

2. Bygningernes Benyttelse:

Er der i Bygningerne Landhandel, Handelsbageri, Hotelvirksomhed, Snedkerværksted eller nogen anden ildsfarlig Haandværksdrift og isaafald hvilken og i hvilke Bygninger?

Landhandel, men ellers ingen ildsfarlig Bedrift

3. Bygningernes Beliggenhed:

a) Hvilken indbyrdes Afstand er der mellem ovenfor taxerede eller nævnte Bygninger?

Mellem No. 1 og No. 2 og 3 om kring 15 Meter, mellem No. 1 og 4 " 30 Meter.

b) Ligger Bygningerne i over 47 Meters Afstand fra Nabobygning? Ja

c) Er der nogen Nabobygning nærmere, maa Afstanden oplyses; ligeledes maa angives, om Bygningerne ligger i nogen større Husklynge og isaafald dennes antagelige Værdi.

4. a) Blev Taxten og Besvarelserne oplæst for Eieren eller den, der var tilstede for ham? Ja

b) Havde han noget at bemærke ved det Nedskrevene? Nei

5. Blev Eieren sluttelig gjort opmærksom paa, at han strax har at afgive Indberetning til Lensmanden, naar Bygningerne undergaar væsentlig Forandring, der har Indflydelse paa Forsikringen eller Ildsfarligheden, og at han ikke uden Tab af Erstatning maa tegne Assurance paa Bygningen eller Dele deraf i andet Selskab, medmindre Samtykke fra Indretningen er erhvervet, og at han i det Hele pligter at udvise almindelig Forsigtighed i Omgang med Ild og Lys og letantændelige Gjenstande? Ja

At ovenstaaende Taxter er afgivne efter bedste Skjøn, uden Hensyn til Bygningernes Beliggenhed og i Henhold til aflagt Ed bevidnes herved.

U. B. Meyn, J. M. Helka, M. Erikson.

Herfor betales:

Til hver Taxationsmand Kr. 1.50 og til Lensmanden for Forretningens Revision, Indførsel i Taxtprotokollen og Expedition Kr. 2.00. — Ved Indleveringen kan Eieren kræve Lensmandens skriftlige Erkjendelse for Modtagelsen.

At foranstaaende i Landafdelingen forsikredes Bygningerne heraf No. 2 og 3 til Taxations 2de, Resten til 1de Afdeling. No. 3 og 4 til 5de, de øvrige til 6de Klasse. De til 1de Afdeling heraf Bygningerne med 50% Forhøielse i Korbtingen i Henhold til Lov af 31de Mai 1890 § 5^a, hvorhos No. 1 er ilagt Kredubelt Korbtinger, efter Taxations Lr. 6. indtil det godkjøres, at Ildskederne er brakt i forsvarlig Stand overensstemmende med de gjældende Regler.

Den almindelige Brandforsikrings Indretning for Bygninger. Christiania den 9de Januar 1907.

D. Meyn

Denne Taxt er indleveret til Lensmanden den 25de Oktober 1906 Klokkeren J. P. Meyn

Som No. 3 Skibet -bygning.

Transport Kr.

6000

Er den før forsikret og isaafald under hvilket No. eller Littera og for hvilken Sum? *Se*

Er Bygningen paabygget eller tilbygget?
Bygningsmateriale? *Simmer*
Tagtækning? *Navn af Jorh*
Bygningens Størrelse? *4* M. lang, M. bred, *160* M. høi til Taget.
Indredning og andre Oplysninger (se No. 1)?

*Skaar i Lorkindselæ med No. 2 Skam
høbygningen var en Gay, 1.75 m. bred, afført
af *W. B. B.**
Taxt for Bygningen ialt >
hvoraf for Grundmuren Kr. og for Ovne Kr.

200

No. -bygning.

Er den før forsikret og isaafald under hvilket No. eller Littera og for hvilken Sum?

Er Bygningen paabygget eller tilbygget?
Bygningsmateriale?
Tagtækning?
Bygningens Størrelse? M. lang, M. bred, M. høi til Taget.
Indredning m. m. (se No. 1)?

Taxt for Bygningen ialt >

hvoraf for Grundmuren Kr.

> No. -bygning.

Er den før forsikret og isaafald under hvilket No. eller Littera og for hvilken Sum?

Er Bygningen paabygget eller tilbygget?
Bygningsmateriale?
Tagtækning?
Bygningens Størrelse? M. lang, M. bred, M. høi til Taget.
Indredning m. m. (se No. 1)?

Taxt for Bygningen ialt >

hvoraf for Grundmuren Kr.

Efter forannævnte Brandtaxtforretning, hvoraf Udskrift havdes tilstede, findes paa Eiendommen des-

Kr. *6200*

Anmærkning: Hvis der paa Schemaet ikke findes Plads til samtlige Bygninger paa Eiendommen, indbefætes der her i dets Midte et andet Schema, hvorpaa Beskrivelsen fortsættes, idet overflødig Text overstryges.

Som No.	uden følgende, den Samme tilhørende, forsikrede Bygninger:	bygning før som No. (Littera)	Tidligere Taxt	Transport Kr.
> No. 4		No. 2		
> No.		No.		
> No.		No.		
> No.		No.		
> No.		No.		
> No.		No.		
> No.		No.		
> No.		No.		
> No.		No.		
> No.		No.		

6.200 -
700 -

Syn Tusinde — Hundrede og — Kroner. Samlet Taxtsum Kr. 7000 -

Er der flere Brandtaxationsmænd, og der ikke er opnaaet Enighed mellem Mændene om Taxterne, oplyses Uoverensstemmelserne:

Er ovennævnte, ikke omtaxerede, Bygninger vel vedligeholdt og og uforandrede af Værdi? *Ja*
(Er nogen tidligere forsikret Bygning ikke medtagen, maa Grunden hertil oplyses, saasom om den er bedreven.)

Almindelige Spørgsmaal:

1. Ildstedernes Beskaffenhed:

[Forat Ildsteder af den almindelige Brandforsikrings-Indretning skal ansees fuldtud betryggende, gjælder følgende Regler: Ovne og Komfurer maa enten staa 60 cm. fjernet fra Trævæg, eller ogsaa maa der være opført Brandmur af saadan Høide og Bredde, at der er en Afstand fra Ovn og Komfur til Brandmurlisterne af 30 cm. Brandmuren bør være 11 cm. (1/2 Sten) tyk og Ovnen fjernet mindst 10 cm. fra samme. For hver Centimeter Brandmuren er tyndere, bør ovennævnte Afstand øges med 3 cm., saaledes, at Ovne ved Brandmure af 6 à 7 cm.s Tykkelse (Sten paa Kant) fjernes mindst 20 cm. fra Muren. Istedetfor Brandmur kan i Nødsfald Væggen beslaaes med Jernplader paa Trælister med Luftvexling mellem Pladen og Væggen, og bør Ovns Afstand fra Jernpladen da være mindst 30 cm. Ovne og Komfurer bør staa paa *Fædder af ildfast Materiale*, og i Mangel deraf maa der sørges for et isolerende Mellemlag af Sten mellem Bundpladen og Træfoden. Alle Rør bør ved Gjennemgang gennem Tag eller Trævæg behørig isoleres fra Træværket ved mindst 15 cm.s Murværk, og bør Rørene ellers være fjernede mindst 30 cm. fra Tagflade. Trækkes Rør fra et Rum gennem et andet eller gennem Bygnings Loft og Tag, bør disse Rør være af Støbejern (Klæberstensrør eller glasserede Lerrør ansees ligeledes betryggende). Piber bør altid være helt forsynede med udvendig Afpudsning eller være forsvarlig fugede og opføres mindst 60 cm. høiere end Tagryggen, og bør Piben over Taget ikke være klædt med Bord.]

- a. Blev Piber og Ildsteder nøie besigtigede? *Ja*
- b. Befandtes Ildstederne ildssikre og forsvarlige overensstemmende med foranstaaende Ildstedsregler? *Nei*
- c. Saafremt de i Ildstedsreglerne opstillede Fordringer ikke er opfyldte, i hvilke Bygninger fandtes da Afvigelserne, og hvori bestod disse? *Rivning fra Ovnen i Hovedbygningen var gjort igjennem Taget uden nogen Isolation fra Træværket, ligeledes de paa Loftet var for nær Træværk (Væg).*
- d. Blev Eieren betydet at han maatte rette Manglerne og indsende Bevidnelse herom fra 1 Taxationsmand og at han indtil dette er skeet, maa betale høiere Kontingent? *Ja*
- e. Eller fandt Taxationsmændene (— manden —) trods ovennævnte Afvigelser, at vedkommende Ildsteder var forsvarlige?

Hammefest, den 28 januar, 58.

Kjære Johan Mathis!

Det mon e'is dan modde samiraktot
 var bærre bette gullad alle allime
 mon goid lan, dan odna aerno beive
 raieid, dotto dan samma savou
 dikijernai jos dat bene lifei albmas
 ritu savamist, ja dotto mon dat
 in ditte maidge no adnaad
 mioidakt, modde dan mon gal
 lan bærre gollad mi most la
 sivan, most la mavesar, ditte
 mon del in ^{ditte} maid dat deket munge,
 Mon engel veara o'eeon delgarit,
 in ditte sadango operajoni goid vel,
 De dotto mon in made mioidakt
 maidge, dan ladujas let mjellje sanga
 masd mon vellan, ohta kau tokimolas
 le vel samma ladujas, fakte vel
 le nubbe mi madda samegiella,
 Ja dotto mon ferdin huitit dan have,
 De bærre dervan dan harai,
 lobbas hoi olta dervuotet biakoidi
 mi albnoide ja adnaid biakka anemott,
 e'isdebet munge muddle samiraktot bærre
 gollat sagrid.

Mathisen
 Lagreth Mathis
 Hammefest, 28 januar, 58

[Oversetting]

Hammerfest, den 28. januar 58.

Kjære Johan Mathis!

Nå skriver jeg noen ord hjem slik at dere får høre at jeg fortsatt lever, fram til denne nådens dag, og det samme ønsker jeg dere hvis det var opp til det arme mennesket å bestemme slikt. Ellers har jeg ikke så mye å berette, men jeg har hørt hva som feiler meg, jeg har magesår, og da vet jeg ikke hva de gjør med meg, Jeg har fått noe medisin. Jeg vet fremdeles ikke om jeg skal opereres.

Derfor har jeg ikke noe nytt å fortelle.

Det er fire senger her er i dette rommet hvor jeg ligger - en fra Kautokeino ligger i samme rom.

Og her er enda en som kan samisk.

Og nå får jeg vel slutte for denne gang.

Dere må ha det bra.

Mange hilsener til dere alle, til våre folk og ikke minst til mor

Send noen ord til meg slik at jeg får høre nytt fra dere.

Hilsen Margrethe Hætta, Hammerfest sykehus

Merknad: Brevet er skrevet tirsdag 28., 1 1/2 uke før hun døde. Det er alltid en vanskelig vurderingssak om et privat brev kan offentliggjøres eller ikke. Når dette likevel er gjort, er det fordi det er det siste livstegn vi hadde fra henne. Hun ble operert, men vi kjenner ikke datoen. En operasjon som vi forsto ikke var særlig komplisert, men hun døde kort tid etter, lørdag 8. februar 1958, bare 44 år gammel. Det var uforståelig, men vi kjenner ikke årsaken.
Oversatt 2. april 2006/Odd Mathis Hætta

Det Kongelige Justis- og Politidepartement

Gjør vitterlig:

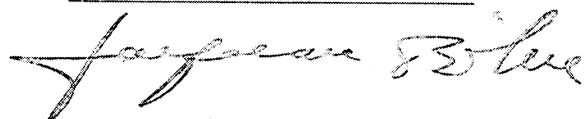
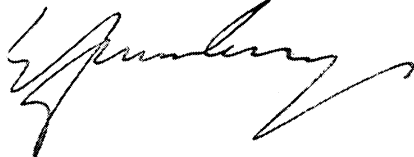
Med hjemmel i lov av 9. februar 1923 om personnavn § 7 og den fullmakt som departementet har fått ved resolusjon av 9. mars s. å. gir departementet

handelsbestyrer Johan Mathis Mathisen Hætta,
Kautokeino,

som er født i Kautokeino, 14. mai 1916,
bevilling til å ta navnet K l e m e t s e n ,
som slektsnavn i steden for Hætta.
Hans fulle navn blir Johan Mathis Klemetsen.

Oslo, den 17. januar 1952.

Etter fullmakt:

Navnebrev.

Kr. 40,-

Handelsbrev

nr. 1/51

Johan Mathis Klemetsen, Siebe
 født den 14. mai 1916 i Kautokeino
 som har godtgjort å være i besittelse av de foreskrevne egenskaper, meddeles her-
 ved næringsbrev på kjøpmannshandel i Siebe, Kautokeino herred.
 Handelsbrevet trer i kraft straks.

Kautokeino den 13. juni 1951

David E. Dahl
 lensmann.

Nærværende handelsbrev er båndlagt som hjemmel for ~~firma Johan Mathis~~
 Klemetsens handelsrett.

Kautokeino lensmannskontor den 13. juni 1951.
 2. juli 1952

David E. Dahl

Da nærværende handelsbrev har opphørt å tjene som hjemmel for Mathis Klemet-
 sens handelsrett,
 er den i foranstående påtegning av 13/6-1951
 omhandlede båndleggelse opphørt.

Kautokeino den 14. august 1960.

Nærværende handelsbrev er båndlagt som hjemmel for A/L Kautokeino
 Handelsbrev Produksjonslags handelsrett.
 for Kautokeino den 14. august 1961.

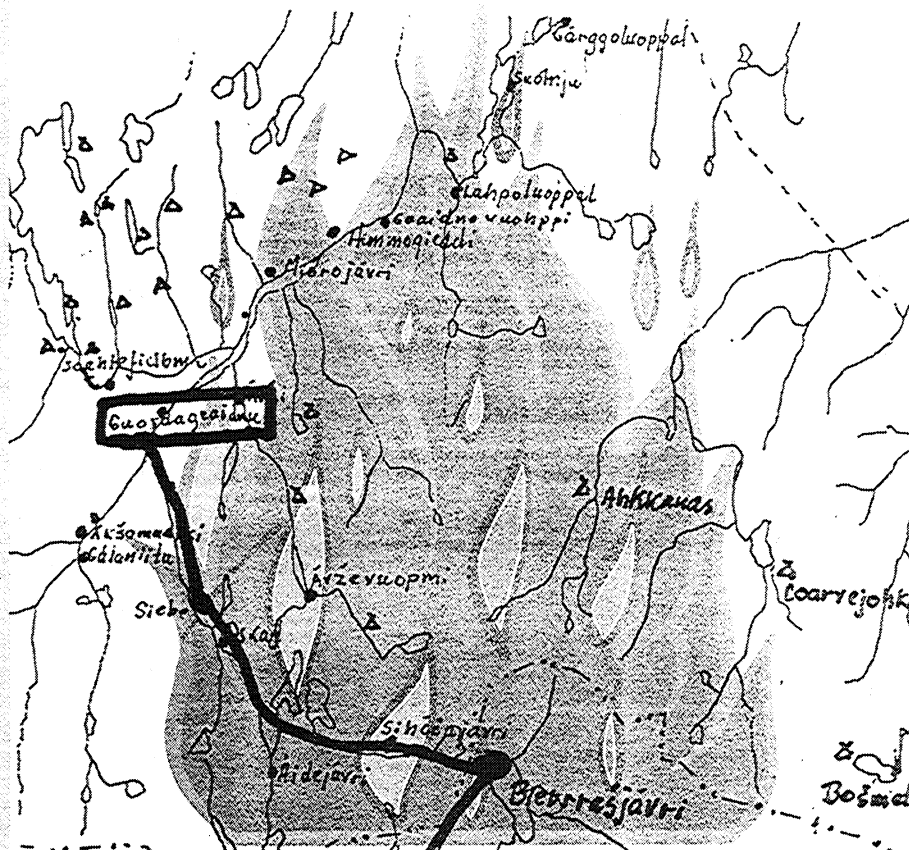
Oppsigelse av handelsbrev foregår hos den myndighet som har utferdiget det.
 Om skjedd oppsigelse skal påtegning påføres handelsbrevet uten betaling.

Sameland brenner

Johan K. Hætta holdt på å bli arrestert av tyskerne. Han klarte såvidt å rømme over til Finland sammen med sine brødre. Her her hele familien Klemet Mathisen Hætta samlet i Nækkala. (Bilde er tatt i 1944).

Politimester Hoem kommer til Kautokeino 22. oktober 1944. I hans følge er nazipolitiet. Dagen etter blir det holdt møte, med syv representanter fra Kautokeino kommune, om hvordan befolkningen og reinhjordene skal evakueres. Møtedeltakerne fra Kautokeino har på forhånd avtalt med politimester Hoem hvordan de skal legge frem saken. På møtet foreslår representantene fra Kautokeino at befolkningen og reinhjorden skal evakueres til «Helligskogen i vest». Der skal de møte tyskere. Tyskerne går med på dette. Meddelelsen til befolkningen blir skrevet på norsk, men den muntlige beskjeden er anneledes. Folk og rein skal dra til «Helligskogen i øst». I Helligskogen i vest regner tyskerne med å slakte 70 000 rein.

Kartet viser fluktruten til Johan K. Hætta og hans familie. Trekantene på kartet viser hvor befolkningen i Kautokeino holdt seg skjult.

Se tekst til bildet, s. 182

Tyskerne skulle slakte 70.000 rein:

1250 samer rømte til fjells

Innen 30. november måtte hele befolkningen i Kautokeino ha forlatt sine boplasser. 1250 av 1300 personer drog til fjells og gjemte seg bort. I den tiden var man vant til fjellivet, og så og si alle hadde egne rein. Mange drog oppover østfjellet over til Finland, endel drog opp på vestvidda. Befolkningen

holdt seg skjult inntil tyskerne drog fra Kautokeino i slutten av desember 1944. De første begynte å vende tilbake til sine tidligere boplasser i januar 1945. Johan K. Hætta (75) fikk oppleve en dramatisk evakueringsreise, før han kom seg i sikkerhet på finsk side.

Johan K. Hætta (75) med diplom og medaljen han fikk for sin innsats under krigen.

A Av Anne Kjønneksen

Folk får det travelt når det blir kjent at de må evakuere til «Helligskogen i øst». Mat og andre varer blir fraktet til skogs og gjemt bort. Noen river ned tømmerstabbur og små tømmerhus og setter opp midlertidige boliger på bortgjemte plasser. Mat, utstyr og møbler blir gjemt bort med tanke på at dette kan hentes frem igjen når tyskerne er borte. Plutselig kommer det beskjed fra tyske myndigheter til administrasjonen i Kautokeino, at det innen 1. november må skaffes 500 kjøreerein og 40 sleider til tyskerne. Nye forhandlinger kommer i gang mellom tyske myndigheter og representanter for Kautokeino kommune. Representantene fremholder at det var umulig å oppfylle tyskernes krav. Tidsposten blir utsatt til 17. november. Forhandlingene endte med at tyskerne skulle få levert 150 kjøreerein og 20 sleider.

I Kautokeino er det i 1944 rundt 1300 innbyggere. 47 personer må dra til Alta og derfra sørover med båt. Dette er pasienter og betjening på syke- og aldershjem, og dessuten personer som ikke har egne rein eller slektninger som kan ta dem med til fjells. Hele befolkningen ellers på rundt 1250 personer drar til fjells og gjemmer seg bort. Noen drog til Finland, til Leai-bejavri, Næhkkala og Bievvra sjávrri. En av dem er Johan K. Hætta.

– Vi hadde bestemt oss for å evakuere til Bievvra sjávrri den natten tyskerne kom for å arrestere meg og min bror Mathis. Vi holdt da på å slakte kyme og gjøre oss klar til å dra. Jeg hadde jobbet aktivt i Hjemmefronten siden 41, og min oppgave var blant annet å frakte norske motstandsfolk, og andre som flyktet fra tyskerne, over fjellet og over grensen i sikkerhet. Det gikk bra i alle årene, men i november 44 fikk vi høre at tyskerne hadde sendt ut arrestordre på meg og min bror. Min søster Anne var nede i Kautokeino for å hente mine besteforeldre til flukten. Der ble hun stoppet av tyskerne som spurte hvor jeg og min bror holdt til. Vi bodde da 15 kilometer ovenfor Kautokeino mot finsk grensa like ved elva.

Johan tar en pause. Han strammer ansiktet.

Tyskerne kom for å arrestere meg og min bror akkurat da Mathis holdt på å skyte kyme. Jeg og en annen bror var akkurat da lengre opp på fjellet for å flykte sakene våre og provianten.

De er fem tyskere og en norsk hirdmann. Tyskerne ransaker Mathis og oppdager at han hadde et engelsk våpen. Den norske hirdmannen er absolutt den verste. Han roper og skriker og er svært ufim. De arresterer Mathis, og spør så etter meg. Tyskerne ber foreldrene og søstrene mine flytte over elva. De skal brenne gården med det samme. Heldigvis får vi lov til å redde sle-

dene og utstyret. Tyskerne går over til fjøset for å brenne. Mathis, som da er alene med en tysker, ser sitt snitt til å rømme. Han løper alt han makter og kommer seg i sikkerhet, mens kulene fyker rundt hode på ham.

Tyskene fikk det plutselig travelt med å løpe etter Mathis. Kun en ble tilbake for å passe på mine søstre og foreldre.

Da kommer jeg og min yngre bror nedover bakken mot huset. Mor oppdager oss i vinduet, og slår henda i glasset så blod og glassplinter fyker.

– Snu med det samme, roper hun.

Vi hører ropet, og skjønner at noe har skjedd. Tyskeren, som passer på inne i huset, blir fra seg av raseri. Han løper ut og skyter etter oss. Min bror klarer å snu sleiden, men jeg får problemer og velter. Jeg må stoppe og en kule treffer kjørsteden. Vi hadde med oss fem rein hver. Heldigvis klarer vi å rømme unna. Vi kjører alt det vi makter oppover mot Siebe, den samme veien vi kom i fra. Her holder min fars foreldre til. De venter på at vi skal bli klare, slik at vi kan flykte sammen.

Jeg tenker hele tiden på Mathis. Hva har skjedd? Er han i live? Har han klart å rømme fra tyskerne?

Plutselig ser vi spor nede ved elva. Jeg får en sterkt følelse av det må være søstrene til Mathis.

Hva tenkte Mathis? Trodde han vi var blitt tatt?

Vi kjører etter sporene en god stund, og plutselig ser vi en skikkelse langt foran oss. Er det tyskere...?

Da vi kommer litt lenger frem tar vi sjansen på å rope navnet til Mathis forsiktig. Skikkelsen stopper opp og kommer mot oss. Det er ham.

Det var en varm omfavnelse der i snøen, sier Johan stille.

– Så bærer det av sted igjen. Vi har ingen tid å miste. Vi vet at tyskerne leter etter oss. Vi kommer til Siebe. Her forteller vi raskt hva som har skjedd, og vi får mat og varme klær før ferden går videre mot Finland. Vi stopper ikke opp før vi er ved den store furskogen over på finsk side.

I mellomtiden hadde tyskerne kommet tilbake til huset der foreldrene og søstrene til Johan var.

– Hirden hadde ristet mor og min eldre søster og spurt i vilt sinne hvem som knuste vinduet. Mor forteller da at det var min yngste søster som fikk panikk. Det stanset gjemte. Hirden, som var fra Kvænangen, kunne samisk. Han ble visst sinnsyk etter at krigen var over, sier Johan med aggresjon i stemmen.

ar til Johan blir arrestert og alle sammen blir tatt med ned til Kautokeino. Før følge drar avgårde brenner tyskerne huset og fjøset.

– Det smalt visst noe helt forferdelig da fjøset gikk opp i flammer. Under bygningen hadde vi nemlig gjemt unna ammunisjon. Tyskerne tar hesten som vi hadde stående i fjøset. De tar også reinen som er igjen.

Far blir satt i arresten. Men etter to dager slipper de han fri, mot at han melder seg to ganger daglig til administrasjonen. Mor og mine søstre får lov til å bo i Øverbygd hos mine andre besteforeldre. Far flytter også dit, og etter noen dager bestemmer de seg for å rømme. De får låne noen rein av naboen, og mot slutten av november flykter mine besteforeldre, foreldre og søstre oppover fjellet. Men min eldste søster Anne blir igjen i Kautokeino.

Fluktfulget drar opp mot østfjellet, og tar inn i en liten hytte. Anne, som møtte tyskerne før de kom opp for å arrestere oss, kommer opp en uke etter. Hun kan da fortelle at alle vi tre brødrene er i live. Mor gråter og kan ikke tro det er sant. Hele familien kommer til slutt etter oss til Finland. Dette skjer i slutten av november måned.

På den tiden hadde russiske fly begynt å bevege seg over områdene i Finland. Finland hadde trukket seg ut av krigen med Sovjetunionen. Kanonene tidde allerede den 4. september. Den 19. september ble våpenstillstand med Sovjet undertegnet. I og med finnesnes kapitulasjon lå fronten fra Karelske Neset til litt sør for Rovaniemi åpen for russisk innmarsj. 7. oktober satt russerne inn sitt stormangrep på det nordlige frontansnittet. Det var da to russiske soldater mot en tysk, seks russiske fly mot ett tysk. 20.-22. oktober hadde russerne gått over den norske grensen og erobret Tårnet ved Jarfjord hvor kraftstasjonen, som forsynte Kirkenes med strøm, lå. 24. oktober tok russerne Bjørnevatt og 25. falt Kirkenes og Høybuktmoen flyplass. Tyskene fikk det derfor travelt, og det var nok det som reddet mange av samene som reiste til fjells.

– Der gikk meget bra med oss etter at vi kom oss over på finsk side. Men det var endel samer som mistet reinflokken sin ved tvangsslaktning, forteller Johan K. Hætta.

Per Bals hadde fått beskjed av tyskerne om å slakte all reinen sin. Men han klarte å flykte unna. Da tyskerne om for å hente reinen var Mahté Mikkel kommet til stedet, og han visste ingen ting. Tyskerne tok feil person og trodde Mahté Mikkel var Per Bals. Han måtte dermed skyte mange av sine rein på tysk kommando.

Likeledes måtte en familie, som var på vei over til Sverige, tvangsslakte nesten hele flokken sin da de traff på tysker.

– Vi hørte rykter fra sjulestedet vårt om at tyskerne nå hadde brent hele Kautokeino. Vi flyttet videre til Nuokkela og derfra til Leai-bejavri, forteller Johan.

Han var en del turer til Kuttainen, og var der blant annet før juletid og handlet. Her traff Johan en norsk journalist som ville vite hvordan det var gått i Kautokeino.

– Vi ble enige om å dra en tur over fjellet. Om natten dro vi fra Leai-bejavri, og vi kom til Kautokeino ved grålysningen. Vi stoppet ved campingplassen, og det syntet glemmer jeg aldri. Journalisten spurte om vi var kommet til Kautokeino. Jeg svarte at jeg ikke var helt sikker. Jeg kjente ikke plassen igjen. Kirken var borte. Alt var jevnet med jorden. Det eneste som stod tilbake var en liten utedo. Det var et trist syn, svært trist. Alt var svart og brent og øde.

Johan blir stille. Det er vanskelig å beskrive et slikt syn.

– Vi gav oss i veg for å leite etter folk. Vi drog mot Bidjovagge. Her traff vi K.K. Hætta, som hadde satt opp et telt med en ovn inni. Han var forresten den første personen i Kautokeino som hadde ovn i teltet. Vi drog videre til Voukorouggi, og her var det en fire fem familier som bodde i torvgammer. De hadde også kyr og hest. Vi fikk vite mye av dem, blant annet om hvordan tyskerne hadde brent stedet og så dratt av gårde.

Etter møtet drog vi de 10 milene tilbake til Kuttainen.

Befolkningen begynte å vende tilbake til Kautokeino i januar 1945. Høsten 1944 hadde tyskerne fraktet brakker til samebygd. De fikk ikke tid til å sette dem opp, og de lå nedsmedd i nærheten av kirkestedet. De første som kom gravde frem brakkelemmene, og disse ble til hus.

Johan K. Hætta opphold seg fortsatt i Finland. I slutten av januar tar han en tur til Alta. Det var noen norske militære, som kom til Kuttainen, som ville til Alta. Johan organiserte reise med rein og slede for dem.

– Da vi kom til Eiby oppdaget vi plutselig fem tyskere foran oss ved bru. Vi hadde gode kikkerter og oppdaget dem i tide. Vi kastet oss ned i snøen, og lå stiv av spenning og ventet. Det var Torleiv Tomassen, Harald Mjøen, Ole Sandvik, Hagbort Eriksen, en telegrafist, en journalist og meg.

De kom mot stedet der vi lå, men de hadde nok ikke sett oss. Da de var rundt seksti meter fra oss lønnet vi første skudd. Det var ikke annet å gjøre. Det måtte bli dem eller oss. Jeg hadde vært i Narvik og kjempet, og jeg visste at dette var alvor. Jeg sa at vi ikke måtte gå frem å se om noen fortsatt var i live. Vi trakk oss derfor tilbake. I etterkant fikk jeg vite av noen reindriftsamer at man kunne hadde funnet fire mann på stedet. En hadde klart seg. Hadde vi gått frem ville nok iallefall en av oss blitt skutt, kommer det ettertenksomt fra 75-åringen.

Neste dag drog følget over til Sautso. De andre gikk så ned til Alta på ski, mens Johan, journalisten og telegrafisten tristet ved leiren. Det hadde vært et trist syn som møtte skigårerne.

Johan drog så tilbake til Kuttainen igjen og ble der til krigen var over. Gjennom radioen fikk han og familien greie på at krigen var slutt. Fredsdragen var fantastisk, sier Johan stille.

Čakča 44

Seminaras "Soahti" ja evakueren Davvikálohtas 1944-45" Kilpisjärves mitalii Anne Hætta dáhpáhusaid birra Guovdageainnus.

"Mu boarraseamus viellja lei 20 jagi. Son álgiu nu gohčuduvvon "Motstandsbevegelsii" dalán go soahti bodii. Min bearrašis mii leat 3 oappáža ja 3 vieljaža. Mii oruimet muilla eret Guovdageainnu márkanbáikkis bajásguvlvi joga. Dat lei maid geainnu guoras Karesuandu guvlui.

Nu gárttai ahte mii álgu soahtejagiid jo álgiimet báhtareaddjiid Ruota beallai veahkehit ja oahpisteimmet sin ja attiimet sidjiide borramuša. Mu boarraseamus vieljat Máhte ja Johán, ja nuoramus viellja Issát gii lei dušše 12-13 jagi, sii oahpistedit olbmuid Rutii. Ledje ohpiih olbmot Álttás eret, ja eará báikkiin maid, geat báhtarede Rutii. Okta bárra bodii vácci ja unna mánáš fárus ja Johan doalvui sutnu maid badjel rájá. Ja mun ferten moadde fearána birra muitalit maid muittán.

Lei muhtun dovddus olmmái, Harald Mjøen ja gulai "Hjemmefrontii." Sus ledje sáddenrustegat, ja lei dákká bokte oktavuohhta Londoniin. Dát olmmái orustalai min luhtte go ii lean johtimin eará sajiin.

Ovttá sotnabeai' idit, mii eat ádden vuohtit maidege váralašvuoda ja mis lei dát guossi min geahčen. De fáhkkestaga mii gulat johkamotor jura ja fanas bajás guvlui jodus.

"Gosa mii dan guossi galgat bidjat?" jurdileimmet mii.

Ii lean eará go áitái doalvut guossi ja bidjat su njaskut ja bákkulit biktasiid, beaskkaid ja duljiid su ala. Ja ledje ge duiskkut jodus, muhto sii eai lean eará go sotnabeai'mátkkis.

Lei čáhpes čakča, muhto bivval. Ii lean velá muohtán.

Álgogehčai skábmanánu 44is, bóhte guokte olbmá. Soai luittiiga iežaska vulos fallsearpmain várrái. Soai bodiiga Londonis ja leaigga jodus Rutii. Soai fertiiga orrut min luhtte 2 vahku heittot siivvu geažil. Ii goastan hergiin ja Karesuandu rádjajoga ii lean galbmán.

Ii oktage beroštan nu ollu dien amas olbmoguoktásis, soamis jearralii go bohte min geahčai geat soai leaba.

Lei šiehtadus ovttá daluinn Ruota bealde, ja go siivu šáttai, de sáhtustii Johán sudno.

Jo, ja dál álgiu dramatihkka.

Mii didiimet ahte mii fertet evakueret ja álgiimet ráhkanit. Mis lei šibitdállo ja lei dábálaš ahte dalle ledje dálolaččain vuodjin-hearggit ja nu lei mis ge.

Áddja ja áhkuu oruiga márkanbáikkis. Mun válden 3 hearggi ja vulgen viežžat sudno iežamet geahčai ja soai maid galggaiga min fárrui dan mátkái.

Mu vieljat Johán ja Issát leigga mannan ráidduin várrái doalvut biepmu ja biktasiid mat fárrui galge.

Mu goalmmát viellja lei ruovttus dán dramatihkáláš beavve, ja lei leamaš njuovvamin moadde gusa, nu ahte 3 gal ledje ain návehis. Na, mun vuoddjájain vulos ja deavvan joga alde njáallja duiskku ja ovttá maid lávviimet gohčudit "hirdan", ja son máhtii dárogela. Sii bissehede mu ja jearahallaoghte dovddan go mun Hætta bearraša geat doppe badjin orrot. Mun in riektá diehtan maid galgen vástidit. Mun ledjen nuorra, dušše 18 jagi ja lean manjá smiehttan livčen galgan leat eambo jálut ja geahččalan juoga nu láhkái beassat jorgalit ja dieđu ruoktut addit. Dan in jurdilan, dušše dadjen ahte in mun diede, soaitá sii orrot doppe. Mun in dovdda sin. Ja duiskkut čuoigaletje ja mun vuoddjájain viidaseabbot. Mun bissanin mu čeaži luhtte geas lei oktavuohhta eiseválddiiguin. Mun muitalin ahte deiven duiskkuid geat dáhtto diehtit min bearraša birra ja jeren sus maid galgan dál dahkat. Galgien go váldit dan boaresolbmo guoktá fárrui? Árvidin dál lea juoidá. Čeahci logai: "Ále eissege válde sudno fárrui, sihkarit lea muhtun gii lea váidán vieljaidat." Ja nu mun mannen áhku guoktá lusa ja muitalin ahte eaba sáhte mu fárrui vuolgit dál. Soai leigga boares olbmot, áhku badjel 80 jagi ja áddjá badjel 70. Leimmet gal šiehtadan dán mátki, muhto ii heiven dál.

Dan botta go ledjen márkanbáikkis, de ledje duiskkut joavdan min geahčai. Ja de lei dáhpáhus min šiljus. Máhte bodii vuovddis gos son lei aiddo geargan njuovadeamin ja sus lei revolvár gákteozas. Duiskkut diedusge válde dán sus eret. Son lea váidojuvvon ja son váldui dál giddagassii ja galgai vuolgit sin fárrui.

Máhte jearai ii go beasa veaháš velá veahkehist olggos guoddilit dávviriid ovddal go boldet viesu. Sii miedihede. Go son lei dás hommámin, dalle son bijai báhtui, viegai njuolga sin luhtte eret. Okta báziu su manjá, muhto ii deaivan. Máhte beasai čada suovkka ja de joga ala, ja

Anne Hætta, Guovdageainnus.

viidaseabbot johkaráigge bajás. Muhto dalle gal duiskkuin ge leaktu šáttai ja dollejedje manjá, dušše okta báziu fáktet sin geat ledje dálus. Máhte lei nu valli viehkat, ja go sus ledje gápmagat juolggis, son ii njáláhalalan nugo duiskkut geainna stevvelat ledje. Sii vihke mánis ja báhčaledje nu ahte luodat njurgo birra beljiid ja oaivve badjel, muhto ii ge deaivvahallan. Sii eai joksán Máhte. Ja go johkarokkis eret beasai, de son didii gude guvlui galgá mannat, nuorttas Siebe guvlui.

Dan botta go diet duiskkut ledje Máhte manis, de lei okta vákta stobu luhtte, ja Johán ja Issát leaba ráidduin boahtemin luohkavuollái. Soai eaba diede maidege. Eatni gázze leat lohka-duohken stobus. Eadni gii lei jo fáktemin goas dál boahteba, son cuvkii glása ja huikkádii gánddaguoktái ahte ferteba jorgalit hoahpus. Duisku álggi bahčalit sudno ja deaivvai dušše reahkajálása. Ferten gal dadjat lei dego sállejuvvon ahte eai lean máhan dat eará duiskkut vel.

Go sii jode stobu lusa de šáttai gažaldat gii glása lea cuvken. Na, ja eadni lei nu gávvil son lohká unna oappázi, mis nuoramusii, son lei 8 jagi, ahte dál galgá son jallan iežas dahkat ja njukkodit ja leat áibbas nu ahte ii ádde maidege. Son dagai nu, ja duiskkut jahkke eadni ahte nieiddaš lea jalla.

De galge eadni ja áhčči ja oappaguovttus vuolgit sin fárrui. Duiskkut láidejedje herggiid go eai máhttan daiguin vuodjit. Ja de bohten mun fas sin ovddal. Dál mun lean bajás ruoktot jodus ja in diede mii lea dáhpáhuvván. Mun áddejin min olbmot leat váidun ja lea dál gitta váldon. Duiskkut dáhttu mu bisánit. Mun dagan ahte in gula. Ja vuoján miittä. Uhca oabbá nu suorganii go gullái ahte jus in bisán sii báhčēt mu. "Áne it don gula ahte bisán. Áigut báhčēt du," huiká uhca oabbá ja čieru.

Mun bisánin ja sii álge muinna háleštēt. Duiskkut eai dovdan mun han lean gean ovdalgaska-beavve ledje deaivan.

"Na, it go diede ahte ii leat lohpi dus dien guvlui johtit. Buohkat galget mannat Basse-vuovdá," lohket sii.

"Jo, logan mun, muhto mun ferten ealu mannat ohket váris beasan vuolgit" Mus ii lean gal oktage heargi gosge. Sii dohkehede mu čilgehusa, ja bessan fas vuolgit.

De bohten ruoktot. Miehta šilju ledje borramušat leabbámin. Lei áibbas seavdnjat, in oainne measta maidege. Ja in ge diehtán mo vieljaiguin lea geavvan. Mun fitnen návehastimin, ja gudden ollu suiniid gusaid ovdiid. Jeren gránnáin, geat nuppe bealde joga orro ahte dihtet go sii maidege. Na uhčan han si dihte, muhto ledje oaidnán Máhte viehkamin johkaráigge bajás.

De mun maid vulgen ja deiven eará báhtareaddji bearršiid doppe Ávžževuomis ja ledjen sin mielde ja bodiimet Suoma beallái, daid suoma badjeolbmuid geasseviesuid lusa. Mii dasa orustimeimet. Manjit beavve de bohte maid mu vieljat. Sii ledje muhtun aláš alde áicán min. Ja go oidne ahte leat olbmot jodus šibihuguin, nu ahte sii árvidede eai leat váralaš olbmot. De šáttai sánka gos earát leat min bearrašis. De moai čeziin vuoddjáme fas Guovdageidnuin mánggain herggiin. Olbmot ledje ain báikkis. Ja mun háleštín nubbiin čezin, ja son lohká min olbmot leat báhtaran. Áhčči leai mánga beavve giddagasas ja de lei ožžun lobi vuolgit eamida ja nieiddaguoktá galledit doppe muhtumiid geahčen márkanis. Dan oanehis galledan bottus go áhčči lei doppe, de oačču son herggiid luoikkasin ja dat guokte boares olbmo, áhku ja áddjá beasaiga maid fárrui. Nu sii bidjalede várrái. Nu moai čeziin gávnnaim sin nuorttábealde Guovdageainnu.

Ja deaivvadeapme váhnenguoktáin ja earáiguin lei addetmeahtun soma. Sii eai lean oaidnán gánddaid vahkkui. Dan guovttu geat ráidduin bodiiga, Issáha ja Johána, sudno gal oidne jorgaleamen. Muhto Máhte eai diehtán lei go šat heakkas. Mun dihten ja sáhtten muitalit ahte buot golmmas leat Suoma bealde. Álggos gal lei eatnis váttis áddet. "Leago jo áibbas duohta ahte Máhte maid lea heakkas," logai son. Ja nu illu gatnjalat golge muodus ja mii giitaleimmet Ipmila go min lea várjalan. Nu mii leimmet fas buohkat ovttas.

A. J.

Anne K. Hætta [Lemet-Åne] sin beretning fra høsten 1944

[Oversetting] **HØSTEN 44**

På seminaret i Kilpisjärvi "Krigen og evakueringen på Nordkalotten 1944-45" fortalte Anne Hætta om situasjonen i Kautokeino.

"Min eldste bror [Johan] var 20 år. Han begynte i "Motstandsbevegelsen" med det samme krigen begynte. Vi var 3 søstre og 3 brødre. Vi bodde en mil sør for Kautokeino kirkested oppover elva [Økseidet]. Stedet var ved ferdelsveien mot Karesuando.

Det gikk slik til at vi allerede i de første krigsår begynte å gi flyktinger mat og hjelpe dem over til Sverige. De eldste brødrene mine, Mathis og Johan, og den yngste som bare var 12-13 år, førte dem over til Sverige. De hjalp folk fra Alta og andre steder som flyktet til Sverige. Et ektepar med deres lille barn kom og Johan førte dem over grensen.

Jeg må dessuten fortelle om et par episoder som jeg husker.

Det var en kjent person, Harald Mjøen, som hørte til Hjemmefronten. Han hadde radiosender, og var på den måten i kontakt med London. Han stoppet hos oss hver gang når han ikke var på vei til andre steder.

En søndagsmorgen, da vi ante fred og ingen fare, var han gjest hos oss. Plutselig hører vi dur fra en båtmotor og en båt som kjører oppover elva.

"Hvor skal vi gjøre av vår gjest", tenkte vi. Vi hadde ikke annen råd enn å få han inn på stabburet og plassere klær, pesker og reinskinn over ham. Og det var tyskerne som var på fere, men de var bare på en vanlig søndagstur.

Det var ikke snø, men fortsatt bar mark. Snøen var ikke kommet. I begynnelsen av november 1944 kom to menn. De ble sluppet ned på fjellet i fallskjerm.

De kom fra London og var på vei til Sverige. De måtte bo hos oss i to uker på grunn av dårlig føre. Det gikk ikke an å komme seg noe sted med reinskyss og dessuten var det ikke is på grenseelva.

Det var ingen som brydde seg så mye om de to fremmede, men det var alltid noen som spurte hvem de to er. Vi hadde avtale med en gård på svensk side, og da det ble føre, førte Johan dem (over grensen). Nå begynte dramatikken.

[2. spalte]. Vi visste at vi skulle evakuere [måtte flykte], og begynte å forberede oss. Vi hadde gårdsbruk med kyr. Det var dessuten vanlig at fastboende hadde [arbeids-] og kjørerein, - og det hadde vi også.

Besteforeldrene mine bodde på kirkestedet. Jeg tok 3 kjørerein og for å hente dem til oss fordi de to skulle med oss når vi reiste [flyktet]. Brødrene mine, Johan og Isak, hadde reist på fjellet med mat og klær som vi skulle ha med.

Denne dramatiske dagen var min tredje bror [Mathis] hjemme. Han holdt på og slaktet noen kyr, men fremdeles var det 3 kyr igjen på båsen. Ja, så startet jeg nedover [mot kirkestedet] og traff 4 tyskere og en som vi kalte "hird", han kunne norsk. De stoppet meg og spurte om jeg kjente til familien Hætta som bodde oppover elva. Jeg visste ikke riktig hva jeg skulle svare. Jeg var ung, bare 18 år. Jeg har siden tenkt over om jeg skulle ha vært dristigere og snudd for å prøve å gi beskjed hjem. Det tenkte jeg ikke på, jeg sa bare at jeg vet ikke, kan hende de bor det oppe. Jeg kjenner ikke dem. Etter dette fortsatte tyskerne på ski og jeg kjørte videre. Jeg stoppet hos min onkel [kjøpmann Morten Klemetsen] som hadde kontakt med myndighetene.

[forts.] Jeg fortalte ham at jeg traff tyskere som ville vite om min familie, og jeg spurte ham [min onkel] hva han rådet meg til å gjøre: Skulle jeg ta de to gamle med?

Onkelen svarte: "Du må for all del ikke ta de gamle med. Det er sikkert noen som har angitt dine brødre." Og så for jeg til de to gamle og fortalte at de ikke kunne være med nå. Bestemor [Anne M. Hætta/Juhu-Máhte-Elle] var godt over 80 og bestefar [Johan J. Hætta/Rihta-Juhán] over 70. Vi hadde jo en avtale, men det passet ikke nå.

Mens jeg var på kirkestedet, hadde tyskerne nådd fram til oss [vårt hjem på Økseidet]. Og så skjedde det: Mathis kom ut fra skogen der han nettopp var ferdig med å slakte, og han hadde en revolver i koftebarmen. Tyskerne tok våpenet fra ham. Han var angitt og ble satt under arrest. Han måtte ble med dem.

Mathis spurte om han ikke kunne få hjelpe litt til med å bære ut saker og ting før de brente huset. De gikk med på det. Mens han puslet med dette, flyktet han, sprang rett fra dem. En av tyskerne skjøt etter ham, men traff ikke. Mathis kom seg gjennom krattet og over på elva, og sprang videre oppover elva. [3. spalte] Nå fikk også tyskerne hastverk og satte etter ham, bare en ble igjen for å holde vakt. Mathis var rask, og han hadde skaller slik at han ikke glei på isen slik som tyskerne som hadde støvler. Tyskerne sprang etter og skjøt slik at flere av kulene tvinte om ørene og over hodet, men han ble ikke truffet. De nådde ikke Mathis. Og da han kom opp av elfefaret, visste han hvilke vei han skulle ta; østover mot Siebe.

Mens tyskerne jaget Mathis, var én blitt igjen for å holde vakt ved huset.

Akkurat da er Johan og Isak med sine reinraider på vei nedover bakken. De to er uvitende om hva som hadde skjedd. Mor og de andre er låst inne. Mor som allerede da hadde begynt å se etter de to, knuste vindusruta og ropte til guttene at de måtte snu straks. Tyskeren begynte å skyte etter dem og traff sledemeien med et skudd. Man må kunne se det var et skjebnens lykketreff at de andre tyskerne ikke hadde nådd å komme tilbake.

Da tyskerne kom tilbake, kom spørsmålet hvem som hadde knust vindusruta. Mor sa til min yngste søster [Ellen] som da var 8 år, at hun skulle spille at hun var forstyrret, hoppe og gjøre som hun ikke forstod noe. Hun gjorde det, og tyskerne trodde på min mor at jentungen var gal.

Så skulle far og mor og de to søstrene mine bli med tyskerne. Tyskerne leide reinen fordi de ikke kunne kjøre. Og så møtte jeg dem igjen. Nå er jeg på vei hjem oppover [elva] og vet ingenting om det som har skjedd. Men jeg forstod at mine var angitt og anklaget og arrestert. Tyskerne ville stoppe meg. Jeg gjorde som jeg ikke hørte, og ville kjøre forbi. Min lillesøster ble så skremt da hun hørte at tyskerne vill skyte meg: "Anne, hører du ikke at du må stoppe. De vil skyte deg", ropte hun gråtende. [4.spalte] Jeg stoppet og de begynte å snakke med meg. Tyskerne kjente meg ikke igjen enda de hadde truffet meg på formiddagen.

"Nå, vet du ikke at du ikke har lov å reise denne vei. Alle skal til Helligskogen" sa de.

"Jada", sa jeg, "men jeg må på fjellet for å samle reinflokken". Jeg hadde ikke en eneste rein. De godtok min forklaring, og jeg fikk fortsette.

Så kom jeg hjem. Overalt på gårdsplassen var matvarer spredt rundt.

[forts.] Det var mørkt, jeg så nesten ingenting. Og jeg visste ikke noe om hva som var skjedd med brødrene mine. Jeg var en tur i fjøset, og bar mye tørrhøy inn til kyrne. Jeg gikk til naboene på andre siden av elva, og spurte om de visste noe. De visste svært lite, men de hadde sett Mathis springe oppover elva.

Så for også jeg og traff andre flyktninger i Ávževuopmi. Jeg var med dem og vi kom på finsk side av grensen, til de finske reindriftssamers sommerhytter [Pöyisjärvi]. Vi stopper der. Dagen etter kom også brødrene mine. De hadde sett oss fra en høyde på fjellet. Og da de så at det var folk på flukt med buskapen sin, da skjønnte de at det ikke var fienden. Så kom spørsmålet om hvor det er blitt av de andre familiemedlemmene. Da kjørte min onkel [Johan Mathis Klemetsen] med flere rein til Kautokeino kirkested. Der var det fremdeles folk. Vi snakket med en annen onkel av meg [Morten Klemetsen] og han fortalte at våre folk hadde flyktet.

Min far satt flere dager i arrest. Han hadde så fått lov å besøke min mor og mine to søstre [Inga og Ellen] som hadde tatt inn hos folk på kirkestedet. På den korte tiden fikk far tak i noen som lånte dem kjørerein, og dermed fikk også bestefar og bestemor bli med. Slik kom de seg avsted. Og min onkel og jeg kjørte etter og fant dem øst for Ávževuopmi [på hyttene til Mikkel Nilsen Gaup [Miggal-Niillas] ved Báđašjohka].

Og så ble vi gjenforenet med foreldre og andre til ubeskrivelig glede. De hadde ikke sett guttene på en uke. De to som kom med reinraidene, Johan og Isak, hadde de sett snu. Men de visste ikke om Mathis var i live. Jeg kunne fortelle at alle tre var i god behold og at de befant seg på finsk side. Til å begynne med hadde min mor vanskelig for å tro at dette var sant. "Er du helt sikker på at også Mathis er i live?" spurte hun. Gledes tårer trillet på ansiktet hennes og vi takket Gud som hadde verget oss. Nå var vi alle samlet igjen. (Oversatt 22.3.2006 Odd Mathis Hætta)

Tekst til bildet i Vedlegg 15, side 177: Familien Klemet M. Hætta. Bildet er tatt i Näkkälä i desember 1944:

Fra venstre 24 år gamle Inga [*Lemet-Ingá*] (1920-1988), 12-åring Ellen Margrethe [*Lemet-Elle*] (1932-1987), den 79 år gamle bestefar Johan Johansen Hætta [*Rihhta-Juhán*] (1865-1951), 22 år gamle Mathis Klemetsen Hætta [*Lemeha-Máhtte*] (1922-1990), og 87 år gamle bestemor Anne Mathisdtr Hætta/[...] (1856-1951), den 25 år gamle Johan Klemetsen Hætta [*Lemeha-Juhán*] (1918-2004), husfaren 51 år gamle Klemet Mathisen Hætta [*Máden-Leammu*] (1893-1970) og kona 52 år gamle Brita Johansdtr Hætta [*Rihhta-Juhán-Rihhta*] (1892-1949). (Steen 1986:159-160, 187).

Isak (1928-1986) og Anne (f. 1926) var ikke tilstede da bildet ble tatt.

Til

Herr Daniel M. Hætta,
Elvenes,
Kautokeino.

Erstatningsbevis

vedr. skade nr. U.. 8700.....

Finmark eller Nord-Troms.

Ifølge vedlagte erstatningsberegning har Krigsskadetrygdens styre (under forutsetning av full gjenoppsettelse av skaden) fastsatt krigsskadeerstatningen på Deres eiendom til:

Kr. 16.185.-.....

Erstatningsbeløpet fratrukket eventuelle forskuddsutbetalinger står til Deres disposisjon på nedennevnte vilkår:

Erstatningen skal anvendes på en rasjonell måte til varig utbedring, gjenoppføring, nybygging eller til gjenanskaffelse av faste maskiner og inventar, jfr. midlertidig lov om Krigsskadetrygd for bygninger av 19/7—46 § 23.

Erstatningen utbetales derfor etter hvert som arbeidet skrider frem og eventuelle maskiner gjenanskaffes, mot bygge- eventuelt ferdigattest utferdiget ved byggelederen eller distriktsingeniøren. Blanketter vedlegges. Hvor maskiner er gjenanskaffet, kreves også bekreftelse fra distriktsingeniøren for at disse er installert på skadestedet. Er maskinene ikke installert på skadestedet, må eldre panthaveres samtykke til utbetaling legitimeres.

Av erstatningen kan også utbetales inntil 50 % mot innsendelse av kausjonserklæring på Krigsskadetrygdens skjema. Som kausjonister kan godtas bank eller to privatpersoner. Ved kausjon fra privatpersoner må skjemaet påføres distriktsingeniørens attest for at disse yter betryggende sikkerhet for skadelidtes forpliktelser til å anvende erstatningen i overensstemmelse med trygdens forutsetning.

Alle nybygg og hovedreparasjoner må planlegges og utføres overensstemmende med «Regler for gjenoppbygging etter krigsskade med støtte av Krigsskadetrygden», utferdiget av Gjenreisningsdirektoratet 22. august 1945. Disse regler sendes Dem som vedlegg.

Se forøvrig utdrag av loven på omstående side.

Hvis det senere blir fastsatt en tidsfrist innen hvilken skaden må være utbedret, vil dette bli kunngjort.

Oslo, den ...28.. oktober... 1947.

KRIGSSKADETRYGDEN FOR BYGNINGER

Ref. Røisland
Adm. direktør

J. Falck

Vedlegg.

St. X. 46. 10 000.

KRIGSSKADETRYGDEN FOR BYGNINGER

Utlevert 7/9-46
 Lemmi Ruskuta
 byl lensmann

Trygdens skade nr. 8700

Opplysnings- og takstdokument.

Eierens opplysninger:

Fylke: Finnmark By/Lensmannsdistrikt: Kantokkimo

Gate og nr./Stedsnavn, G.-nr. 6 B.-nr.: 52 Edvins Side

Skadelidtes navn: David M. Hetta

Skade: Apr. 1944 som følge av: Krigshandling

Eiendommen ervervet: Kjøpesum/Byggesum:

Hvilke eventuelle forandringer og hva de har kostet:

Pantegjeld:

Skattetakst/Ligningsansettelse: For skadede bygning/er for grunn

Har bygningen/e i senere år stått helt eller delvis ledig?

Årlig inntekt: a) ved bortleie b) ved eget bruk

Eiendommen er branntrygdet for kr.:

i:

Siste forhåndstakst avholdt den: Kr.

/ 19

Eierens underskrift.

Takst:

I anledning ovennevnte skade avgir undertegnede takstmenn på grunnlag av Krigsskadetrygdens forordning samt takstdirektiver av 20. mai 1944 med endring av 27. okt. s. å. og etter besiktigelse og ervervede opplysninger følgende takst:

I. Skaden*) på hver bygning består i: Total skade

*) Ved partielle skader spesifiseres de arbeider som skal utføres for på forsvarlig måte å gjøre bygningen fullt beboelig eller brukbar for sitt formål. I spesifikasjonen blir masser og flater å anføre.

Vend!

KRIGSSKADETRYGDEN FOR LØSØRE

KLINGENBERGGT. 7
KONTOR: H. HEYERDANLØST
TELEFON 10190. 45004
TELEGRAMADR.: KRIGSSKADETRYGD
POSTBOKS 726

Vår ref.:
Bedes benyttet ved senere korrespondanse.

P.p.

40140
Ang. U.L. skade nr.

I anledning Deres melding om krigsskade opplyses: Etter bestemmelsene av 21/8 1941, §§ 6, 7 og 9, skal erstatning for krigsskade kun ytes under forutsetning og innen rømmen av branntrygd eller frivillig krigsskadetrygd med mindre skaden er inntruffet før 1/9 1940. Den kgl. provisoriske anordning av 8/5 1945 gjør ingen forendring heri.

Av Deres skademelding framgår det at løpsret ikke var branntrygd på skadedagen. Det var heller ikke innmeldt til frivillig krigsskadetrygd. Etter dette har Krigsskadetrygden dessverre for tiden ikke adgang til å yte erstatning for Deres tap, hvilket vi beklager å måtte meddele Dem.

I siste halvdel av 1940 og flere ganger senere har Trygden gjennom aviser og kringkasting, ved oppslag og henvendelser til branntakstbestyrere, lensmenn og til branntrygdelagene gjort oppmerksom på den forannevnte forutsetning, men dessverre er det mange som ikke har tatt hensyn hertil.

En del skadelidte som ikke tidligere hadde forsikring har forsøkt å brannforsikre eller å melde sine eiendeler inn til frivillig krigsskadetrygd etter at skade var inntruffet. En slik etterfølgende trygding gir ingen rett til erstatning. For skader i forbindelse med evakueringen av Finnmark og Nord-Troms, gjelder foreløpig at trygd tegnet etter 1. november 1944 ikke gir rett til erstatning.

Krigsskadetrygden har henledet myndighetenes oppmerksomhet på forholdet og anmodet om at de nødvendige midler må bli stilt til rådighet for at den også kunne få yte dem erstatning som ikke hadde hus og løsøre trygd. Det er dog tvilsomt om noen avgjørelse vil foreligge før Stortinget, som den bevilgende myndighet, har behandlet saken. Med forbehold av at saksforholdene for øvrig betinger det, skal Deres skade i tur og orden bli behandlet her så snart myndighetenes avgjørelse foreligger.

Ved enhver henvendelse til Krigsskadetrygden bes oppgitt:

1. Det over dette brev anførte skadenummer.
 2. Skadelidtes fulle navn.
 3. Nøyaktig skadested (by eller lensmannsdistrikt). Eventuell adresseforendring må meldes.
- Bilag i retur. Forsøk å henvende Dem til Nasjonalhjelpen.

L/DS st.no. 59/45

Oslo, den 19. november 1945.
KRIGSSKADETRYGDEN FOR LØSØRE
Postboks 726

18 OKT. 1945

SPESIFIKASJON

over materialer til Nasjonalhjelpens tømmerfjøs. Type U 3:

Leverert av **Inn-Trøndelag Skogeierlag**, framstillet ved **A.s Buhus'** patenterte laftemetode.

Laftekassen framstillet av 4" × 7" materialer.

Hus nr. **209** Avsendt den **26/8** 1947 med m/s **Opo**

Benevnelse :	Nummer :	Dimensjon :	Antall st.
Langveggstokker m/ laft, hvorav 2 bundstokker	1	4" × × 7 1/4 m.	28
Tverrveggstokker m/ laft, hvorav 2 bundstokker (halve)	2	4" × × 5 1/4 "	28
Tverrveggstokker uten laft	3	4" × × 5,1 "	14
Do. m/ halvlaft	3	4" × × 5,1 "	
Unummerert:			
Bjelker		3" × 7" × 4,9 "	9
Do.		2,4 "	9
Sperrer		4" × 6" × 4,7 "	6
Drager		4" × 6" × 5,2 "	1
Takåser		4" × 4" × 5,55 "	
Do.		—, — 2,85 "	13
Do.		3" × 4" × 2,85 "	3
Do.		2" × 4" × 5,55 "	
Do.		—, — 2,85 "	4
Mønsås		2" × 7" × 5,55 "	1
Hanebjelker		2" × 5" × 3,3 "	3
Beitskier		2" × 2" × 0,9 "	8
Do.		2,0 "	8
Skjøtpluggen i hel lengde*)		2" × 3"	1
1" uhøvlet bord til himling		39 m ² bundtet	10
1 1/2" t.g. gulvbord		39 " "	15
Hvert kulli merket med husnummer.			Sum
			161

*) Skjøtpluggene kappes og innsettes i stokkskjøtene. Det må påsees at de ikke kappes så lange at de hindrer sammensynkning av laftekassen.

Ovennevnte materialer erkjennes mottatt.

(Mottakerens underskrift)

Dessuten medfølger fra Nasjonalhjelpen:

1 utvendig dør mrk. A	1 pakke med beslag
1 innvendig « « B	4 st. dobbelvinduer
1 innvendig « « C	6 ruller takpapp
1 utvendig « « D	

Ovennevnte dører og vinduer m. v. erkjennes mottatt.

(Mottakerens underskrift)

Denne spesifikasjon utferdiges i 3 eksp. hvorav 2 medfølger sendingen. Av disse leverer skipperen 1 eksp. i kvittert stand til Nasjonalhjelpens kontor i Harstad,

Vedlegg 21

NASJONALHJELPEN

til frihetskampens ofre

SENTRALKONTOR: UNIVERSITETSGATEN 12, OSLO
SENTRALBORD 33180 - TELEGRADR.: «NASJONALHJELP»

Ved svar oppgi vår ref.:

Oslo, den 4 JULI 1947

Ad: Deres bestilling på tømmerfjøs type U 3.

Vedlagt oversendes tegning og materialbeskrivelse samt kjøpeerklæring.

Prisen er kr. 2.750.- fritt levert kai.

De vil bli varslet når Deres tømmerfjøs kommer og må da møte opp på bryggen for å krittene for mottagelsen i overensstemmelse med spesifisert stykkliste og montasjetegning som følger med tømmerfjøset. Som De ser av vedlagte erklæring har De derefter selv ansvaret for evtl. skade, tyveri o.s.v.

Fra den amerikanske organisasjon "American Relief for Norway" har vi fått endel komplette verktøykasser til gratis fordeling blant de av tømmerfjøsene mottakere som selv oppfører disse. Da det er et begrenset antall, vil de som først sender søknad om dette sammen med nøyaktig utfylt kjøpeerklæring være fortrinnsberettiget. Begge dele sendes til Nasjonalhjelpen, Post box 22, Harstad, hvortil all korrespondanse vedrørende tømmerfjøsene skal gå.

Erbødigst

NASJONALHJELPEN

[Handwritten signature]
Sak. Knutzen
adm. direktør

LOTTERIET
til frihetskampens ofre

St. nr. 24. Egen grunn.

Konverteringstilsagn

For lånsøker.

Den Norske Stats

Husbank

26000KROD ØRE

Søknad nr.: F 2698

Tilsagn nr.: 2590

Kommune/nr.: Kautokeino 915

Fylke: Finnmark

Søknadshaver: Småbraker Daniel M. Ketta

Kautokeino

Lån til oppføring av våning og fjøs

på eiendommen nr. 6 lnr. 52 Givenes, nr. 6 lnr. 57, Lilleeng i ovennevnte kommune.

Husbanken har i dag behandlet lånsøknad vedkommende ovennevnte eiendom og vedtatt å gi

konverteringstilsagn for et beløp av kr. 26.000.- Herav til fjøs

hvorav ventelig som rentebærende lån kr. 5.700.- og kr. 5.700.-

og som nedskrivningsbidrag, form av rente og

avdragsfritt lån etter husbanklovens § 23 20.300.- 8.100.-

Konverteringstilsagnet gis på følgende vilkår:

Nevnte bygning(er) skal oppføres overensstemmende med beskrivelsen i lånsøknaden og de inn-

sendte tegninger med følgende forandring:

Våningshus i tre med kjeller type H 14, bebygget grunnflate 42 kvm., innred-

beligflate 84 kvm.

Fjøs U 3, bebygget grunnflate 83 kvm.

Kostnadsoverslaget godkjennes med kr. 42.000.-.

Tegningene må være godkjent for denne eiendom av distriktsarkitekten og

distriktsagronomen før bygging settes i gang.

Følgende forandringer tilrås:

Ett eksemplar av lånsøknaden og tegningene med godkjenningstempel vedlegges.

2. Husbanken skal ha tinglyst panterett for beløpet i den bebygde eiendom med følgende prioritet:

1. prioritet.

og for øvrig på betingelser som inneholdes i Husbankens obligasjonsblanketter.

3. Med hensyn til lånsøkerens kontantutlegg av egne midler på søknadstiden, egne materialer og

egen tomt samt gratis arbeidsinnsats, viser en til rubrikkene 3 og 4 i kostnadsoverslaget i søk-

nadsskjemaet. Husbanken har forutsatt at lånsøkeren — utvunnetekst — må skyte inn i bygge-

arbeidet ymse minst kr. 16.000.- seksen tusen kroner.

Krigsskadeerstatningen + 50% tillegg med minst kr. 15.910.-

Gratis arbeidsinnsats..... " 90.-

kr. 16.000.-.

Se for øvrig punkt 12 nedenfor.

4. Byggearbeidet forutsettes påbegynt innen og fullført uten unødig opphold.

For øvrig vises til omstående alminnelige vilkår. — Av lånevilkårene nevnes:

5. Det ordinære rentebærende lån i Husbanken vil bli å forrente med 2½ % rente om året og årlig

å avdra med % av det opprinnelige lån. Se for øvrig pkt. 14 nedenfor.

6. Til orientering meddeles at Husbanken har kalkulert med en samlet årlig leieinntekt på kr.

(inklusive beregnet leie for leilighet(er) og rom til eierens eget bruk), jfr. pkt. 15 nedenfor.

Hammerfest, den 15. oktober 19 48.

DEN NORSKE STATS HUSBANK

Avdelingskontoret i Hammerfest

Trygve Aas (sign)

Avdelingsdirektør.

Magne Tuseth (sign)

Reitt avskrift bekreftes. Den Norske Stats Husbank

D.a. er inngått følgende arbeidsakkord mellom undertegnede arbeidsgiver Daniel Mathiasen Hetta og akkordtaker Hermann Ollqvist:

Arbeidstakeren påtar seg følgende bygningsarbeid:
Påsetting av yttertak på ferdige tømmer vegger, golv og støbb-
golv på 1. og 2. etasje, paneling av kottar og dører dertil,
innsetting av vinduer og dører, med andre ord alt tre - og inn-
redningsarbeid, unntatt pussing av brannmur og røkpipen, samt
malerarbeid.

Arbeidsgiveren forplikter seg å skaffe alle materialer som trengs
til byggeplassen.

Arbeidet skal være fullført innen 1. juli 1950.

Akkordsummen er kr 2.000,- tusenkroner 00/100 + kost og losji
under arbeidstiden.

Av akkordsummen betales kr 1.000,- i kontanter ca 10. xx juni
1950, idet man forutsetter at halve delen av arbeidet er utført
til da. Resten betales i kontanter etter at arbeidet er godkjent
av bygningskontrolløren, som søkes foranlediget gjort skillebart
etter arbeidets slutt.

Av rest beløpet blir å trekke fra premien for syketrygd.

Siebo, 22. mai 1950.

Hermann Ollqvist
Hermann Ollqvist
akkordtaker

Daniel M. Hetta
Daniel M. Hetta
bygherre.

ATTEST FOR FERDIGBESIKTIGELSE

FRA

STATENS DISTRIKTSARKITEKT I FINNMARK

GJENREISNINGSDISTRIKT II

ALTA

J.nr. 1915

Sak nr. 220648

Navn Daniel M. Hætta adr. Siebo skd.nr. 8700
 Skadested Elvenes i Kautokeino matr.nr. 6/52
 Byggested " samme/~~annen~~ eiend. tomt nr. _____
 Byggets art våning tre/mur/betong 1 leiligh. 42 m² 1-1/2tg., kjeller/loft
 Finansieringsplan: Husbanken Byggekostnad kr. 23750,-
 Skd.erst. kr. Ca. 9000,- H.B.-lån kr. 12.200,-
 Egen kap. kr. 2.900,- P.B.-lån kr. _____ tils. kr. _____
 Byggelånet utbetalt ved Alta Sparebank
 Panthåvere 1 _____ " _____ med kr. _____
 - „ - 2 _____ " _____

Tegn. ved H.14. er/ikkefulgt. Forandr. _____
 Huset er grunnet/malt/ikke m. utv. Huset skal paneles utv. til sommeren.
 Innlagt vann? ja, pumpe.
 Innst. elektr. lys? nei
 Branntekn. i orden ja Ventiler ja luftpipe.
 Merknader til utførelsen Bra.
5" maskinfløtet tommer. Oljet.
 Ansvarshavende: byggherren.

Følgende arbeider gjenstår til utførelse og takseres til:

Paneling utv. arbeidslønn.....	ca.kr.600,-
Utv. maling	" " 300,-
Innv. "	" " 350,-
<u>Tils. Ca.kr.1.250,-</u>	

Beløpet holdes tilbake inntil arbeidet er utført og besiktiget.

Besiktigelsen foretatt av Kontr. F. Olsen den 20/4 - 51.

Vedtatt av:
 Byggherren Daniel M. Hætta (sign)

Entrepr. ved
Den Norske Stats Husbank, H.fest.
O. Røde,
Alta Sparebank og

Elvebakken, den 8.mai 1951.
 for STATENS DISTRIKTSARKITEKT
G.H. Jacobsen
 Distr.arkitekt

Sendes Byggherren.

Vestfinnmark Arbeiderblad Aksidensavdelinga.

1. Overslag for nydyrking.

Vedlegg 25

30 m åpen grøft, dybde 0,6 m, dagbredde 1,5 m, bunnbredde 0,3 m, à kr. 2,70 = kr. 81,- ✓
 m åpen grøft, dybde..... m, dagbredde..... m, bunnbredde..... m, à kr. = kr.
 m steingrøft, dybde..... m, bunnbredde..... m, à kr. = kr.
 m rørgøft, dybde..... m, rørstørrelse....., à kr. = kr.
 m rørgøft, dybde..... m, rørstørrelse....., à kr. = kr.
 m à kr. = kr.
 m lukket tregrøft, dybde..... m, à kr. = kr.
 Spavending (åkergraving)* av..... dekar i..... cm dybde à kr. = kr.
 [Brøttpløiing av 1,5 dekar i 20 cm dybde à kr. 100,- = kr. 150,- ✓
 Stein- og stubbebryting av 1,5 dekar à kr. 80,- = kr. 120,- ✓ = kr. 270,- ✓
 Flåhakking av..... dekar myr à kr. = kr.
 Rydding og planering av 1,5 dekar à kr. 55,- = kr. 82,50 ✓
 Påføring av..... hl,* tonn* kalk (kalksteinsmjøl, skjellsand)* à kr. = kr.
 Leir- eller gruskjøring på..... dekar,..... lass à kr. 15,- = kr. 22,50
 Første ars gjødsling av 1,5 dekar à kr. 15,- = kr. 22,50
 à kr. = kr.

Tilsammen kr. 456,- 471,-

Areal nydyrking 1,5 dekar. Pr. dekar kr. 304,- Tilstått tilskott kr. 314,-

2. Overslag for grøfting av tidligere dyrket mark.

..... m åpen grøft, dybde..... m, dagbredde..... m, bunnbredde..... m, à kr. = kr.
 m åpen grøft, dybde..... m, dagbredde..... m, bunnbredde..... m, à kr. = kr.
 m steingrøft, dybde..... m, bunnbredde..... m, à kr. = kr.
 m rørgøft, dybde..... m, rørstørrelse....., à kr. = kr.
 m rørgøft, dybde..... m, rørstørrelse....., à kr. = kr.
 m à kr. = kr.
 m lukket tregrøft, dybde..... m, à kr. = kr.

Tilsammen kr.

Grøftet areal..... dekar. Pr. dekar kr. Tilstått tilskott kr.

Anses arbeidet økonomisk berettiget? *ja*

V a d s ø den 15. november 1951.

Olav Torsteinson

(Underskrives av den som har planlagt arbeidet.)

* Det som ikke passer, overstrekes.

Må oppbevares.

PLAN

Dyrkings nr.

med utgreiing og overslag for et jorddyrkingsarbeid på gården

som tilhører Daniel M. Hetta, Siebe i Kautokeino herred.

Utgreiing: (Denne bør i korte trekk angi hvorledes dyrkingfeltet ligger i forhold til gårdens hus, veier eller andre faste punkter, jordartens beskaffenhet, om jorda er lett eller vanskelig å dyrke og grøfte, osv.)

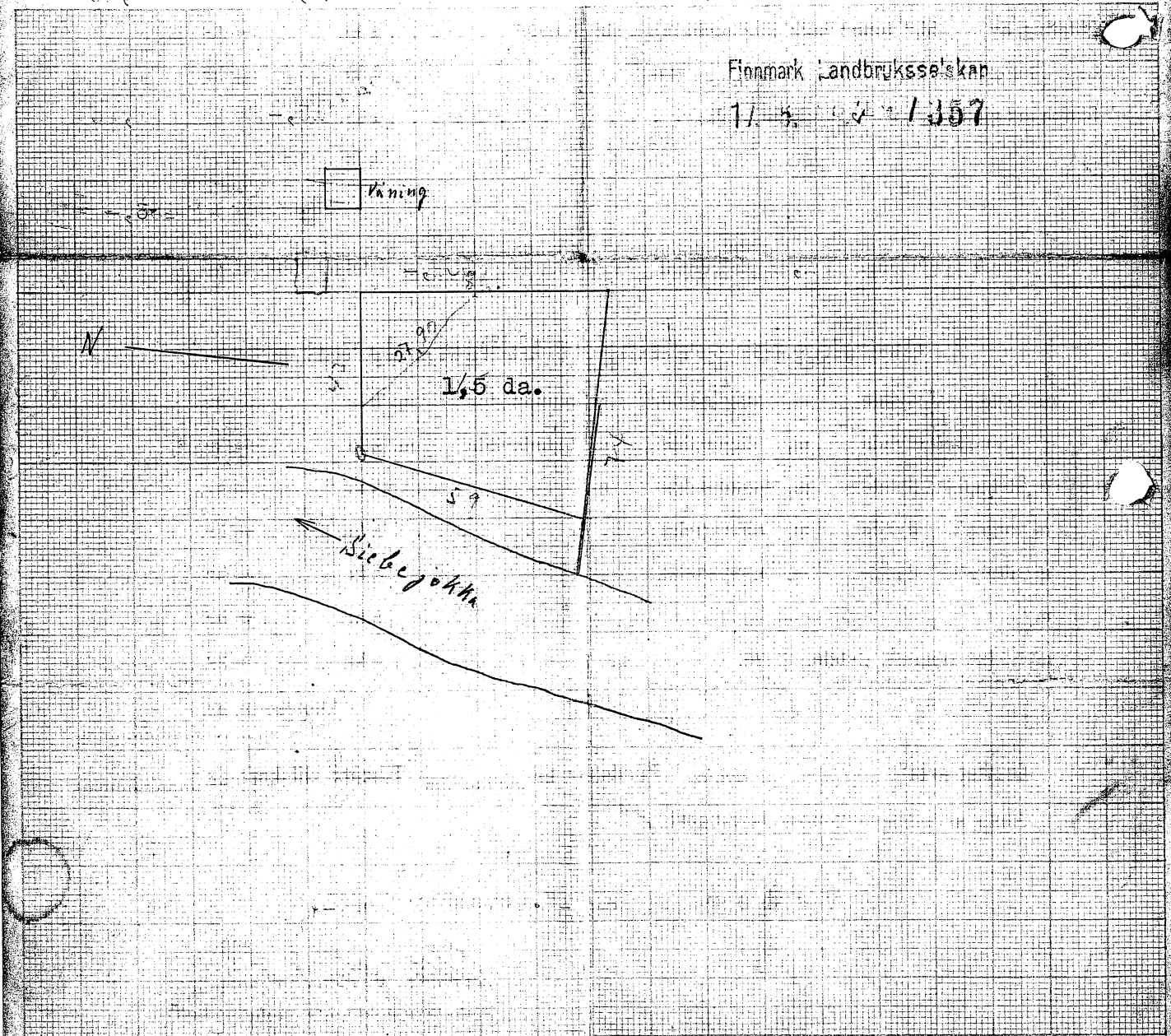
Feltet ligger mellom våningshuset og Siebejokka. Øverste del av feltet er sterkt sandholdig, mens det blir mer myrjord mot Siebejokka. Feltet grøftes som vist på kartet. Det er littkrattbevokset og noe planering må til. Må gjødsles godt med naturgjødsel. Til gjennsåing brukes 6 kilo timoteifrø av Nord-Finsk stamme + 18 - 20 kilo såhavre.

Hår søkeren hatt dyrkingstilskott før? Er arbeidet fullført etter planen? Driver vedkommende sin tidligere dyrkede jord tilfredsstillende (kfr. reglene):

Kart. Målestokk 1:1000. (Er plassen for liten, må særskilt kart legges ved.) ==åpen grøft — lukket grøft (rød strek).

Finmark Landbruksseksjon

11. 4. 1907

Fastmerker må merkes av på kartet og feltet må tydelig avmerkes i marka.

Arbeidsbeskrivelse og kostnadsoverslag.		Bankens s.nr.
1.	Søkerens navn Daniel Mathisen Hætta, Siebe.	Annet reg.nr.
	Bruksnavn "Elvenes" gnr. 6 bnr. 52	Kommune Kautokeino.
2.	A. Arbeidsbeskrivelse. Alt arbeid skal utføres solid, pent og håndverksmessig og av gode og varige materialer. Det må tydelig angis hvilke byggearbeider som eventuelt skal utføres senere.	
3.	Bygningens beliggenhet, type, areal, grunnflate og dyrerom m. v. Beliggenhet som vist på skjema 15 a og ved situasjonsplan på tegningen Eldre driftsbygning ombygges slik at hele XXX eldre bygning tas til husdyrrom og nytt høyrom med silobygges. Samlet grunnflate etter utvidelsen blir 232,7 m ² , herav husdyrrom ca 73 m ² . Driftsbygningen skal gi plass til 10 voksne melkekyr, 3 ungdyr og 7 kalver.	
4.	Grunnarbeider	Under høyrommet graves ut for grunnmur, silo og kanaler for høytørke. Det graves til de dybder som er angitt på tegningen. Hvor der ikke er påført mål graves til telefri dybde eller fast grunn. Drensgrøfta rundt muren legges igjen med 2 stk 2" dremsledninger og kultsettes opp til 0,5 m under terrenget og dekkes øverst med pukk og jord.
5.	Mur- og betongarbeider	Grunnmuren og muren rundt siloen støpes 30 cm tykk. Bl.forh. 1:5:7 eller 1:8 med støpegrus og i legg av 20 % sparestein. Muren føres ned til de dybder som er angitt på tegningen. Hvor det ikke er påført mål føres den ned til telefri dybde eller fast grunn. Veggene i tørkekanalene støpes 14 cm tykk. Samme blandingsforhold som i grunnmuren. Golv i høyrom, silo, gang og melkerom støpes av betong i bl.forh. 1:3,5:3,5. Støpen strykes av i eget "fett" og brettskures. Det kan støpesødirekte på undergrunnen etter at denne er avrettet og eventuelt vannstampet. I husdyrrommet legges spaltegolv av betongplank. Betongplankene støpes etter egen tegn.
6.	Trearbeider	Tømmerveggen mellom det eldre husdyrrom og høyrom fjernes. Ytterveggene rundt det gamle høyrom isoleres ved at bindingsverket fylles med 13 cm platefilt. Innvendig på bindingsverket strekkes et lag diffusjonstett papp og 1" tg. Over det gamle høyrom legges ny himling 3"x7" bjelker c-c ca 50 cm. Under bjelkelaget strekkes diffusjonstett papp, 1" tg underloft. Mellom bjelkene isoleres med 13 cm bjelkelagsfilt. Golv i låve av 5/4"x6". Vegger rundt gang og melkerom av 4" bindingsverk isolert med 10 cm platefilt. Veggene rundt høyrommet utføres av 5"x5" stolper, 2"x4" spikerslag og 1" uhøvla panel utvendig. Taket over høyrommet utføres som åstak og tekkes med bølgeeternit eller bølgealuminium.
7.	Forskjellige konstruksjoner og utstyr	I høyrommet bygges to høytørkeanlegg med kjørbare tørkerister. Dessuten bygges en gropsilt med mål som vist på tegningen. Det settes opp sjakter for kraftfor i ungdyrrommet som vist på tegningen. I melkerommet støpes en kjølekum for melk og monteres en varmtvannsbereder. Inntaksventiler tas gjennom himlingen som vist på tegningen. AVtrekk med vifte i gjødselport Forøvrig vises til hovedtegningen, materialliste, kostnadsoverslag og følgende detaljtegninger som tilhører denne byggeplan: DØ 1, DØ 2, DØ 4, DØ 5, KR 1, Inntaksventiltegning datert 6/9-58 og tegning av betongplanker til spaltegolv datert 16/8-1963.